

Sigurnost djece na internetu

ZAŠTITA I AUTONOMIJA MALOLJETNIKA
U DIGITALNOM SVIJETU

IZVJEŠĆE SUPREDSJEDATELJA POSEBNOG

ODBORA ZA SIGURNOST DJECE NA INTERNETU

prof. dr. Jörg M. Fegert i dr. Maria Melchior

Ovaj dokument nije službeno stajalište Europske komisije.

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2026.

© Europska unija, 2026.

Politika Komisije o ponovnoj uporabi provodi se Odlukom Komisije 2011/833/EU od 12. prosinca 2011. o ponovnoj uporabi dokumenata Komisije (SL L 330, 14.12.2011., str. 39., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>).

Osim ako je navedeno drukčije, ponovna uporaba ovog dokumenta dopuštena je u skladu s licencijom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znači da je ponovna uporaba dopuštena uz navođenje relevantnih podataka i svih izmjena.

Za svaku uporabu ili umnožavanje elemenata koji nisu u vlasništvu Europske unije možda će biti potrebno zatražiti dopuštenje izravno od odgovarajućih nositelja prava.

Sadržaj

PREDGOVOR

→ 04

UVOD

**Sigurno odrastanje
u svijetu društvenih
medija+**

→ 07

1. POGLAVLJE

**Razvojni pristup
sigurnosti djece na
internetu**

→ 29

2. POGLAVLJE

**Dokazi o rizicima
s kojima se
maloljetnici susreću
na internetu**

→ 53

3. POGLAVLJE

**Zaštita maloljetnika
u svijetu društvenih
medija+ koji se brzo
mijenja**

→ 77

4. POGLAVLJE

**Osiguravanje podrške
maloljetnicima za
sigurno snalaženje
u digitalnom svijetu**

→ 115

ZAHVALE

→ 138

Predgovor

U ožujku 2026. predsjednica Europske komisije Ursula von der Leyen zadužila je dvoje posebnih savjetnika, prof. dr. Jörga M. Fegerta i dr. Mariju Melchior, da supredsjedaju Posebnim odborom za sigurnost djece na internetu i eventualna dobna ograničenja za društvene medije. Zadatak im je bio sastaviti izvješće o rezultatima odbora i ponuditi savjete o najboljem pristupu koji Europa može zauzeti kako bi internetski svijet učinila sigurnijim za djecu.

U odboru, koji je predsjednica Komisije najavila u govoru o stanju Unije 2025., okupili su se članovi akademske zajednice na visokoj razini, osobe s iskustvom iz prakse, predstavnici mladih i roditelja i drugi stručnjaci iz raznih područja iz cijele Europe i zajedno analizirali učinak društvenih medija na maloljetnike.

Posebni odbor sastao se tri puta i na svakom od tih sastanaka sudjelovali su razni stručnjaci. Prvi sastanak održan je 5. ožujka 2026. i tom su prilikom analizirani postojeći znanstveni dokazi o učinku društvenih medija i digitalnog okruženja u širem smislu na djecu i adolescente.

Na drugom sastanku, održanom 16. travnja 2026., raspravljalo se o postojećim propisima i resursima EU-a te nacionalnim pristupima politikama u području sigurnosti djece na internetu.

Posebni odbor treći put se sastao 16. lipnja 2026. i tada su rasprave bile usmjerene na nacionalne pristupe politikama i eventualne preporuke za zaštitu i autonomiju djece i adolescenata u digitalnom svijetu.

„A u svemu tome vodit ćemo se potrebom za jačanjem roditeljske uloge i izgradnjom sigurnije Europe za našu djecu. Jer kad je riječ o sigurnosti naše djece na internetu, Europa vjeruje u roditelje, a ne u profit.”

— PREDsjednica EUropske Komisije
URSULA VON DER LEYEN,
GOVOR O STANJU UNIJE 2025.

NA SASTANCIMA SU MEĐU OSTALIM OBUHVAĆENE SLJEDEĆE TEME:

- // pozitivni i negativni učinci uvođenja dobnih ograničenja za društvene medije i druge digitalne usluge
- // prilagođeni pristupi zaštiti i autonomiji maloljetnika na temelju dobi, socioekonomskog podrijetla i rizika specifičnih za dob
- // integrirana/zadana sigurnost i odgovornost pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga
- // obrazovne mjere i mjere informiranja za promicanje odgovornog korištenja interneta među djecom i adolescentima, roditeljima i skrbnicima, nastavnicima i drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima
- // pružanje potpore roditeljima i odgojno-obrazovnim djelatnicima te pomaganje djeci i adolescentima da iskoriste prilike koje im pruža digitalni svijet.

Analiza i preporuke iz ovog izvješća temelje se na ključnim doprinosima raznolike skupine stručnjaka pozvanih na svaki sastanak Posebnog odbora i brojne dodatne sastanke s predstavnicima država članica, posebno one koje su organizirali irsko predsjedništvo Vijeća EU-a i Luksemburg (ministarski sastanak D9+), kao i na doprinosima trećih zemalja (uključujući Australiju i Brazil) i Europskog parlamenta i njegovih zastupnika, posebno Međukluba za prava djece; industrije, civilnog društva, skupina za strateško promišljanje i drugih organizacija, uključujući Ured visokog povjerenika UN-a za ljudska prava (OHCHR) i Europski odbor za zaštitu podataka (EDPB).

Na temelju svih održanih rasprava i prikupljenih dokaza supredsjedatelji su sastavili preporuke. Iako su za preporuke odgovorni isključivo oni, njihov rad uvelike se temelji na doprinosu drugih priznatih stručnjaka i predstavnika roditelja i mladih te na stručnom znanju Europske komisije.

Izvješće bi trebalo poslužiti kao temelj za buduće mjere koje će Europska komisija i države članice EU-a predložiti radi zaštite sigurnosti djece na internetu. U ovoj neovisnoj analitičkoj procjeni daju se preporuke i ideje djeci i adolescentima, roditeljima i skrbnicima, učiteljima, nastavnicima i drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima te društvenim medijima i drugim pružateljima digitalnih usluga o tome kako bolje zaštititi i ojačati položaj maloljetnika na internetu.

OKVIR: OPSEG I DEFINICIJE

Glavna zadaća Posebnog odbora, kako ju je zadala predsjednica von der Leyen, bila je rasprava o sigurnosti djece na internetu i potencijalnim dobnim ograničenjima pristupa društvenim medijima. Iako opseg ovog izvješća odgovara toj zadaći, u raspravama tijekom sastanaka Posebnog odbora i drugim političkim inicijativama (na primjer, u pozivu čelnika zemalja skupine G-7 od 17. lipnja 2026. za sigurniji digitalni prostor za maloljetnike) istaknuta je potreba da se precizno definira pojmove koji se koriste u ovom izvješću.

Ne dovodeći u pitanje međunarodne pravne akte, pravne akte EU-a ili nacionalne pravne akte, u ovom se izvješću koriste sljedeći pojmovi i njihove definicije:

Društveni mediji i druge digitalne usluge (skraćeno, društveni mediji+)

U ovom se izvješću pojmovi „društveni mediji+” i „društveni mediji i druge digitalne usluge” koriste za široko definiranje usluga koje mogu biti dostupne maloljetnicima i čije su značajke i/ili sadržaj rizični i/ili nisu primjereni njihovoj dobi (na primjer značajke koje stvaraju ovisnost i štetne značajke i/ili sadržaj, uključujući beskonačno pregledavanje sadržaja, automatsko pokretanje sadržaja, algoritmi za preporuke i neprestane obavijesti). Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga uključuju internetske platforme koje služe kao posrednici za sadržaj trećih strana, kao što su društvene mreže i trgovine aplikacijama. Obuhvaćeni su i sustavi umjetne inteligencije koji predstavljaju rizik za sigurnost i razvoj maloljetnika, uključujući virtualne prijatelje kreirane umjetnom inteligencijom, videoigre u kojima se djeca izlažu štetnim poslovnim praksama ili stupaju u kontakt s opasnim osobama i platforme za razmjenu videozapisa koje maloljetnicima omogućuju pristup sadržaju koji nije primjeren njihovoj dobi.

Maloljetnici, djeca i adolescenti

Ne dovodeći u pitanje pravno definiran pojam „dijete” (na primjer u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta), u ovom se izvješću zagovara razvojni pristup zaštiti maloljetnika na internetu, u kojem se uzimaju u obzir konkretni rizici i ranjivosti kojima su izloženi ovisno o dobi. Za potrebe ove analize autori koriste izraz „maloljetnici” za djecu i adolescente mlađe od 18 godina (granica punoljetnosti). Pojam „adolescenti” odnosi se na maloljetnike u dobi od 13 do 18 godina. Pojam „djeca” odnosi se na maloljetnike mlađe od 13 godina. U ovom se izvješću pojam „prava djece” odnosi na prava djece mlađe od 18 godina, kako su definirana u pravnim tekstovima. Pojam „sigurnost djece na internetu”, kako je naveden u mandatu postupka Posebnog odbora, koristi se kao krovni pojam za zaštitu i autonomiju maloljetnika u digitalnom svijetu.

UVOD

Sigurno odrastanje u svijetu društvenih medija+

Brz razvoj digitalnih tehnologija iz korijena je promijenio kontekst u kojem djeca i adolescenti odrastaju i komuniciraju s vršnjacima, roditeljima, nastavnicima i svijetom koji ih okružuje. S druge strane, aktivnosti koje se odvijaju u fizičkom svijetu i dalje su neophodne za učenje, izgradnju kvalitetnih odnosa i stjecanje iskustava koja oblikuju razvoj maloljetnika.

Svijet društvenih medija+ otvorio je brojne mogućnosti za učenje, povezivanje, sudjelovanje i stvaranje. Međutim, maloljetnicima treba edukacija i autonomija kako bi te mogućnosti iskoristili za ostvarivanje svojih potencijala.

Međutim, **društveni mediji+ donose i velik broj rizika** za zdrav razvoj i dobrobit maloljetnika. Među tim su rizicima, primjerice, prekomjerno korištenje zbog značajki koje stvaraju ovisnost, zamjena aktivnosti povoljnih za razvoj, izloženost štetnom sadržaju i neprimjereni kontakti na internetu. Pojavom novih tehnologija ti su rizici povećani pa su potrebne odlučne, ali promišljene odluke za zaštitu djece i adolescenata na internetu.

Zbog raširenog korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga **oblikovatelji politika i roditelji iznimno su zabrinuti zbog opasnosti s kojima se djeca i adolescenti susreću na internetu**. Iako su dobna ograničenja za pristup društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama naišla na kritike, **ona mogu biti nužna mjera predostrožnosti** dok se ne pokaže da su društveni mediji+ sigurni za djecu i adolescente ili dok se ne pojave sigurne alternative.

Svrha dobni ograničenja nije da se odgovornost za sigurnost djece i maloljetnika na internetu svali na roditelje i skrbnike niti da se pružateljima usluga dopusti pranje ruku od odgovornosti. **Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga ostaju primarno odgovorni za sigurnost usluga koje razvijaju i pružaju.**

Teret dokazivanja mora biti na pružateljima usluga, a ne na regulatornim tijelima, roditeljima i djeci. **Dok pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga ne dokažu da je sigurnost ugrađena u njihove usluge, u EU-u treba ograničiti pristup tim uslugama za djecu mlađu od 13 godina.** U to ograničenje na razini EUa države članice mogu uvesti dodatna preventivna dobna ograničenja za adolescente starije od 13 godina.

Preventivna dobna ograničenja hitne su mjere za postizanje dugoročnog cilja da se promicanjem promjene kulture postigne da društveni mediji+ budu sigurni za maloljetnike. Prvi rezultati iz zemalja koje su uvele opću zabranu pristupa društvenim medijima na temelju dobi pokazuju da većina maloljetnika pronalazi način za zaobilazanje tih politika. Međutim, neki su maloljetnici prestali koristiti rizične društvene medije i druge digitalne usluge i sada imaju više vremena za aktivnosti izvan interneta (kao što su sport i društvene interakcije uživo). To pokazuje da je postupna promjena normi oko korištenja društvenih medija+ među maloljetnicima moguća i da se mora uzeti u obzir.

Međutim, promjene se ne događaju preko noći. Na primjer, trebalo je više od jedne generacije da se promijene društveni stavovi o zakonskoj zabrani tjelesnog kažnjavanja u obrazovanju (primjerice u Njemačkoj i Švedskoj). Zabranom tjelesnog kažnjavanja pojašnjena su očekivanja za roditelje, skrbnike, nastavnike i druge odgojno-obrazovne djelatnike i povećan je angažman promatrača kako bi se osigurao nenasilan odgoj maloljetnika. Uspjeh te mjere dokazan je pozitivnim trendovima i kontinuiranom evaluacijom od njezina uvođenja.

Dobna ograničenja bit će djelotvorna samo ako ih bude pratila promjena društvenih stavova. Kontinuirano ocjenjivanje i dugoročno praćenje mogu oblikovateljima politika pokazati hoće li se s vremenom promijeniti navike maloljetnika i njihovih roditelja, skrbnika i odgojno-obrazovnih djelatnika.

Dok odrastaju u današnjem svijetu društvenih medija+, djeci i adolescentima mora se omogućiti da vode zdrav i ispunjen život i da iskorištavaju mogućnosti koje pružaju društveni mediji i druge digitalne usluge. **Prava djece treba štititi na internetu jednako kao i izvan njega** – od prava da budu sigurna i zaštićena od gospodarskog iskorištavanja i kaznenih djela u svim oblicima (posebno seksualnog nasilja) do prava na pristup informacijama, obrazovanju i razonodi.

Djeca imaju pravo odrastati u sigurnom okruženju koje pozitivno utječe na njihov razvoj, kako na internetu tako i izvan njega. Maloljetnicima bi svakako i dalje trebalo pružati potporu izvan interneta, ali treba uzeti u obzir i da su internet-ska okruženja sve važniji dio svakodnevnog života maloljetnika. Zbog toga se zaštita mora automatski ugraditi u svim društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama.

Mjere za sigurnost djece na internetu moraju se temeljiti na njihovim pravima. Potencijalna dobna ograničenja moraju biti u potpunosti u skladu s pravima djece te razmjerna i usklađena s njihovim interesima. Sredstva za postizanje tog cilja moraju ići u korak s tehnološkim razvojem.

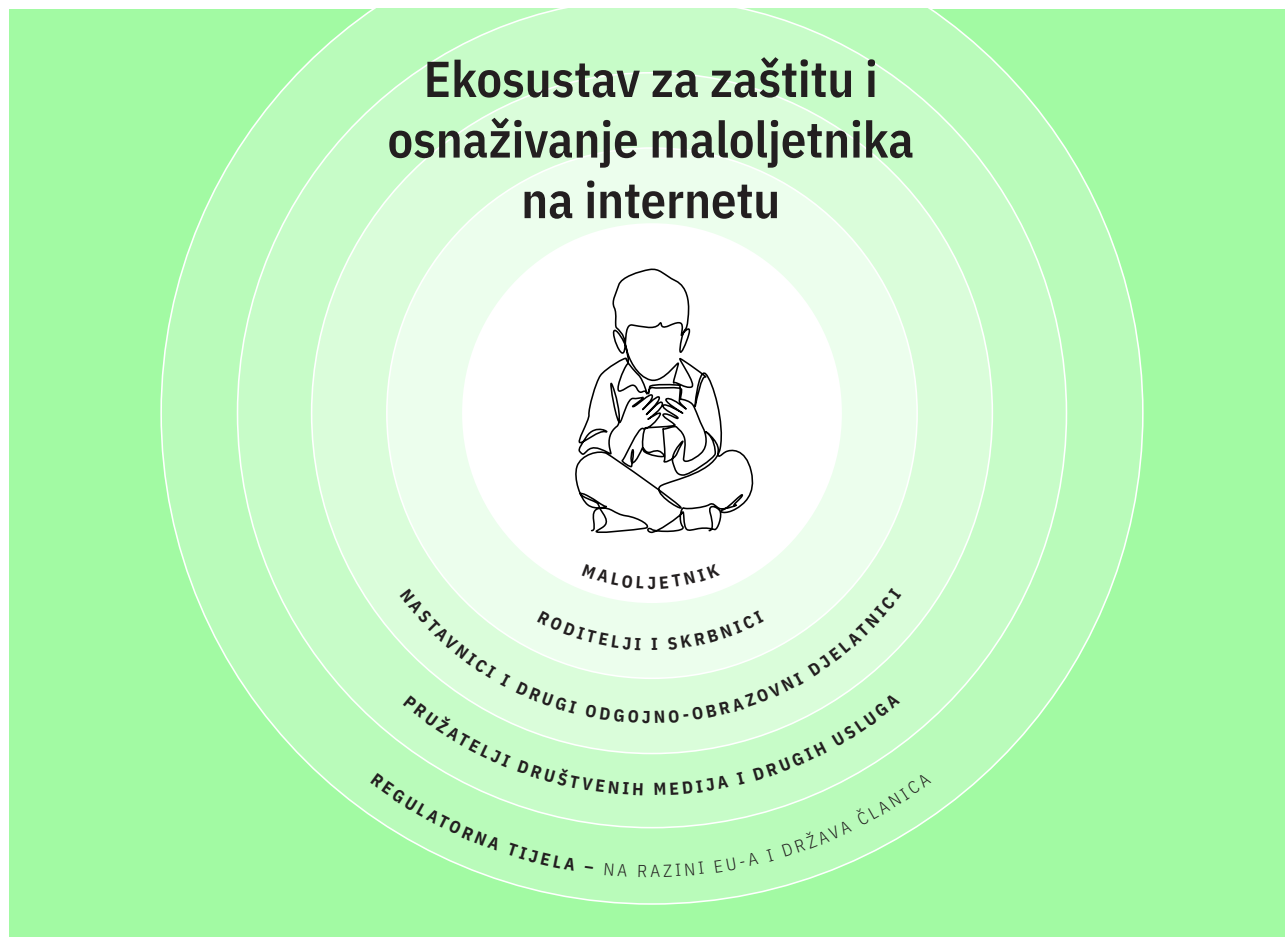
Iako pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga ostaju primarno odgovorni za sigurnost usluga koje pružaju, posebno kad ih pružaju maloljetnicima, treba izgraditi **ekosustav aktera za zaštitu i autonomiju djece i adolescenata u okruženju društvenih medija+**. To mogu biti regulatorna tijela koja trebaju provesti potrebne mjere, pružatelji sigurnih usluga primjerenih dobi, roditelji, pružatelji skrbi, nastavnici i drugi odgojno-obrazovni djelatnici koji imaju važnu ulogu u nadzoru i usmjeravanju maloljetnika

„Već desetljećima vodimo brigu o sigurnijem svijetu za djecu; isto moramo činiti i za digitalni svijet. Pozitivne mogućnosti koje tehnologija otvara ne smiju povlačiti negativne posljedice za sigurnost, zdravlje ili mir djece.”

— PREDSEDNICA EUROPSKE KOMISIJE
URSULA VON DER LEYEN

na internetu. Kako maloljetnici sazrijevaju, a okruženja društvenih medija+ brzo se mijenjaju, **uspjeh tog ekosustava ovisit će o međusobno povezanim mjerama svih aktera** s istim ciljem: sigurno odrastanje djece i adolescenata u digitalnom svijetu.

Slika 1: Ekosustav za zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu

Intenzivniji politički rad na jačanju sigurnosti djece na internetu

Proteklih mjeseci pokazalo se da sigurnost djece na internetu postaje politički prioritet u cijelom svijetu. **Uvođenje, provedba i kontinuirana evaluacija odgađanja pristupa društvenim medijima u Australiji pružili su korisna saznanja ostatku svijeta.** Druge zemlje, npr. Ujedinjena Kraljevina i Kanada, najavile su zakonodavne prijedloge, a Indonezija je već donijela zabranu.

U nedavnom izvješću navodi se da 92 % Europljana smatra da bi jačanje zaštite djece i mladih na internetu trebalo biti jedan od prioriteta EU-a^a.

^a. Europska komisija (2026.). [Digitalno desetljeće – izvješće Eurobarometra – veljača – ožujak 2026.](#)

Europski čelnici počeli su raditi na tom pitanju. Izjava iz Jutlanda^b iz rujna 2025., rezolucija Europskog parlamenta u kojoj se poziva na utvrđivanje minimalne dobi za pristup digitalnim uslugama na razini EU-a^c, Posebni odbor za sigurnost djece na internetu, koji je osnovala predsjednica von der Leyen, i nedavni zaključci Europskog vijeća^d jasni su znakovi sve izraženije političke volje da se poduzmu konkretni koraci za uklanjanje rastućih rizika s kojima se djeca suočavaju na internetu.

U lipnju 2026. skupina G7, čiji su članovi Kanada, Francuska, Njemačka, Italija, Japan, Ujedinjena Kraljevina, Sjedinjene Američke Države i Europska unija, prvi je put na najvišoj političkoj razini postigla dogovor o zajedničkim načelima za zaštitu maloljetnika od digitalnih usluga koje predstavljaju rizik^e.

Nadalje, **nekoliko država članica EU-a donosi zakone o minimalnoj dobi za pristup društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama** koje bi djecu i adolescente mogle izložiti štetnom sadržaju. Na primjer, Francuska trenutno predlaže dobnu granicu od 15 godina na temelju crne liste ograničenih usluga. Grčka planira dobnu granicu od 15 godina za usluge društvenih mreža. Danska razmatra ograničenje za maloljetnike mlađe od 16 godina, iako se dobna granica može sniziti uz pristanak roditelja. Švedska razmatra ograničenje na temelju godine u kojoj dijete navrší 15 godina, pri čemu bi nekoliko vrsta usluga bilo izuzeto. I mnoge druge zemlje, npr. Portugal, Španjolska, Njemačka i Poljska, razmatraju donošenje sličnih propisa.

U tom kontekstu fragmentacija jedinstvenog europskog tržišta digitalnih usluga dovodi do realnih rizika. Stoga mnoge države članice pozivaju na rješavanje tog pitanja na razini EU-a. Treba istaknuti da države članice imaju različite kulturne i nacionalne kontekste kad je riječ o obrazovanju, digitalnoj pismenosti i zaštiti maloljetnika. Fragmentacija bi mogla dovesti do neujednačene zaštite maloljetnika na području EUa. To bi značilo i da bi regulatorna tijela mogla imati poteškoća pri provedbi, a pružatelji usluga više troškove usklađivanja. To bi moglo nepovoljno utjecati na razvoj sigurnijih društvenih medija i drugih digitalnih usluga i na djelotvornost zakona o sigurnosti na internetu.

EU već poduzima konkretne mjere za zaštitu maloljetnika. Nedavne odluke Europske komisije dodatno su istaknule potrebu da se za suzbijanje prijetnji s kojima se djeca i adolescenti susreću na internetu primijene metode koje se temelje na konkretnim dokazima. Dobar su primjer preliminarni nalazi u istragama protiv društava Meta i TikTok, za koje se sumnja da se ne pridržavaju visokih standarda zaštite maloljetnika na internetu propisanih Aktom o digitalnim uslugama i ne osiguravaju lako dostupne mehanizme za prijavljivanje sadržaja koji sadržava seksualno zlostavljanje djece. Nadalje, nedavne važne odluke američkih sudova povijesna su prekretnica u raspravi o odgovornosti platformi.

Kratka povijest zaštite maloljetnika na internetu

Mjere za zaštitu djece i adolescenata na internetu razvile su se istovremeno s internetom, što znači da potječu iz vremena prije društvenih medija, pametnih telefona i umjetne inteligencije. Temelji današnjih pravila za zaštitu maloljetnika na internetu postavljeni su krajem prošlog i početkom ovog stoljeća, a propisi su osmišljeni tako da se uslugama i poduzećima omogućí prekogranično poslovanje i razmjena informacija. Iako ta pravila nisu osmišljena isključivo u svrhu zaštite djece i adolescenata na internetu, u njima su utvrđena mnoga načela na kojima se i dalje temelje postojeći propisi u tri područja.

- ^{b.} Dansko predsjedništvo Vijeća Europske unije (2026.). [Izjava iz Jutlanda o stvaranju sigurnog internetskog okružja za maloljetnike](#).
- ^{c.} Europski parlament (2025.). [Zaštita maloljetnika na internetu – Rezolucija Europskog parlamenta od 26. studenog 2025. o zaštiti maloljetnika na internetu \(2025/2060\(INI\)\)](#).
- ^{d.} Europsko vijeće (2026.). [Zaključci Europskog vijeća od 19. ožujka 2026.](#)
- ^{e.} G7 (2026.). [Leaders' call on a safer digital space for minors](#).

Prvo, regulacijom medija i digitalnih usluga na unutarnjem tržištu uvedena su zajednička pravila za televizijske usluge na području Europe, uključujući zaštitne mjere protiv sadržaja koji bi mogao biti štetan za maloljetnike. Prvi usklađeni okvir za internetske usluge ili usluge informacijskog društva (u skladu s Direktivom o e-trgovini) potaknuo je i razvoj prekograničnih internetskih usluga unutar EU-a.

Drugo relevantno područje su pravila o zaštiti podataka i privatnosti, počevši od zajedničkih standarda iz Direktive o zaštiti podataka iz 1995. za prikupljanje i upotrebu osobnih podataka u državama članicama.

Treće je područje zaštita potrošača. U zajedničkim pravilima EU-a, na temelju kojih se suzbijaju zavaravajuće i agresivne poslovne prakse, prepoznaje se da je ranjivim potrošačima potrebna dodatna zaštita, što je važno načelo u digitalnom okruženju. To obuhvaća situacije u kojima su djeca i adolescenti izloženi poslovnim praksama koje na njih mogu utjecati drugačije nego na odrasle osobe.

Budući da su digitalne tehnologije postale sastavni dio svakodnevnog života, EU kontinuirano ažurira te pravne okvire kako bi odgovorio na nove izazove. Općom uredbom o zaštiti podataka (OUZP) uvedene su posebne mjere zaštite osobnih podataka djece i njihove privole na internetu. Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama proširena je kako bi obuhvatila nove oblike audiovizualnog sadržaja i platforme za razmjenu videozapisa. Konačno, Aktom o digitalnim uslugama utvrđena su pravila za usluge internetskog posredovanja, među izričito u svrhu zaštite maloljetnika.

To je odraz šireg trenda: digitalne tehnologije više se ne uklapaju jasno u samo jednu regulatornu ili pravnu kategoriju. Društveni mediji i druge digitalne usluge kombiniraju elemente medija, komunikacije, trgovine i obrade podataka, često u okviru iste platforme. Zbog toga djelotvoran pristup zaštiti maloljetnika na internetu mora biti sveobuhvatan i temeljiti se na instrumentima iz nekoliko područja prava EU-a, uključujući regulaciju platformi, zaštitu podataka, zaštitu potrošača i regulaciju audiovizualnih medija.

Brz razvoj i uvođenje umjetne inteligencije dodatno povećava rizike za maloljetnike na internetu. Usporedno s tim društveni mediji i druge digitalne usluge neprestano se razvijaju kako bi se privukli i zadržali korisnici u današnjoj ekonomiji u kojoj vrijednost ima njihova pozornost. Potreba za intervencijom regulatornih tijela kako bi se ojačala zaštita maloljetnika i kako bi im se omogućilo sigurno korištenje društvenih medija+ veća je nego ikad prije.

Dokazi o rizicima i prilikama s kojima se maloljetnici susreću na internetu

Brze tehnološke promjene djeci su otvorile izvanredne mogućnosti za komunikaciju s vršnjacima i izražavanje kreativnosti te olakšale pristup znanju i podršci. Međutim, djeca nisu odrasle osobe, a okruženje društvenih medija+ izlaže ih različitim rizicima za njihovo fizičko i mentalno zdravlje i razvoj ovisno o dobi. Važni i su socioekonomski i individualni čimbenici, kao što su obiteljsko podrijetlo i spol, kao i dizajn društvenih medija i drugih digitalnih usluga.

Pouzdan dokaz o povezanosti rizika i štete s društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama ključni su za oblikovanje kvalitetnih mjera za zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu. Štetnost značajki, funkcija ili formata koji se susreću na društvenim medijima+ može se razlikovati ovisno o društvenim i osobnim okolnostima djeteta ili adolescenta. Maloljetnici koji pripadaju rasnim, etničkim i vjerskim manjinskim skupinama, pripadnici LGBTQ+ zajednice, oni s posebnim obrazovnim potrebama ili postojećim poremećajima mentalnog zdravlja mogu biti posebno ranjivi na internetu. Naravno, tu ranjivost društveni mediji i druge digitalne usluge povećavaju svojim sadržajem ili dizajnom koji je štetan, manipulativan ili stvara ovisnost. Istraživanja i prikupljanje dokaza treba kontinuirano prilagođavati promjenama tih značajki.

Društveni mediji i druge digitalne usluge predstavljaju ozbiljan rizik za fizičko i mentalno zdravlje djece i maloljetnika. Kad je riječ o fizičkom zdravlju, prekomjerno vrijeme provedeno pred zaslonom zamjenjuje igru na otvorenom i sport, što može utjecati na zdravlje, kondiciju i spavanje djece. Korištenje društvenih medija+ i uređaja u ranoj dobi oduzima vrijeme za praktično istraživanje i društvene interakcije uživo. To može utjecati na društveno-emocionalni razvoj i uzrokovati probleme s mentalnim zdravljem. Dugotrajno korištenje elektroničkih uređaja može uzrokovati i fizičke poteškoće kao što su mišićno-koštani problemi i zamor očiju.

Djeca koja koriste društvene medije i druge digitalne usluga izložena su znatnim rizicima za mentalno zdravlje. Osim što društveni mediji+ mogu izravno naštetiti mentalnom zdravlju djece, mogu i pogoršati postojeće probleme s mentalnim zdravljem, uključujući depresiju i tjeskobu. Socijalni i individualni čimbenici u velikoj mjeri određuju izloženost djece i adolescenata rizicima.

Intenzivno korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga među djecom i adolescentima često se povezuje s problemima sa spavanjem i koncentracijom i povećanim stopama depresije i tjeskobe. Dizajn koji stvara ovisnost pojačava te učinke jer potiče kompulzivno provjeravanje, „strah od propuštanja” (FOMO) i veće međusobno uspoređivanje. To može narušiti samopouzdanje maloljetnika i izložiti ih povećanom stresu. Sustavi algoritamske amplifikacije i preporučivanja mogu pridonositi širenju dezinformacija i govora mržnje. Štetne posljedice tih fenomena posebno su izražene kod ranjivih skupina.

Maloljetnici su izloženi znatnim rizicima od kažnjivih i nezakonitih sadržaja na internetu. Odrasli i maloljetnici ciljano koriste društvene medije i druge digitalne usluge, uključujući platforme za igre na sreću, kako bi stupili u kontakt s djecom i adolescentima. Rizici uključuju izloženost seksualnom zlostavljanju djece (i materijalu koji to prikazuje), mamljenju, zlostavljanju na internetu, radikalizaciji i poticanju na počinjenje nezakonitih, nasilnih ili terorističkih djela. Rašireno korištenje alata umjetne inteligencije predstavlja ozbiljnu prijetnju djeci i adolescentima zbog proizvodnje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece (na primjer uvjerljiv krivotvoreni sadržaj). Te zlouporabe imaju drastične učinke na razvoj maloljetnika i njihovo mentalno i fizičko zdravlje, a u najozbiljnijim slučajevima mogu dovesti i do tragičnih ishoda.

Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga i dalje su primarni odgovorni za zaštitu maloljetnika u okviru usluga koje pružaju. Osim toga, roditelji i skrbnici imaju važnu ulogu u nadzoru vremena koje djeca i adolescenti provode na internetu i maloljetnicima moraju objasniti kako se nositi s rizicima na društvenim medijima+. Primjerene aktivnosti izvan interneta i interakcija uživo ključne su u svakoj dobi.

Unatoč višestrukim rizicima, **svijet društvenih medija+ djeci i adolescentima otvara i brojne prilike.** Ako su maloljetnici pripremljeni za sigurnu interakciju na internetu i imaju dobre digitalne vještine, korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga može pozitivno utjecati na njihovu dobrobit i društvenu povezanost, omogućiti im pristup društvenoj podršci vršnjaka i dati prilike za samoizražavanje, građanski angažman i neovisno učenje. Pokazalo se da ciljane inicijative za razvoj digitalnih vještina, kao što su strategija EU-a za bolji internet za djecu i centri za sigurniji internet, i uključivanje medijske pismenosti u nacionalne obrazovne programe mogu poboljšati kritičko mišljenje, otpornost na dezinformacije i sposobnost maloljetnika da se sigurno snalaze na internetu.

Društveni mediji i druge digitalne usluge kojima je sigurnost zadana postavka mogle bi doprinijeti autonomiji i sudjelovanju djece i adolescenata na internetu tako što će podupirati stjecanje digitalnih vještina i medijske pismenosti. Digitalno obrazovanje prilagođeno dobi koje se provodi u školi uz potporu roditelja i pružatelja skrbi moglo bi maloljetnike osposobiti i za iskorištavanje mogućnosti internetskog svijeta i upravljanje mogućim rizicima i prijetnjama.

Suzbijanje rizika povezanih s dobi

Kako djeca odrastaju i postaju neovisnija, roditelji sve teže mogu nadzirati njihove aktivnosti na internetu. Utjecaj vršnjaka dobiva na važnosti. Tijekom adolescencije i kako se približavaju punoljetnosti, maloljetnici postaju sve autonomniji na internetu i mogu bolje razumjeti i lakše izbjeći rizike kojima su izloženi. Potrebe trogodišnjaka razlikuju se od potreba šesnaestogodišnjaka. Zbog toga sigurnosti djece na internetu treba **pristupiti uzimajući u obzir razvojne faze i različite potrebe pojedinih dobnih skupina**, kako je učinjeno u ovom izvješću:

Djeca mlađa od tri godine pasivni su korisnici interneta i prvenstveno su izložena rizicima povezanim sa socijalnim odnosima i „tehnoferencijom“^f. Ti rizici uglavnom proizlaze iz toga što pružatelji skrbi izravnu interakciju zamjenjuju zaslonom jer tako „smiruju“ ili odvrćaju pozornost male djece. To može utjecati na sposobnost koncentracije, učenje jezika i društveno-emocionalni razvoj djece.

U dobi od tri do pet godina djeca postaju neovisni korisnici pod nadzorom i sve su izloženija rizicima internetskih okruženja i prevelike izloženosti zaslonima. Društveni mediji i druge digitalne usluge koje su optimizirane za postizanje trenutnog zadovoljstva, opetovano nagrađivanje i kontinuiranu vanjsku stimulaciju elementarno su neusklađene s kapacitetima djece u razvoju i mogu im nanijeti dugoročnu štetu.

U dobi od šest do devet godina djeca počinju u mnogo većoj mjeri koristiti društvene medije i druge digitalne usluge. Povratne informacije iz internetskog svijeta (npr. oznake „sviđa mi se“, ocjene i rang ljestvice) isprepliću se s razvojem samopouzdanja na temelju razvoja kompetencija u stvarnom svijetu. To pridonijeti tjeskobi zbog pritiska i uspoređivanja među vršnjacima, čime se povećava izloženost zlostavljanju na internetu, govoru mržnje i vršnjačkom uznemiravanju.

U dobi od 10 do 12 godina pristup djece društvenim medijima⁺ postaje bitan preduvjet za sudjelovanje u društvu. U toj se dobi djeca suočavaju s najozbiljnijom konvergencijom razvojnih osjetljivosti i karakterističnog ponašanja platformi. Sustavi algoritamskih preporuka pridonose međusobnom uspoređivanju i povećavaju izloženost štetnom ili nezakonitom sadržaju (uključujući sadržaje koji prikazuju seksualno zlostavljanje djece, ekstremističku propagandu i dezinformacije), a mogu i stvoriti ovisnost i pojačati simptome depresije i tjeskobe. Recentna istraživanja upućuju na to da bi dobivanje prvog pametnog telefona u dobi od 12 godina (umjesto 13) moglo biti povezano s većim rizikom od depresije i drugih problema s mentalnim zdravljem godinu dana kasnije^g. Taj primjer dobro pokazuje da su djeca mlađa od 13 godina posebno ranjiva.

U dobi od 13 do 15 godina adolescenti postupno prelaze s nadziranog na autonomno korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Tradicionalni oblici nadzora koji provode skrbnici i odgojno-obrazovni djelatnici u školi postaju sve neučinkovitiji. Rizike sve više oblikuju strukture društvenih medija i drugih digitalnih usluga, a ne samo ponašanje pojedinaca. Jedna je od glavnih poteškoća rješavanje pitanja algoritamskih sustava koji netransparentno odabiru sadržaje kojima je korisnik izložen i utječu na ponašanje.

Postupni rast autonomije uobičajen je dio odrastanja kako na internetu tako i izvan njega. Stoga pitanje nije kako spriječiti autonomiju adolescenata, već kako ograničiti njihovu izloženost štetnom sadržaju dok su u fazi najveće razvojne ranjivosti. Za djelotvornu zaštitu potreban je višeslojni pristup u kojem se uzimaju u obzir razvojne faze i kombiniraju regulacija društvenih medija i drugih digitalnih usluga, obrazovne intervencije i potpora samoregulaciji i kritičkom korištenju medija.

^f. Smanjenje interakcije roditelja i djeteta zbog tehnologije.

^g. Dječja bolnica u Philadelphiji (2026.). *Age Limits Alone Won't Fix Smartphone Risks, Suggests Children's Hospital of Philadelphia Study*. Pristupljeno 12. srpnja 2026.

Konačno, u dobi od 16 do 18 godina adolescenti prolaze kroz razdoblje intenzivnije konsolidacije identiteta i sve veće autonomije. Vještine koje su dotad stekli omogućuju im da bolje razumiju i nose se s rizicima na internetu. Međutim, njihov neurobiološki razvoj nije ni približno završen, a korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga povećava rizik od razvoja ovisnosti, tjeskobe i problema s mentalnim zdravljem. Adolescenti u toj dobi moraju steći vještine (na primjer, kritičko mišljenje i sposobnost procjene situacije) nužne za uspješno i sigurno snalaženje u digitalnom svijetu i za iskorištavanje njegova punog potencijala.

Šest vodećih načela za zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu

Budući da su u društvenim medijima+ prisutni rizici, ali i prilike za djecu i adolescente, potrebno je izraditi sveobuhvatan okvir politike koji će štititi maloljetnike i istodobno poticati njihovu samostalnost na internetu. Sljedećih **šest vodećih načela, koja su utvrdili supredsjedatelji, usmjeravalo je rad Posebnog odbora** i prisutno je u strukturi ovog izvješća. Mjere bi se trebale temeljiti na čvrstim dokazima i analizi poteškoća i prilika s kojima se djeca susreću na internetu. Djelotvorna provedba i evaluacija neophodne su za postizanje rezultata.

1. NAČELO

Razvojni pristup (vidjeti 1. poglavlje)

Propise i smjernice potrebno je prilagoditi dobi. Zaštitne mjere potrebno je oblikovati i primjenjivati tako da omogućavaju suzbijanje rizika s kojima se djeca i adolescenti susreću u svakoj od faza razvoja. Ako je to moguće, u tim bi mjerama trebalo uzeti u obzir osobne i društvene okolnosti djece, koje mogu dodatno utjecati na njihovu izloženost riziku.

2. NAČELO

Jednakost i raznolikost (vidjeti 2. poglavlje)

Potrebno je prepoznati nejednakosti u rizicima i izloženosti štetnom učinku interneta među raznim dobnim i socioekonomskim skupinama. Spol, seksualnost, raso, etničko i vjersko podrijetlo, posebne obrazovne potrebe i postojeći problemi s mentalnim zdravljem povećavaju ranjivost maloljetnika na štetne učinke interneta. Ti čimbenici utječu i na resurse i kapacitete roditelja i skrbnika za potporu djeci i adolescentima na putu prema autonomiji.

3. NAČELO

Zaštita maloljetnika (vidjeti 3. poglavlje)

Djeca i adolescenti moraju imati koristi od sigurnih društvenih medija+. Društvene medije i druge digitalne usluge trebalo bi oblikovati tako da se maloljetnike zaštiti od štetnog sadržaja, značajki koje stvaraju ovisnost, digitalnog zanemarivanja^h i kaznenih djela na internetu (na primjer seksualnog zlostavljanja). Maloljetnici bi trebali moći lako prijaviti štetan sadržaj ili značajke. Takvim bi prijavama trebalo dati prednost, a pružatelji usluga trebali bi odmah ukloniti štetan sadržaj ili značajke.

^h. Opetovani propust skrbnika da pruži pozornost, odgovor, nadzor ili zaštitu primjerenu dobi jer digitalne tehnologije ometaju, zamjenjuju ili ugrožavaju osnovne uloge skrbnika.

4. NAČELO

Odgovornost digitalnih usluga i prava potrošača (vidjeti 3. poglavlje)

Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga moraju preuzeti glavnu odgovornost za jamčenje sigurnog pristupa i korištenja interneta za maloljetnike. Potrebno je poticati mjere „integrirane sigurnosti” digitalnih usluga i što brže provoditi propise koji se odnose na sadržaj. Na pružateljima društvenih medija i drugih digitalnih usluga trebao bi biti teret dokazivanja da značajke njihovih usluga nisu štetne prije nego što se djeci i adolescentima dopusti pristup tim uslugama.

5. NAČELO

Izgradnja autonomije i medijsko obrazovanje (vidjeti 4. poglavlje)

Roditeljima i skrbnicima, nastavnicima i drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima treba omogućiti da djeci i adolescentima pomažu u postupnom prelasku na sigurno i autonomno korištenje interneta. Potrebno je ponuditi dostatne mogućnosti (na primjer osposobljavanje u području digitalne i medijske pismenosti) i odgovarajuću infrastrukturu da bi roditelji mogli promisliti o vlastitim aktivnostima i usmjeriti interakcije maloljetnika na internetu. Mjere moraju biti prilagođene ulogama skrbnika i odgojno-obrazovnih djelatnika, koje se razvijaju kako djeca i adolescenti sazrijevaju.

6. NAČELO

Prava i sudjelovanje djece (vidjeti 4. poglavlje)

Mora se zaštititi pravo djece na sigurno sudjelovanje, interakciju i zajedničko stvaranje, kako na internetu tako i izvan njega. Mjere za zaštitu djece uvijek bi se trebale temeljiti na pravima djece kako se tumače u relevantnim međunarodnim okvirimaⁱ. Dobna ograničenja moraju se utvrditi uz poštovanje prava djeteta na internetu i moraju biti razmjerna, vremenski ograničena i usklađena s najboljim interesima djece. Posebno se ističe potreba za ulaganjem poticanjem maloljetnika svih dobni skupina na sudjelovanje u aktivnostima izvan interneta.

Posebni savjetnici predsjednice i supredsjedatelji Posebnog odbora za sigurnost djece na internetu

Prof. dr. Jörg M. Fegert

*Ravnatelj Odjela za psihijatriju,
psihosomatiku i psihoterapiju djece
i adolescenata u Sveučilišnoj bolnici
u Ulmu*

Dr. Maria Melchior

*Direktorica istraživanja
francuskog Nacionalnog
instituta za zdravstvo
i medicinska istraživanja
(INSERM)*

ⁱ Posebno u Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i općim napomenama Odbora za prava djeteta, Povelji Europske unije o temeljnim pravima i Strategiji EU-a o pravima djeteta.

ŠEST VODEĆIH NAČELA

Za zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu

S I G U R N O S T D J E C E N A I N T E R N E T U

ANALIZA SITUACIJE

RAZVOJNI PRISTUP

Prilagodba propisa i smjernica o dobi

JEDNAKOST I RAZNOLIKOST

Prepoznavanje nejednakosti u rizicima, izloženosti i štetnom učinku digitalnog okruženja u svim skupinama

ZAŠTITA MALOLJETNIKA

Zaštita od štetnog sadržaja, dizajna koji stvara ovisnost, digitalnog zanemarivanja i kaznenih djela (npr. seksualnog zlostavljanja i maltretiranja)

ODGOVORNOST DIGITALNIH USLUGA I PRAVA POTROŠAČA

Provedba mjera integrirane sigurnosti i propisa koji se odnose na sadržaj

OSIGURAVANJE PODRŠKE I MEDIJSKO OBRAZOVANJE

Omogućavanje roditeljima i skrbnicima da maloljetnicima pomažu u stjecanju digitalnih vještina i medijske pismenosti radi odgovornog korištenja

PRAVA I SUDJELOVANJE DJECE

Zaštita prava na sigurno sudjelovanje i zajedničko stvaranje na internetu

MJERE

EVALUACIJA

Ključne preporuke za zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu

Glavni je cilj preporuka iz ovog izvješća, koje se temelje na razvojno osjetljivom pristupu i odražavaju šest vodećih načela, uskladiti potrebu za zaštitom djece i adolescenata na internetu s njihovim pravima na sudjelovanje u društvenim medijima+ i iskorištavanje njihovih mogućnosti.

Preporuke o korištenju društvenih medija i drugih digitalnih usluga primjerenom dobi

0 – 2 GODINE

Izbjegavati zaslone i društvene medije+

Izbjegavanje dugotrajne izloženosti zaslonima tijekom ranog djetinjstva ne znači da ih je potrebno u potpunosti zabraniti, već se time uzimaju u obzir razvojne potrebe djece u smislu privrženosti, osjetilnog razvoja i ranog učenja jezika. Roditelji i skrbnici trebali bi dati prednost interakcijama uživo i voditi računa o vlastitom korištenju digitalnih uređaja kako bi bili pozitivan uzor i izbjegli „tehnoferenciju”. Taj je pristup u skladu s preporukama Svjetske zdravstvene organizacije za sprečavanje poremećaja u neurobiološkom i kognitivnom razvoju djeteta i stvaranju emocionalne povezanosti te fizičkih problema (na primjer pogoršanja vida).

3 – 12 GODINA

Pod nadzorom koristiti društvene medije+ i uređaje primjerene dobi

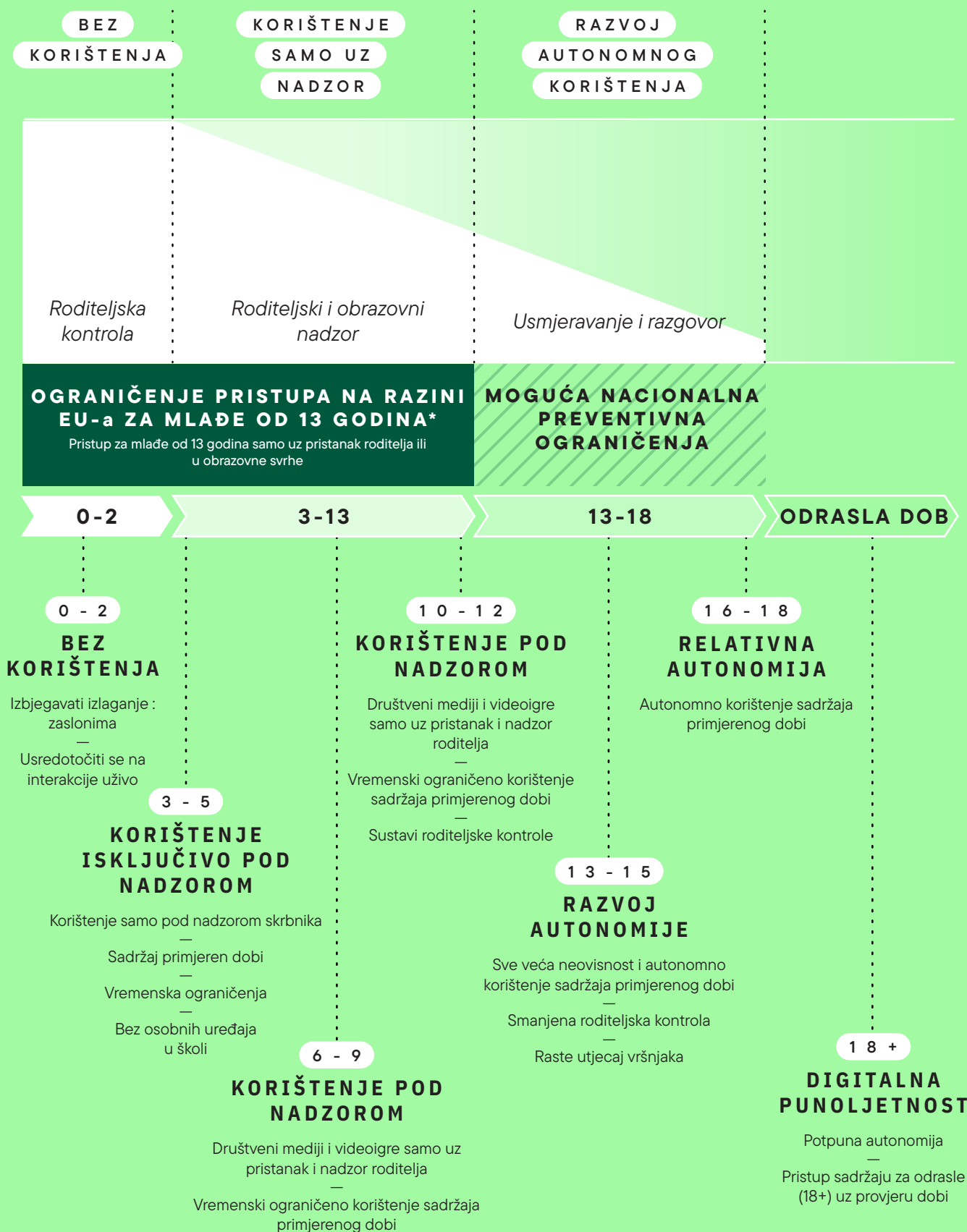
Djeca ne bi smjela koristiti uređaje s pristupom internetu bez nadzora. Škole bi trebale osigurati prostorije za nadzirano i ograničeno korištenje uređaja u obrazovne svrhe radi potpore digitalnoj i medijskoj pismenosti, emocionalnoj otpornosti i kritičkom promišljanju o rizicima. Roditelji i skrbnici trebali bi nadzirati i podupirati postupno stjecanje digitalne autonomije putem društvenih medija i drugih digitalnih usluga primjerenih dobi. Trebali bi i redovito razgovarati s djecom o mogućim koristima i rizicima interakcije maloljetnika na internetu. I skrbnici i odgojno-obrazovni djelatnici trebali bi nastaviti poticati djecu u toj dobi da sudjeluju u aktivnostima izvan interneta.

13 – 18 GODINA

Razvijati autonomno korištenje društvenih medija+ primjerenih dobi

U dobi od 13 do 18 godina adolescenti bi trebali imati pristup samo društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama primjerenima dobi koje su „sigurne prema zadanim postavkama” i koje su aktivno uvele ključne sigurnosne značajke (na primjer ograničenja beskonačnog skrolanja i sustava za preporučivanje sadržaja). Dok se ne razviju ti društveni mediji i druge digitalne usluge koje su „sigurne prema zadanim postavkama”, individualna roditeljska kontrola i nadzor u skladu s dobi i dalje su neophodni. Regulatorna tijela mogla bi razmotriti dodatne mjere predostrožnosti. Budući da adolescenti stariji od 16 godina postaju digitalno autonomniji, rizici povezani s izlaganjem štetnom sadržaju na internetu i dalje su prisutni. Stoga bi roditelji i skrbnici trebali i dalje razgovarati s maloljetnicima o njihovim iskustvima na internetu. Adolescenti bi trebali imati povlašten pristup uslugama potpore i sustavima za podnošenje pritužbi, a istodobno imati koristi od mreža za uzajamnu potporu kojima se promiče odgovorno korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga.

Korištenje društvenih medija+ među maloljetnicima u skladu s dobi

Preporuke za zaštitu djece i adolescenata na internetu

// Predložiti usklađeno ograničenje pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama na razini EU-a za djecu mlađu od 13 godina.

Za djecu mlađu od 13 godina potrebno je uvesti usklađeno ograničenje pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama na razini EU-a, uključujući virtualne prijatelje kreirane umjetnom inteligencijom. Usklađeno ograničenje pristupa olakšalo bi provedbu razmjernе provjere dobi uz poštovanje prava i potaknulo izradu zahtjeva za pružatelje društvenih medija i drugih digitalnih usluga u vezi s integriranom sigurnošću. Djeca mlađa od 13 godina trebala bi imati vremenski ograničen pristup društvenim medijima+ primjerenima dobi samo uz odobrenje i nadzor roditelja ili u obrazovnom kontekstu. Od navršениh 13 godina adolescenti bi trebali moći autonomnije koristiti sigurne društvene medije i druge digitalne usluge primjerene dobi.

Usklađena pravila o minimalnoj dobi od 13 godina na razini EU-a doprinijela bi pravilnom funkcioniranju jedinstvenog tržišta jer bi osigurala jedinstven okvir za usklađenost za pružatelje usluga. Osim toga, olakšala bi provedbu i nadzor koje vrše regulatorna tijela na nacionalnoj razini i razini EU-a. Time bi se osigurala i jednaka razina zaštite za sve maloljetnike na internetu u cijelom EU-u, bez obzira na socioekonomski, kulturni i nacionalni kontekst.

// Uvesti djelotvorne sustave za provjeru dobi kako bi se potvrdila dob i poduprla integrirana sigurnost i pristupi za zaštitu i jačanje samostalnosti maloljetnika na internetu primjereni dobi.

Metode osiguravanja dostatne dobi, bilo da je riječ o provjeri dobi ili procjeni dobi, moraju biti razmjerne i poštovati minimalne zahtjeve, posebno u pogledu temeljnih prava korisnika, uključujući prava djece i povezane zaštitne mjere. Svaka metoda koja se upotrebljava za provjeru dobi trebala bi biti u skladu s najvišim standardima privatnosti i zaštite podataka te ne bi trebala uključivati obradu osobnih isprava i biometrijskih podataka u svrhu procjene dobi. Trebalo bi uvesti tehničke standarde kao što je „dokaz nultog znanja” kako bi se osiguralo da do platforme potrebne za procjenu dobi i pružatelja usluge provjere dobi ne dopijevaju nikakve informacije pomoću kojih se korisnik može pratiti ili identificirati.

Metode osiguravanja dostatne dobi trebale bi omogućavati točno utvrđivanje dobi ili dobnih skupina i biti jednostavne i pouzdane za primjenu u praksi, u stvarnim uvjetima. Trebale bi biti i zaštićene kako bi se izbjeglo zaobilaženje mjera i kibernetičke prijetnje, uključive (i nediskriminirajuće) i jednako dostupne svima koji ih trebaju primjenjivati. Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga moraju ispunjavati svoju obvezu sprečavanja izloženosti maloljetnika rizičnim uslugama ili korisnicima koji se predstavljaju kao djeca ili adolescenti.

// Proširiti i uskladiti pravila o ključnim sigurnosnim značajkama u dizajnu društvenih medija i drugih digitalnih usluga.

U društvene medije i druge digitalne usluge trebalo bi uključiti jasnu integriranu sigurnost i zaštitne mjere primjerene dobi (na primjer moguća ograničenja beskonačnog skrolanja, automatskog pokretanja sadržaja, automatskih obavijesti i problematičnih sustava za personalizirano preporučivanje sadržaja). Kako bi se suzbio dizajn koji stvara ovisnost, tamni obrasci, neželjeni kontakt i „zečje rupe” (engl. *rabbit hole*), zadane zaštitne postavke trebale bi biti sastavni dio društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Proširenje i usklađivanje pravila o ključnim sigurnosnim značajkama pružilo bi sigurnost i ujednačenost u cijelom okruženju

društvenih medija+. Zbog brzog razvoja tehnologije sva pravila o ključnim sigurnosnim značajkama trebala bi biti prilagodljiva radi kontinuiranog otklanjanja novih štetnih značajki dizajna.

// Na pružatelje društvenih medija i drugih digitalnih usluga prebaciti teret dokazivanja da su njihovi proizvodi i usluge sigurni za maloljetnike.

Dok pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga ne uvedu ključne sigurnosne značajke dizajna radi zaštite djece i adolescenata, trebala bi se primjenjivati posebna dobna ograničenja. Maloljetnici ne bi trebali imati pristup tim uslugama sve dok pružatelji ne pokažu da su ugradili sigurne značajke primjerene dobi, u skladu s mjerama EU-a i nacionalnim mjerama. Ako postoji verzija „sigurno prema zadanim postavkama”, značajke koje nisu primjerene dobi (značajke za odrasle) trebale bi se aktivirati tek nakon utvrđivanja dobi.

// Ojačati kapacitete za provedbu i evaluaciju.

Budući da se na sigurnost djece na internetu sada primjenjuje više pravila (Akt o digitalnim uslugama, Opća uredba o zaštiti podataka, Akt o umjetnoj inteligenciji itd.), nadzorna tijela trebala bi pojačati suradnju i razmjenu informacija među pravnim okvirima. To je neophodno kako bi se izbjegle nedosljednosti i osiguralo usklađeno, predvidljivo i djelotvorno pravno okruženje utemeljeno na zaštiti temeljnih prava. Europska komisija trebala bi istražiti mehanizme za neometanu suradnju nadzornih tijela kako bi se iskoristile postojeće provedbene strukture. Nadalje, potrebno je procijeniti jesu li potrebna dodatna sredstva i restrukturiranje za regulatorna tijela odgovorna za provedbu i evaluaciju. Trebalo bi razmotriti mjere za jačanje uloge civilnog društva u provedbi i njegova doprinosa provedbenim kapacitetima, među ostalim putem postojećih struktura. Provedba bi trebala biti komplementarna i pritom bi se trebale izbjegavati proturječne mjere.

// Brzo donositi mjere kojima se osigurava da pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga imaju jasne obveze sprečavanja, otkrivanja, prijavljivanja i zaustavljanja seksualnog zlostavljanja djece na internetu, među ostalim u interpersonalnoj komunikaciji.

Trenutačni nedostatak sigurnosti djece uzrokovan istekom Privremene uredbe o utvrđivanju pravila za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece (Privremena uredba o seksualnom zlostavljanju djece) mora se hitno riješiti. Suzakonodavci EU-a trebali bi brzo donijeti predloženu dugoročnu uredbu za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece. Više od 80 % istraga seksualnog zlostavljanja djece započinje na temelju prijava s društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Djeca se često previše boje prijaviti zlostavljanje. Otkrivanje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece, među ostalim u interpersonalnoj komunikaciji, često je jedini način da ga se zaustavi.

// Države članice mogu uvesti dodatna preventivna ograničenja pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama od 13. godine nadalje.

Dodatna preventivna ograničenja pristupa trebala bi nadopunjavati ograničenje pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama na razini EU-a za maloljetnike mlađe od 13 godina. Adolescenti mogu imati pristup samo društvenim medijima+ koji su sigurni u smislu sadržaja i značajki dizajna, primjerene dobi i dizajnirani imajući na umu njihova prava i potrebe. S obzirom na to da države članice imaju različite povijesne i nacionalne kontekste, mogle bi odlučiti postaviti dobnu granicu iznad 13 godina. Sva dodatna

preventivna nacionalna ograničenja pristupa trebala bi podlijevati kontinuiranoj evaluaciji i po mogućnosti ponovnoj procjeni nakon što društveni mediji i druge digitalne usluge postanu sigurni prema zadanim postavkama za djecu i adolescente.

// Unaprijediti provedbu pravila o pristupu i nadzoru istraživača nad podacima.

Člankom 40. delegiranog akta o digitalnim uslugama iz srpnja 2025. provjerenim je istraživačima u načelu otvoren novi put za pristup podacima internetskih platformi. Ti se podaci mogu upotrebljavati za provođenje istraživanja koja doprinose otkrivanju, utvrđivanju i razumijevanju rizika na razini sustava i procjeni mjera za smanjenje rizika kojima se promiče sigurnost djece na internetu.

U kojoj će se mjeri postići cilj tog pristupa ovisi o usklađenosti pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga, o djelotvornosti regulatornih tijela u provedbi propisa, kao i o širini obuhvaćenih usluga i kvaliteti i kontinuitetu dostavljenih podataka. Komisija bi nakon početnog iskustva istraživača na temelju delegiranog akta trebala ocijeniti operativnu učinkovitost zahtjeva za pristup podacima i kontrolu iz članka 40. To je neophodno kako bi se osiguralo da internetske platforme odgovaraju na zahtjeve za pristup podacima u svrhu ispunjavanja obveza, procjene rizika i istraživanja.

Obveze pristupa podacima nisu samo važan element paketa instrumenata za transparentnost iz Akta o digitalnim uslugama, već su i dio širih odgovornosti pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga za ublažavanje rizika. I manje platforme trebalo bi poticati da istraživačima omoguće pristup podacima, uzimajući u obzir rizike koje te platforme predstavljaju za maloljetnike i ulogu neovisnog nadzora u uklanjanju tih rizika. Primjena vodećih načela FAIR^j za upravljanje znanstvenim podacima trebala bi biti standard u provedbi članka 40.

Preporuke za izgradnju autonomije djece i adolescenata na internetu

// Razviti više sigurnih mogućnosti za maloljetnike da aktivno sudjeluju u oblikovanju društvenih medija+.

Djeca i adolescenti trebali bi imati smislene mogućnosti za aktivno oblikovanje propisa, politika i obrazovnih inicijativa za promicanje njihove sigurnosti i autonomije na internetu. Trebalo bi proširiti korištenje alata za sudjelovanje djece i mladih kako bi se nadopunilo to djelovanje. Konkretnije, djecu bi trebalo uključiti u zajedničko osmišljavanje sigurnosnih politika, programa za osposobljavanje, evaluacija i smjernica. Mjere bi trebalo kontinuirano pratiti i ocjenjivati kako bi se procijenio njihov učinak na sigurnost i prava djece.

Djeca bi kroz postupke sudjelovanja trebala dobiti jasne informacije, razumjeti kako će se njihovi doprinosi upotrebljavati i primiti povratne informacije o ishodima. Posebno treba poraditi na uključivanju djece iz ugroženih, marginaliziranih i ranjivih skupina. Sve aktivnosti sudjelovanja koje uključuju djecu trebale bi biti popraćene odgovarajućim zaštitnim mjerama.

j. Vodeća načela FAIR za upravljanje znanstvenim podacima predstavljena su 2016. u publikaciji u časopisu *Scientific Data*. Cilj je tih načela poboljšati sposobnost strojeva i pojedinaca da pronađu i upotrebljavaju podatke i tako poboljšati infrastrukturu za potporu ponovnoj uporabi znanstvenih podataka. Vidjeti: Wilkinson, M.D. i dr. (2016.). *The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship*. *Scientific Data*, 3.

// Poboljšati mehanizme za podnošenje pritužbi i prava potrošača s obzirom na djecu i adolescente.

Prijave i pritužbe djece i adolescenata trebale bi se smatrati prioritetom u postupcima moderiranja sadržaja koje provode pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Potrebno je ojačati obveze pružatelja na temelju postojećih okvira kako bi se telefonske linije za pomoć i mehanizmi za podnošenje pritužbi financirali na odgovarajući način. Ti mehanizmi moraju biti primjereni dobi, jednostavni za korištenje, pristupačni, djelotvorni i moraju štititi privatnost.

// Poticati široku provedbu mjera u području digitalnog obrazovanja i pismenosti za maloljetnike, roditelje i skrbnike, nastavnike i druge odgojno- obrazovne djelatnike.

Digitalno obrazovanje i pismenost trebali bi biti sastavni dio svih razina obrazovanja kao ključne osnovne vještine za maloljetnike, roditelje i nastavnike. Digitalna dobrobit trebala bi biti uključena u digitalno obrazovanje za sve.

Obrazovanje bi djeci i adolescentima trebalo omogućiti da kritički ocjenjuju informacije i izvore na internetu i da prepoznaju tehnike manipulacije, uključujući dezinformacije, uvjerljive krivotvorene sadržaje i ciljano oglašavanje. Također bi trebalo pomoći u izgradnji razumijevanja među maloljetnicima, roditeljima i nastavnicima o tome kako se digitalni sadržaj stvara i dijeli te kako algoritmi oblikuju ono što korisnici vide i doživljavaju u svijetu društvenih medija+.

Strukturirano obrazovanje o sigurnosti na internetu trebalo bi omogućiti stjecanje praktičnih vještina u području zaštite osobnih podataka, upravljanja postavkama privatnosti, održavanja sigurnih digitalnih identiteta i utvrđivanja rizika, posebno na društvenim medijima, uslugama razmjene poruka i okruženjima za videoigre. Te bi vještine trebalo razvijati postupno, počevši s osnovnim sigurnosnim navikama i napredujući prema složenijem razumijevanju digitalnog otiska, privole i rizika platformi. Smjernice o ravnoteži, upravljanju pažnjom i prepoznavanju prekomjernih ili štetnih obrazaca upotrebe trebale bi uzeti u obzir pitanje zdrave upotrebe zaslona.

// Stvoriti više mogućnosti i odgovarajuću infrastrukturu za potporu aktivnostima izvan interneta.

Države članice i lokalne vlasti trebale bi održavati i proširiti pristup priuštivom sportu, umjetnosti, klubovima za mlade, knjižnicama i društvenim prostorima kako bi se potaknulo zdravo sudjelovanje u aktivnostima izvan interneta i stvorile privlačne alternative prekomjernoj upotrebi zaslona među maloljetnicima. To bi trebalo uključivati ulaganja u sigurna i uključiva okruženja primjerena dobi u kojima se maloljetnici mogu povezati, učiti, igrati i graditi pozitivne odnose u svojim zajednicama.

// Promicati zajedničko stvaranje smjernica za roditelje.

EU i države članice bi zajedno s udrugama roditelja trebali promicati izradu smjernica za roditelje. Smjernice bi mogle pružiti jasne i pristupačne savjete za jačanje uloge roditelja i skrbnika u podupiranju sigurnog, odgovornog i pozitivnog korištenja društvenih medija+ među maloljetnicima. Trebale bi sadržavati praktične savjete o ključnim područjima, uključujući sigurnost i privatnost na internetu, digitalnu dobrobit, etičko i odgovorno korištenje i pristup potpori.

// **Osigurati dostatno javno financiranje i zajedničke standarde za organizacije civilnog društva i uzajamno savjetovanje.**

EU i države članice trebali bi osigurati da centri za sigurniji internet i usporedive organizacije civilnog društva i dalje primaju dostatna financijska sredstva i da se njihov rad temelji na zajedničkim standardima koje su razvili stručnjaci. To je presudno za održavanje i daljnji razvoj njihovih aktivnosti, uključujući informiranje, osposobljavanje i usluge potpore. Javno financiranje neophodno je kako bi se zajamčila neovisnost i kohezija.

Financiranje bi trebalo poduprijeti i daljnji razvoj uzajamnog savjetovanja, telefonskih linija za pomoć, dežurnih telefonskih linija, obrazovnih resursa, informativnih kampanja i aktivnosti izgradnje kapaciteta. Dodatna ulaganja trebala bi se usmjeriti na povećanje vidljivosti, dostupnosti i dosega tih usluga, među ostalim među ranjivim maloljetnicima, kao i na potporu inicijativama za promicanje sigurnijih društvenih medija+.

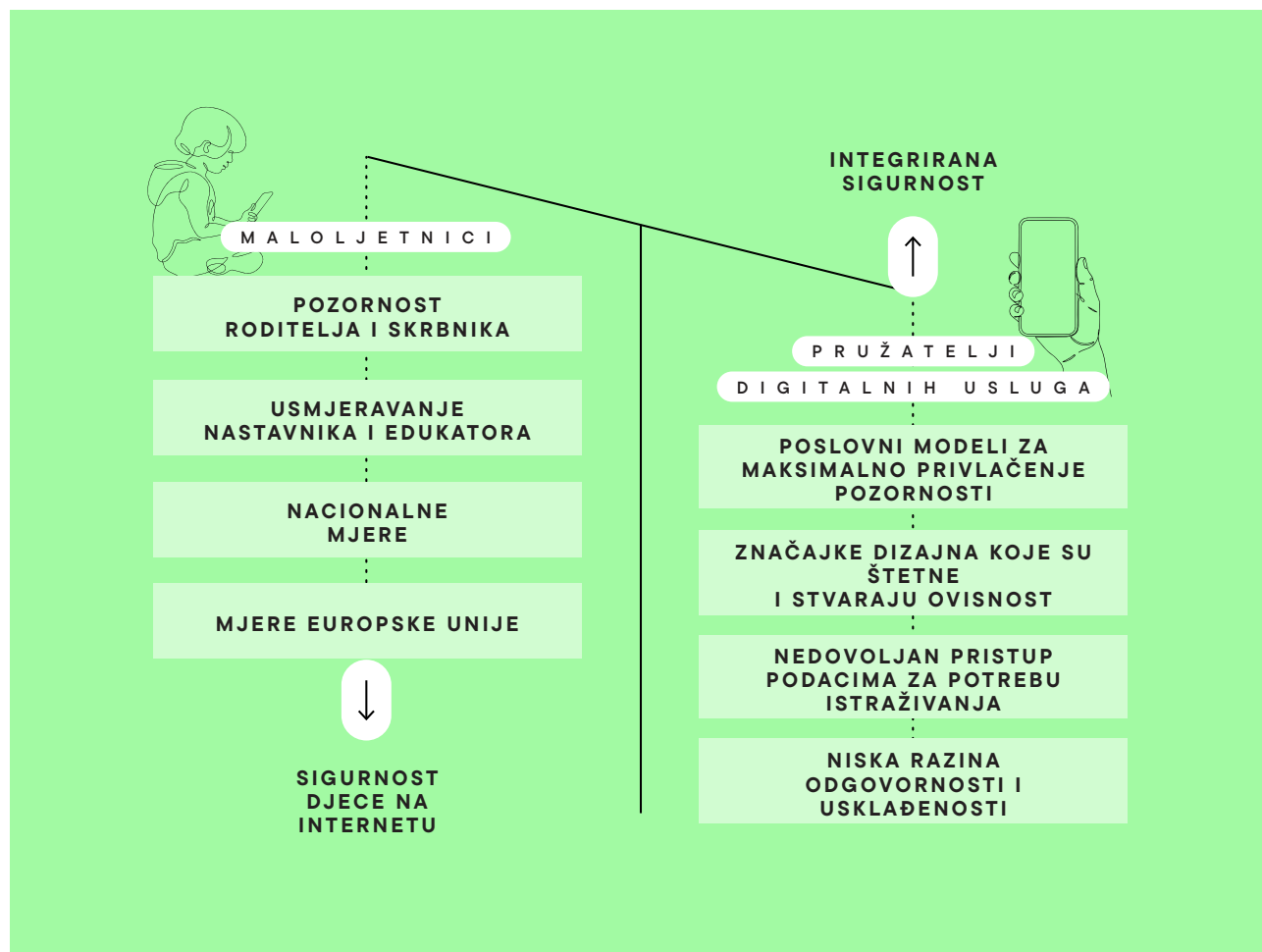
// **Staviti na raspolaganje dugoročno financiranje velikih europskih longitudinalnih istraživanja i nastaviti podupirati nasumična kontrolirana ispitivanja.**

Primjeri, kao što je sjevernoamerička studija kognitivnog razvoja adolescentskog mozga (ABCD)^k, mogli bi poslužiti kao nadahnuće za velika europska longitudinalna istraživanja o sigurnosti djece na internetu. Dostupnost opsežnih europskih longitudinalnih dokaza (koji obuhvaćaju razdoblje od deset godina ili duže) važna je za potporu razvojnog i neurobiološkom pristupu sigurnosti djece na internetu. To bi pomoglo u uklanjanju nedostataka u uglavnom korelativnim nalazima u europskom kontekstu u pogledu učinka korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga na razvoj maloljetnika, njihovo fizičko i mentalno zdravlje, kao i izloženost štetnim učincima interneta.

Nasumična kontrolirana ispitivanja također su iznimno važna za jačanje baze dokaza za politiku. Financiranje istraživanja trebalo bi izričito poduprijeti razvojne i psihopatološke pristupe istraživanju osjetljivosti maloljetnika na rizike na internetu, na koje utječu društveni i pojedinačni čimbenici u djetinjstvu i adolescenciji.

k. Studija ABCD najveća je dugoročna studija razvoja mozga i zdravlja djece u Sjedinjenim Američkim Državama. Istraživanje prati razvoj ponašanja više od 11 000 djece u dobi od 9 do 10 godina kroz adolescenciju u mladu odraslu dob. Prikupljeni podaci omogućit će utvrđivanje osnovnih standarda za razvoj adolescentskog mozga i ispitati utjecaj spola, roda, sna, tjelesne aktivnosti i vremena provedenog pred zaslonom na razvoj adolescenata. Rezultati istraživanja pomoći će i u razumijevanju razvoja problema s mentalnim zdravljem tijekom adolescencije i njihove povezanosti sa zlouporabom opojnih sredstava.

Slika 2: Uravnoteženje ekosustava: integrirana sigurnost društvenih medija+

Sigurnost na internetu

SAVJETI ZA DJECU I MLADE

U poznaj se sa svojim pravima – ne zaboravi da imaš pravo na sigurnost i poštovanje na internetu.

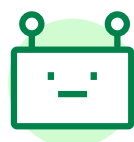
Budi pristojan prema drugima na internetu – društveni mediji i videoigre trebali bi biti pozitivno iskustvo za sve. Ponašaj se prema drugima onako kako želiš da se oni ponašaju prema tebi.

Promisli prije nego nešto objaviš – fotografije, videozapisi i komentari mogu zauvijek ostati na internetu. Dijeli samo ono što ti ne bi smetalo da drugi vide godinama kasnije.

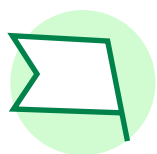
Zaštiti svoje osobne podatke – nemoj na internetu dijeliti osobne podatke kao što su puno ime i prezime, adresa, škola, telefonski broj, lozinke ili trenutna lokacija.

Ne zaboravi da je umjetna inteligencija alat, a ne stvarna osoba – umjetna inteligencija može pogriješiti i stvoriti lažne informacije i lažne slike, videozapise, glasove i poruke.

Provjeri prije nego u nešto povjeruješ ili nešto podijeliš – nije sve na internetu istinito. Uvijek preispituj informacije, posebno neočekivane priče, videozapise ili poruke, i prije dijeljenja provjeri pouzdane izvore.

Prepoznaj opasnost – zastani i promisli o neobičnim zahtjevima od prijatelja, ponudama koje su predobre da bi bile istinite ili porukama u kojima se na tebe vrši pritisak da doneseš odluku.

Nemoj prihvaćati fotografije ni zahtjeve za razgovor od nepoznatih osoba – ako sumnjaš u nečiju dob ili identitet, zatraži od odrasle osobe da provjeri tko je to (ili reci toj osobi da je tvoja majka ili otac pokraj tebe da vidiš njihovu reakciju).

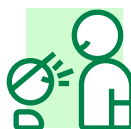
Koristi postavke privatnosti i sigurnosti – neka tvoji računi budu privatni, koristi snažne lozinke i uključiti dodatne sigurnosne značajke kad god je to moguće.

Nemoj dijeliti privatne slike – nikad nemoj dijeliti intimne fotografije ili videozapise, čak ni ako ti netko stvara pritisak (posebno ako si mlađi od 18 godina). Jednom kad ih podijeliš, više ne možeš utjecati na to što će se dalje dogoditi s njima.

Blokiraj, prijavi i spremi dokaze – ako te netko na internetu uznemirava, vara, prijeti ili se zbog te osobe osjećaš neugodno, prijavi ju i blokiraj i sačuvaj snimke zaslona ili poruke.

Reci odrasloj osobi od povjerenja ako ti se čini da nešto nije u redu – ne pretjeruješ i nećeš biti u problemu ako zatražiš pomoć.

Pomozi da internet postane sigurniji – saznaj kako funkcioniraju aplikacije, igrice, internetske stranice, algoritmi i umjetna inteligencija i pomoz i drugima da ostanu sigurni.

Neka se čuje tvoje mišljenje – uključ i se i oblikuj budućnost digitalnog svijeta.

Sigurnost na internetu

SAVJETI ZA RODITELJE I SKRBNIKE

Pomozite svojem djetetu da stvori zdrave navike korištenja zaslona – ograničite vrijeme provedeno pred zaslonom: za djecu u dobi do 2 godine preporuča se potpuno izbjegavanje ekrana, a za djecu u dobi od 10 do 12 godina pod vašim je nadzorom potrebno utvrditi vremenska ograničenja primjerena dobi. S adolescentima u dobi od 13 do 18 godina trebalo bi razgovarati o ograničenjima vremena provedenog pred zaslonom kako bi imali dovoljno vremena za učenje i druženje s prijateljima izvan interneta.

Provjerite jesu li aplikacije i igre primjerene dobi vašeg djeteta

Mlađa bi djeca (do 12 godina) **konzole i uređaje trebala koristiti samo u prisutnosti odrasle osobe.**

Nemojte dopustiti korištenje uređaja u kupaonici, spavaćoj sobi ni za vrijeme obroka.

Obratite pozornost na ton razgovora koje vode na internetu i tijekom igranja videoigara. Nástojte primijetiti ako je nešto posebno zabrinjavajuće.

Provodite vrijeme zajedno na internetu – predložite svojem djetetu da zajedno pogledate njegov omiljeni sadržaj.

Ne kritizirajte „njihove stvari” – pomozite svojem djetetu da nauči samostalno prosuđivati (tako ćete dobiti i predodžbu o tome što mu algoritam predlaže).

Ohrabrujte svoje dijete da vam se obrati ako je zabrinuto zbog nečega na internetu – dajte mu do znanja da ćete mu pomoći i da ga nećete kriviti, kazniti ni uzeti mu uređaj.

Nastavite razgovarati o sigurnosti na internetu i u starijoj dobi djeteta, uključujući od 16 do 18 godina i nakon toga.

Izbjegavajte dijeljenje sadržaja koji uključuju vašu djecu – pažljivo razmislite prije nego što na internetu podijelite fotografije ili videozapise svoje djece ili tinejdžera. Stranci i umjetna inteligencija mogu iskoristiti te informacije na mnogo načina.

Budite primjer – nemojte neprestano biti na uređaju dok su vaša djeca u blizini. Posvetite im pozornost koju zaslužuju i ne propuštajte važne trenutke i razgovore sa svojim djetetom.

Popis svih preporuka supredsjedatelja po poglavljima

1. POGLAVLJE

Razvojni pristup sigurnosti djece na internetu

- // Osmisliti i primjenjivati mjere za zaštitu djece na internetu primjerene dobi
- // Omogućiti siguran internet za maloljetnike
- // Pružiti alate i znanje maloljetnicima i njihovim krugovima podrške
- // (0 – 2 godine) – Informirati skrbnike o razvojnoj važnosti izravne ljudske interakcije, počevši od ranog djetinjstva
- // (0 – 2 godine) – Izbjegavati korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga i osigurati minimalnu izloženost zaslonima, posebno za djecu mlađu od 3 godine
- // (0 – 2 godine) – Ograničiti objavljivanje podataka o djeci na profilima na društvenim medijima
- // (3 – 12 godina) – Djeci omogućiti strukturirano korištenje društvenih medija uz nadzor
- // (3 – 12 godina) – Ponuditi djeci i njihovim krugovima podrške kvalitetno obrazovanje o digitalnom svijetu i dobrobiti
- // (13 – 18 godina) – Osigurati razvoj autonomnog korištenja društvenih medija za adolescente

2. POGLAVLJE

Dokazi o rizicima s kojima se maloljetnici susreću na internetu

- // Razviti dokaze u nedovoljno istraženim područjima kako bi se poboljšalo oblikovanje politika na temelju dokaza
- // Aktivno uključivati neovisno akademsko stručno znanje u osmišljavanje strategija i alata za ublažavanje rizika povezanih s društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama
- // Staviti na raspolaganje dugoročno financiranje za velika europska longitudinalna istraživanja i nastaviti podupirati nasumična kontrolirana ispitivanja
- // Ulagati u zaštićenu, zajedničku europsku istraživačku infrastrukturu kako bi se omogućio siguran pristup podacima maloljetnika
- // Unaprijediti provedbu pravila o pristupu i nadzoru istraživača nad podacima

3. POGLAVLJE

Zaštita maloljetnika u svijetu društvenih medija+ koji se brzo mijenja

- // Predložiti usklađeno ograničenje pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama na razini EU-a za maloljetnike mlađe od 13 godina
- // Uvesti djelotvorne sustave za provjeru dobi kako bi se potvrdila dob i poduprla integrirana sigurnost i pristupi za zaštitu i jačanje samostalnosti maloljetnika na internetu primjereni dobi

- // Proširiti i uskladiti pravila o ključnim sigurnosnim značajkama u dizajnu društvenih medija i drugih digitalnih usluga
- // Na pružatelje društvenih medija i drugih digitalnih usluga prebaciti teret dokazivanja da su njihovi proizvodi i usluge sigurni za maloljetnike
- // Ojačati kapacitete za provedbu i evaluaciju
- // Brzo donositi mjere kojima se osigurava da pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga imaju jasne obveze sprečavanja, otkrivanja, prijavljivanja i zaustavljanja seksualnog zlostavljanja djece na internetu, među ostalim u interpersonalnoj komunikaciji
- // Države članice mogu uvesti dodatna preventivna ograničenja pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama od 13. godine nadalje
- // Ojačati politike zaštite potrošača radi zaštite maloljetnika na internetu
- // Kontinuirano pratiti i ocjenjivati učinak mjera koje se provode
- // Pri obradi podataka o djeci na temelju Opće uredbe o zaštiti podataka društveni mediji i druge digitalne usluge trebali bi osigurati da najbolji interesi djece budu na prvom mjestu
- // Osigurati djelotvornu provedbu Direktive o odgovornosti za proizvode
- // Financirati i promicati uspostavu i korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga utemeljenih na vrijednostima EU-a u okviru kojih maloljetnici mogu sigurno komunicirati jedni s drugima
- // Poticati široku provedbu mjera u području digitalnog obrazovanja i pismenosti za maloljetnike, roditelje i skrbnike, nastavnike i druge odgojno-obrazovne djelatnike
- // Stvoriti više mogućnosti i odgovarajuću infrastrukturu za potporu aktivnostima izvan interneta
- // Promicati zajedničko stvaranje smjernica za roditelje
- // Osigurati kontinuiranu potporu za roditelje i skrbnike pomoću najsuvremenijih alata za kontrolu i nadzor
- // Osigurati dostatno javno financiranje i zajedničke standarde za organizacije civilnog društva i uzajamno savjetovanje
- // Omogućiti da zdravstveni sustav dijagnosticira i liječi ovisnosti i druge poremećaje mentalnog zdravlja povezane s korištenjem društvenih medija i drugih digitalnih usluga
- // Uključiti digitalnu i medijsku pismenost u osposobljavanje nastavnika i omogućiti sudjelovanje roditelja
- // Promicati pismenost u području umjetne inteligencije kao sastavni dio digitalnog obrazovanja

4. POGLAVLJE

Osiguravanje podrške maloljetnicima za sigurno snalaženje u digitalnom svijetu

- // Razviti više sigurnih mogućnosti za aktivno sudjelovanje maloljetnika u oblikovanju društvenih medija+
- // Poboljšati mehanizme za podnošenje pritužbi i prava potrošača s obzirom na djecu i adolescente
- // Škole bi trebale pružati strukturirane mogućnosti za poboljšanje mentalnog zdravlja i digitalne dobrobiti
- // U obrazovnim rješenjima posebnu pozornost trebalo bi posvetiti ranjivim skupinama
- // Ulagati u sigurnu, preventivnu, stabilnu i pouzdanu obrazovnu digitalnu infrastrukturu

01

Razvojni pristup sigurnosti djece na internetu

Djetinjstvo kao zasebna i zaštićena životna faza

Djetinjstvo se tek relativno odnedavno proučava kao zasebna, vrlo specifična životna faza. Kroz veći dio povijesti djeca se nisu smatrala bitno drugačijima od odraslih.

U predmodernim i ranim industrijskim društvima to je stajalište bilo usko povezano s materijalnim uvjetima, posebno s „ekonomskom nužnošću” dječjeg rada. Karakterizacija djece kao „malih odraslih osoba”⁰¹ ignorirala je njihove različite potrebe i ranjivosti, zbog čega nije bilo moguće izraditi okvire za zaštitu djece.

S razvojem modernih znanstvenih disciplina, kao što su razvojna medicina i psihologija, došlo je do promjene paradigme. Dokazi su pokazali da se kognitivni, emocionalni i društveni razvoj djece odvija po različitim obrascima. Taj je napredak pomogao da se djetinjstvo redefinira kao zasebna i ranjiva životna faza⁰².

Ta je ideja potkrijepljena spoznajama iz psihijatrije djece i adolescenata koje su istaknule dugoročne posljedice štetnih događaja u ranoj dobi. Postupno se učvrstila predodžba o djetinjstvu i adolescenciji kao zasebnim životnim fazama u kojima je potrebna zaštita i potpora⁰³.

Razvoj djece u fazama

U 20. stoljeću ta sve veća svijest postavila je temelje modernih okvira za zaštitu djece i mladih. U početku su ti okviri bili usmjereni na zaštitu djece u fizičkom svijetu.

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta jedan je od glavnih primjera. Prema Konvenciji djeca mlađa od 18 godina^a tretiraju se kao homogena skupina.

Unatoč brzom razvoju digitalnih tehnologija i usluga, kao što su društveni mediji i druge digitalne usluge, i načinu na koje su promijenile živote djece, mnogi pristupi zaštiti djece i dalje se implicitno ili eksplicitno oslanjaju na ideju „djece” kao homogene skupine.

a. Prema Konvenciji dijete se definira kao „svako ljudsko biće mlađe od 18 godina”, osim ako se prema primjenjivom zakonu punoljetnost ne stječe ranije. Vidjeti: Ujedinjeni narodi (1989.), [Konvencija o pravima djeteta](#), dio 1., članak 1.

Ta je pretpostavka pogrešna. Razvojna znanost dokazuje da se razvoj djece odvija kroz kvalitativno različite faze, od kojih svaku obilježavaju jedinstvene kognitivne, emocionalne i društvene sposobnosti, koje oblikuju način na koji djeca doživljavaju svoje okruženje, sudjeluju u njemu i komuniciraju unutar njega, među ostalim na internetu.

Potreba za zaštitom primjerenom dobi

Kontakt djece sa svijetom društvenih medija⁰⁴ počinje u ranoj dobi i postaje sve intenzivniji, složeniji i personaliziraniji tijekom djetinjstva⁰⁴. Jedna je studija pokazala da djeca mlađa od dvije godine u prosjeku koriste zaslone 49 minuta dnevno. Do osme godine to se vrijeme više nego utrostručuje na oko tri sata dnevno⁰⁵. Dokazi pokazuju da digitalne tehnologije imaju sveprisutan i strukturirajući učinak na razvoj djece i da su dio kompleksnog okruženja u kojem djeca i adolescenti uče, stvaraju sliku o sebi i povezuju se s drugima.

Jednostavno rečeno, razvoj djece utječe na njihove interakcije na internetu i obrnuto. Stoga se ne može smatrati da digitalni svijet nije povezan s razvojem djece, već ga treba promatrati kao njegov ključni element, osobito u kasnijim fazama⁰⁶. Ta dvosmjerna interakcija naglašava potrebu za mjerama primjerenima dobi maloljetnika radi njihove zaštite i izgradnje autonomije za sigurno i samouvjereno korištenje interneta.

„Zaštita primjerena razvojnim fazama djece uzima u obzir činjenicu da njihova kognitivna kontrola, emocionalna regulacija i svijest o rizicima još uvijek sazrijevaju.”

— PROF. DR. EVA MÖHLER,
PREDSJEDNICA I RAVNATELJICA
ODJELA ZA DJEČJU I ADOLESCENTNU
PSIHIJATRIJU, SVEUČILIŠNA BOLNICA
U SAARLANDU

Glavne poteškoće povezane sa zaštitom primjerenom dobi

SKLONOST DA SE „DJECA” SMATRAJU HOMOGENOM SKUPINOM

Postojeći pristupi sigurnosti djece na internetu često se oslanjaju na ideju djece kao homogene skupine s ujednačenim potrebama, a to je poimanje potrebno osuvremeniti. Danas je poznato da se razvoj djece odvija u fazama koje oblikuju način na koji djeca (0–12 godina) i adolescenti (13–18 godina) sudjeluju u internetskom svijetu, kao i njihovu izloženost različitim rizicima.

Društveni čimbenici, spol i seksualnost, socioekonomski položaj, rasno i etničko podrijetlo, vjera, migrant-sko podrijetlo i posebne obrazovne potrebe također uvelike utječu na interakcije i ranjivosti djece i adolescenata na internetu⁰⁷.

NEUSKLAĐENOST IZMEĐU SPOSOBNOSTI MALOLJETNIKA

I DRUŠTVENIH MEDIJA+

Digitalne usluge, uključujući društvene medije, omogućuju brz i stalan protok informacija pomoću vrlo optimiziranih arhitektura za poticanje angažmana korisnika, uključujući algoritamske sustave preporučivanja i beskonačno skrolanje. Te su značajke posebno osmišljene kako bi privukle što veću pozornost korisnika⁹⁸.

S druge strane, sposobnosti djece i adolescenata postupno se razvijaju i ostaju nepotpune do kasne adolescencije⁹⁹. Kao rezultat toga, maloljetnici su sve više izloženi društvenim medijima+ i sadržaju s kojim se nisu sposobni nositi i koji može uzrokovati ozbiljnu štetu.

RAZVOJ AUTONOMIJE MALOLJETNIKA KAO KORISNIKA INTERNETA

Kako je ranije navedeno i detaljnije objašnjeno u sljedećim odjeljcima, vještine koje djeca i adolescenti stječu tijekom razvoja (djelomično) određuju u kojoj su mjeri sposobni sigurno i samouvjereno koristiti se internetom u različitim dobnim skupinama.

Kako djeca odrastaju, napreduju od potpune ovisnosti o roditeljima i skrbnicima preko djelomične samostalnosti do potpuno samostalnih odraslih osoba. Dizajn društvenih medija i drugih digitalnih usluga sve više utječe na razvoj maloljetnika. Kako djeca odrastaju i postaju neovisnija, oni koji ih podržavaju (roditelji i skrbnici, nastavnici i odgojno-obrazovni djelatnici) imaju sve manje prilika da ih štite, nadziru i usmjeravaju na internetu.

PREPORUKE

Osmisliti i primjenjivati mjere za zaštitu djece na internetu primjerene dobi

Razvoj djece i adolescenata u fazama zahtijeva osmišljavanje i primjenu zaštitnih mjera koje su prilagođene njihovim vještinama koje su dotad stekli i ublažavaju rizike kojima su djeca i adolescenti izloženi u različitim dobnim skupinama. Pri osmišljavanju tih mjera trebalo bi, ako je to moguće, uzeti u obzir osobne i društvene okolnosti maloljetnika.

Omogućiti siguran internet za maloljetnike

Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga primarno su odgovorni osigurati da su njihove usluge sigurne za svu djecu i adolescente. To uključuje uvođenje sigurnih značajki dizajna. Pružatelji usluga moraju preuzeti glavnu odgovornost za jamčenje sigurnog pristupa i korištenja njihovih usluga za maloljetnike.

Pružiti alate i znanje maloljetnicima i njihovim krugovima podrške

Kako bi bile djelotvorne, mjere osmišljene za zaštitu i autonomiju djece i adolescenata na internetu moraju u obzir uzeti njihove potrebe i sposobnosti koje stječu. Mjere također moraju biti prilagođene kako bi podržale promjenjivu ulogu roditelja i skrbnika, učitelja i nastavnika te drugih odgojno-obrazovnih djelatnika (krugovi podrške) u zaštiti maloljetnika te nadzoru i usmjeravanju njihovog korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga tijekom odrastanja.

Poteškoće specifične za dob

U prethodnom su odjeljku objašnjene tri glavne poteškoće i pripadajuće preporuke koje treba uzeti u obzir pri osmišljavanju i primjeni razvojnog pristupa sigurnosti djece na internetu.

Na temelju toga u sljedećim su odjeljcima objašnjene različite karakteristike i ranjivosti koje definiraju razvoj maloljetnika u tri primarne razvojne faze: 0 – 2 godine (rano djetinjstvo), 3 – 12 godina (djetinjstvo) i 13 – 18 godina (adolescencija).

Te primarne faze obuhvaćaju sposobnosti koje maloljetnici stječu i promjenjivu ulogu njihovih krugova podrške u zaštiti i jačanju autonomije djece i adolescenata na internetu:

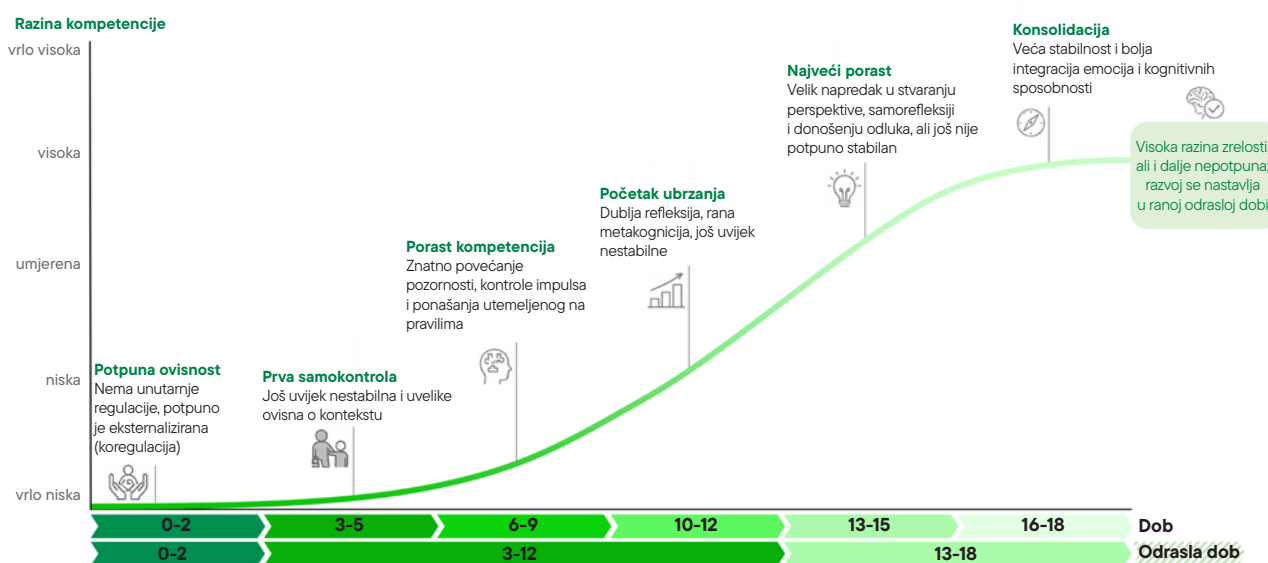
// **0 – 2 godine:** rano djetinjstvo kao posebno zaštićena faza razvoja

// **3 – 12 godina:** djetinjstvo kao faza razvoja pod nadzorom

// **13 – 18 godina:** adolescencija kao faza razvoja autonomije.

Slika 1: Razvoj temeljnih kompetencija u fazama

Samoregulacija, prosuđivanje i kritičko razmišljanje

U ovom se izvješću ispituju rizici za maloljetnike na internetu i iznose preporuke za uklanjanje tih rizika u skladu s te tri primarne razvojne faze koje su za potrebe ove analize definirane kao rano djetinjstvo, djetinjstvo i adolescencija.

U prvom poglavlju opisuje se prvo od šest vodećih načela koja su autori predložili za usmjeravanje mjera za zaštitu i autonomiju djece i adolescenata u digitalnom svijetu: potreba za razvojnim pristupom sigurnosti djece na internetu.

„Sve osobe mlađe od 18 godina imaju posebna prava na zaštitu i uživanje iskustava primjerenih dobi.”

– MIE OEHLenschLAGER,
NEOVISNA ISTRAŽIVAČICA U PODRUČJU
UMJETNE INTELIGENCIJE, ETIKE I JAVNE
POLITIKE

Kako bi se osiguralo sveobuhvatno ispitivanje karakteristika i jedinstvenih ranjivosti maloljetnika u različitim fazama njihova razvoja, primarne faze njihova razvoja dijele se na sekundarne faze (0 – 2 godine, 3 – 5 godina, 6 – 9 godina, 10 – 12 godina, 13 – 15 godina i 16 – 18 godina) koje su detaljno objašnjenje u ovom poglavlju.

Neke od preporuka predstavljenih za svaku primarnu fazu ne odnose se isključivo na fazu u kojoj se nalaze, već se primjenjuju u više faza kako je navedeno.

0 – 2 godine: rano djetinjstvo kao posebno zaštićena faza razvoja

Rano djetinjstvo, osobito u dobi od 0 do 2 godine, predstavlja fazu maksimalne ovisnosti i od temeljne je važnosti za razvoj. Tijekom tog razdoblja uspostavljaju se osnovni elementi emocionalne sigurnosti, društvene povezanosti, usvajanja jezika i samoregulacije.

Temeljni procesi, kao što su stvaranje privrženosti, koregulacija i razlikovanje između vlastitog identiteta i okruženja djeteta, nastaju opetovanim interakcijama s responzivnim skrbnicima. Samoregulacija još nije uspostavljena kao unutarnji proces, već se postupno razvija kroz koregulaciju.

U tom smislu rana koregulacija također čini razvojnu osnovu za kasniju autonomiju i samostalno donošenje odluka. Postupna internalizacija emocionalne regulacije, komunikacije i društvene interakcije proizlazi iz opetovanih iskustava povezanih s odnosima, a ne izolirane izloženosti digitalnim podražajima.

Razvoj tijekom te faze u osnovi je povezan s odnosima. Sposobnost samoregulacije, emocionalna stabilnost i rane kognitivne strukture najprije se grade izvana, prije nego što se internaliziraju.

POTEŠKOĆE SPECIFIČNE ZA DOB

Potreba za izravnom ljudskom interakcijom

Glavna je poteškoća u ovoj fazi osigurati da mala djeca imaju dovoljno izravne ljudske interakcije. Smanjenje kvalitete interakcije može utjecati na procese privrženosti, narušiti rani razvoj govornih sposobnosti i temeljne sposobnosti komunikacije, što izravno utječe na razvojne putanje.

Osiguravanje dostupnosti dosljedne, emocionalno usklađene interakcije temeljni je preduvjet za siguran razvoj u sve digitaliziranim okruženjima. Tijekom ove faze mala djeca gotovo u potpunosti ovise o vanjskoj regulaciji.

Neurofiziološki sustavi uključeni u regulaciju stresa, modulaciju pobuđenosti te cikluse spavanja i budnosti još su nezreli i izrazito osjetljivi na utjecaje iz okruženja. Time se povećava ranjivost na pretjeranu stimulaciju te poremećaje spavanja i regulacije stresa.

Učenje u ovoj fazi temelji se na interakciji, a ne na sadržaju. Mala djeca uče značenje kroz utjelovljenu, uzajamnu interakciju s roditeljima i skrbnicima, a ne pasivno izlaganje sadržaju na zaslonima.

Rano usvajanje jezika i razvoj komunikacije u osnovi ovise o opetovanoj kontingentnoj interakciji s roditeljima i skrbnicima. Responzivna verbalna interakcija, zajednička pozornost i emocionalno usklađena komunikacija ključni su razvojni uvjeti u ovoj fazi.

Rizici od izloženosti zaslonima

U ovoj dobi dokazi povezuju povećanu izloženost zaslonima s kraćim trajanjem sna, poremećenim obrascima stresa i nižom razinom interakcije skrbnika i djeteta i jezične stimulacije¹⁰. Te se ranjivosti mogu razlikovati prema biološkim, psihološkim i razvojnim dimenzijama.

Biološki gledano, mala su djeca vrlo podložna pretjeranoj stimulaciji zbog nezrelih sustava samoregulacije¹¹. Sa psihološkog stajališta, razvoj ovisi o dosljednoj i responzivnoj interakciji, zbog čega su mala djeca osjetljiva na poremećaje u pozornosti i komunikaciji. Uzimajući u obzir razvojnu dimenziju, rizici se odnose na stvaranje privrženosti i pojavu samoregulacije.

Tijekom ove faze veća izloženost zaslonima povezana je sa socioemocionalnim poteškoćama, problemima u ponašanju i kašnjenjima u razvoju samoregulacije¹². Ti su odnosi često dvosmjerni jer mala djeca s poteškoćama u samoregulaciji također mogu u većoj mjeri koristiti zaslone.

Digitalna izloženost uz posredovanje skrbnika

Kod djece mlađe od dvije godine izloženost društvenim medijima+ u potpunosti se odvija uz posredovanje skrbnika. Mala djeca u načelu ne kontroliraju pristup, trajanje ni sadržaj. Na korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga uglavnom utječu prakse, rutine i situacijske potrebe roditelja i skrbnika, kao što su smirivanje ili odvratanje pozornosti¹³.

Tijekom ranog djetinjstva digitalni rizici u teoriji manje proizlaze iz izravne interakcije sa sadržajem, a više iz načina na koji društveni mediji i druge digitalne usluge restrukturiraju okruženja za pružanje skrbi. Središnji je koncept „tehnoferencija”^b. U ovoj dobi čak i kratke promjene u pozornosti skrbnika mogu smanjiti sposobnost reagiranja, zajedničku pozornost i verbalnu interakciju¹⁴.

Utvrđeno je da skrbnikovo korištenje zaslona u prisustvu male djece povezano s manje povoljnim razvojnim ishodima. To nije prvenstveno zbog sadržaja, već zbog restrukturiranja prostora za interakciju¹⁵. U tom je smislu digitalni rizik u ranom djetinjstvu često utemeljen na odnosu, a tek onda postaje individualan.

Istraživanja komercijalnog obiteljskog influenciranja ukazuju na to da mala djeca sve češće mogu postati objekti za vidljivost, monetizaciju i prikupljanje podataka mnogo prije nego što mogu sama razumjeti te procese ili na njih utjecati. Zbog toga je još važnije uspostaviti čvrste vanjske zaštitne okvire u ranom djetinjstvu.

b. „Tehnoferencija” se definira kao prekid interakcije roditelja i djeteta zbog tehnologije. Vidjeti: Zhang i dr. (2025.). *Parental Technoference and Child Problematic Media Use: Meta-Analysis*.

Digitalizacija ranog djetinjstva

Nova i sve relevantnija dimenzija odnosi se na digitalizaciju okruženja u ranom djetinjstvu koja nadilazi tradicionalne interakcije temeljene na zaslonima. Sve veći broj igračaka, uključujući lutke i interaktivne predmete za igru, sada ima digitalne značajke i sve je više opremljen umjetnom inteligencijom (UI).

Taj razvoj društvenih medija+ posebno je relevantan jer djeca mogu percipirati igračke s umjetnom inteligencijom i uređaje temeljeni na glasu ne samo kao predmete, već kao responzivne društvene partnere. Tijekom ranog djetinjstva privrženost, koregulacija, usvajanje jezika i simbolička igra ovise o kontingentnoj ljudskoj interakciji.

Stručnjaci su zabrinuti zbog mogućeg negativnog utjecaja tih sustava na razvoj. Igračke s umjetnom inteligencijom i uređaji temeljeni na glasu mogu simulirati responzivnost bez pružanja stvarne uzajamnosti, emocionalne usklađenosti ili odgovornosti koji karakteriziraju ljudske odnose.

Igračke s umjetnom inteligencijom često uključuju i mikrofone, kamere, obradu govora ili personalizaciju koja se temelji na aplikaciji. Zbog toga se javljaju rizici za privatnost i zaštitu podataka u dobi u kojoj djeca ne mogu razumjeti obradu podataka, pristati na nju ili je odbiti.

Smanjenje izravne ljudske interakcije

Interakcija djece s digitalnim svijetom izaziva zabrinutost zbog mogućeg smanjenja ili narušavanja procesa interaktivnog učenja, kao i zbog novih oblika ovisnosti i pretjerane stimulacije. Te ovisnosti još nisu na odgovarajući način obuhvaćene postojećim istraživačkim ili regulatornim okvirima.

Korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga kod roditelja i skrbnika može skratiti vrijeme posvećeno interakciji uživo s djecom, slobodnoj igri, tjelesnoj aktivnosti i spavanju, što je iznimno važno za rani razvoj¹⁶. Smanjenje interakcija skrbnika u najozbiljnijim se oblicima može smatrati „digitalnim zanemarivanjem”^c.

Pitanja povezana sa smanjenjem interakcija uživo između skrbnika i djeteta nadilaze neposrednu pretjeranu stimulaciju ili odvrćanje pozornosti i uključuju moguće dugoročne učinke na razvoj autonomije, maštovitu igru, komunikaciju i razvoj vlastitih socijalnih i emocionalnih vještina.

Vrlo restriktivan pristup digitalnoj izloženosti

Unatoč tim poteškoćama, nisu svi oblici korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga u ranom djetinjstvu sami po sebi štetni. U određenim uvjetima, osobito ako roditelji i skrbnici osiguraju da je sadržaj primjeren dobi (niska razina stimulacije, spori ritam itd.) i prisutan uz aktivno posredovanje skrbnika, društveni mediji+ mogu podržati aspekte ranog učenja.

Postoje dokazi da zajednička interakcija s društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama (zajedničko korištenje) može olakšati učenje, osobito ako je popraćena verbalnom interakcijom i prilagođenom podrškom¹⁷. Međutim, čini se da su ti učinci ograničeni i ovise o kontekstu.

- c. Nadovezujući se na već utvrđene oblike emocionalnog i nadzornog zanemarivanja (Dubowitz i dr., 1993.; Hildyard & Wolfe, 2002.) digitalno zanemarivanje proširuje te koncepte na digitalna okruženja. Kad roditelji u velikoj mjeri koriste zaslone u prisutnosti svoje djece, interakcije se smanjuju, a sposobnost reagiranja roditelja slabi. Razvoj govornih sposobnosti djeteta može biti narušen. To smanjenje interakcije može dovesti i do osjećaja odbačenosti i emocionalne udaljenosti kod djece, čime se povećava rizik od depresije, tjeskobe i agresivnog ponašanja.

Očuvanje interakcije u odnosima s malom djecom nije važno samo za sprečavanje štete, već i za zdrav socioemocionalni, jezični i kognitivni razvoj. Sigurna privrženost, responzivna komunikacija i učenje po modelu skrbnika središnji su zaštitni čimbenici u sve digitaliziranim okruženjima u ranom djetinjstvu.

Ti nalazi zajedno podržavaju vrlo restriktivan pristup korištenju društvenih medija i drugih digitalnih usluga u ranom djetinjstvu, u skladu sa smjernicama vodećih pedijatrijskih zdravstvenih institucija¹⁸. Iako se takve preporuke možda neće univerzalno poštovati, služe kao važne normativne smjernice usklađene s razvojnim potrebama te dobne skupine.

Interakcije na internetu sa skrbnikom u središnjoj ulozi

Skrbnici moraju imati središnju ulogu u pružanju sigurnosti djeci na internetu u ranom djetinjstvu. Budući da mala djeca nisu samostalni korisnici, odgovornost za njihovu izloženost digitalnim okruženjima prvenstveno snose roditelji i skrbnici.

Sposobnost roditeljskog posredovanja neravnomjerno je raspoređena. Socioekonomski status, mentalno zdravlje roditelja i njihovo vlastito korištenje društvenih medija+ znatno utječu na obrasce izloženosti djece [kako je detaljnije opisano u 2. poglavlju]. Viša razina stresa roditelja i njihovo korištenje zaslona povezani su s duljim i manje strukturiranim korištenjem digitalnih usluga kod vrlo male djece¹⁹. Stoga se korištenje zaslona izričito ne preporučuje za tu dobnu skupinu.

ZAKLJUČCI

Sigurnost na internetu tijekom ranog djetinjstva ne odnosi se prvenstveno na reguliranje ponašanja male djece, već na strukturiranje okruženja za pružanje skrbi i konteksta u kojima se odvijaju interakcije. Zaštita ovisi o očuvanju uvjeta potrebnih za privrženost, koregulaciju i razvoj samoregulacije. Ti su uvjeti temelj za kasnije razvojne faze.

Spoznaie iz uspostavljenih sustava klasifikacije prema dobi (na primjer, kategorizacija filmova i igara) mogu poslužiti kao orijentir. Ako je sadržaj namijenjen toj dobnoj skupini, trebao bi biti strogo ograničen na formate s niskom razinom stimulacije, sporijeg tempa i bez narativne strukture koji potiču zajedničko sudjelovanje sa skrbnicima. To uključuje jednostavne vizualne ili slušne podražaje uključene u kontekste zajedničkog korištenja.

Brze, vrlo stimulativne ili emocionalno uzbudljive sadržaje, uključujući brze promjene scena, intenzivne audiovizualne učinke ili emocionalno nabijene narative, trebalo bi smatrati razvojno neprimjerenima. Izloženost bilo kojem obliku nasilnog, zastrašujućeg ili složenog narativa u ovoj je dobi očito neprikladna.

PREPORUKE (0 – 2 GODINE)

Informirati skrbnike o razvojnoj važnosti izravne ljudske interakcije, počevši od ranog djetinjstva

Informirati roditelje i skrbnike putem obrazovnih kampanja i programa potpore roditeljstvu o važnosti ranog djetinjstva za razvoj djece, kao i o rizicima za malu djecu povezanim s „tehnoferecijom“, na primjer kad skrbnik sam koristi društvene medije i druge digitalne usluge. Potaknuti skrbnike da razmisle o izravnim i neizravnim učincima svojih interakcija na internetu na maloljetnike svih dobnih skupina, osobito malu djecu.

U okvirima za zaštitu djece trebalo bi uzeti u obzir rizike „digitalnog zanemarivanja“. Roditelje, škole i socijalne službe trebalo bi informirati o tome kako prepoznati znakove digitalnog zanemarivanja kod djece i adolescenata, počevši od ranog djetinjstva.

Izbjegavati zaslone i društvene medije+ kod djece mlađe od tri godine

Tijekom prvih 1000 dana života razvojne potrebe djeteta prvenstveno se odnose na privrženost, koregulaciju, senzorni razvoj i rano usvajanje jezika. Međutim, izbjegavanje izlaganja društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama i zaslonima tijekom ranog djetinjstva ne podrazumijeva apsolutnu zabranu.

U određenim uvjetima društveni mediji i druge digitalne usluge mogu se ograničeno koristiti u odnosu s malom djecom, na primjer u okviru zajedničkih aktivnosti (npr. gledanje obiteljskih fotografija ili komunikacija s rodbinom putem videopoziva). Međutim, trebalo bi strogo izbjegavati korištenje zaslona kao alata za „smirivanje“ ili zabavljanje male djece tijekom duljih razdoblja.

Opće je načelo da bi roditelji i skrbnici trebali dati prednost interakcijama uživo s djecom i adolescentima (počevši od ranog djetinjstva) kako bi se podržao zdrav kognitivni, fizički i emocionalni razvoj maloljetnika.

Ograničiti objavljivanje podataka o djeci na profilima na društvenim medijima

Regulatorni okviri moraju se baviti problemom sustavnog dokumentiranja i javnog širenja podataka o djeci (uključujući slike i videozapise), naročito o djeci mlađoj od tri godine, putem profila na društvenim medijima (na primjer putem tzv. „sharentinga“, odnosno pretjeranog dijeljenja podataka o djeci, i „obiteljskog influencanja“). Djeca u ovoj dobi nemaju sposobnost pristati na svoje digitalno predstavljanje niti razumjeti komercijalne kontekste u kojima se njihovi podaci koriste i buduće posljedice.

Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga ne smiju poticati stvaranje ni širenje sadržaja koji uključuje djecu putem struktura za monetizaciju, sustava algoritamske amplifikacije ili značajki dizajna za poticanje aktivnosti korisnika. Trebalo bi uvesti provedive obveze za društvene medije i druge digitalne usluge, a ne oslanjati se samo na dobrovoljnu odgovornost skrbnika. Skrbnici bi trebali dobiti jasne smjernice o dugoročnim posljedicama rane digitalne prisutnosti na privatnost, dostojanstvo i pravo djece na informacijsko samoodređenje.

3 – 12 godina: djetinjstvo kao faza razvoja pod nadzorom

3 – 5 GODINA: FAZA RAZVOJA POD STROGIM NADZOROM

Djeca u dobi od tri do pet godina ulaze u razvojnu fazu obilježenu namjernim aktivnostima u okviru kontinuiranog vanjskog strukturiranja. Počinju razvijati namjerne radnje, simbolično razmišljanje i dosljedniju sliku o sebi.

S neurorazvojnog gledišta, ovu fazu obilježava kontinuirano sazrijevanje sustava uključenih u pažnju, izvršne funkcije i emocionalnu regulaciju koji ostaju nedovoljno razvijeni i osjetljivi na vanjsku stimulaciju²⁰. Međutim, sustavi povezani s nagrađivanjem već su aktivni. Djeca sve više razvijaju unutarnju motivaciju, istraživanje potaknuto znatiželjom i rane oblike autonomnog ponašanja usmjerenog na ciljeve.

Razvoj tijekom ove faze uvelike ovisi o prilikama za maštovitu igru, samostalno inicirane aktivnosti i iskustva u odnosima koji podupiru razvoj kompetencija. To uključuje stvaranje narativnog identiteta koji se izražava, primjerice, jezikom i igrom uloga.

Djeca u ovoj dobi mogu se zadržavati u aktivnostima tijekom kraćih razdoblja, ali njihova sposobnost reguliranja pozornosti, impulsa i emocija i dalje uvelike ovisi o vanjskoj potpori u obliku jezika, imitacija i usmjerenja skrbnika. Ova se faza stoga može shvatiti kao prelazak s koregulacije u vođenu samoregulaciju.

POTEŠKOĆE SPECIFIČNE ZA DOB

Ranjivost na trenutačno zadovoljstvo

Taj raskorak između kontinuiranog sazrijevanja dječjih sustava uključenih u pažnju, izvršne funkcije i emocionalnu regulaciju i već aktivnih sustava nagrađivanja stvara neravnotežu. Djeca u ovoj dobi vrlo su osjetljiva na istaknute podražaje i trenutačne nagrade, ali imaju ograničenu sposobnost inhibicijske kontrole i toleranciju na odgođene.

Zbog toga su djeca u dobi od tri do pet godina posebno osjetljiva na društvene medije+ koji su optimizirani za trenutno zadovoljstvo, opetovano nagrađivanje i kontinuiranu vanjsku stimulaciju. Eksperimentalni dokazi upućuju na to da digitalna okruženja mogu ometati razvoj tolerancije na frustracije, upornosti i vlastite motivacije²¹.

Ta razvojna konfiguracija stvara poseban profil ranjivosti. Uvjetovanje sustava nagrađivanja brzim povratnim informacijama, ponavljanjem i povremenim potkrepljivanjem kroz interakcije djece na internetu može dovesti do očekivanja trenutačnog zadovoljstva i doprinijeti obrascima korištenja iz navike²².

Prekomjerno oslanjanje na vanjske strukture nagrađivanja može utjecati i na razvoj unutarnje motivacije. Korištenje digitalnih tehnologija kod djece, obilježeno značajkama poput kontinuiranog potkrepljivanja i trenutačnih povratnih informacija, nosi rizik usmjerenja ponašanja prema obrascima uključivanja reguliranim vanjskim čimbenicima, a ne prema istraživanju i učenju potaknutima unutarnjom motivacijom.

To je posebno važno u razvojnim fazama u kojima se autonomija i kompetencije još uvijek razvijaju. Istraživanja pokazuju da na te ranjivosti uvelike utječu kontekstualni čimbenici, kao što su obiteljsko okruženje, roditeljsko posredovanje i socioekonomski uvjeti²³.

Rizici od izloženosti zaslonima

Veća izloženost zaslonima u ovoj su fazi povezane s nižom razinom samoregulacije, naročito kad je riječ o pozornosti i kontroli impulsa djece²⁴. Kako je prethodno objašnjeno, korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga može istisnuti aktivnosti ključne za razvoj, kao što su slobodna igra, tjelesna aktivnost, spavanje i interakcije uživo²⁵.

Međutim, ti učinci ovise o kontekstu i određuju ih kvaliteta sadržaja, zajedničko korištenje, vremenski raspored i društveno okruženje, a ne samo pokazatelji kao što je vrijeme provedeno pred zaslonom²⁶. Dokazi upućuju na to da interakcije na internetu u ovoj dobi mogu pomoći u učenju ako je sadržaj interaktivan, primjeren dobi i popraćen aktivnim posredovanjem skrbnika²⁷.

Dostupnost sigurnih alternativa izvan interneta

Sigurnost djece na internetu ne može se u potpunosti razumjeti bez razmatranja šireg konteksta svakodnevnog života djece. U kontekstima gdje su obrazovne, rekreacijske i društvene mogućnosti za djecu ograničene, osobito u ruralnim ili nedovoljno razvijenim područjima, društveni mediji+ mogu postati primarni prostori za interakciju.

To može izložiti djecu štetnom sadržaju i negativno utjecati na njihov razvoj. Kako bi se ograničili mogući štetni učinci korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga na razvoj djece, roditelji i skrbnici trebali bi od ranog djetinjstva pružati sigurne alternative izvan interneta. Osim skrbnika, obrasce izloženosti i povezane rizike oblikuju i strukturalni uvjeti i uvjeti okruženja izvan digitalnog svijeta. To uključuje pristup sigurnim javnim prostorima, izvannastavne aktivnosti i potpurnu socijalnu infrastrukturu.

Smanjena sposobnost posredovanja skrbnika

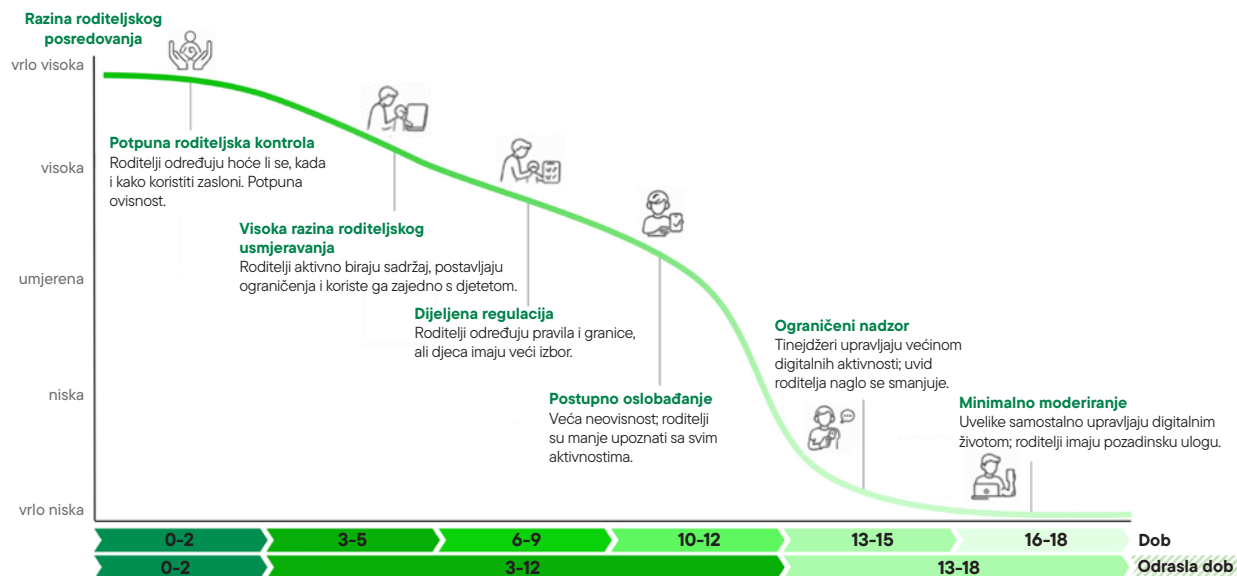
Posredovanje skrbnika u dobi od tri do pet godina i dalje je središnji regulatorni mehanizam, ali prolazi kroz kvalitativnu promjenu. Roditelji i skrbnici prelaze s izravne kontrole na nadzirano posredovanje, zajedničko korištenje i potporu pri tumačenju sadržaja.

Sve veći broj aktivnosti kod djece samostalno smanjuje djelotvornost isključivo vanjske kontrole, budući da se roditeljski utjecaj natječe s digitalnim sustavima koji snažno potiču sudjelovanje. Postojeći alati za roditeljsku kontrolu često ne pružaju odgovarajuću podršku toj promjeni, na primjer zbog fragmentacije prostora na društvenim medijima+ i nedostatka upotrebljivosti²⁸.

Pokazalo se da aktivno posredovanje (raspravljanje o sadržaju, strukturiranje korištenja i pružanje objašnjenja) podupire učenje i ublažava rizike. Potpuno restriktivne strategije mogu se pokazati manje djelotvornima bez takvog angažmana roditelja ili skrbnika²⁹. Posredovanje skrbnika također je ograničeno čimbenicima kao što su digitalna pismenost, socioekonomski resursi, roditeljski stres i vlastito korištenje digitalnih usluga³⁰.

Slika 2: Smanjenje roditeljskog posredovanja tijekom razvoja

Kako djeca rastu, prirodno se smanjuje izravni roditeljski nadzor, kao i ovisnost djece o roditeljima pri korištenju digitalnih tehnologija

ZAKLJUČCI

Ta je faza važna prekretnica za sigurnost djece na internetu. Djeca više nisu pasivni primatelji sadržaja, već sve aktivniji sudionici u digitalnom svijetu, iako još uvijek nemaju razvijenu stabilnu samoregulaciju. Izloženost digitalnom svijetu raste, dok je unutarnja regulacija i dalje nedovoljno razvijena.

U međuvremenu se odgovornost počinje prebacivati s isključivo roditeljske kontrole na složeniji sustav u kojem sudjeluju obitelji i obrazovne institucije. Iz perspektive politike to podrazumijeva smanjenu, ali ipak važnu ulogu roditeljskog nadzora. Glavni izazov u toj dobi nije samo ograničavanje izloženosti, već sprečavanje konsolidacije štetnih obrazaca korištenja u ranoj dobi.

Mjere za zaštitu djece na internetu za tu dobnu skupinu moraju uključivati strukturiranu podršku okruženja i institucija. To uključuje dizajn aplikacija i digitalnog sadržaja namijenjenog maloj djeci koji je primjeren dobi, osobito uzimajući u obzir mehanizme koji se temelje na nagrađivanju i privlačenju pozornosti.

S obzirom na to da djeca u ovoj dobi polako počinju samostalno pokretati sve veći broj aktivnosti, digitalno obrazovanje trebalo bi uključiti u rani i predškolski odgoj i obrazovanje. S obzirom na kontinuiranu nadzornu ulogu skrbnika, potrebno je češće roditeljsko usmjeravanje i zajedničko korištenje, posebno u ranjivim kontekstima.

Ova je razvojna faza često zanemarena u postojećim regulatornim okvirima jer se najveća pozornost posvećuje vrlo maloj djeci ili adolescentima. Zbog toga je pitanje posebne ranjivosti djece u dobi od tri do pet godina i dalje nedovoljno uzeto u obzir. Sigurnost djece na internetu u toj dobi mora biti usmjerena na osmišljavanje okruženja koja podupiru, a ne ugrožavaju razvoj njihove samoregulacije i osposobljavaju skrbnike za nadzor djetetova korištenja digitalnih sadržaja.

6 – 9 GODINA: FAZA RAZVOJA POD NADZOROM

Djeca u dobi od šest do devet godina ulaze u razvojnu fazu obilježenu povećanjem kognitivnih kompetencija, strukturiranim ponašanjem usmjerenim na ciljeve i pojavom samoevaluacije na temelju kompetencija. Djeca se sada mogu dosljednije uključivati u aktivnosti temeljene na pravilima, zadržavati pozornost tijekom duljih razdoblja i ostvarivati definirane ciljeve.

Središnja razvojna zadaća je stvaranje slike o sebi na temelju kompetencija, pri čemu se samopouzdanje sve više povezuje s uspješnošću i povratnim informacijama. Tijekom ove faze razvoj kompetencija i samoučinkovitosti postaje sve važniji za zdrav psihološki razvoj. Djeca razvijaju stabilniju sposobnost samoregulacije, postupno uče tolerirati frustraciju i ustraju u zahtjevnim zadacima.

Također počinju doživljavati zadovoljstvo koje proizlazi iz ovladavanja vještinama i unutarnjeg osjećaja kompetentnosti, a ne samo iz neposrednih vanjskih nagrada. Kad krenu u školu, strukturirani sustavi ocjenjivanja i uspoređivanje s vršnjacima postaju ključni i oblikuju način na koji djeca tumače svoje sposobnosti u odnosu na vanjske standarde.

S neurobiološkog gledišta, u ovoj fazi raste učinkovitost i specijalizacija moždanih mreža, osobito onih povezanih s izvršnim funkcijama. Međutim, sustavi nagrađivanja i odgovora na stres i dalje su osjetljivi, čime se stvara konfiguracija u kojoj su djeca sposobnija za samoregulaciju, ali i dalje reagiraju na vanjsko potkrepljivanje.

POTEŠKOĆE SPECIFIČNE ZA DOB

Povećana osjetljivost na vanjsku evaluaciju

Društveni mediji+ izravno se isprepliću s tim procesima. Društveni mediji i druge digitalne usluge koje pružaju mjerljive povratne informacije, uključujući ocjene, rangiranje i postignuća, usko su povezani sa samoevaluacijom na temelju kompetencija.

To može oblikovati motivaciju i samopercepciju nametanjem eksternaliziranih standarda uspjeha³¹ umjesto unutarnjeg osjećaja ovladavanja vještinama, znatiželje i procesa učenja. U ovoj dobi sustavi pozornosti i dalje su osjetljivi na izrazito stimulativna okruženja, što može ometati zadržavanje pozornosti potrebne za učenje³².

Rizik od rane ovisnosti

U dobi od šest do devet godina stabiliziraju se navike djece jer obrasci korištenja društvenih medija+, pozornosti i motivacije s vremenom postaju dosljedniji. U toj dobi potkrepljivanje koje se temelji na nagrađivanju, posebno u igrama, može doprinijeti oblikovanju obrazaca korištenja iz navike³³. Te ranjivosti snažno oblikuju kontekstualni čimbenici, kao što su obiteljsko okruženje, roditeljsko posredovanje i socio-ekonomski uvjeti³⁴.

U tim se godinama pristup djece društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama znatno povećava. Kako djeca kreću u školu i više komuniciraju s vršnjacima, imaju češći i manje nadziran pristup društvenim medijima+. Taj rast popraćen je postupnim smanjenjem izravne roditeljske kontrole, iako je nadzor skrbnika i dalje od presudne važnosti.

U ovoj se dobi roditeljsko posredovanje sve više usredotočuje na postavljanje pravila, praćenje i usmjeravanje. Međutim, njegova se djelotvornost smanjuje kako raste neovisan pristup djece i složenost druš-

tvenih medija i drugih digitalnih usluga³⁵. Odgovornost za oblikovanje digitalnih okruženja za djecu sve je više raspodijeljena između pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga, skrbnika i odgojno-obrazovnih djelatnika.

Rizici od izloženosti zaslonima

Kao i u ranijim fazama, djetetovo korištenje interneta moglo bi smanjiti aktivnosti ključne za razvoj u „stvarnom svijetu”, uključujući tjelesnu aktivnost, spavanje i interakcije uživo³⁶. Jedan od primjera o kojem se često raspravlja je osnovna škola bez telefona kao namjerna protuteža sve digitaliziranijem životu djece. Istraživanja upućuju na to da ograničavanje korištenja pametnih telefona tijekom nastave može poboljšati ne samo koncentraciju djece i njihov školski uspjeh, već i ojačati društvenu interakciju.

Istraživanja pokazuju da okruženja bez pametnih telefona mogu poboljšati društvenu dobrobit i smanjiti sukobe, kao što je zlostavljanje na internetu³⁷. Dokazi iz intervencija na razini sustava, primjerice u zemljama kao što je Nizozemska, također upućuju na to da ograničavanje korištenja pametnih telefona doprinosi mirnijem i povoljnijem okruženju za učenje³⁸. Studije dosljedno pokazuju da pametni telefoni mogu znatno ometati djecu tijekom nastave i naštetiti njihovoj pozornosti³⁹.

Međutim, u odgovarajućim uvjetima korištenje interneta u toj dobi može pomoći djeci u učenju i kognitivnom angažmanu, posebno ako je strukturirano i razvojno usklađeno⁴⁰. Sustavi prilagodljivog podučavanja i obrazovne aplikacije mogu poduprijeti individualizirane načine učenja, pružiti objašnjenja i smanjiti ovisnost o podršci skrbnika. To može doprinijeti obrazovnoj uključenosti.

ZAKLJUČCI

Sigurnost djece na internetu u ovoj fazi zahtijeva višeslojan pristup. To znači da treba uspostaviti jasne standarde za dizajn društvenih medija i drugih digitalnih usluga primjereni dobi, osobito dizajn vanjskih sustava povratnih informacija i mehanizama nagrađivanja koji su u interakciji s razvojem slike o sebi, samoregulacije i unutarnje motivacije djece. Posebnu pozornost treba posvetiti petlji potkrepljivanja i značajkama monetizacije koje utječu na pozornost i unutarnju motivaciju.

Trebalo bi poboljšati digitalno obrazovanje djece unutar školskih sustava, pri čemu treba obratiti pažnju ne samo na tehničke vještine, već i na pozornost, samoregulaciju i kritički pristup. Potrebni su strukturirani okviri za korištenje interneta koji uspostavljaju ravnotežu između digitalnog angažmana i aktivnosti uživo.

Zabrana telefona u osnovnim školama može se shvatiti kao razvojno primjereno rješenje za zaštitu i učenje. Na taj se način stvaraju prostori u kojima djeca mogu razvijati ključne socijalne vještine, kao što su komunikacija uživo, rješavanje sukoba i kooperativna interakcija. Te su kompetencije temelj za promišljanje i odgovornije korištenje interneta u kasnijim fazama.

Takve mjere ne bi trebale biti zamišljene kao zabrana digitalnih tehnologija, već kao pedagoški integrirano i nadzirano korištenje interneta koje jača analogna iskustva djece i ujedno ih postupno priprema za medij-sku pismenost u društvenim medijima+. One ne zamjenjuju uloga roditelja ni skrbnika, čije je informirano posredovanje i dalje središnja sastavnica djelotvorne zaštite.

10 – 12 GODINA: FAZA RAZVOJA POD SVE MANJIM NADZOROM

Dob od 10 do 12 godina ključna je faza u razvoju djece koju obilježava reorganizacija vlastitog identiteta u odnosu na druge. Slika o sebi postaje diferenciranija, ali i nestabilnija jer djeca sve više grade svoj identitet usporedbom s vršnjacima, društvenim položajem i percipiranom prihvaćenosti. Istodobno, vanjske povratne informacije postaju središnje organizacijsko načelo samoevaluacije.

Odnosi s vršnjacima dobivaju na važnosti. Vršnjaci sve više funkcioniraju kao središnje referentne točke za norme, vrijednosti i ponašanja. Procesi društvenog utjecaja, kao što su pritisak zbog konformizma, međusobno uspoređivanje i implicitne norme skupine, znatno utječu na samopercepciju i ponašanje djece.

Vršnjačke mreže imaju važne potporne funkcije jer pružaju emocionalnu validaciju, socijalnu orijentaciju i prilike za zajedničko suočavanje s razvojnim izazovima. Podrška vršnjaka može biti i izvor otpornosti i pojačati dinamiku rizika, ovisno o kontekstu i prevladavajućim normama skupine.

POTEŠKOĆE SPECIFIČNE ZA DOB

Stalni pristup internetu

S vremenom se ti vršnjački procesi sve više sele u digitalna okruženja. Društveni mediji i druge digitalne usluge djeci omogućuju kontinuiranu, lako dostupnu i često bezgraničnu interakciju s vršnjacima. To omogućuje uspostavu i održavanje društvene povezanosti i pripadnosti izvan fizičkog konteksta.

Za mnogu djecu u toj dobi pristup društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama već postaje preduvjet za sudjelovanje u društvu. Kao i u prethodnoj fazi, korištenje društvenih medija+ može istisnuti ključne razvojne aktivnosti, kao što su tjelesna aktivnost, spavanje i interakcija izvan interneta⁴¹.

Pojačano međusobno uspoređivanje

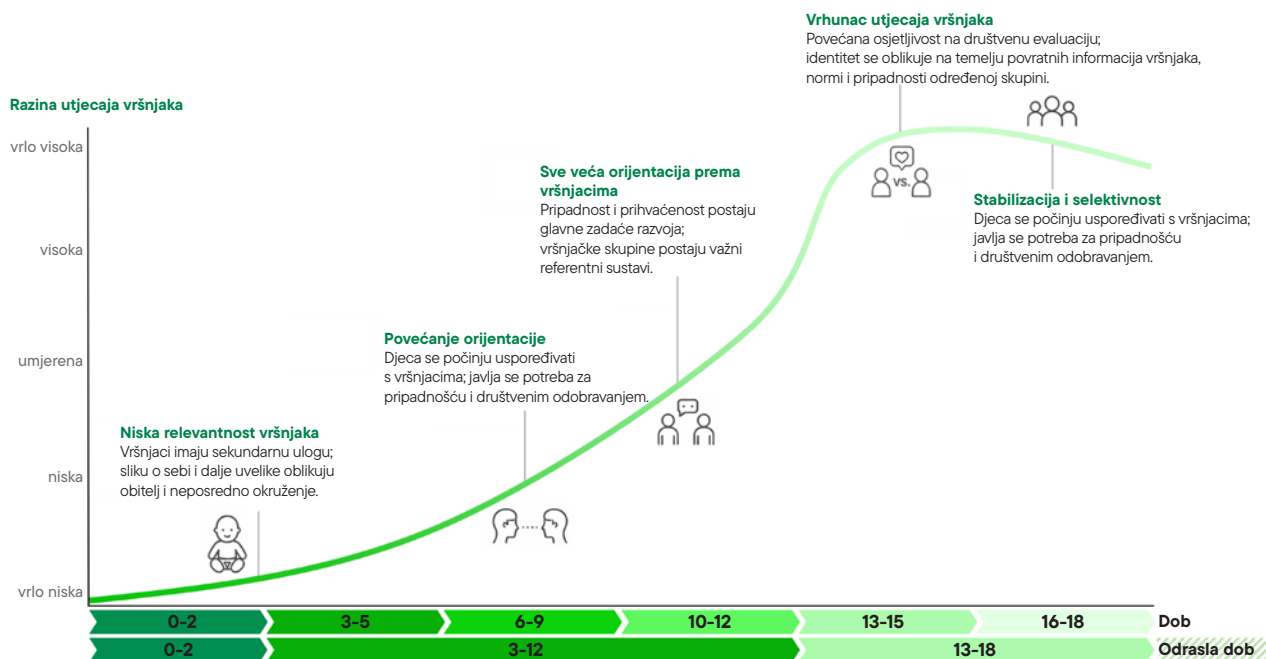
Strukturne značajke društvenih medija i drugih digitalnih usluga, osobito postojanost, vidljivost i skalabilnost interakcija, pojačavaju učinke utjecaja vršnjaka. Algoritamski strukturirana okruženja također mogu pojačati tu dinamiku stalnim davanjem prednosti emocionalno istaknutim, društveno nagrađivanim sadržajima ili sadržajima koji snažno potiču sudjelovanje.

U ovoj dobi djeca sve više procjenjuju sebe u različitim područjima, kao što su izgled, popularnost i socijalna kompetencija. Počinju i s namjernim samopredstavljanjem i eksperimentiranjem s identitetom, posebno u digitalnim okruženjima.

Drugi mehanizam uključuje internalizaciju normi i ponašanja. Izloženost sadržaju koji prikazuje rizična ponašanja ili štetne norme može povećati vjerojatnost imitacije, osobito tijekom faze u kojoj se normativni okviri još uvijek formiraju⁴². Ozbiljniji rizici, kao što su prisila ili iskorištavanje, rjeđi su, ali potencijalno štetniji.

Slika 3: Porast utjecaja vršnjaka tijekom razvoja

Kako djeca rastu, povećava se utjecaj vršnjaka, koji doseže vrhunac tijekom adolescencije jer osjećaj pripadnosti, društvena evaluacija i izražavanje identiteta postaju glavni elementi

Utjecaj algoritama na oblikovanje identiteta

U razvojnoj fazi obilježenoj novim oblikovanjem identiteta i povećanom orijentacijom na vršnjake, algoritamska amplifikacija također može doprinijeti oblikovanju mišljenja, socijalne orijentacije i samoevaluacije na načine koje djeca još ne mogu u potpunosti prepoznati niti im se oduprijeti.

Platforme društvenih medija+ pružaju alate za uređivanje identiteta i upravljanje dojmovima⁴³. Identitet na internetu ne samo da se doživljava, već se kontinuirano prikazuje i evaluira, stvarajući novi razvojni kontekst. Za djecu u ovoj dobi vidljivost na društvenim medijima postaje značajna dimenzija statusa među vršnjacima⁴⁴.

Djeca sve više sudjeluju u personaliziranim informacijskim okruženjima u kojima se sadržaj odabire u skladu s predviđenim angažmanom, a ne na temelju razvojne primjerenosti. To može pojačati postojeće interese i ranjivosti i istodobno smanjiti raznolikost izloženosti i stvoriti mehanizme povratnih informacija za pozornost i potkrjepljivanje⁴⁵.

Istodobno, oblikovanje identiteta i dalje je nestabilno. Zbog toga su djeca u ovoj dobi posebno osjetljiva na vanjske utjecaje, kao što su idealizirani prikazi i norme koje se temelje na izgledu, osobito u vizualnim kontekstima društvenih medija+.

Rizici za mentalno zdravlje

Kako osjetljivost na društvenu evaluaciju naglo raste, samopouzdanje i emocionalna dobrobit djece osciliraju. U ovoj se fazi javlja rizik u međuljudskim odnosima na internetu, uključujući zlostavljanje na internetu, isključivanje i negativne interakcije među vršnjacima. Zbog povećane osjetljivosti na društvenu evaluaciju i postojanosti digitalne komunikacije takva iskustva mogu imati snažne emocionalne učinke.

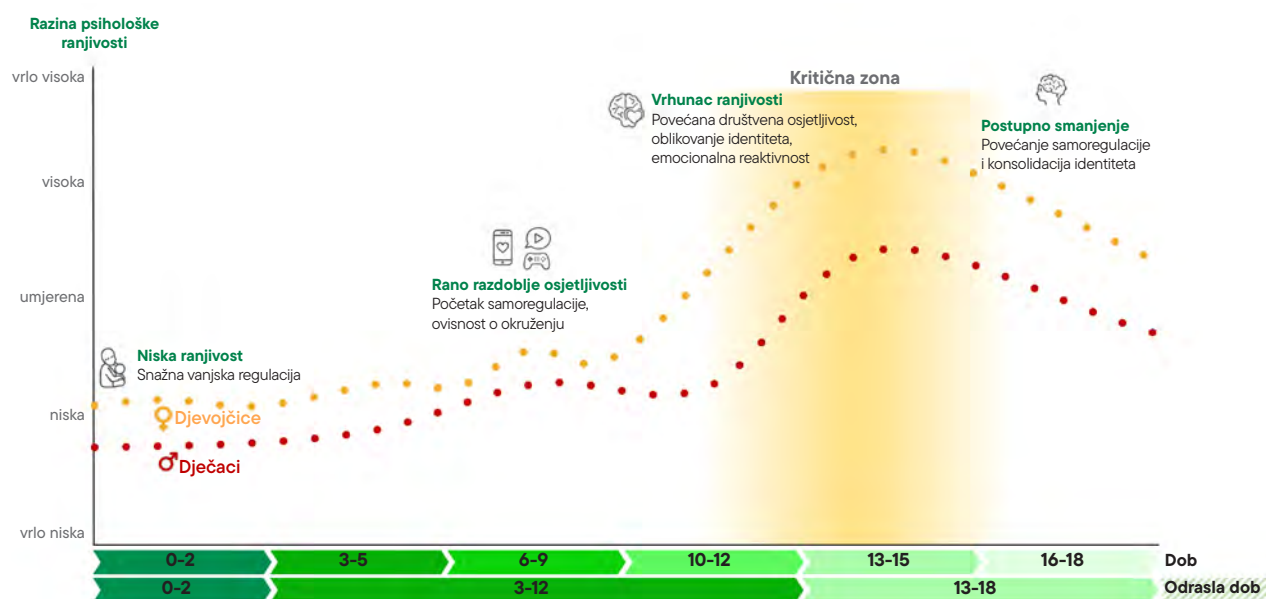
Longitudinalna istraživanja pokazuju da bi kod djece u dobi od 12 godina korištenje pametnih telefona moglo biti povezano s problemima s mentalnim zdravljem i nedovoljnim snom u dobi od 13 godina. S druge strane, dokazi upućuju na to da korištenje pametnog telefona u dobi od 13 godina nije statistički povezano s depresijom u dobi od 14 godina. Na te rezultate utječe i trajanje korištenja. Zaključak je da su djeca u dobi od 13 godina emocionalno spremnija za korištenje pametnog telefona, društvenih medija i drugih digitalnih usluga, kao i za suočavanje s potencijalno negativnim učincima na njihovo mentalno zdravlje⁴⁶.

Za brojnu djecu razdoblje od 10 do 12 godina označava ranu fazu u razvoju internaliziranih problema, kao što su tjeskoba i simptomi depresije. Na ta pitanja često dvosmjerno utječe korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga⁴⁷. Dinamika nije ravnomjerno raspoređena. Dokazi upućuju na to da su djevojčice posebno ranjive na usporedbe na temelju izgleda i društvenu evaluaciju putem platformi.

Društveni mediji i druge arhitekture specifične za digitalne usluge dodatno oblikuju izloženost riziku. Konkretno, izloženost idealiziranom sadržaju usmjerenom na izgled povezana je s nezadovoljstvom tijelom i negativnom samopercepcijom, osobito među djevojčicama⁴⁸. U ovoj dobi individualne ranjivosti, kao što su ADHD, tjeskoba ili socijalne poteškoće, stupaju u složeniju interakciju s okruženjima društvenih medija+, što često pojačava problematične obrasce korištenja⁴⁹. Utjecaj društvenih medija+ na mentalno i fizičko zdravlje djece, kao i socijalni i individualni čimbenici rizika detaljnije su obrađeni u 2. poglavlju.

Slika 4: Psihološka ranjivost tijekom razvoja

Osjetljivost na poteškoće s mentalnim zdravljem i digitalne rizike

ZAKLJUČCI

Dob od 10 do 12 godina ključna je faza u kojoj dolazi do konvergencije razvojne osjetljivosti, smanjenja nadzora i korištenja digitalnih usluga. Digitalni rizici proizlaze iz interakcije tih čimbenika, a ne iz samog pojedinačnog korištenja. Stoga je ta faza glavna prekretnica za sigurnost djece na internetu. Glavni je izazov konvergencija razvojne osjetljivosti i mehanizama amplifikacije, čime se povećava rizik od nestabilnosti samopouzdanja i problematičnog korištenja.

Za to je potreban prelazak s pristupa usmjerenih na roditelje prema strukturno usmjerenoj i razvojno prilagođenoj regulaciji. Pristup digitalnim uređajima u ovoj bi fazi trebalo pažljivo regulirati. Prvenstveno bi se trebali koristiti uz pristanak i nadzor roditelja ili u strukturiranim obrazovnim kontekstima (na primjer, korištenjem aplikacija za vođeno učenje u školi). Djeca ne bi smjela imati vlastite uređaje za neograničeno korištenje. Taj pristup pomaže u postizanju ravnoteže između ranog digitalnog angažmana i uspostave potrebnih zaštitnih granica.

Institucijske mjere, posebno u školama, trebale bi podupirati digitalne vještine i pismenost, emocionalnu otpornost i kritički pristup. Nadzor skrbnika i dalje je od presudne važnosti, osobito u kontekstu korištenja uređaja u slobodno vrijeme. Međutim, njegova je djelotvornost sve ograničenija zbog sve veće autonomije djece i složenosti društvenih medija i drugih digitalnih usluga.

PREPORUKE (3 – 12 GODINA)

Osigurati nadzor korištenja društvenih medija+ i uređaja primjerenih dobi

Od treće godine nadalje interakcije djece na internetu trebalo bi ograničiti i nadzirati te ih postupno i strukturirano prilagođavati vještinama koje djeca stječu. Uređaji se ne bi trebali koristiti bez odobrenja i nadzora roditelja. Skrbnici bi trebali i dalje davati prednost interakcijama uživo i aktivnostima izvan interneta te osigurati djeci dovoljno sna. Korištenje školskih uređaja kod djece i adolescenata u obrazovnim ustanovama trebalo bi imati definiranu obrazovnu svrhu. Osnovne škole trebale bi u velikoj mjeri biti bez uređaja kako bi se zaštitio razvoj djece, njihove društvene interakcije i učenje.

Ponuditi djeci i njihovim krugovima podrške kvalitetno obrazovanje o digitalnom svijetu i dobrobiti

Djeca i adolescenti trebali bi imati pristup visokokvalitetnom obrazovanju na temu digitalne i medijske pismenosti (uključujući pismenost u području umjetne inteligencije) tijekom cijelog školovanja, počevši od rane dobi. Pri osmišljavanju takvog obrazovanja moglo bi se savjetovati s maloljetnicima. Ono bi djeci i adolescentima trebalo pružiti znanje i vještine koji su im potrebni za razumijevanje rizika i sigurno korištenje interneta.

Vještine samoregulacije trebalo bi isticati kao prioritet od prvih godina života, a ne samo kod djece školske dobi. Škole bi trebale osigurati da djeca i adolescenti dobivaju informacije o dobrobiti i kvalitetno obrazovanje o mentalnom zdravlju. Djeci, kao i skrbnicima i odgojno-obrazovnim djelatnicima (krugovima podrške), trebaju biti dostupni relevantni resursi i stručnjaci kako bi ih podržali u njihovim nadzornim ulogama. Krugovi podrške moraju moći prepoznati rane znakove digitalnog zanemarivanja, štetnog korištenja i zlostavljanja na internetu. Moraju i znati gdje mogu potražiti podršku.

13 – 18: adolescencija kao faza razvoja autonomije

13 DO 15 GODINA: PRVA FAZA RAZVOJA AUTONOMIJE

Adolescencija u dobi od 13 do 15 godina središnja je faza stvaranja identiteta maloljetnika, koju karakterizira pojačano istraživanje, nestabilnost i potraga za koherentnošću u različitim društvenim kontekstima. Vršnjački odnosi postaju primarna referentna točka za samoevaluaciju i osjećaj pripadnosti. Kognitivne vještine se razvijaju i omogućavaju naprednije apstraktno razmišljanje, sagledavanje drugačije perspektive i samorefleksiju.

Donošenje odluka i samoregulacija također se poboljšavaju, ali i dalje ovise o kontekstu, posebno u emocionalno ili društveno intenzivnim situacijama. Identitet se sve više razvija u digitalnim okruženjima, u kojima su samopredstavljavanje, povratne informacije i društvena evaluacija neprekidni, vidljivi i skalabilni⁵⁰.

S neurobiološkog gledišta, adolescencija je obilježena neravnotežom između vrlo aktivnih emocionalnih sustava i sustava nagrađivanja te razvoja sustava kognitivne kontrole. Dok procesi limbičkog sustava^d povećavaju emocionalnu reaktivnost i osjetljivost na povratne informacije društva, prefrontalni korteks (odgovoran za kontrolu impulsa i samoregulaciju) sazrijeva postupnije. Hormonalne promjene dodatno pojačavaju emocionalno iskustvo.

To rezultira razvojnou konfiguracijom u kojoj su adolescenti reaktivniji, osjetljiviji na društvenu evaluaciju i skloniji preuzimanju rizika, naročito u vršnjačkim kontekstima. Iako se sposobnosti samoregulacije poboljšavaju, često ne prate intenzitet društveno-emocionalne obrade⁵¹.

U psihološkom smislu ovu fazu definira pojačano oblikovanje identiteta, emocionalna varijabilnost i oslanjanje na vanjsku validaciju. Samopouzdanje postaje nestabilno i ovisi o povratnim informacijama društva, dok adolescenti sve više prakticiraju namjerno samopredstavljavanje. Društveni mediji+ nude mogućnosti poput uređivanja, vidljivosti i mjerljivih povratnih informacija, što olakšava te procese⁵².

POTEŠKOĆE SPECIFIČNE ZA DOB

Rizici za mentalno zdravlje

U ovoj se fazi društveni mediji i druge digitalne usluge koriste za reguliranje emocija i suočavanje s njima, što može donijeti kratkoročne koristi, ali može povećati ovisnost o vanjskoj regulaciji⁵³. Korištenje društvenih medija+ kao strategije za regulaciju raspoloženja kod adolescenata može biti povezano s češćom pojavom depresije⁵⁴.

Razdoblje adolescencije od 13. do 15. godine predstavlja vrhunac osjetljivosti na probleme s mentalnim zdravljem zbog interakcije razvojnih promjena i utjecaja iz okruženja. Ova je faza povezana s povećanim stopama internaliziranih poremećaja, kao što su depresija i tjeskoba⁵⁵. Povećana osjetljivost na međusobno uspoređivanje, povratne informacije i isključenost stvara posebne putanje ranjivosti u okruženjima društvenih medija+. Pritisci povezani sa samopredstavljanjem i nestabilnošću identiteta mogu doprinijeti manje jasnoj slici o sebi.

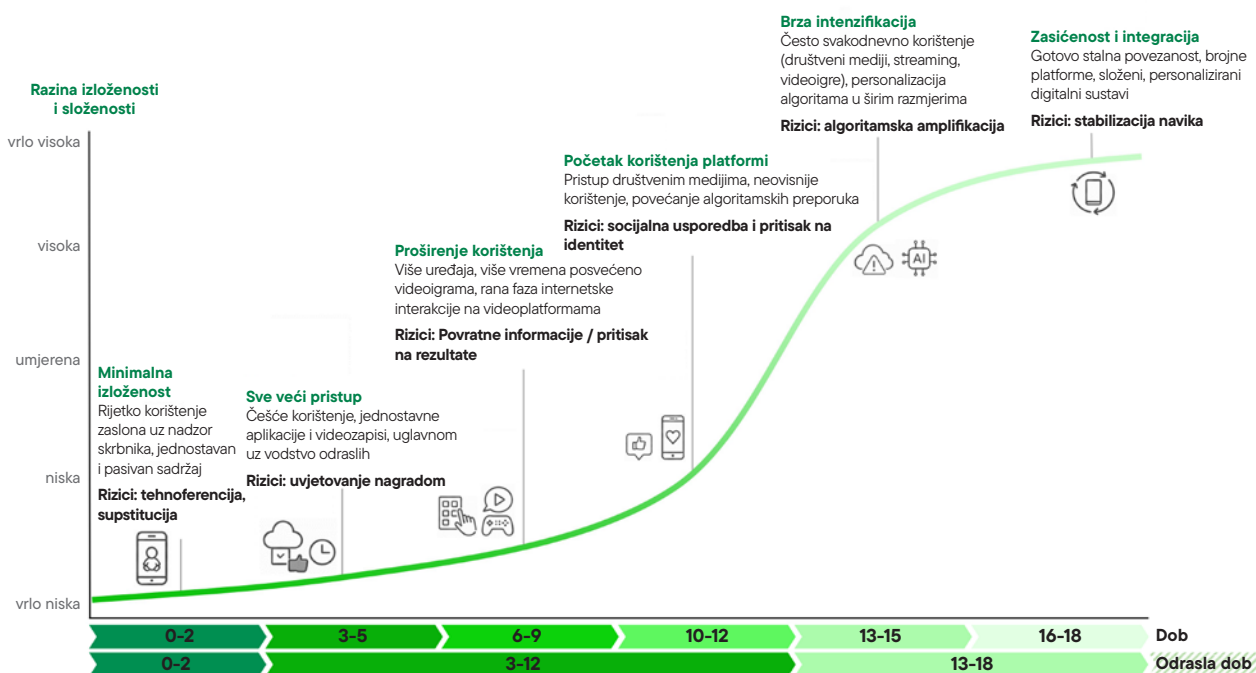
Rizično ponašanje doseže vrhunac i u velikoj je mjeri oblikovano utjecajem vršnjaka. To se može pogoršati digitalnom vidljivošću i povratnim informacijama. Pojedinačni i kontekstualni čimbenici, kao što su posto-

d. Limbički sustav skup je moždanih struktura uključenih u obradu emocija, motivaciju i nagradu.

jeći poremećaji mentalnog zdravlja i obiteljski stres, u interakciji su s društvenim medijima+, što s vremenom često povećava ranjivosti⁵⁶. Longitudinalni dokazi upućuju na to da ti rizici nisu ujednačeni. Posebno snažni i trajni negativni učinci opažaju se među adolescenticama.

Slika 5: Digitalna izloženost i složenost tijekom razvoja

Povećava se dostupnost, intenzitet i složenost društvenih medija+

Rizici povezani s umjetnom inteligencijom, društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama

Digitalni rizici u adolescenciji pojačavaju se konvergencijom autonomnog korištenja, razvojne osjetljivosti i algoritamski strukturiranih okruženja. Posebno važan rizik povezan s umjetnom inteligencijom u toj fazi odnosi se na razgovorne agente i takozvane „UI suradnike”. Adolescenti takve sustave mogu koristiti ne samo za zabavu ili traženje informacija, već i za osobne i emocionalne razgovore te razgovore u kriznim situacijama.

Te su interakcije često osmišljene tako da budu afirmativne, nekonfliktne i trajno dostupne. Iako to može biti oblik lako dostupne podrške, stvara i rizik od jednostrane privrženosti i emocionalne ovisnosti. To može dovesti do smanjene izloženosti dvosmislenosti, neslaganju i uzajamnoj odgovornosti koji obilježavaju ljudske odnose.

Ako su takvi sustavi dostupni bez pouzdane provjere dobi ili odgovarajućih zaštitnih mjera, pojavljuju se dodatni rizici povezani sa seksualiziranom komunikacijom, manipulacijom, mamljenjem i sadržajem povezanim s kriznim situacijama. UI suradnici nisu samo još jedan oblik digitalnog sadržaja, već nova vrsta društveno-emocionalnog okruženja koje zahtijeva posebnu razvojnu i regulatornu pozornost.

Središnji je mehanizam algoritamska amplifikacija. U sustavima za preporučivanje prednost se daje sadržaju koji povećava angažman, što često u prvi plan stavlja emocionalno istaknut materijal relevantan za identitet. To s vremenom može utjecati na percepciju i ponašanje i tako povećati postojeće ranjivosti⁵⁷.

Mnogi društveni mediji i druge digitalne usluge promiču kontinuiranu društvenu evaluaciju i tako izlažu adolescente stalnim povratnim informacijama i usporedbi. To može povećati emocionalnu nestabilnost i ovisnost o vanjskom vrednovanju.

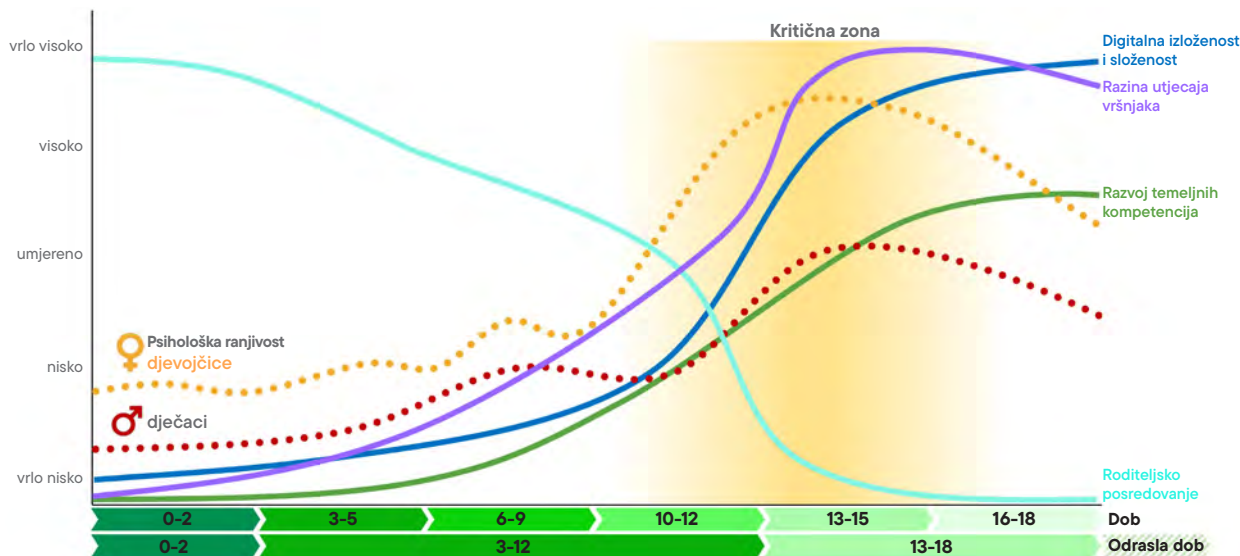
Rizici od ovisnosti

Značajke dizajna kao što su promjenjive nagrade, beskonačno skrolanje i stalna dostupnost doprinose problematičnom ili kompulzivnom korištenju jer je povezano s povećanom osjetljivošću adolescenata na nagrade⁵⁸. Korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga povezano je i s poremećajima spavanja, smanjenom dobrobiti i emocionalnim poteškoćama, iako su učinci općenito mali i ovise o kontekstu⁵⁹.

Važno je napomenuti da ti rizici nisu ujednačeni u svim uslugama niti su deterministički. Proizlaze iz interakcije razvojnih ranjivosti i digitalnih značajki, što ukazuje na potrebu za nadilaženjem pojednostavnjenih modela utjecaja digitalnih usluga⁶⁰.

Slika 6: Razvojni nesrazmjer između digitalne izloženosti, ranjivosti i regulatornog kapaciteta

Kombinirane krivulje pokazuju da se digitalna izloženost brzo povećava, dok roditeljsko posredovanje opada, a regulatorne kompetencije se razvijaju sporije. Taj se trend podudara s vrhuncem psihološke ranjivosti tijekom adolescencije.

ZAKLJUČCI

Od navršениh 13 godina adolescenti prelaze s nadziranog na vođeno korištenje interneta. Mogu slobodnije istraživati mogućnosti koje internet pruža za povezivanje, učenje i istraživanje vlastite kreativnosti. Društveni mediji i druge digitalne usluge adolescentima nude priliku da razvijaju vlastite strasti i interese i da ih podijele s drugima.

Postupni rast autonomije uobičajen je dio odrastanja kako na internetu tako i izvan njega. Pitanje nije kako spriječiti tu tranziciju, već kako ograničiti izloženost adolescenata potencijalnom štetnom sadržaju dok su u fazi najveće razvojne ranjivosti. Tu ranjivost karakterizira konvergencija stvaranja identiteta, povećana društveno-emocionalna osjetljivost i algoritamski strukturirana okruženja.

Digitalni rizici ne proizlaze samo iz izloženosti, već iz njezina intenziteta i strukture u okviru društvenih medija+ osmišljenih kako bi se povećao angažman u doba povećane ranjivosti. Ti čimbenici adolescenciju čine najvažnijom fazom i za istraživanje i za regulatorno djelovanje.

U ovoj dobi tradicionalni oblici nadzora koji provode skrbnici i odgojno-obrazovni djelatnici postaju sve nedjelotvorniji i teško ih je provoditi. Rizike sve više oblikuju strukture društvenih medija i drugih digitalnih usluga, a ne samo ponašanje pojedinaca. Jedna je od glavnih poteškoća rješavanje pitanja algoritamskih sustava koji netransparentno odabiru sadržaje kojima je korisnik izložen i utječu na ponašanje.

Pri utvrđivanju regulatornih pristupa mora se uspostaviti ravnoteža između zaštite i potrebe adolescenata za autonomijom i sudjelovanjem na internetu. Za djelotvornu zaštitu potreban je višeslojni pristup u kojem se uzimaju u obzir razvojne faze i kombiniraju regulacija društvenih medija+, obrazovne intervencije i potpora samoregulaciji i kritičkom korištenju digitalnih usluga.

Najnovija istraživanja pokazuju da opće zabrane korištenja društvenih medija+ mogu biti manje djelotvorne nego što se često pretpostavlja. Iako je cilj takvih mjera smanjiti izloženost i povezane rizike, dokazi o njihovoj djelotvornosti trenutačno su ograničeni, posebno za adolescente. Pretjerano ograničavajući pristupi mogu dovesti do zaobilaženja ili preusmjeravanja rizika u slabije regulirana okruženja.

U tom je kontekstu kao razvojno osjetljivija alternativa predložen model reguliranog sudjelovanja na temelju dobi, u kojem se kombiniraju provjera dobi uz zaštitu privatnosti, integrirana sigurnost i medijsko obrazovanje. U okviru tog pristupa mjere zaštite usklađuju se s vještinama koje su djeca dotad stekla, pri čemu se postiže ravnoteža između sigurnosti, sudjelovanja i prava djece unutar integriranog okvira za sigurnost djece na internetu.

16 – 18 GODINA: DRUGA FAZA RAZVOJA AUTONOMIJE

Kasna adolescencija označava razdoblje intenzivnije konsolidacije identiteta i sve veće autonomije. Prethodno istražene uloge, vrijednosti i slika o sebi počinju se stabilizirati, što dovodi do dosljednijih i interno integriranih slika o sebi. U međuvremenu kognitivne vještine postaju sofisticiranije. To uključuje apstraktno zaključivanje, dugoročno planiranje i promišljeno donošenje odluka.

Te promjene potiču autonomnije sudjelovanje u društvenim, obrazovnim i gospodarskim sustavima. Društveni mediji i druge digitalne usluge više nisu istraživački prostori, već su u potpunosti uključeni u svakodnevni život i oblikuju komunikaciju, sudjelovanje i samoizražavanje⁶¹. S neurobiološkog gledišta, mozak se približava funkcionalnoj zrelosti, posebno u prefrontalnom korteksu. To dovodi do bolje samokontrole, planiranja i donošenja odluka.

Emocionalni i kognitivni sustavi postaju integriraniji, što omogućuje stabilniju emocionalnu regulaciju i bolje predviđanje dugoročnih posljedica. Međutim, razvoj još nije dovršen, a sazrijevanje se nastavlja do rane odrasle dobi⁶². To rezultira profilom povećane stabilnosti u kombinaciji s kontinuiranom osjetljivošću na vrlo stimulirajuća okruženja.

POTEŠKOĆE SPECIFIČNE ZA DOB

Ovisnost o razvojnem putu

Unatoč sve većoj zrelosti tijekom ove dobi, ranjivosti i dalje postoje. Poteškoće s mentalnim zdravljem koje su se pojavile ranije mogu i dalje postojati, posebno ako temeljni mehanizmi još nisu riješeni⁶³. To naglašava potrebu za zaštitom maloljetnika od moguće štete ne samo tijekom adolescencije, već od najranije dobi.

Iako je poboljšana, samoregulacija i dalje ovisi o kontekstu i može biti narušena u digitalnim okruženjima koja snažno potiču angažman. Osim toga, konsolidacija obrazaca ponašanja dovodi do ovisnosti o razvojnem putu, zbog čega postojeće navike postaju otpornije na promjene. Digitalni rizici u toj dobi manje su povezani s pojavom, a više sa stabilizacijom i potkrjepljivanjem.

Rizici od problematičnog korištenja

Utvrđeni obrasci korištenja, uključujući problematično i prekomjerno korištenje ili ovisnost, održavaju se i pojačavaju značajkama društvenih medija i drugih digitalnih usluga (na primjer personalizirane preporuke, kontinuirani tokovi sadržaja i angažman koji se temelji na nagrađivanju)⁶⁴. Algoritamski sustavi i dalje oblikuju izloženost i ponašanje, često podsvjesno⁶⁵. Konačno, na ranjivosti i dalje utječu strukturalne nejednakosti, kao što su obiteljsko okruženje i pristup resursima⁶⁶.

Korištenje društvenih medija+ i dalje je povezano s učincima kao što su poremećaji spavanja, emocionalni stres i međusobno uspoređivanje. Međutim, ti se učinci sve više temelje na dugoročnim obrascima, a ne na akutnoj razvojnoj osjetljivosti⁶⁷. Rizici povezani s iskorištavanjem podataka, komercijalnim utjecajem i sudjelovanjem u digitalnim ekonomijama postaju sve važniji jer adolescenti aktivnije koriste društvene medije+.

ZAKLJUČCI

Kasna adolescencija predstavlja izazov za sigurnost djece na internetu jer označava prelazak iz statusa zaštićenog maloljetnika u status punoljetne osobe. Glavni je izazov u ovoj dobi uskladiti sve veću autonomiju adolescenata s razvojnim ranjivostima koje i dalje postoje.

Drugo važno pitanje je pojava nesklada. Pojedinci u dobi od 16 do 18 godina često se smatraju potpuno autonomnim korisnicima unatoč razvojnim procesima koji su još u tijeku. To ukazuje na potrebu za regulatornim pristupima koji nadilaze stroge dobne granice i uzimaju u obzir postupne razvojne promjene.

Djelotvorna zaštita u ovoj fazi mora uzeti u obzir ne samo pristup i sadržaj, već i strukturalne uvjete koji oblikuju dugoročno ponašanje, uključujući dizajn društvenih medija i drugih digitalnih usluga, algoritamskih sustava i podatkovnih praksi. Adolescenti bi u ovoj fazi razvoja autonomije trebalo podupirati u razvoju održivih i promišljenih praksi korištenja društvenih medija+, uključujući samoregulaciju i kritičku svijest o digitalnim okruženjima.

Rizici su sve više kumulativni i oblikuju ih ustaljene navike i strukturalni utjecaji, a ne neposredna razvojna osjetljivost. Sigurnost djece na internetu stoga se mora proširiti na ovu fazu kako bi se obuhvatio prelazak na autonomno sudjelovanje, usporedno s trajnim razvojnim ranjivostima. Mjere bi trebale promicati razvoj praksi održivog angažmana koje adolescente usmjeravaju u odraslu dob.

PREPORUKE (13 – 18 GODINA)

Osigurati razvoj autonomnog korištenja društvenih medija+ primjerenih dobi

Adolescenti od navršених 13 godina mogu početi prelaziti s nadziranog na autonomno korištenje društvenih medija+. Roditelji i skrbnici, nastavnici i odgojno-obrazovni djelatnici i dalje imaju važnu ulogu u usmjeravanju interakcija adolescenata na internetu. Krugovi podrške adolescenata trebali bi nastaviti promicati interakciju uživo i aktivnosti izvan interneta, uključujući dovoljno sna. U obrazovnim okruženjima korištenje uređaja trebalo bi imati definiranu obrazovnu svrhu.

Zaključci

U ovom su poglavlju istražene glavne značajke i rizici povezani s djetetovim korištenjem interneta u tri primarne faze njegova razvoja: rano djetinjstvo (0 – 2 godine), djetinjstvo (3 – 12 godina) i adolescencija (13 – 18 godina). Sadržava sveobuhvatne preporuke koje služe kao smjernice pružateljima društvenih medija i drugih digitalnih usluga, regulatornim tijelima, skrbnicima i odgojno-obrazovnim djelatnicima za provedbu pristupa za sigurnost djece na internetu primjerenog dobi, u skladu s njihovim ovlastima i odgovornostima.

Na temelju analize dostupnih dokaza o rizicima za zdravlje i dobrobit maloljetnika tijekom tih razvojnih faza, opisan je postupni pristup usmjeravanju interakcija djece i adolescenata na internetu u tri primarne faze:

- // 0 – 2 godine: rano djetinjstvo kao posebno zaštićena faza razvoja
- // 3 – 12 godina: djetinjstvo kao faza razvoja pod nadzorom
- // 13 – 18 godina: adolescencija kao faza razvoja autonomije.

Postojeći okviri i instrumenti za zaštitu djece na internetu detaljnije su objašnjeni u 3. poglavlju. Mjere za pružanje alata i znanja maloljetnicima na internetu i njihovim krugovima podrške u usmjeravanju djece i adolescenata u korištenju društvenih medija+ predstavljene su u 4. poglavlju. U sljedećem poglavlju detaljnije su objašnjeni rizici za djecu na internetu u različitim fazama njihova razvoja, među ostalim u odnosu na različite društvene i individualne čimbenike.

02

Dokazi o rizicima s kojima se maloljetnici susreću na internetu

Kako je navedeno u 1. poglavlju, sigurnost djece na internetu ne može se konceptualizirati samo iz razvojne perspektive. Čimbenici kao što su socioekonomski položaj i spol uvelike utječu na obrasce korištenja interneta i osjetljivost djece i adolescenata na povezane rizike⁶⁸. Seksualnost, rasno i etničko podrijetlo, vjera, migrantsko podrijetlo i posebne obrazovne potrebe također utječu na izloženost maloljetnika štetnim sadržajima.

U ovom se poglavlju razmatra drugo od šest vodećih načela koja su supredsjedatelji predložili kao okvir za usmjeravanje djelovanja: jednakost i raznolikost. U njemu se opisuje kako potrebe maloljetnika za zaštitu od raznih rizika i izloženosti štetnim sadržajima na internetu tijekom njihova razvoja variraju ovisno o dobnoj i socioekonomskoj skupini kojoj pripadaju. Procjenjuje se i izloženost maloljetnika raznim rizicima na internetu (na primjer nezakonitom sadržaju i štetnim značajkama dizajna društvenih medija i drugih digitalnih usluga) koji utječu na njihovo fizičko i mentalno zdravlje.

Trenutačno postoji znatno više dokaza (na primjer, za zlostavljanje na internetu i štetan sadržaj) o potencijalnoj negativnoj povezanosti društvenih medija i mentalnog zdravlja nego o njihovim pozitivnim učincima. Velik dio dokaza o potencijalnoj štetnosti društvenih medija za zdravlje i dobrobit maloljetnika temelji se na korelacijama i zato nije moguće donijeti nikakve uzročno-posljedične zaključke. Međutim, ti dokazi pružaju dovoljno jasne naznake koje mogu opravdati donošenje mjera za zaštitu maloljetnika na internetu.

Unatoč dostupnosti dokaza u određenim područjima, određeni nedostaci u podacima onemogućuju sveobuhvatnu analizu koja bi obuhvatila socijalne i individualne čimbenike rizika iz razvojne perspektive. Općenito govoreći, nedovoljna transparentnost i nemogućnost pristupa podacima na društvenim medijima otežava istraživanje pozitivnih i negativnih učinaka korištenja društvenih medija među maloljetnicima⁶⁹.

Veći broj longitudinalnih studija i skupova podataka na europskoj razini mogao bi doprinijeti boljem i podrobnijem razumijevanju posljedica rizika s kojima se djeca i adolescenti suočavaju u različitim društvenim medijima+. Svako detaljno istraživanje maloljetnika zahtijeva pažljivo pridržavanje načela istraživačke etike⁷⁰.

Neki od prikupljenih dokaza doveli su i do određenih pogrešnih predodžbi u javnoj raspravi. Jedan od takvih primjera je tvrdnja da društveni mediji uzrokuju *brain rot*, pri čemu neka izvješća upućuju na to da prekomjerno korištenje društvenih medija može rezultirati smanjenjem količine sive tvari u ljudskom mozgu⁷¹. Takve su izjave pretjerano pojednostavljene i ne temelje se na medicinskim dokazima.

Svrha ovog poglavlja jest iznijeti i poduprijeti postojeću bazu dokaza. Pouzdani dokazi o povezanosti rizika i štete s različitim digitalnim uslugama, a ne samo društvenim medijima, nužni su za oblikovanje odgovarajućih mjera za zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu. Mogućnosti za djecu i adolescente u digitalnom svijetu navedene su u 4. poglavlju.

Socijalni i individualni čimbenici rizika

ROD I SEKSUALNOST

Rizici za djevojčice i dječake

Mlade žene i djevojčice posebno su izložene nizu rodno specifičnih štetnih učinaka interneta. To uključuje zlostavljanje seksističke i mizogine prirode te nerazmjernu izloženost seksualnim oblicima štete⁷², poput dijeljenja intimnih slika bez pristanka i seksualno eksplicitnih uvjerljivih krivotvorenih sadržaja (engl. *deepfake*) na internetu⁷³.

Općenito, istraživanja pokazuju da djevojčice češće doživljavaju zlostavljanje na internetu nego dječaci⁷⁴. Jedna je studija pokazala da je čak 63 % djevojčica u Europi prijavilo neki oblik uznemiravanja na internetu na društvenim medijima⁷⁵.

Postoje određeni dokazi da se štetni sadržaji kojima su mlade žene i djevojčice izložene na internetu mijenjaju s dobi. Vjerojatnije je da će djevojčice u dobi od 13 do 15 godina biti isključene iz grupnih razgovora, ismijavane zbog izgleda tijela, izložene tračevima i javnom ponižavanju⁷⁶, dok će mlade žene u dobi od 11 do 18 godina doživjeti zlostavljanje seksualizirane ili kontrolirajuće prirode, uključujući prisilu, uvjerljive krivotvorene sadržaje i mamljenje. Iako su djevojčice te dobi posebno izložene riziku, tim su opasnostima izloženi i dječaci.

Sve veća raširenost umjetne inteligencije i njezina integracija u internetske aplikacije i usluge povećavaju rizike⁷⁷. Na primjer, uvjerljivi krivotvoreni sadržaji mogu se zlonamjerno koristiti za zlostavljanje drugih na internetu⁷⁸. Od njihove pojave količina uvjerljivih krivotvorenih sadržaja koji se mogu koristiti za seksualno zlostavljanje na internetu stalno se povećava⁷⁹. Uvjerljivi krivotvoreni sadržaji uveli su novu dimenziju štete koja ne samo da škodi ugledu osobe, već, kao i drugi oblici zlostavljanja na internetu, može dovesti i do psihološke traume.

Djevojčice mogu biti izloženije štetnim učincima povezanim s uspoređivanjem s drugima na internetu i imaju veće izgleda da razviju negativnu sliku o vlastitom tijelu⁸⁰. Istraživanja upućuju na to da bi se vršnjački pritisak zbog idealnog izgleda tijela mogao povećati korištenjem interneta⁸¹.

Stoga je vjerojatnije da će se djevojčice pridružiti internetskim zajednicama koje potiču poremećaje prehrane ili ih promicati⁸². Dokazi upućuju na vezu između interakcija adolescentica na internetu radi samopredstavljanja, uključujući korištenje društvenih medija, i negativnih učinaka na mentalno zdravlje, kao što su depresija i tjeskoba⁸³. Djevojčice u dobi od 10 do 12 godina mogu biti posebno izložene.

Općenito, djevojčice provode više vremena na društvenim medijima i više koriste funkcije internetskog razgovora nego dječaci⁸⁴. Neke studije povezale su umjereno ili intenzivno korištenje digitalnih usluga među djevojčicama s većom raširenošću problema s mentalnim zdravljem i nižom razinom dobrobiti⁸⁵.

S druge strane, vjerojatnije je da dječaci provoditi vrijeme igrajući internetske igre. Niz studija pokazao je da su internetske igre povezane s problemima s mentalnim zdravljem, kao što su depresija i tjeskoba.

Međutim, možda postoji snažnija povezanost između korištenja društvenih medija i problema s mentalnim zdravljem od povezanosti između problema s mentalnim zdravljem i igranjem igara⁸⁶. Rizik da će dječaci biti žrtve seksualnih prijestupa veći je na internetu nego u stvarnom svijetu. Njihova ranjivost u tim okruženjima često je podcijenjena⁸⁷.

Konačno, djevojčice i dječaci mogu se na različite načine nositi sa štetnim učincima interneta. Kad je riječ o zlostavljanju na internetu, veća je vjerojatnost da će mladi muškarci primjenjivati tehnike izbjegavanja suočavanja zbog normi kojima ih se potiče da sami rješavaju svoje probleme, umjesto da potraže pomoć od svojih krugova podrške⁸⁸. Za djevojčice i dječake studije povezuju intenzivnije korištenje društvenih medija s lošijim mentalnim zdravljem i nižom razinom dobrobiti⁸⁹.

LGBTIQ+ zajednice

Veća je vjerojatnost da će djeca i adolescenti različitih seksualnih orijentacija ili rodnog identiteta doživjeti mržnju⁹⁰ i nasilje na internetu, uključujući zlostavljanje na internetu⁹¹ i seksualno uznemiravanje⁹². Digitalne usluge također mogu povećati izloženost mladih LGBTIQ+ korisnika mamljenju, seksualnom napadu i riziku da njihova seksualna orijentacija bude otkrivena bez pristanka⁹³.

Kad je riječ o stanovništvu, 63 % pripadnika LGBTIQ+ zajednice izjavilo je da se susrelo s nasilnim internetskim sadržajem i dezinformacijama usmjerenima na LGBTIQ+ zajednice⁹⁴. Dokazi upućuju na to da je vjerojatnije da će adolescenti koji pripadaju LGBTIQ+ zajednicama koristiti internetske prostore za istraživanje svoje seksualnosti i identiteta na internetu, traženje informacija o seksualnom zdravlju ili vršnjačke podrške i povezivanja bez izlaganja rizicima „uživo“⁹⁵.

To može povećati izloženost LGBTIQ+ djece i adolescenata rizicima i štetnim učincima interneta. Unatoč brojnim argumentima u prilog potencijalu internetskih prostora da se djeci i adolescentima različitih seksualnih orijentacija ili rodnog identiteta omoguće povezivanje i dobivanje podrške vršnjaka, dokazi upućuju na to da bi interakcije uživo mogle i dalje biti djelotvornije u pružanju podrške od interakcija na internetu⁹⁶.

SOCIOEKONOMSKI POLOŽAJ

Veća je vjerojatnost da će adolescenti u nepovoljnom socioekonomskom položaju imati negativna iskustva na internetu, uključujući zlostavljanje na internetu⁹⁷, prekomjerno korištenje uređaja, ovisnost o društvenim medijima⁹⁸ i problematično korištenje⁹⁹. Socioekonomski čimbenici, uključujući niži obiteljski dohodak, također mogu povećati učestalost štetnih iskustava na internetu među djecom i adolescentima¹⁰⁰.

Obiteljsko podrijetlo uvelike utječe na izloženost maloljetnika štetnim učincima interneta. Djeca i adolescenti čiji roditelji imaju nisku razinu digitalne pismenosti mogu biti izloženi većim štetnim učincima interneta¹⁰¹. Dokazi upućuju na to da maloljetnici u nepovoljnijem socioekonomskom položaju obično imaju niže razine digitalne pismenosti potrebne za sigurno snalaženje na internetu te mogu biti skloniji rizičnijem ponašanju na internetu¹⁰².

S druge strane, privilegiranije obitelji mogu imati bolje mogućnosti i više resursa za usmjeravanje interakcije svoje djece i adolescenata s digitalnim tehnologijama na pozitivne načine¹⁰³ te za rješavanje štetnih učinaka. Na taj način problematično korištenje digitalnih usluga, uključujući društvene medije, može povećati postojeće nejednakosti u zdravlju adolescenata i mladih odraslih osoba, njihovom sudjelovanju u akademskoj zajednici i postignućima.

Iako život u urbanom ili ruralnom području možda neće izravno utjecati na izloženost maloljetnika štetnim učincima interneta, vjerojatnije je da će djeca i adolescenti koji žive u ruralnim područjima primijeniti me-

hanizme izbjegavanja suočavanja koji su snažnije povezani s negativnim ishodima za mentalno zdravlje. To ukazuje na potrebu za razvojem programa za rješavanje društvenih nejednakosti, među ostalim u ruralnim i nedovoljno razvijenim područjima, kako bi se smanjila vjerojatnost štetnih iskustava maloljetnika na internetu¹⁰⁴.

RASNO I ETNIČKO PODRIJETLO, VJERA I MIGRANTSKO PODRIJETLO

Veća je vjerojatnost da će adolescenti koji pripadaju rasnim manjinama doživjeti štetno iskustvo na internetu, kao što su zlostavljanje na internetu, rasna diskriminacija i uznemiravanje¹⁰⁵. Istraživanja iz Europe ukazuju na to da je govor mržnje na internetu često usmjeren prema osobama zbog njihova rasnog ili etničkog podrijetla, vjere, nacionalnosti ili migracijskog podrijetla, pri čemu su crnci, Romi, Židovi i muslimani među najčešće napadanim skupinama¹⁰⁶. Osim toga, rasizam, mržnja zbog vjere ili seksualne orijentacije i seksizam neki su od najčešćih oblika govora mržnje na internetu¹⁰⁷.

Dokazi iz Europske unije ujedno upućuju na to da ta iskustva na internetu pokazuju šire obrasce diskriminacije koji utječu na manjinske zajednice. Prema podacima Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA), gotovo polovina (47 %) muslimana ispitanih u 13 država članica EU-a izvijestila je da je tijekom prethodnih pet godina doživjela rasnu diskriminaciju. To uključuje uznemiravanje i diskriminaciju u obrazovanju, zapošljavanju i javnim prostorima. Mnogi su prijavili i izloženost netrpeljivosti prema muslimanima na internetu¹⁰⁸. Slično tome, istraživanje FRA-e provedeno među osobama afričkog podrijetla pokazalo je da je gotovo polovina ispitanika doživjela rasnu diskriminaciju, pri čemu su internetska okruženja istaknuta kao prostor u kojem često dolazi do rasističkog zlostavljanja¹⁰⁹.

Čini se da se govor mržnje na internetu sve više normalizira i trivijalizira. Europska komisija protiv rasizma i netolerancije (ECRI) Vijeća Europe istaknula je sve veću razinu govora mržnje u cijeloj Europi. Napominje da su etničko podrijetlo i vjera među najčešćim čimbenicima rizika za mržnju na internetu i upozorava da se ksenofobna, antimuslimanska, antisemitska retorika i ona usmjerena protiv osoba crne boje kože sve više normalizira u digitalnim prostorima¹¹⁰.

Nadalje, na razini stanovništva dokazi upućuju na to da bi ograničenja i mjere uklanjanja u sustavima za moderiranje sadržaja mogli nerazmjerno utjecati na osobe manjinskog podrijetla zbog pristranosti u algoritmima koji se koriste u tim sustavima¹¹¹. To ukazuje na šire probleme etničke i rodne pristranosti u modelima otkrivanja i predviđanja govora, koje pružatelji digitalnih usluga koriste za automatsko pregledavanje štetnog sadržaja na internetu¹¹².

DJECA S POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

Dokazi upućuju na to da je vjerojatnije da će mladi s posebnim obrazovnim potrebama i teškoćama u razvoju doživjeti štetna iskustva¹¹³, kao što su govor mržnje, zlostavljanje na internetu, kibernetičke prijetnje, uznemiravanje, izloženost seksualnom sadržaju i mamljenje na internetu¹¹⁴.

Čimbenici kao što su komunikacijske prepreke i emocionalna pismenost mogu povećati postojeće ranjivosti djece i adolescenata s teškoćama u razvoju u internetskim prostorima¹¹⁵. Društvena izolacija i osjećaji ranjivosti s kojima se suočavaju maloljetnici s teškoćama u razvoju znatno povećavaju rizik od viktimizacije¹¹⁶.

Dokazi upućuju na to da se djeca i adolescenti s teškoćama u razvoju mogu osjećati ugodnije pri izražavanju u internetskim prostorima¹¹⁷. Osim toga, maloljetnici s teškoćama u razvoju češće koriste internet kako bi podijelili svoje interese i hobije, igrali igre s drugima te tražili zdravstvene informacije i emocionalnu podršku, unatoč većoj izloženosti štetnim sadržajima na internetu¹¹⁸.

Slično tome, istraživanja sugeriraju da su djeca i adolescenti s neurorazvojnim poteškoćama, uključujući poremećaj pozornosti s hiperaktivnošću (ADHD), izloženiji problematičnom korištenju interneta¹¹⁹. Osim toga, sve je veća vjerojatnost da će maloljetnici s poremećajima iz spektra autizma, intelektualnim i razvojnim teškoćama biti meta zlostavljanja na internetu¹²⁰. Prekomjerno vrijeme provedeno pred zaslonom može biti povezano i s povećanjem simptoma ADHD-a¹²¹.

Važno je naglasiti da se socijalni i individualni čimbenici rizika za djecu i adolescente na internetu međusobno isprepliću. Na primjer, vjerojatnije je da će maloljetnici s teškoćama u razvoju doživjeti govor mržnje na internetu u kojem se napada njihov rod, seksualnost, rasa ili vjera¹²². To pokazuje da je pri osmišljavanju mjera za promicanje sigurnosti djece na internetu potrebno uzeti u obzir međudjelovanje različitih društvenih i pojedinačnih čimbenika te način na koji oni povećavaju izloženost određenih društvenih skupina štetnim iskustvima.

RIZICI ZA MENTALNO ZDRAVLJE

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, jedna od sedam osoba u dobi od 10 do 19 godina u svijetu ima neki problem s mentalnim zdravljem¹²³. Na europskoj razini istraživanje Eurobarometra o mentalnom zdravlju iz 2023. pokazalo je da je 59 % mladih doživjelo emocionalni ili psihosocijalni problem, kao što je osjećaj depresije ili tjeskobe¹²⁴.

Među adolescentima su depresija, tjeskoba i poremećaji u ponašanju među glavnim uzrocima bolesti¹²⁵. U svijetu je samoubojstvo vodeći uzrok smrti među mladima¹²⁶ (vidjeti u nastavku: Namjerno samoozljeđivanje i suicidalnost). Na razini stanovništva najugroženije su ranjive skupine, uključujući pripadnike LGBTIQ+ zajednica i osobe migrantskog ili izbjegličkog podrijetla¹²⁷.

Dokazi upućuju na to da su djevojčice posebno ranjive, na primjer, na usporedbe na temelju izgleda i društvenu evaluaciju putem platformi. Za mnoge maloljetnike dob od 10 do 12 označava ranu fazu u razvoju internaliziranih problema, kao što su tjeskoba i simptomi depresije. Problemi s mentalnim zdravljem mogu se nastaviti tijekom adolescencije, koja predstavlja razdoblje najveće ranjivosti, ako se temeljni mehanizmi i dalje ne rješavaju.

Problemi s mentalnim zdravljem nemaju samo ozbiljne izravne posljedice za dobrobit i razvoj djece i adolescenata. Utječu i na pohađanje i uspješnost maloljetnika u školi, a kasnije i na njihovu zapošljivost¹²⁸. Podaci upućuju na opsežne učinke korištenja digitalnih usluga, osobito društvenih medija, na zdravlje i razvoj djece i adolescenata.

Jedna je studija pokazala da prekomjerno korištenje društvenih medija dulje od tri sata dnevno može biti povezano s negativnim ishodima za mentalno zdravlje, posebno depresijom i tjeskobom¹²⁹. Slično tome, rezultati istraživanja PISA-e iz 2022., koje je obuhvatilo 22 države članice EU-a, pokazali su da se procijenjena vjerojatnost lošeg mentalnog zdravlja kod 15-godišnjaka povećava razmjerno vremenu provedenom na internetu¹³⁰.

DOKAZ DVOSMJERNOG ODNOSA IZMEĐU PROBLEMA S MENTALNIM

ZDRAVLJEM I KORIŠTENJEM DIGITALNIH USLUGA

Odnos između interakcije djece i adolescenata sa svijetom društvenih medija+ i problema s mentalnim zdravljem složen je. Kad je riječ o društvenim medijima, dokazi upućuju na dvosmjerni odnos između interakcija maloljetnika na internetu i raširenosti problema s mentalnim zdravljem¹³¹. To znači da interakci-

je djece i adolescenata s internetskim prostorima mogu uzrokovati, ali i ojačati postojeće probleme s mentalnim zdravljem, kao što je depresija¹³².

Postojeći dokazi podupiru ideju da su negativna iskustva na internetu vrlo raširena u adolescenata koji se već suočavaju s problemima s mentalnim zdravljem¹³³. Adolescenti koji pate od socijalne anksioznosti mogu biti posebno skloni provesti više vremena na društvenim medijima ili razviti problematične obrasce korištenja¹³⁴. Socijalno anksiozne osobe ponekad koriste društvene medije za izgradnju pozitivnih odnosa na internetu, te na taj način smanjuju tjeskobu od interakcija uživo, ali istodobno podupiru izbjegavajuće ponašanje.

Slično tome, izloženost maloljetnika sadržaju koji nije primjeren njihovoj dobi, uključujući sadržaj koji prikazuje ili potiče fizičko samoozljeđivanje, poremećaje prehrane i samoubojstvo, vjerojatno će pogoršati postojeće poremećaje.

Kod adolescenata koji koriste društvene medije, kvaliteta odnosa izvan interneta i osobine osobnosti, uključujući introvertiranost ili ekstrovertiranost, mogu djelovati kao zaštitni čimbenici ili čimbenici rizika. Istraživanja pokazuju da korištenje društvenih medija kod ekstrovertiranih adolescenata s dobrom razinom samopouzdanja i kvalitetnim prijateljstvima izvan interneta može dodatno učvrstiti prijateljstva izvan interneta i povećati razinu podrške koju dobivaju putem interneta.

S druge strane, introvertirani adolescenti s niskim samopouzdanjem i slabijim društvenim mrežama izvan interneta mogli bi biti skloniji potrazi za novim prijateljima na internetu. To može povećati potencijalne rizike od izloženosti neželjenim kontaktima ili sadržaju¹³⁵.

„Potreban je širi i detaljniji uvid u različite uključene tehnologije. [...] Usredotočenost samo na društvene medije preuska je jer druge tehnologije, kao što je generativna umjetna inteligencija, predstavljaju usporedive, ako ne i veće rizike za maloljetnike.”

— JUDITH SIMON,
PROFESORICA ETIKE U INFORMACIJSKIM
TEHNOLOGIJAMA, SVEUČILIŠTE
U HAMBURGU

ALATI UMJETNE INTELIGENCIJE I VIRTUALNI PRIJATELJI KREIRANI UMJETNOM INTELIGENCIJOM U OKRUŽENJU DRUŠTVENIH MEDIJA+

Zbog brzog razvoja tehnologije u posljednje vrijeme, djeca i mladi sve više koriste generativnu umjetnu inteligenciju, chatbotove koji koriste velike jezične modele i „UI suradnike”. Ta je promjena povećala zabrinutost zbog posljedica tih tehnologija na mentalno zdravlje i dobrobit maloljetnika. Zbog toga su se supredsjedatelji u ovom izvješću odlučili za široki pojam društvenih medija+.

Za razliku od ranijih digitalnih alata za mentalno zdravlje, uključujući aplikacije i virtualnu stvarnost, koji nisu uspijevali zadržati interes korisnika, chatbotove umjetne inteligencije već koriste milijuni djece i adolescenata za traženje informacija (među ostalim o problemima s mentalnim zdravljem), interakciji i emocionalnoj podršci. Prvi rezultati istraživanja upućuju na određene koristi, kao što je potencijal UI razgovornih agenata da doprinesu smanjenju simptoma depresije¹³⁶.

Istraživanja upućuju i na moguće koristi sučelja koja se temelje na umjetnoj inteligenciji za uključivo obrazovanje među učenicima s oštećenjima vida, tjelesnim invaliditetom i kognitivnim teškoćama¹³⁷. Međutim, potrebno je detaljnije analizirati učinak alata umjetne inteligencije na obrazovanje i razvoj vještina kako bi se bolje razumjele njihove moguće koristi i rizici¹³⁸.

U medijskim izvješćima i prvim znanstvenim istraživanjima mogućnosti pojave „psihotičnih” simptoma povezanih s umjetnom inteligencijom, parasocijalne privrženosti, obrazaca ovisnosti¹³⁹ i poticanja na samoubojstvo¹⁴⁰ pojavljuju se zabrinjavajući pokazatelji. Dokazi upućuju na to da maloljetnici „UI suradnike” često doživljavaju kao ljude¹⁴¹. Međutim, oni ne mogu pružiti istinsku empatičnu podršku i mogu predstavljati rizik za mentalno zdravlje maloljetnika¹⁴².

Mala djeca mogu biti posebno sklona razvijanju emocionalne privrženosti prema UI suradnicima koje doživljavaju kao responzivne društvene partnere. Adolescenti koji te alate koriste za osobne i emocionalne razgovore također su izloženi riziku od razvoja privrženosti i ovisnosti.

Nedavna europska studija pokazala je da više od 86 % tinejdžera u Irskoj, Francuskoj, Njemačkoj i Švedskoj koristi alate umjetne inteligencije. Više od polovine njih koristi alate umjetne inteligencije za razgovor o intimnim temama i rješavanje osobnih pitanja¹⁴³. Ta je studija pokazala da je vjerojatnije da će adolescenti koji koriste alate umjetne inteligencije patiti od simptoma tjeskobe.

Sustavi umjetne inteligencije mogu iskorištavati ranjivosti maloljetnika zloupotrebljavajući njihovu prirodnu znatiželju, želju za nagradama, osjetljivosti na pritiske i sklonost trenutačnom zadovoljstvu. Mogu i pogoršati učinak tehnika manipulativnog dizajna, kao što je bihevioralno poticanje¹⁴⁴.

Algoritamska i društvena pristranost ugrađena u podatke za treniranje umjetne inteligencije također može potaknuti dezinformacije, pogrešne informacije i stereotipe koje maloljetnici mogu internalizirati od rane dobi¹⁴⁵. Posljedice iskorištavanja koje omogućuje umjetna inteligencija mogu biti teške i dugotrajne za djecu i adolescente, kao što su razvoj ovisničkog ponašanja, smanjenu koncentraciju i kognitivne vještine, loš akademski uspjeh i socijalne poteškoće.

Djeca u dobi od 6 do 12 godina mogu biti posebno izložena razvoju ranog ovisničkog ponašanja koje se može nastaviti u ranoj adolescenciji i nakon nje. Potrebna su daljnja istraživanja ne samo o mogućnostima koje alati umjetne inteligencije nude djeci i adolescentima, nego i radi boljeg razumijevanja načina otkrivanja štete te osiguravanja da ljudski nadzor ostane ključan dio podrške koja se pruža uz pomoć umjetne inteligencije.

Nadalje, značajke koje se temelje na umjetnoj inteligenciji (na primjer, u okruženjima igara, uključujući likove koji se temelje na umjetnoj inteligenciji, personalizirano generiranje sadržaja i chatbotove unutar igre) nisu u potpunosti obuhvaćene postojećim zakonodavnim okvirom za odgovarajuću zaštitu maloljetnika na internetu.¹⁴⁶

USAMLJENOST KAO UZROK ILI POSLJEDICA KORIŠTENJA

DRUŠTVENIH MEDIJA

Usamljenost djece i adolescenata može biti uzrok ili posljedica korištenja društvenih medija¹⁴⁷. U slučajevima u kojima se usamljenost može smatrati uzrokom, osjećaj izoliranosti može potaknuti intenzivnije korištenje društvenih medija¹⁴⁸ za stvaranje novih prijateljstava. Usamljenost izvan interneta može potaknuti i ponašanja poput nerealnog prikazivanja sebe na internetu, što pak može pogoršati osjećaj usamljenosti¹⁴⁹.

Općenito, doživljavanje štetnih iskustava na internetu može potaknuti maloljetnike na povlačenje iz društvenih aktivnosti i škole, gubitak povjerenja u druge osobe i na veći otpor prema sudjelovanju u internetskim aktivnostima koje promiču dobrobit (kao što je povezivanje s prijateljima ili uslugama)¹⁵⁰. Važno je prepoznati da se štetni doživljaji na internetu, uključujući zlostavljanje na internetu, često preklapaju s onima u fizičkom svijetu.

PASIVNO I AKTIVNO KORIŠTENJE

Dizajn društvenih medija+ još je jedan važan čimbenik u načinu na koji te usluge utječu na mentalno zdravlje djece i adolescenata. Automatizirani tokovi, optimizirani za komercijalne ciljeve, mogu dovesti do toga da se maloljetnicima prikazuje naizgled beskonačna količina štetnog sadržaja, od eksplicitnih prikaza samoozljeđivanja, poremećaja prehrane do seksualnog sadržaja¹⁵¹.

Istraživanja pokazuju da način na koji djeca i adolescenti komuniciraju na društvenim medijima utječe na njihov učinak na mentalno zdravlje i dobrobit. Pasivno korištenje, kao što su pregledavanje i skrolanje, može biti povezano s višim razinama simptoma depresije, usamljenosti i stresa¹⁵².

S druge strane, aktivno korištenje kao što su objavljivanje, komentiranje, slanje poruka i označavanje sadržaja sa „sviđa mi se” uglavnom je povezano s većom dobrobiti, zadovoljstvom životom (osobito među djevojkama) i snažnijim doživljajem društvene potpore. Međutim, neki nalazi pokazuju proturječne rezultate kad je riječ o aktivnom i pasivnom korištenju interneta te učestalosti depresije¹⁵³.

ZABRINUTOST ZBOG SLIKE TIJELA I PREHRAMBENIH NAVIKA

Platforme društvenih medija djeci i adolescentima omogućuju pristup širokom rasponu sadržaja povezanih s prehrambenim navikama, koji obuhvaćaju i zdrave i nezdrave prakse. Kanali koji promiču poremećaje prehrane izazivaju znatnu zabrinutost i imaju potencijal za poticanje disfunkcionalnih prehrambenih navika koje ometaju oporavak¹⁵⁴.

Takvi kanali mogu koristiti promjenjive ključne riječi (engl. *hashtags*) kako bi izbjegli otkrivanje i blokiranje na platformama društvenih medija, pritom promičući mršavost, nisku razinu vlastite vrijednosti i perfekcionizam. Ta su ponašanja povezana s poremećajima prehrane koji posebno pogađaju tinejdžerice¹⁵⁵, počevši od dobi od 10 godina.

Široka rasprostranjenost i normalizacija „objava sa savršenim tijelima” i prikaza „ideala mršavosti”, često putem fotografija na društvenim medijima, može dodatno doprinijeti nezadovoljstvu i osjećaju srama zbog izgleda vlastitog tijela kod djece i adolescenata.

Ta izloženost može dovesti do povećane samoobjektivizacije, zabrinutosti zbog izgleda tijela, pa čak i želje za estetskim kirurškim zahvatima. Adolescenti, osobito tinejdžerice, izloženi su posebnom riziku od razvoja negativnih percepcija o vlastitom tijelu koje se potiču prikazom idealiziranih tjelesnih standarda na društvenim medijima¹⁵⁶.

DEZINFORMACIJE I POGREŠNE INFORMACIJE

Maloljetnici obično biraju društvene medije i internetske platforme kao izvore vijesti i informacija te im daju prednost pred tradicionalnim medijima¹⁵⁷. Zbog toga su izloženi širokom rasponu dezinformacija i pogrešnih informacija na internetu.

Do navršenih osam godina otprilike polovina djece navodi da se svakog tjedna susreće s pogrešnim informacijama¹⁵⁸. Što su djeca starija češće prijavljuju pogrešne informacije¹⁵⁹. Anketa provedena u Sjedinjenim Američkim Državama pokazala je da je više od trećine tinejdžera dovedeno u zabludu lažnim sadržajem na internetu¹⁶⁰.

Djeca i adolescenti možda čak nisu ni upoznati s konceptima pogrešnih informacija i dezinformacija, što dovodi do nedovoljnog prijavljivanja i nedovoljne informiranosti o povezanim rizicima. To ukazuje na nesrazmjer između kognitivnih i emocionalnih vještina djece i rizika kojima su izložena na internetu. Iako je oko 70 % mladih u EU-u izjavilo da bi sa sigurnošću moglo prepoznati dezinformacije na internetu¹⁶¹, na njihove odgovore utječe razumijevanje dezinformacija i drugi čimbenici (rod, socioekonomsko podrijetlo itd.).

S pojavom sve sofisticiranijih tehnologija koje mogu stvarati i širiti pogrešne informacije i dezinformacije, uključujući alate umjetne inteligencije¹⁶², korisnicima, posebno maloljetnicima, sve je teže razlikovati nepouz dane od pouzdanih informacija.

Maloljetnici ne samo da mogu biti izravne žrtve pogrešnih informacija i dezinformacija, nego ih mogu i širiti među svojim vršnjacima¹⁶³ radi, primjerice kako bi stekli popularnost ili potvrdu drugih osoba¹⁶⁴. Posebno zabrinjava trend sve intenzivnijeg korištenja društvenih medija za traženje informacija o osobnim i (mentalnim) zdravstvenim problemima među adolescentima, unatoč širokoj rasprostranjenosti dezinformacija o tim temama na internetu¹⁶⁵.

Medijsko istraživanje iz 2021. pokazalo je da je u prvih 35 minuta na jednoj platformi društvenih medija gotovo 90 % korisnika bilo izloženo pogrešnim informacijama specifičnima za cjepiva protiv bolesti COVID-19¹⁶⁶. Ti nalazi ukazuju na potrebu za zaštitnim mjerama kako bi se ograničilo širenje pogrešnih informacija i dezinformacija na internetu.

U ciklusima procjene i ublažavanja rizika vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica u skladu s Aktom EU-a o digitalnim uslugama pružatelji usluga i civilno društvo utvrdili su sistemske rizike za javno zdravlje koji proizlaze iz masovnog širenja medicinskih dezinformacija i pogrešnih informacija. Pružatelji internetskih tržišta također su utvrdili sistemske rizike koji proizlaze iz prodaje zakonitih, ali štetnih tvari, nezakonitih, nesukladnih ili nereguliranih medicinskih proizvoda na njihovim tržištima. Sadržaj povezan sa samoozljeđivanjem, poremećajima prehrane i rizičnim zdravstvenim praksama još je jedno područje koje izaziva zabrinutost.

Zbog toga je važno razvijati digitalne vještine djece i adolescenata, ali i skrbnika i odgojno-obrazovnih djelatnika, od rane dobi. Javne službe, uključujući zdravstvene službe, trebale bi razmisliti o tome kako djeci, adolescentima i skrbnicima omogućiti pristup¹⁶⁷ točnim informacijama i smjernicama primjerenima dobi o mentalnim, fizičkim, seksualnim i drugim zdravstvenim pitanjima na internetu.

NAMJERNO SAMOOZLJEĐIVANJE I SUICIDALNOST

Teško je utvrditi učestalost namjernog samoozljeđivanja među adolescentima zbog ograničenih podataka o bolničkom liječenju, no dokazi upućuju na povećanje učestalosti¹⁶⁸. Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) navodi samoubojstvo kao treći vodeći uzrok smrti među osobama u dobi od 15 do 29 godina u svijetu 2021., pri čemu su žene u toj dobnoj skupini posebno ranjive¹⁶⁹.

Korištenje društvenih medija+ za pristup i dijeljenje sadržaja o namjernom samoozljeđivanju društveni je problem. Takve aktivnosti doprinose normalizaciji i desenzibilizaciji samoozljeđivanja. Istraživanja pokazuju da izlaganje sadržaju o samoozljeđivanju ili samoubojstvu na društvenim medijima može dovesti do takozvanog učinka „zaraze” ili „Wertherova učinka”¹⁷⁰. Interakcija sa sadržajima povezanim sa samoubojstvom i samoozljeđivanjem na društvenim medijima može i povećati vjerojatnost da će korisnik u budućnosti biti izložen sličnim sadržajima zbog algoritamske amplifikacije¹⁷¹.

Adolescenti mogu objavljivati sadržaje o samoozljeđivanju na društvenim medijima kako bi stekli osjećaj pripadnosti ili zatražili potvrdu ili podršku. Međutim, može im biti teško nositi se s primljenim povratnim informacijama. Iako mogu ponuditi pozitivnu podršku, mogu i nenamjerno intenzivirati samoozljeđivanje ili suicidalno ponašanje¹⁷². Odnos između utjecaja društvenih medija i suicidalnosti složen je i uključuje neizravne i višestruke asocijacije [vidjeti okvir o slučaju „Bijeli tigar”].

Viktimizacija na internetu, uključujući zlostavljanje na internetu, i njezin potencijal za jačanje osjećaja izolacije djece i adolescenata povezani su s većom učestalošću namjernog samoozljeđivanja i suicidalnih misli¹⁷³. Uloga društvenih medija+ u tim kontekstima zahtijeva pažljivo razmatranje kako bi se ublažili negativni učinci i pružila djelotvorna podrška ranjivoj djeci, adolescentima i njihovim krugovima podrške.

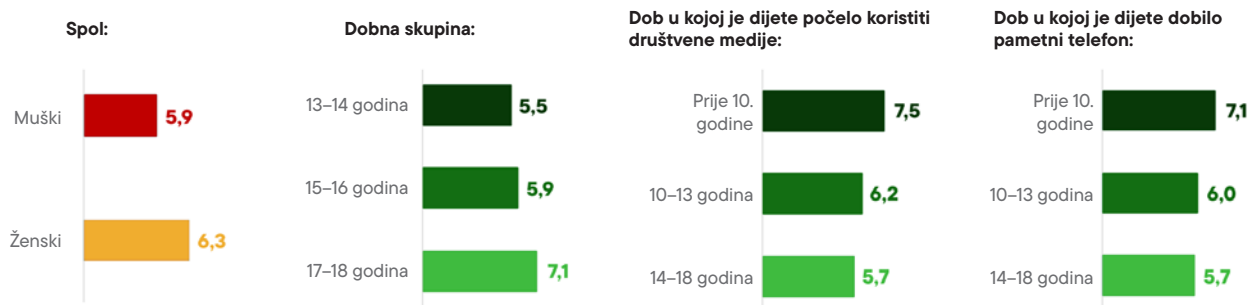
Rizici za fizičko zdravlje

Većina učinaka društvenih medija i drugih digitalnih usluga na fizičko zdravlje povezana je s maloljetničkim korištenjem zaslona općenito, a ne sa specifičnim vrstama korištenja, kao što su društveni mediji. Slično kao i za društvene medije, vrijeme provedeno pred zaslonom nema nužno samo negativne učinke, već uvelike ovisi o konkretnoj aktivnosti koja se obavlja. Glavne teme istraživanja u tom području uključuju utjecaj vremena provedenog pred zaslonom na vid, razvoj mozga, konzumaciju alkohola i spavanje djece i adolescenata¹⁷⁴.

Podaci Eurobarometra o utjecaju prekomjernog vremena provedenog pred zaslonom i društvenih medija na mentalno zdravlje mladih upućuju na to da osobe u dobi od 13 do 18 godina u prosjeku provedu 4,5 sati pred zaslonima tijekom uobičajenog školskog dana. Vikendom se to povećava na prosječno 6,1 sat dnevno, pri čemu gotovo polovina adolescenata (46 %) provodi više od šest sati dnevno pred zaslonom, a njih 14 % više od deset sati dnevno.

Slika 1: Povećano korištenje zaslona kod adolescenata tijekom vikenda

Pitanje: *Koliko ukupno vremena provodiš pred zaslonom (pametni telefon, računalo, tablet, televizor, igraća konzola)^a?*

Izvor: Europska komisija (2026.). Utjecaj prekomjernog vremena provedenog pred zaslonom i društvenih medija na mentalno zdravlje mladih – istraživanje Eurobarometra, lipanj 2026.

VID I FIZIČKO ZDRAVLJE

Utvrđeno je da dugotrajno korištenje zaslona povećava rizik od bolova u leđima, glavobolje¹⁷⁵ i digitalnog zamora oka (koji se naziva i sindrom računalnog vida). Rizik od pojave tih simptoma povećava se zbog dugotrajnog korištenja zaslona, nekorrigiranih oštećenja vida, sitnog teksta, niske rezolucije, neprikladne visine ili udaljenosti zaslona i neodgovarajuće rasvjete¹⁷⁶.

Djeca su posebno osjetljiva na probleme s vidom uzrokovane dugotrajnim korištenjem zaslona jer mnoga od njih imaju nedijagnosticirane poremećaje vida ili njihovi očni pregledi nisu dovoljno kvalitetni¹⁷⁷.

Prekomjerno vrijeme provedeno na društvenim medijima+ može dovesti i do propuštenih prilika jer djeca i adolescenti ne mogu sudjelovati u aktivnostima izvan interneta, uključujući tjelesnu aktivnost i igru izvan interneta, koje su neophodne za njihov razvoj i zdravlje.

„Većina rizika o kojima se raspravljalo tijekom sastanka Posebnog odbora za sigurnost djece na internetu, uključujući prekomjerno vrijeme provedeno pred zaslonom i korištenje aplikacija s UI suradnicima, relevantna je ne samo za djecu i mlade, već i za osobe svih dobnih skupina.”

— ALBERTO MONGE ROFFARELLO,
DOCENT U PODRUČJU DIGITALNE
DOBROBITI I ETIČKOG DIZAJNA UMJETNE
INTELIGENCIJE, POLITECNICO DI TORINO

a. Napomena: podaci prikazuju prosječan broj sati provedenih pred zaslonom dnevno (tijekom vikenda).

SAN

Među ostalim čestim rizicima za fizičko zdravlje povezanim s korištenjem društvenih medija su smanjena tjelesna aktivnost, manje vremena provedenog na otvorenom i nedovoljna količina sna¹⁷⁸. Odgovarajuća količina sna ključna je za razvoj djece i adolescenata, emocionalnu regulaciju, konsolidaciju pamćenja, sazrijevanje mozga i oslobađanje hormona rasta¹⁷⁹. Unatoč tome, velik udio adolescenata ne pridržava se preporuka za spavanje za svoju dob¹⁸⁰.

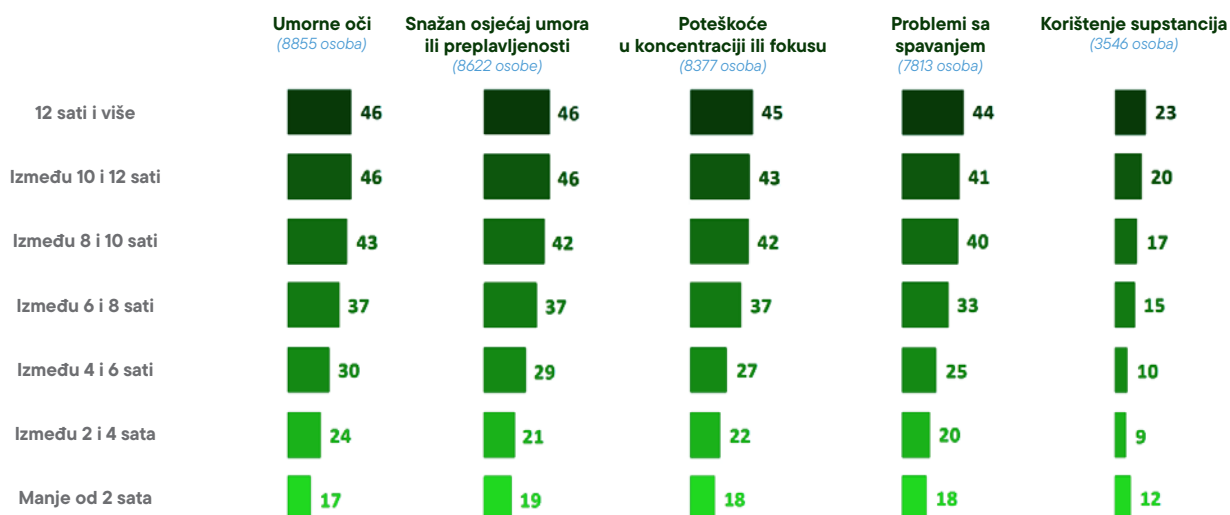
Dokazi upućuju na to da korištenje zaslona kod djece i adolescenata može skratiti san i pogoršati njegovu kvalitetu, što dovodi do pomicanja vremena za spavanje, djeluje kao psihološka stimulacija i smanjuje proizvodnju melatonina (prvenstveno zbog emisija plavog svjetla¹⁸¹). Vrijeme provedeno pred zaslonom može zamijeniti i vrijeme provedeno na otvorenom, što negativno utječe na spavanje¹⁸² i opće fizičko i mentalno zdravlje maloljetnika.

Istraživanja pokazuju da adolescenti često koriste digitalne uređaje tijekom noći. Obrasci specifični za dob pokazuju da su djeca mlađa od pet godina u velikoj mjeri zaštićena roditeljskom kontrolom. S druge strane, djeca u dobi od šest do 12 godina imaju dulju latenciju spavanja i lošiju kvalitetu sna, dok djeca u dobi od 13 do 15 godina navode odgođeno spavanje, smanjenu kvalitetu sna i kognitivnu uzbuđenost prije odlaska na spavanje¹⁸³.

Opće mjere za skraćivanje vremena provedenog pred zaslonom (na primjer smanjenje korištenja zaslona prije spavanja, nakon 21 sat) pokazale su pozitivan učinak na trajanje sna¹⁸⁴ i budnost sljedeći dan¹⁸⁵. Istraživanje za ispitivanje učinaka velike izloženosti zaslonima na razvoj mozga maloljetnika uglavnom je korelacijsko i ne može utvrditi uzročno-posljedičnu vezu.

Slika 2: Pogoršanje simptoma kod adolescenata ovisno o vremenu provedenom pred zaslonom

Pitanje: Koje su vam se od navedenih situacija, ako ih je bilo, dogodile u posljednjih 30 dana?

Izvor: Europska komisija (2026.). Utjecaj prekomjernog vremena provedenog pred zaslonom i društvenih medija na mentalno zdravlje mladih – istraživanje Eurobarometra, lipanj 2026.

- b. Napomena: podaci prikazuju postotak (%) ispitanika koji su prijavili poteškoće zbog vremena provedenog pred zaslonom (tijekom vikenda).

DIZAJN KOJI STVARA OVISNOST I „TAMNI OBRASCI”

Prema dokazima SZO-a više od trećine adolescenata izjavilo je da su u stalnom kontaktu s prijateljima na internetu. Svaki deseti adolescent pokazuje znakove problematičnog ponašanja povezanog s korištenjem društvenih medija koje karakteriziraju simptomi slični ovisnosti¹⁸⁶.

Nedavno je fokus istraživanja u medicini ovisnosti premješten s pojedinačnih čimbenika koji dovode do ovisničkog ponašanja na internetu ili ga karakteriziraju i na proučavanje dizajna društvenih medija i drugih digitalnih usluga koje potiču takvo ponašanje. Djeca u dobi od 6 do 12 godina mogla bi biti posebno izložena riziku od razvoja ranog ovisničkog ponašanja zbog korištenja društvenih medija+. Ti se rizici nastavljaju, posebno u ranoj adolescenciji.

Tehnike dizajna koji stvara ovisnost i „tamni obrasci”¹⁸⁷ dostupni na nekim društvenim medijima+ (namjerno ili nenamjerno) narušavaju ili ograničavaju sposobnost korisnika da donose autonomne i informirane odabire ili odluke. Značajke koje stvaraju ovisnost uključuju automatsko pokretanje sadržaja, beskonačno skrolanje, igrifikaciju i funkciju „povuci za osvježavanje”. Tamni obrasci uključuju lažne brojače preostalog vremena, internetska sučelja osmišljena kako bi se potrošače navelo na kupnju, pretplatu ili drugi izbor te skrivene informacije¹⁸⁸.

Istraživanja pokazuju da i druge značajke, uključujući mehanizam oznake „sviđa mi se” i automatskih obavijesti, mogu potaknuti kompulzivno ponašanje¹⁸⁹. Studije su pokazale i da platforme čiji je cilj povećati angažman korisnika imaju pretežno negativne učinke na adolescente¹⁹⁰. Adolescenti su, zbog svojih razvojnih značajki i važnosti vršnjačkog prihvaćanja u oblikovanju identiteta posebno podložni takvim dizajnima koji potiču angažman¹⁹¹. Mlađe punoljetne osobe i odrasli s postojećim problemima povezanim s dobrobiti također su posebno ranjive¹⁹².

Provjera primjerenosti pravednosti u digitalnoj domeni iz 2024. koju je provela Europska komisija¹⁹³ utvrdila je da se ljudi na internetu vrlo često susreću sa značajkama kao što su tamni obrasci. Utvrđeno je da do 97 % najpopularnijih internetskih stranica i aplikacija koje koriste potrošači u EU-u primjenjuje barem jedan tamni obrazac. Isto je istraživanje pokazalo da je 31 % potrošača potrošilo više vremena i novca na internetu zbog dizajna koji stvaraju ovisnost.

Za postizanje sustavnih promjena potrebno je preusmjeriti pozornost s pojedinačne odgovornosti na rješavanje šireg učinka strategija osmišljavanja društvenih medija+. Istraživači proučavaju poslovne modele platformi društvenih medija utemeljene na podacima, u kojima se prednost daje angažmanu korisnika radi ostvarivanja dobiti, te raspravljaju o alternativnim modelima koji bi bili oblikovani u skladu s načelima etičkog dizajna¹⁹⁴.

To se u širem smislu postiže pozivom na to da se pri osmišljavanju digitalnih okruženja i upravljanju njima ¹⁹⁵ prvenstveno vodi računa o najboljim interesima djece kako bi se poduprla njihova digitalna dobrobit.

ZLOUPORABA ALKOHOLA I OPOJNIH SREDSTAVA

Tijekom posljednjeg desetljeća istraživanja su utvrdila i istražila vezu korištenja društvenih medija i konzumacije alkohola među adolescentima¹⁹⁶. Alkohol je vrlo prisutan na društvenim medijima, ali postoje značajne razlike među digitalnim uslugama kad je riječ o njegovoj zastupljenosti i načinu prikazivanja¹⁹⁷. Pozitivni prikazi alkohola na društvenim medijima oblikuju stavove i percipirane norme¹⁹⁸. Izloženost sadr-

žajima povezanim s alkoholom i njihovo dijeljenje povezani su s većom konzumacijom alkohola, čime se stvara dvosmjerna petlja potkrjepljivanja¹⁹⁹.

Individualne razlike, poput osobina ličnosti, društvenog konteksta i razvojne faze, utječu na tu povezanost. Obiteljska okruženja mogu ublažiti te učinke, pri čemu negativan stav roditelja i vršnjaka o konzumaciji alkohola smanjuje utjecaj sadržaja povezanog s alkoholom na internetu²⁰⁰. Budući prioriteti istraživanja uključuju proširenje studija izvan uzoraka WEIRD^c, pojašnjenje vremenske dinamike i ispitivanje interakcije različitih vrsta sadržaja (pozitivni prikazi, oglašavanje i preventivne poruke) ponašanjem adolescenata u vezi s konzumacijom alkohola.

Kad je riječ o zlouporabi opojnih sredstava, dokazi upućuju na to da je sadržaj u kojem se promiče korištenje opojnih sredstava ili aktivno prikazuje njihovo korištenje široko dostupan na društvenim medijima. To može utjecati na stavove, ponašanje i percepciju rizika korištenja opojnih sredstava, osobito među djecom i adolescentima²⁰¹. Slično kao u slučaju alkohola, istraživanja upućuju na to da je sadržaj društvenih medija povezan s drogama s većom vjerojatnošću korištenja kanabisa i više različitih opojnih tvari²⁰².

IZLOŽENOST KAZNENIM DJELIMA I NEZAKONITOM SADRŽAJU NA INTERNETU

Prema Europolu, djeca i adolescenti izloženi su nizu kaznenih djela, uključujući mamljenje, seksualno zlostavljanje djece, radikalizaciju ili vrbovanje za nasilna djela i terorizam na internetu²⁰³. Ti su rizici povećani uključivanjem maloljetnika u internetske prostore²⁰⁴, kao i zbog izloženosti štetnom ili nasilnom sadržaju, uključujući pristup pornografiji od vrlo rane dobi²⁰⁵.

Dokazi iz Njemačke upućuju na to da su mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba i zlostavljanje djece na internetu znatno češći među novijim mladim generacijama. To može biti posljedica povećane izloženosti digitalnim okruženjima, zajedno sa širenjem društvenih medija posljednjih desetljeća. Ti nalazi ukazuju na potrebu za hitnom i ciljanom prevencijom kako bi se uklonili rizici za djecu i adolescente na internetu²⁰⁶.

MATERIJAL KOJI SADRŽAVA SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE DJECE

Posljednjih desetljeća prostori na društvenim medijima+ postali su glavni kanal za širenje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece, kao i za njegovu proizvodnju, širenje i konzumaciju. U 2025. je 63 % svih internetskih stranica s materijalom koji sadržava seksualno zlostavljanje djece koje je pronašla zaklada Internet Watch Foundation bilo smješteno na poslužiteljima u državama članicama EU-a.

Prema podacima Nacionalnog centra za nestalu i iskorištavanu djecu Sjedinjenih Američkih Država (NC-MEC) za 2025. mamljenje na internetu raste zabrinjavajućom brzinom, a broj prijavi porastao je za 158 % tijekom posljednje tri godine. Počinitelji kaznenih djela sustavno koriste društvene medije, aplikacije za razmjenu poruka i platforme za igre kako bi uspostavili kontakt s maloljetnicima i pokušali ih namamiti. Te interakcije na internetu često se pretvaraju u iskorištavanje izvan interneta, što pokazuje snažnu vezu između mamljenja na internetu i počinjenja povezanih kaznenih djela izvan interneta.

Tehnološki razvoj, uključujući generativnu umjetnu inteligenciju, povećava rizike i ubrzava razmjere moguće zlouporabe. Širenje umjetne inteligencije dovelo je do eksponencijalnog povećanja materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece generiranog umjetnom inteligencijom, a broj prijavljenih slučajeva povećao se s 5000 slučajeva u 2023. na 1,3 milijuna slučajeva u 2025.²⁰⁷

c. Uzorak zapadnjačkog, obrazovanog, industrijaliziranog, bogatog i demokratskog stanovništva (engl. WEIRD).

Samo od 2024. do 2025. broj videozapisa koji sadržava seksualno zlostavljanje djece generiranih umjetnom inteligencijom povećao se više od 26 puta. Od toga je 65 % razvrstano u kategoriju A, najteži oblik zlostavljanja. Ti dokazi ukazuju na prijetnju koju društveni mediji+ i generativna umjetna inteligencija predstavljaju jer omogućuju brzo širenje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece.

Konzumacija realističnog sintetičkog materijala može ojačati postojeće seksualne interese. Prema istraživanju iz 2021. koje je provela organizacija Protect Children Finland, 44 % od 5171 ispitanika izjavilo je da ih je gledanje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece navelo na razmišljanje o stupanju u kontakt s maloljetnicima, pri čemu je 37 % ispitanika izjavilo da je pokušalo ostvariti takav kontakt²⁰⁸.

Djevojčice mogu biti posebno izložene opasnosti. U 2025. je 97 % slika seksualnog zlostavljanja djece generiranih umjetnom inteligencijom koje je identificirala zaklada Internet Watch Foundation prikazivalo djevojčice²⁰⁹. Adolescentice u dobi od 12 do 18 godina mogu biti posebno ranjive.

Seksualno iskorištavanje na internetu također je usko povezano s trgovinom ljudima. Digitalne usluge mogu olakšati vrbovanje, kontrolu i monetizaciju žrtava, među ostalim u operacijama velikih razmjera koje uključuju prijenos zlostavljanja uživo. Taj je oblik iskorištavanja jedan od najbrže rastućih oblika iskorištavanja na svijetu, a omogućen je anonimnošću. Šteta nanesena žrtvama ozbiljna je i dugotrajna.

Žrtve prijavljuju dugoročne psihološke posljedice, uključujući tjeskobu, sram i stalni strah da će ih netko prepoznati²¹⁰. Neprekidno širenje materijala na internetu produljuje viktimizaciju unedogled, što znači da šteta ne prestaje nakon što prestane početno zlostavljanje.

U internoj studiji Zajedničkog istraživačkog centra (JRC) Europske komisije utvrđeno je da se platforme društvenih medija, iako nisu primarni pružatelji usluga smještanja materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece, mogu koristiti za njegovo širenje, često putem poveznica na vanjske stranice ili šifrirane kanale.

Algoritamski sustavi integrirani u platforme društvenih medija mogu pojačati širenje sadržaja povezanog s materijalom koji sadržava seksualno zlostavljanje djece, zbog čega ga se može lakše otkriti i učiniti pristupačnijim korisnicima, uključujući počinitelje kaznenih djela i maloljetnike.

Počinitelji kaznenih djela mogu iskorištavati drugi sadržaj koji prikazuje maloljetnike na platformama društvenih medija, iako to nije nužno materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece, i tako povećati rizike za djecu i adolescente. Rizici za maloljetnike zbog izloženosti materijalu koji sadržava seksualno zlostavljanje djece uključuju emocionalnu i psihološku štetu, tjeskobu, depresiju i traumu.

Kad je riječ o djeci i adolescentima koji su već doživjeli seksualno zlostavljanje, internetska okruženja mogu doprinijeti riziku od ponovne viktimizacije²¹¹. Stalna dostupnost i širenje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece znači da se zlostavljanje može ponovno proživljavati dugo nakon završetka početnog kaznenog djela²¹². Za razliku od mnogih oblika viktimizacije izvan interneta, digitalni materijali mogu se kopirati, ponovo distribuirati i može im se pristupiti neograničeno dugo, što stvara stalan izvor patnje i nesigurnosti za žrtve koje su često svjesne da se slike ili videozapisi njihova zlostavljanja i dalje šire.

Dokazi nadalje upućuju na to da osobe koje su preživjele seksualno zlostavljanje u djetinjstvu mogu biti posebno osjetljive na štetna iskustva na internetu²¹³. Seksualno zlostavljanje u djetinjstvu povezano je s većim sudjelovanjem u visokorizičnom ponašanju na internetu, većom izloženošću seksualnom sadržaju na internetu, višim stopama viktimizacije zbog zlostavljanja na internetu i povećanim rizikom od ponovne viktimizacije na internetu²¹⁴. Te ranjivosti mogu biti posljedica dugoročnog učinka traume na psihosocijalni razvoj i seksualnu sliku o sebi, a ne samo individualno ponašanje²¹⁵.

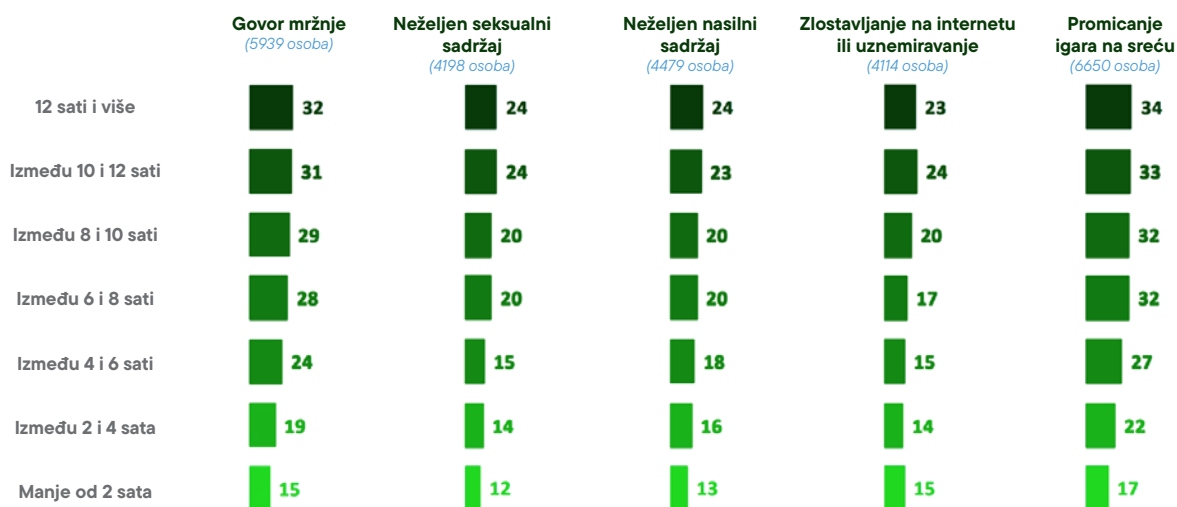
Opetovana izloženost seksualiziranom ili izrabljivačkom materijalu na internetu stoga može pojačati simptome povezane s traumom, otežati oporavak i povećati vjerojatnost daljnje viktimizacije. Međutim, izloženost materijalu koji sadržava seksualno zlostavljanje djece može doprinijeti normalizaciji izrabljivačkog seksualnog ponašanja među maloljetnicima, što povećava rizik da ranjiva djeca postanu mete daljnjeg zlostavljanja ili prisile. Sprečavanje širenja materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece nužno je ne samo za zaustavljanje kontinuiranog zlostavljanja, već i za smanjenje rizika od ponovljene viktimizacije i potporu dugoročnom oporavku pogođene djece i adolescenata²¹⁶.

Maloljetnici koji su izloženi tom materijalu ili su žrtve mamljenja na društvenim medijima+ izloženi su većem riziku od iskorištavanja ili zlostavljanja. Opetovana izloženost materijalu koji sadržava seksualno zlostavljanje djece može smanjiti osjetljivost maloljetnika na njegove štetne učinke i potencijalno dovesti do normalizacije ponašanja povezanih s iskorištavanjem.

Djeca i adolescenti koji su prethodno doživjeli seksualno zlostavljanje izloženi su povećanom riziku od ponovne viktimizacije na internetu. Dokazi upućuju na to da je povijest seksualnog zlostavljanja djece povezana s povećanom ranjivošću na seksualno mamljenje i zlostavljanje potpomognuto tehnologijom, što naglašava potrebu za ciljanim zaštitnim mjerama za tu skupinu²¹⁷.

Slika 3: Adolescenti se susreću sa sve većom količinom neželjenog i nezakonitog sadržaja što više vremena provode pred zaslonom

Pitanje: Jesi li u posljednja tri mjeseca vidio/la ili iskusio/la nešto od sljedećeg pri korištenju društvenih medija^d?

Izvor: Europska komisija (2026.). Utjecaj prekomjernog vremena provedenog pred zaslonom i društvenih medija na mentalno zdravlje mladih – istraživanje Eurobarometra, lipanj 2026.

RADIKALIZACIJA I NOVAČENJE ZA NASILNA DJELA I TERORIZAM

Društveni mediji+ imaju važnu ulogu u radikalizaciji i novačenju maloljetnika za počinjenje terorističkih djela i nasilnog ekstremizma. Društveni mediji, usluge razmjene šifriranih poruka i internetske zajednice koriste se za širenje propagande, stvaranje mreža i izravan kontakt s maloljetnicima.

d. Napomena: podaci prikazuju postotak (%) ispitanika koji su prijavili rizike zbog vremena provedenog pred zaslonom (tijekom vikenda).

Izvešće EU-u o stanju i trendovima u području terorizma za 2025. pokazuje da su gotovo trećina osumnjičenika uhićenih u EU-u 2024. zbog kaznenih djela povezanih s terorizmom bili maloljetnici ili mlade odrasle osobe²¹⁸. Od 133 prijavljena mlada osumnjičenika, njih 70 bilo je mlađe od 18 godina. Većina mladih osumnjičenika bila je povezana s džihadističkim terorizmom, nakon čega slijede desničarski terorizam i nasilni ekstremizam.

Novačenje može započeti u vrlo ranoj dobi, a prijavljeni su slučajevi koji uključuju djecu u dobi od samo osam ili devet godina. Djeca i adolescenti posebno su ranjivi na strategije novačenja na internetu koje koriste organizirani kriminal i terorističke skupine i koje često koriste okruženja za igre i internetske forume kako bi privukle maloljetnike u te aktivnosti.

Dokazi pokazuju da maloljetnici osuđeni za kaznena djela terorizma u EU-u mogu proći proces samoradikalizacije putem interneta, pri čemu je sadržaj koji se temelji na algoritmima presudan za jačanje radikalnih ideja. Redovito izlaganje nasilnom sadržaju na internetu može dovesti do opasne normalizacije i opće desenzibilizacije za ljudsku bol i patnju²¹⁹.

Slučaj „Bijeli tigar” [vidjeti okvir u nastavku] pokazuje kako internetske platforme mogu omogućiti kriminalnim mrežama i pojedincima da privuku maloljetnike u mreže zlostavljanja na internetu i tako olakšati iskorištavanje, mamljenje i psihološko zlostavljanje.

SLUČAJ „BIJELI TIGAR”

Slučaj „Bijeli Tigar” odnosi se na osumnjičenika uhićenog u Njemačkoj u ljeto 2025. koji je navodno identificiran kao istaknuta osoba unutar internetske nasilne nihilističke ekstremističke skupine „764”. Djelujući pod pseudonimom „Bijeli tigar”, osumnjičenik je optužen za više od 200 kaznenih djela protiv više od 30 djece i adolescenata.^e Osumnjičenik je imao 16 odnosno 19 godina kad je počinio navodna djela.

Sumnje na kaznena djela uključuju poticanje na samoubojstvo 13-godišnjeg dječaka iz Sjedinjenih Američkih Država koje je 2022. emitirano uživo na internetu. Drugi slučajevi uključuju mamljenje djece u dobi od 11 do 15 godina radi samoozljeđivanja na internetu pred gledateljima i izradu materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece. Žrtve su identificirane u više zemalja, prvenstveno u Njemačkoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Ujedinjenoj Kraljevini i Kanadi. Osumnjičenika se tereti da je namjerno tražio ranjivu, izoliranu ili emocionalnu nestabilnu djecu i adolescente na internetu, uključujući osobe koje su istraživale svoj LGBTIQ+ identitet.

Primjenom tehnika brzog mamljenja osumnjičenik je navodno uspostavljao snažne emocionalne ovisnosti tako što je postupno odvajao žrtve od njihovih sustava podrške u stvarnom svijetu. Nakon što ih je izolirao, mamljenje je prešlo u zlonamjeren oblik radikalizacije prema nasilnim ekstremističkim ideologijama i psihološkom mučenju. Suđenje osumnjičeniku započelo je 2026. u Njemačkoj. Tužiteljstvo se suočava s poteškoćama zbog transnacionalne i virtualne dimenzije slučaja.

Mreža „764” koristi teške oblike iznude, prijetnje objavljivanjem osobnih podataka (engl. *doxing*) i manipulaciju stvarnosti (engl. *gaslighting*) kako bi žrtvama oduzela osjećaj kontrole. Počinitelji su sustavno koristili glavne digitalne usluge popularne među maloljetnicima kao oružje. Tinejdžeri su također bili prisiljeni izvršavati sve opasnije naredbe, snimati ponižavajuće radnje i usvojiti nihilističku ideologiju skupine kao izopačen oblik potvrde vlastite vrijednosti.

e. To suđenje je u tijeku. Iznesena kaznena djela su navodna i ni na koji način ne prejudiciraju ishod sudskog postupka.

Glavna značajka jest da su žrtve često ucjenjivane kako bi same postale počinitelji, a mreža ih je prisiljavala da ciljaju, mame i iskorištavaju druge maloljetnike. Ta dinamika pokazuje preklapanje kako se preklapaju status djeteta žrtve i djeteta počinitelja, pri čemu se prisiljeni maloljetnici iskorištavaju za, počinjenje kaznenih djela protiv druge djece ili za poticanje na samoozljeđivanje. Ideološka fluidnost, kombinacija različitih oblika štetnih aktivnosti na internetu i postupan intenzitet samoozljeđivanja i nasilja, povezani s privatnim internetskim prostorima, otežavaju mjere koje se poduzimaju za otkrivanje i procesuiranje nasilnih ekstremističkih mreža na internetu.

(ZLO)UPORABA PODATAKA MALOLJETNIKA

Djeca i adolescenti suočavaju se s nekoliko rizika pri korištenju društvenih medija^f u vezi s načinom na koji se njihovi osobni podaci prikupljaju i koriste. Jedan od glavnih razloga za zabrinutost jest profiliranje maloljetnika. Ponašanje korisnika na društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama obično se prati u različite svrhe s pomoću kolačića i sličnih tehnologija praćenja. Svrha takvog praćenja koja najviše narušava privatnost jest praćenje korisnika na različitim internetskim stranicama radi personaliziranog oglašavanja. Mnoge platforme društvenih medija prikupljaju osobne podatke ne samo putem kolačića na uređajima korisnika, već i korištenjem svojih poslužitelja, u mjeri koja može zadirati u privatnost maloljetnika. U određenim slučajevima pružatelji digitalnih usluga i oglašivači mogu prikupljati podatke iz više različitih izvora^g.

Takve prakse pružateljima omogućuju stvaranje sveobuhvatne slike ponašanja, preferencija, interesa, kretanja i internetskih aktivnosti maloljetnika^g. Također, mogu otkriti i privatne aspekte načina života ili uvjerenja djeteta ili adolescenata, čak i ako maloljetnici nisu izravno dali te informacije. Sveprisutno prikupljanje podataka može smanjiti kontrolu maloljetnika nad njihovim podacima i izložiti ih nepredviđenim rizicima, uključujući pritisak da kupuju unutar aplikacije ili kupuju dodatnih usluga.

Iako se djeca mogu pozvati na bezuvjetno pravo na zaborav u skladu s OUZP-om²²⁰, maloljetnik se na to pravo mora pozvati nakon što je obrada već provedena. Naravno, to ujedno zahtijeva da djeca mogu razumjeti to pravo i kako se na njega pozvati.

S tim u vezi, maloljetnici se suočavaju s rizicima korištenja društvenih medija i digitalnih usluga, što može uključivati sustave za preporučivanje i algoritme. Ti se sustavi često oslanjaju na podatke o ponašanju i aktivnosti pretraživanja kako bi generirali personalizirane sadržaje i oglase. Također mogu usmjeravati maloljetnike na štetan ili neprimjeren sadržaj osmišljen za poticanje dugotrajnog korištenja. Te prakse povećavaju izloženost djece i adolescenata riziku i mogućnost razvijanja kompulzivnog ili ovisničkog ponašanja.

U oba slučaja maloljetnici možda ne razumiju da se njihovi osobni podaci prikupljaju, koliki je opseg prikupljanja i za što se njihovi podaci koriste. Takve prakse otežavaju utvrđivanje je li privola djece „dobrovoljno dana“, što je temeljno načelo onoga što čini privolu u skladu s OUZP-om.

Još jedan razlog za zabrinutost je korištenje geolokacijskih podataka maloljetnika koji se mogu bilježiti u uobičajenim, svakodnevnim aplikacijama kao što su aplikacije za mobilnost i vremensku prognozu, a kojima često trguju globalni informacijski posrednici. Ako se lokacija djeteta ili adolescenata može pratiti ili identificirati, postoji rizik da bi se njihovi osobni podaci mogli zloupotrijebiti, što bi moglo negativno utjecati

f. Vidjeti, primjerice, predmet *Meta Platforms Inc/Bundeskartellamt* (C252/21).

g. Predmet *Meta Platforms Inc/Bundeskartellamt* (C252/21).

na njihovu fizičku sigurnost i dobrobit na internetu i izvan njega. Iako je za korištenje geolokacijskih podataka obično potrebno dati privolu^h, maloljetnici mogu dati privolu bez nadzora, na primjer pri postavljanju aplikacije preuzete na njihov telefon, pri čemu valjanost njihove privole nije potvrđena provjerom dobi.

Naposlijetku, povrede podataka mogu imati niz štetnih učinaka na maloljetnike, što može dovesti do fizičke, materijalne ili nematerijalne štete²²¹. To može uključivati gubitak kontrole djece nad njihovim osobnim podacima, ograničenje njihovih prava, diskriminaciju, krađu identiteta ili prijevaru, financijski gubitak i neovlašteno poništavanje pseudonimizacije, ali i druge znatne gospodarske ili socijalne nepovoljne učinke.

VIDEOIGRE

Videoigre djeci i adolescentima ne pružaju samo zabavu, već i društvene prostore u kojima se mogu povezati i komunicirati s drugima na internetu. Neki dokazi upućuju na to da videoigre mogu donijeti koristi u vidu prosocijalnog ponašanja²²², izgradnje zajednice i eskapsizma²²³. Trenutačno se procjenjuje da 80 % maloljetnika (u dobi od 2 do 18 godina) provodi 30 % svojeg vremena namijenjenog zabavi igrajući videoigre²²⁴.

Videoigre imaju vrlo različite oblike i predstavljaju različite rizike za maloljetnike. Neke od igara koje se najčešće igraju imaju značajke slične platformama. Otvorena komunikacija putem tih usluga može maloljetnike izložiti rizicima, uključujući zlostavljanje na internetu, mamljenje i radikalizaciju²²⁵, kao i pristup štetnom sadržaju ili sadržaju koji nije primjeren dobi. Takozvane „posredničke igre”, na primjer, omogućuju korisnicima da igraju i stvaraju vlastiti sadržaj ili igre. Sadržaj koji su stvorili korisnici povećava rizik od izloženosti maloljetnika sadržaju koji nije primjeren dobi.

Određene platforme također distribuiraju igre. I videoigre i takve platforme mogu primjenjivati poslovne prakse, uključujući kutije iznenađenja, plaćanje za napredovanje, kupnju unutar aplikacije i virtualne valute, koje mogu biti manipulativne, uzrokovati neželjenu potrošnju, kompulzivno ili ovisničko ponašanje²²⁶. Poremećaj povezan s igramaⁱ uključen je 2018. u 11. reviziju Međunarodne klasifikacije bolesti (ICD-11). Čini se da je najzastupljeniji među adolescentima i mladim muškarcima u dobi od 12 do 20 godina.

Jedno je istraživanje pokazalo da je 12 % adolescenata klasificirano kao u opasnosti od razvoja problematičnog ponašanja pri igranju²²⁷. Ti dokazi upućuju i na to da je rizik od problematičnog korištenja veći za dječake u dobi od 11 do 15 godina nego za djevojčice. Poremećaj povezan s igrama među adolescentima povezan je s povišenim razinama eksternalizacije (kao što su antisocijalno ponašanje i problemi s ljutnjom) i internalizacije (na primjer emocionalne poteškoće i niže samopouzdanje). Adolescenti koji pate od poremećaja povezanog s igrama mogu biti izloženi većem riziku od slabijeg akademskog uspjeha, ranog napuštanja školovanja, psihosocijalnih problema i problema povezanih sa spavanjem.

- h.** To proizlazi iz članka 9. Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama kad je riječ o geolokacijskim podacima dobivenima u okviru tradicionalnih telefonskih usluga (mjesto na kojem je primljen poziv putem mobilnog telefona ili poslana SMS poruka). Za geolokacijske podatke prikupljene na drugi način (najčešće putem GPS funkcije mobilnog uređaja) primjenjuje se OUZP te se obrada može temeljiti na različitim pravnim osnovama. Međutim, s obzirom na to da geolokacijski podaci narušavaju privatnost, nekadašnja Radna skupina za zaštitu podataka iz članka 29. i EDPB smatraju da je privola potrebna.
- i.** Poremećaj povezan s igrama definira se kao obrazac ponašanja pri igranju koje karakterizira „umanjena kontrola nad igranjem, sve veća posvećenost igranju u odnosu na druge aktivnosti u tolikoj mjeri da se igranju daje prednost nad drugim interesima i dnevnim aktivnostima, te ustrajno ili intenzivnije igranje unatoč pojavi negativnih posljedica”. Vidjeti: Svjetska zdravstvena organizacija (2020.), Ovisnička ponašanja: poremećaj povezan s igrama.

U lipnju 2026. paneuropski sustav za dobnu klasifikaciju videoigara PEGI dodao je nove kategorije svojim klasifikacijskim kriterijima kako bi se obuhvatili rizici povezani s interakcijom na internetu u videoigrama. Novoprijavljene igre sada se klasificiraju prema širim kriterijima koji obuhvaćaju i sadržaj i funkcionalnosti. To uključuje kupnju sadržaja unutar igre, plaćene nasumične predmete, komunikacijske značajke i elemente koji potiču kontinuirano igranje. Neke od tih značajki sada su povezane s određenim dobnim kategorijama, što se može koristiti kako bi se procijenilo zahtijeva li određena videoigra višu dobnu oznaku.

Prema navodima predstavnika njemačkog tijela „Unterhaltungssoftware Selbstkontrolle“ (USK), barem jedan od novih kriterija USK-a primijenjen je na oko 30 % svih igara koje su prijavljene nakon ažuriranja sustava. Od tih igara otprilike svaka treća dobila je višu dobnu oznaku²²⁸.

ZAJEDNIČKE ZNAČAJKE DRUŠTVENIH MEDIJA+ I RIZICI

Društveni mediji i druge digitalne usluge znatno se razlikuju, ali dijele niz zajedničkih značajki. OECD²²⁹ i istraživači razvili su različite klasifikacije rizika kojima djeca i adolescenti mogu biti izloženi na internetu. Klasifikacija 5-C pomaže pružateljima društvenih medija i drugih digitalnih usluga, akademskoj zajednici i oblikovateljima politika da bolje razumiju i procijene rizike za maloljetnike na internetu²³⁰.

Ta se klasifikacija sastoji se od pet kategorija:

- // rizici povezani s ponašanjem: rizici za maloljetnike da sudjeluju, budu svjedoci ili žrtve štetnog ponašanja
- // rizici povezani s kontaktom: rizici za maloljetnike da na internetu stupe u kontakt sa zlonamjernim osobama ili budu njihova meta
- // rizici povezani sa sadržajem: rizici od nailaženja na štetan sadržaj
- // rizici povezani s ugovorom: rizici za maloljetnike da sklope potencijalno štetan ugovor
- // međusektorski rizici (skraćeno „MS“ u tablici u nastavku): rizici za zdravlje, privatnost i pravedno postupanje prema maloljetnicima (nediskriminacija).

Europski centar za algoritamsku transparentnost (ECAT)²³¹ povezao je zajedničke značajke s rizicima prema klasifikaciji 5-C u matrici za zaštitu maloljetnika na internetu, kako je prikazano u tablici u nastavku. Važno je napomenuti da su maloljetnici različite dobi izloženi različitim razinama rizika prema tim značajkama²³².

ZAJEDNIČKE INTERNETSKJE ZNAČAJKE I POVEZANI RIZICI PREMA KLASIFIKACIJI 5-C

Značajke	Opis	Rizici prema klasifikaciji 5-C
Oglašavanje	Promotivni sadržaj koji se prikazuje korisnicima, često radi promicanja proizvoda ili usluga.	Sadržaj, ponašanje, ugovor, MS-zdravlje, MS-privatnost, MS-diskriminacija
Utvrđivanje/ provjera dobi	Metode koje se koriste za potvrđivanje dobi korisnika kako bi se osiguralo da imaju minimalnu dozvoljenu dob koju zahtijeva platforma.	Sadržaj, MS-zdravlje, MS-privatnost, MS-diskriminacija
UI chatbotovi	Automatizirani sustavi koji simuliraju razgovor s korisnicima pomoću umjetne inteligencije.	Sadržaj, MS-zdravlje
Filtri za uljepšavanje	Alati koji poboljšavaju ili mijenjaju izgled korisnika na fotografijama ili videozapisima.	MS-zdravlje
Komentari/ mišljenja	Povratne informacije ili mišljenja o sadržaju ili objavama.	Sadržaj, ponašanje, ugovor, MS-zdravlje, MS-privatnost
Poslovna praksa	Strategije i aktivnosti kojima se društveni mediji+ služe za promicanje i prodaju proizvoda ili usluga.	Ponašanje
Preporuke kontakta	Prijedlozi za povezivanje korisnika s drugim korisnicima na društvenim medijima+.	Kontakt, MS-zdravlje, MS-privatnost
Preporuke sadržaja	Prijedlozi koji se pružaju korisnicima.	Sadržaj, MS-zdravlje, MS-privatnost, MS-diskriminacija
Zadane postavke	Početna konfiguracija društvenih medija+ koja je uspostavljena kad im korisnik prvi put pristupi.	Sadržaj, MS-privatnost
Urednički sadržaj	Sadržaj koji su za internetsku platformu izradili profesionalni pisci ili urednici.	Sadržaj
GenAI	Generativna umjetna inteligencija koja stvara novi sadržaj ili podatke.	Ponašanje, sadržaj, MS-zdravlje, MS-privatnost
Geolokalizacija	Korištenje podataka za određivanje fizičke lokacije korisnika.	MS-zdravlje, MS-privatnost
Nagradne kutije	Virtualni predmeti s nasumičnim nagradama, često kupljeni stvarnim novcem.	Ponašanje, MS-zdravlje
Internetska tržišta	Društveni mediji+ na kojima korisnici mogu kupovati i prodavati robu ili usluge.	Sadržaj, ponašanje, ugovor, MS-zdravlje
Obavijesti	Upozorenja ili poruke kojima se korisnike obavješćuje o aktivnostima ili ažuriranjima na platformi.	MS-zdravlje
Dizajn internetskog sučelja	Izgled i značajke društvenih medija+.	MS-zdravlje
Roditeljska kontrola	Alati koje skrbnici koriste za praćenje i upravljanje aktivnostima maloljetnika na internetu.	MS-zdravlje, MS-privatnost
Privatne poruke	Komunikacija među korisnicima koja nije javno vidljiva.	Kontakt, ugovor
Prijavljivanje i pravna zaštita	Mehanizmi koji korisnicima omogućuju da upozore na štetne probleme na platformi i isprave ih.	Ponašanje, sadržaj, MS-privatnost, MS-diskriminacija
Uvjeti korištenja	—	Ugovor
Sadržaj koji stvaraju korisnici	Bilo koji oblik sadržaja, kao što su tekst, videozapisi, slike, recenzije ili komentari, koji korisnici stvaraju i dijele na društvenim medijima+.	Ponašanje, sadržaj, MS-zdravlje, MS-privatnost

Izvor: MANOLIOS, S., *Online Minor Protection Matrix*, CHAUDRON, S., SALA, A. i GOMEZ, E. (urednici), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, 2026., JRC147657.

Preporuke

Unatoč povezanim izazovima, politike koje promiču sigurnost djece na internetu moraju biti osmišljene na način usmjeren na potrebe djece i primjeren njihovom razvoju, uzimajući u obzir složene i heterogene društvene i pojedinačne situacije i okolnosti djece i adolescenata. U sve digitaliziranijem svijetu, bez obzira na to smatraju li se maloljetnici „aktivnim korisnicima“, oni su često pasivno izloženi društvenim medijima+ uz posredovanje svojih primarnih skrbnika već tijekom prvih dana života.

Izazov za oblikovatelje politika jest uzeti u obzir tu složenost u ciljanim politikama i pritom osigurati djelotvornu provedbu i evaluaciju. Pouzdani dokazi o povezanosti rizika i štete s različitim društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama nužni su za oblikovanje odgovarajućih mjera za zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu. Štetnost značajki, funkcija ili formata na društvenim medijima+ može se razlikovati ovisno o društvenim i osobnim okolnostima djeteta ili adolescenta.

Maloljetnici koji pripadaju rasnim, etničkim i vjerskim manjinskim skupinama, s migrantskim podrijetlom, pripadnici LGBTIQ+ zajednice, oni s posebnim obrazovnim potrebama i teškoćama u razvoju ili postojećim poremećajima mentalnog zdravlja mogu biti posebno izloženi štetnim učincima na internetu. Naravno, tu izloženost digitalne usluge povećavaju svojim sadržajem ili dizajnom koji je štetan, manipulativan ili stvara ovisnost. Istraživanja i prikupljanje dokaza treba kontinuirano prilagođavati promjenama tih značajki.

Za provedbu takvih istraživanja ključan je jedan element: pouzdani podaci koji dolaze izravno iz izvora, tj. samih pružatelja usluga. Samo pristupom relevantnim podacima istraživači, odgojno-obrazovni djelatnici i oblikovatelji politika mogu razumjeti sustavne rizike, pratiti nove prijetnje i oblikovati odgovarajuće zaštitne mjere.

EU je poduzeo značajne korake kako bi se istraživanje olakšalo smislenim, razmjernim i djelotvornim pristupom podacima s internetskih platformi, posebno na temelju Akta o digitalnim uslugama, koji olakšava pristup javnim i nejavnim podacima za proučavanje sustavnih rizika koji utječu na maloljetnike na internetu. Na temelju tog postojećeg okvira i mjera koje bi pružatelji usluga trebali poduzeti [\[vidjeti i preporuke u 4. poglavlju\]](#) mogle bi se razmotriti sljedeće preporuke:

1. PREPORUKA

Razviti dokaze u nedovoljno istraženim područjima kako bi se poboljšalo oblikovanje politika na temelju dokaza

Istraživači bi trebali dodatno razvijati dokaze o rizicima i mogućnostima korištenja društvenih medija+ među djecom i adolescentima u nedovoljno istraženim područjima. Ključna područja koja treba ojačati uključuju heterogene učinke korištenja društvenih medija+ među maloljetnicima tijekom njihova razvoja,

„Preporuke o korištenju društvenih medija među djecom i adolescentima trebale bi se temeljiti na dokazima i najboljim dostupnim znanstvenim studijama.“

— PROF. CHRISTOPH PIEH,
VODITELJ ODSJEKA ZA PSIHO-SOMATSKU
MEDICINU I PSIHOTERAPIJU, SVEUČILIŠTE
ZA KONTINUIRANO OBRAZOVANJE
U KREMSU

njihovo korištenje novca na internetu (među ostalim na internetskim tržištima), alate umjetne inteligencije (uključujući UI suradnike) i etički dizajn društvenih medija+. Kontrolirane studije korisnika na određenim društvenim medijima i digitalnim uslugama važne su za istraživanje učinka određenih značajki dizajna ili skupine takvih značajki. Kako bi se razjasnili uzročno-posljedični učinci određenih značajki, trebalo bi provoditi randomizirana kontrolirana ispitivanja. Pružatelji usluga imaju važnu odgovornost u omogućivanju takvih studija davanjem pristupa neovisnim istraživačima.

Mogući pozitivni učinci korištenja društvenih medija+, primjerice u strukturiranim okruženjima uz sudjelovanje skrbnika ili u obrazovnim okruženjima, još je jedno područje koje bi trebalo dodatno istražiti. Trebalo bi dodatno ispitati i društvene i pojedinačne čimbenike koji utječu na utjecaj korištenja društvenih medija+ na razvoj maloljetnika, kao i međudjelovanje tih čimbenika. Ti su uvidi potrebni za oblikovanje i jačanje politika utemeljenih na dokazima koje promiču sigurnost i autonomiju djece na internetu.

2. PREPORUKA

Pružatelji usluga trebali bi aktivno uključivati neovisno akademsko stručno znanje u osmišljavanje strategija i alata za ublažavanje rizika

Osim usklađivanja s primjenjivim pravilima, pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga trebali bi aktivno uključivati neovisne stručnjake i maloljetnike u oblikovanje svojih strategija i alata za ublažavanje rizika, kao i pri razvoju posebnih značajki i usluga namijenjenih maloljetnicima na internetu. Kako bi se dobile pouzdane i utemeljene spoznaje, potrebna su stručna znanja iz brojnih disciplina i primjena različitih metodologija.

3. PREPORUKA

Staviti na raspolaganje dugoročno financiranje za velika europska longitudinalna istraživanja i nastaviti podupirati randomizirana kontrolirana ispitivanja

Primjeri, kao što je sjevernoamerička studija kognitivnog razvoja adolescentskog mozga (ABCD), mogli bi poslužiti kao nadahnuće za velika europska longitudinalna istraživanja o sigurnosti djece na internetu. Dostupnost opsežnih europskih longitudinalnih dokaza (koji obuhvaćaju razdoblje od deset godina ili dulje) važna je za potporu razvojnom i neurobiološkom pristupu sigurnosti djece na internetu. To bi pomoglo u uklanjanju nedostataka u uglavnom korelativnim nalazima u europskom kontekstu koji se odnose na učinak korištenja društvenih medija+ na razvoj maloljetnika, njihovo fizičko i mentalno zdravlje, kao i izloženost štetnim učincima interneta.

Randomizirana kontrolirana ispitivanja također su iznimno važna za jačanje baze dokaza za politiku. Financiranje istraživanja trebalo bi izričito poduprijeti razvojne i psihopatološke pristupe istraživanju osjetljivosti maloljetnika na rizike na internetu, na koje utječu društveni i pojedinačni čimbenici u djetinjstvu i adolescenciji.

4. PREPORUKA

Ulagati u zaštićenu, zajedničku europsku istraživačku infrastrukturu kako bi se omogućio siguran pristup podacima maloljetnika

Europska unija i njezine države članice trebale bi ulagati u sigurnu, zajedničku europsku istraživačku infrastrukturu koja se temelji na vodećim načelima FAIR [\[vidjeti u nastavku\]](#) i koja istraživačima i oblikovateljima politika omogućuje pristup osjetljivim, nejavnim podacima o zaštiti maloljetnika na internetu, uz potpuno poštovanje primjenjivih zakona o privatnosti i zaštiti podataka.

Zajednička infrastruktura trebala bi uključivati vodeća načela FAIR ⁴(vidljivost, dostupnost, interoperabilnost i ponovna upotrebljivost) za upravljanje znanstvenim podacima kako bi se osigurala stabilnost, pouzdanost i ponovna upotrebljivost podataka i istraživanja. Suradivati s istraživačkom zajednicom kako bi se osiguralo stalno poboljšanje i dostupnost podataka te primjena metodoloških inovacija.

Pružatelje društvenih medija i drugih digitalnih usluga trebalo bi poticati da doprinose razvoju zajedničke istraživačke infrastrukture kako bi se ojačala baza dokaza za mjere za zaštitu maloljetnika na internetu.

5. PREPORUKA

Unaprijediti provedbu pravila o pristupu i nadzoru istraživača nad podacima

Delegiranim aktom donesenim u srpnju 2025. na temelju članka 40. Akta o digitalnim uslugama otvoren je novi način pristupa podacima internetskih platformi za provjerene istraživače. Ti se podaci mogu koristiti za provođenje istraživanja koja doprinose otkrivanju, utvrđivanju i razumijevanju rizika na razini sustava i procjeni mjera za smanjenje rizika kojima se promiče sigurnost djece na internetu.

U kojoj će se mjeri postići cilj tog pristupa ovisi o usklađenosti pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga, o djelotvornosti regulatornih tijela u provedbi propisa, kao i o širini obuhvaćenih usluga i kvaliteti i kontinuitetu dostavljenih podataka. Komisija bi nakon početnog iskustva istraživača na temelju delegiranog akta trebala ocijeniti operativnu učinkovitost zahtjeva za pristup podacima i kontrolu iz članka 40. To je neophodno kako bi se osiguralo da internetske platforme odgovaraju na zahtjeve za pristup podacima radi ispunjavanja obveza, procjene rizika i istraživanja.

Obveze pristupa podacima nisu samo važan element paketa instrumenata za transparentnost iz Akta o digitalnim uslugama, već su i dio širih odgovornosti pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga za ublažavanje rizika. I manje platforme trebalo bi poticati da istraživačima omoguće pristup podacima, uzimajući u obzir rizike koje te platforme predstavljaju za maloljetnike i ulogu neovisnog nadzora u uklanjanju tih rizika. Primjena vodećih načela FAIR za upravljanje znanstvenim podacima trebala bi biti standard u provedbi članka 40.

j. Vodeća načela FAIR za upravljanje znanstvenim podacima predstavljena su 2016. u publikaciji u časopisu *Scientific Data*. Cilj je tih načela poboljšati sposobnost strojeva i pojedinaca da pronađu i upotrebljavaju podatke i tako poboljšati infrastrukturu za potporu ponovnoj uporabi znanstvenih podataka. Vidjeti: Wilkinson, M.D. i dr. (2016.). *The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship*, *Scientific Data*, 3.

03

Zaštita maloljetnika u svijetu društvenih medija+ koji se brzo mijenja

U prethodnom poglavlju istraženi su različiti rizici za mentalno i fizičko zdravlje i dobrobit djece i adolescenata kojima su izloženi zbog korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Razmotreno je i kako se ti rizici isprepliću sa socijalnim i individualnim čimbenicima i tako povećavaju izloženost maloljetnika štetnim učincima.

U ovom se poglavlju ispituje kako postojeće zakonodavstvo i alati koji su trenutačno dostupni EU-u i njegovim državama članicama odgovaraju na te rizike i jačaju sigurnost djece na internetu.

Ta se analiza temelji na trećem i četvrtom stupu šest vodećih načela koja su predstavili supredsjedatelji kako bi usmjerili rad na poboljšanju sigurnosti djece na internetu: zaštita djece te odgovornost pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga i prava potrošača. Ovo poglavlje započinje ispitivanjem glavnih zakonodavnih instrumenata i alata dostupnih EU-u i državama članicama, uz isticanje primjera njihove dosadašnje uspješne provedbe.

Glavni zakonodavni instrumenti EU-a u području sigurnosti djece na internetu bili su jedna od glavnih polaznih točaka za razmatranje supredsjedatelja o tome kako ojačati zaštitu maloljetnika na internetu. Razumijevanje sadržaja i opsega najmoćnijih alata na razini EU-a i utvrđivanje nedostataka u zakonodavstvu i/ili provedbi također su bile među glavnim temama rasprave na sastancima Posebnog odbora.

Općeprihvaćeno je da je EU uspostavio kvalitetan zakonodavni okvir, ali tehnologije se razvijaju brzo, poslovni modeli se prilagođavaju, nove se značajke razvijaju, a regulatorna tijela moraju se na odgovarajući način prilagoditi, bilo da je riječ o provedbi postojećih pravila ili popunjavanju praznina. Zaštita maloljetnika u svijetu društvenih medija+ koji se brzo mijenja zahtijeva stalnu evaluaciju i pozornost kako bi se održao korak s promjenama.

U odjeljku „Nedovršeni poslovi” utvrđeno je nekoliko područja u kojima je potrebno ojačati postojeće instrumente i alate. Na kraju poglavlja iznesen je niz preporuka za podupiranje provedbe tih postojećih instrumenata i djelotvornije suzbijanje štetnih praksi, kao i značajke i funkcionalnosti društvenih medija i drugih digitalnih usluga za jačanje zaštite djece na internetu.

Potreba za zaštitom djece na internetu koja odgovara njihovoj dobi

Kako je navedeno u 1. poglavlju, djelotvoran pristup sigurnosti djece na internetu mora se temeljiti na shvaćanju da se razvoj djece i adolescenata odvija u fazama. Maloljetnici su u različitim razdobljima na putu prema odrasloj dobi posebno izloženi određenim rizicima. Vještine koje su djeca i adolescenti dotad stekli djelomično određuju u kojoj su mjeri sposobni nositi se s tim rizicima.

Ta analiza polazi od odgovarajućih međunarodnih okvira i okvira EU-a o pravima djeteta^a. Mjere koje promiču sigurnost djece na internetu moraju se temeljiti na priznavanju prava djece. Promjenjive uloge skrbnika i odgojno-obrazovnih djelatnika u nadzoru nad korištenjem društvenih medija i drugih digitalnih usluga među maloljetnicima također se moraju bolje odražavati u instrumentima za zaštitu djece.

Sve izraženija politička volja da se ograniči pristup djece i adolescenata potencijalno štetnim društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama te njihovo korištenje korak je u pravom smjeru prema oblikovanju razvojno osjetljivog pristupa sigurnosti djece na internetu. Prvi rezultati iz zemalja koje su uvele opću zabranu pristupa društvenim medijima (na primjer, Australija) na temelju dobi pokazuju da većina maloljetnika pronalazi način za zaobilazanje tih politika²³³.

Međutim, neki su maloljetnici prestali koristiti rizične društvene medije+ i sada imaju više vremena za aktivnosti izvan interneta (uključujući sport i društvene interakcije uživo). To pokazuje da je postupna promjena normi oko korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga među maloljetnicima moguća i da se mora uzeti u obzir.

Međutim, i dalje postoji nekoliko prepreka za uspješnu primjenu dobnih ograničenja kako bi se ojačala zaštita maloljetnika na internetu i kako bi im se omogućilo da iskoriste mogućnosti koje nudi digitalni svijet. Te su prepreke opisane u nastavku ovog poglavlja u odjeljku „Nedovršeni poslovi”.

Osiguravanje sigurnih značajki dizajna na internetu

Sve je više dokaza koji pokazuju potencijalno štetne učinke korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga na maloljetnike, kako je opisano u 2. poglavlju. Rizici s kojima se djeca i adolescenti suočavaju u okruženjima društvenih medija+ nisu slučajni. U mnogim su slučajevima rezultat namjernih odluka pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga koje su osmišljene kako bi se maksimalno povećao angažman korisnika, među ostalim maloljetnika koji im mogu lako pristupiti. Stalni razvoj društvenih medija+ radi privlačenja i zadržavanja angažmana korisnika postao je dio temeljnih poslovnih modela mnogih pružatelja usluga.

Sve je više poziva regulatornim tijelima da primijene pristup temeljen na riziku i uklone inherentne rizike, uključujući ovisničko ili kompulzivno korištenje, koje određene značajke i funkcije predstavljaju za djecu i adolescente kako bi se osiguralo da je sigurnost integrirana u društvene medije i druge digitalne usluge. Unatoč mnogim primjerima uspješne provedbe mjera za rješavanje takvih problema, regulatorna tijela često su u nepovoljnom položaju.

a. To konkretno uključuje Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i općim napomenama Odbora za prava djeteta, Povelju Europske unije o temeljnim pravima i Strategiju EU-a o pravima djeteta.

Ona trenutačno obično moraju dokazati da su određene značajke i funkcije štetne nakon što se uvedu na jedinstveno tržište, a potencijalno ih koriste milijuni djece i adolescenata. Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga trebali bi imati veću odgovornost osigurati i dokazati da značajke njihovih usluga nisu štetne prije nego što ih stave na raspolaganje maloljetnicima.

Stoga bi moglo postati pravilo da pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga koji pokreću, upravljaju ili ažuriraju usluge koje mogu predstavljati rizik za djecu i adolescente moraju dokazati da su njihove usluge ili nove funkcije sigurne za maloljetnike prije uvođenja na tržište. Zaštita djece i adolescenata trebala bi biti sastavni dio arhitekture društvenih medija+ i ključni standard na samom početku njihova razvoja i dizajna.

„Nijedna igračka, lijek ili vozilo ne smije doći do djece bez neovisne procjene prije stavljanja na tržište; digitalni proizvodi uočljiva su iznimka koja se kontrolira tek nakon što je šteta već vidljiva.”

— ALEX COONEY,
GLAVNI IZVRŠNI DIREKTOR I SUOSNIVAČ,
CYBERSAFEKIDS

Jačanje provedbe i evaluacija

Naposljetku, potrebno je ojačati provedbu postojećeg zakonodavstva na razini EU-a i na nacionalnoj razini. EU ima jedan od najnaprednijih zakonodavnih paketa instrumenata na svijetu koji može koristiti da bi maloljetnici mogli sigurno i pouzdano koristiti internet. Međutim, djelotvornost tih pravila ovisi o njihovoj provedbi. Potrebno je popuniti nedostatke u postojećem zakonodavstvu i ojačati suradnju među regulatornim tijelima na razini EU-a i na nacionalnoj razini.

Možda će biti potrebni dodatni resursi za jačanje provedbenih kapaciteta. Evaluacija postojećih instrumenata presudna je kako bi se osiguralo da zakonodavstvo i provedba daju rezultate. Civilno društvo i istraživači u tom pogledu imaju važnu ulogu, koju bi trebalo ojačati kako bi se osiguralo da se zakonodavstvo djelotvorno oblikuje i provodi radi ostvarivanja cilja da se djeci i adolescentima omogući sigurno odrastanje na internetu.

Postojeće zakonodavstvo EU-a

U sljedećem odjeljku razmatra se postojeće zakonodavstvo EU-a i alati dostupni EU-u i državama članicama za zaštitu maloljetnika^b na internetu. Ta je analiza usmjerena na zakonodavstvo EU-a za koje supredsjedatelji Posebnog odbora smatraju da ga je potrebno dodatno ojačati ili poboljšati njegovu provedbu. Naravno, postoje brojni važni instrumenti koji nisu detaljno istraženi u ovom poglavlju, a čine važan dio postojeće politike EU-a.

To posebno uključuje Okvirnu odluku o suzbijanju rasizma i ksenofobije iz 2008., Direktivu o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Direktivu o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni

b. Napomena: u sljedećim odjeljcima ovog poglavlja pojmovi „djeca” i „maloljetnici” pojavljuju se kako se koriste u specifičnim zakonodavnim instrumentima.

ili optuženici u kaznenim postupcima, Direktivu o pravima žrtava i Preporuku Komisije o integriranim stavovima za zaštitu djece.

Preventivne politike, kao što su digitalno obrazovanje i pismenost (uključujući pismenost u području umjetne inteligencije), obrazovanje o dobrobiti i potpora maloljetnicima, skrbnicima i odgojno-obrazovnim djelatnicima, razmatraju se u 4. poglavlju koje se bavi razvojem autonomije djece i adolescenata na internetu.

AKT O DIGITALNIM USLUGAMA I SMJERNICE ZA ZAŠTITU MALOLJETNIKA

Aktom o digitalnim uslugama utvrđuju se potpuno usklađena pravila za pružanje posredničkih usluga kako bi se stvorilo sigurno, predvidljivo i pouzdano internetsko okruženje u kojem se poštuju prava korisnika, posebno maloljetnika. Akt je donesen 2022. i u cijelosti se primjenjuje na vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice^c od 25. kolovoza 2023., a na sve druge usluge obuhvaćene njegovim područjem primjene od 17. veljače 2024.

U kontekstu porasta digitalnih usluga, koje su u digitalnom dobu postale važan dio našeg svakodnevnog života, u navedenom su aktu uspostavljena temeljna načela sadržana u Direktivi o elektroničkoj trgovini od 2000. kako bi se odgovorilo na nove rizike i izazove za maloljetnike na internetu i promicalo odgovorno ponašanje pružatelja digitalnih usluga.

Naposlijetku, cilj je akta stvoriti internetsko okruženje u kojem svatko može uživati svoja temeljna prava. To uključuje nametanje obveza internetskim platformama da osiguraju visoku razinu privatnosti, sigurnosti i zaštite maloljetnika na internetu²³⁴.

Područje primjene

Konkretno, Aktom o digitalnim uslugama uređuju se aktivnosti pružatelja posredničkih usluga. Riječ je o digitalnim uslugama kojima se olakšava usluga smještanja sadržaja i interakcija trećih strana na internetu. Definicija posredničkih usluga obuhvaća pružatelje usluga koji samo prenose informacije (na primjer, pružatelji internetskih usluga), usluge „privremene pohrane” (prijenos informacija s privremenom pohranom), uključujući mrežne operatore; i usluga smještanja podataka na poslužitelju na zahtjev korisnika (na primjer, pružatelja usluga u oblaku i internetskih platformi).

Na primjer, posredničke usluge uključuju sve internetske platforme, kao što su internetska tržišta, društveni mediji, internetske igre ili videoigre u kojima korisnici mogu igrati i stvarati vlastiti sadržaj (osim ako su te značajke samo manji dodaci postojećoj videoigri), trgovine aplikacijama, stranice za dijeljenje i prijenos videozapisa te internetske platforme na kojima korisnici mogu pregledavati, objavljivati i dijeliti sadržaj.

Akt o digitalnim uslugama ne primjenjuje se na privatne ili izravne (međuljudske) usluge ili značajke slanja poruka ni na digitalne usluge bez posredničke funkcije^d. Kako bi se osigurala proporcionalnost, neke od

^{c.} U skladu s tim aktom vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice definiraju se kao usluge s više od 45 milijuna aktivnih korisnika mjesečno u EU-u.

^{d.} „Posrednička funkcija” odnosi se na usluge koje olakšavaju razmjenu sadržaja trećih strana između različitih primatelja te usluge. Primjeri neposredničkih usluga uključuju internetske trgovine na malo, mnoge videoigre bez interakcija s trećim stranama ili stvaranja sadržaja ili pojedinačne internetske stranice ili aplikacije.

obveza koje se u tom aktu uvode za internetske platforme ne primjenjuju se na pružatelje internetskih platformi koji se smatraju mikropoduzećima ili malim poduzećima u smislu njihovih prihoda i broja zaposlenika. Ta se iznimka ne primjenjuje ako su te usluge označene kao vrlo velike internetske platforme s obzirom na broj njihovih korisnika.

Provedba

Aktom se Komisija ovlašćuje za pokretanje službenih istraga protiv najvećih platformi na temelju različitih rizika za maloljetnike, pri čemu se zadržava fleksibilnost za reagiranje na nove rizike i tehnološki razvoj. Istrage moraju u svakom trenutku biti u skladu sa zakonitim postupanjem i svim drugim potrebnim pravnim zaštitnim mjerama za poduzeća.

S obzirom na potpuno usklađena pravila Akta o digitalnim uslugama, koji je uredba koja se izravno primjenjuje, države članice EU-a ne mogu donijeti niti zadržati nacionalno zakonodavstvo kojim se duplicira taj akt ili uvode obveze za pružatelje posredničkih usluga. To uključuje uvođenje obveza provjere dobi za internetske platforme.

To bi utjecalo na izravnu i ujednačenu primjenu pravila na cijelom jedinstvenom tržištu. Međutim, nacionalnim pravom, u skladu s pravom Unije, može se propisati minimalna dob za pristup određenim proizvodima ili uslugama, kako je navedeno i u smjernicama Komisije za zaštitu maloljetnika.

Provedba Akta temelji se na sustavu zajedničkih nadzornih i provedbenih ovlasti između nacionalne razine i razine EU-a. Kad je riječ o vrlo velikim internetskim platformama i vrlo velikim internetskim tražilicama (vidjeti u nastavku), Komisija ima isključive ovlasti za nadzor tih pružatelja.

Vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice

U skladu s Aktom o digitalnim uslugama dodatne obveze primjenjuju se na vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice^e s obzirom na njihov širok doseg i utjecaj. Te su obveze odgovor na zabrinutost zbog raširenih rizika koje te usluge mogu uzrokovati, što je popraćeno najvišim standardom dužne pažnje.

U skladu s Aktom o digitalnim uslugama²³⁵, v pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica moraju proaktivno utvrđivati, procjenjivati i ublažavati stvarne i predvidljive sustavne rizike koji proizlaze iz pružanja njihovih usluga, uključujući rizike koji utječu na maloljetnike. Za platforme s manje od 45 milijuna mjesečnih korisnika nacionalna tijela u državi članici EU-a u kojoj poduzeće ima poslovni nastan odgovorna su za provedbu Akta.

Vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice moraju uspostaviti razumne, razmjerne i djelotvorne mjere za ublažavanje utvrđenih rizika. To može uključivati prilagodbu dizajna, značajki i funkcioniranja njihovih usluga, kao i prilagodbu algoritamskih sustava koji se koriste u okviru njihovih usluga. Vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice moraju korisnicima pružiti barem jednu opciju za svaki od svojih sustava za preporučivanje koja se ne temelji na profiliranju.

S obzirom na potrebu da se osigura neovisna stručna provjera, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica odgovorni su za usklađenost s obvezama iz Akta putem neovisne revizije.

^e. Za potpuni popis određenih vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica vidjeti: Europska komisija (2026.). [Nadzor određenih vrlo velikih internetskih platformi i tražilica na temelju Akta o digitalnim uslugama](#).

Smjernice iza Akta o digitalnim uslugama o zaštiti maloljetnika

U Smjernicama o zaštiti maloljetnika iz Akta o digitalnim uslugama utvrđena je referentna vrijednost za provedbu kako bi se osiguralo da sve internetske platforme dostupne maloljetnicima pružaju visoku razinu privatnosti, sigurnosti i zaštite maloljetnika koji koriste njihove usluge.

Glavne preporučene mjere iz smjernica uključuju:

- // postaviti račune maloljetnika prema zadanim postavkama na najvišu razinu privatnosti, sigurnosti i zaštite, kao što su geolokacija i preporučivanja drugih računa
- // uspostaviti provjeru dobi ako određeni proizvodi ili usluge predstavljaju visok rizik za maloljetnike (na primjer pristup pornografskom sadržaju) i ako se ti rizici ne mogu ublažiti manje ograničavajućim mjerama jasno definirati što platforma smatra sadržajem i ponašanjem štetnim za maloljetnike, što obuhvaća svaki sadržaj i ponašanje koji su nezakoniti u skladu s pravom EU-a ili nacionalnim pravom informirati o tim standardima i očekivanjima uspostaviti politike i postupke moderiranja u okviru kojih se utvrđuje kako se sadržaj i ponašanje otkrivaju i moderiraju radi ograničavanja izloženosti maloljetnika takvom sadržaju i ponašanju
- // spriječiti da nepoznati računi stupaju u kontakt s maloljetnicima i sakriti njihove osobne podatke, informacije i sadržaje na društvenim medijima od računa s kojima nisu povezani; na primjer, dvije određene vrlo velike internetske platforme automatski su postavila profile korisnika mlađih od 16 godina na privatne, što znači da videozapise koje učitavaju mogu pregledavati samo osobe kojima oni to odobre
- // zabraniti preuzimanje ili snimanje snimki zaslo-na sadržaja koji objavljuju maloljetnici kako bi se spriječila seksualna iznuda
- // izmijeniti sustave za preporučivanje kako bi se smanjio rizik od toga da maloljetnici naiđu na štetan sadržaj ili se nađu zarobljeni u tzv. „zečjoj rupi” (engl. *rabbit hole*), u kojoj su maloljetnici izloženi dugotrajnim lancima sadržaja povezanim s poremećajima prehrane, samoozljeđivanjem ili samoubojstvom
- // uspostaviti zaštitne mjere za chatbotove umjetne inteligencije integrirane u internetske platforme upozoriti maloljetnike da se interakcije sa značajkom umjetne inteligencije razlikuju od ljudskih interakcija i da informacije dobivene putem tih značajki mogu biti činjenično netočne ili zavaravajuće

„Učiniti smjernice iz članka 28. Akta o digitalnim uslugama obveznim za pružatelje digitalnih usluga. To bi bilo djelotvorno, legitimno, u skladu s postojećim pravom i propisima te, što je najvažnije, ključno sredstvo za poštovanje prava djece u digitalnom okruženju.”

— SONIA LIVINGSTONE,
PROFESORICA NA LONDON SCHOOL OF
ECONOMICS AND POLITICAL SCIENCE
I ČLANICA MREŽE EU KIDS ONLINE

- // uvesti mjere za poboljšanje alata za moderiranje osigurati da mehanizmi za prijavljivanje, povratne informacije i pritužbe korisnika budu djelotvorni, vidljivi, prilagođeni djeci i lako dostupni osigurati da takvi mehanizmi omogućuju prijavljivanje i povratne informacije o svim relevantnim elementima iskustva maloljetnika na platformi
- // utvrditi minimalne zahtjeve za alate za roditeljsku kontrolu; ti bi alati trebali biti prilagođeni dobi, jednostavni za korištenje, pristup i aktivaciju te bi ujedno trebali biti interoperabilni, djelotvorni i ne bi smjeli nerazmjerno ograničavati prava maloljetnika na privatnost ili pristup uslugama
- // uvesti alate za korisničku podršku, što obuhvaća odmah vidljive poruke upozorenja, poveznice na relevantne linije za potporu ili druge izvore podrške kad maloljetnici traže, učitavaju, stvaraju, dijele i primaju sadržaj koji je potencijalno nezakonit; mogu se uvesti i opcije za zadržavanje kontrole nad iskustvom maloljetnika ograničavanjem interakcija i kontakata
- // osigurati zaštitu maloljetnika od ekonomskog iskorištavanja; maloljetnici ne smiju biti izloženi praksama i tehnikama koje mogu dovesti do prekomjerne ili neželjene potrošnje ili ovisničkog ponašanja (na primjer plaćene „kutije iznenađenja“)
- // uspostaviti prakse upravljanja, uključujući interne politike, postupke, uloge i odgovornosti, kako bi se potaknula kultura sigurnosti maloljetnika na njihovoj usluzi
- // osigurati da su sve informacije, upozorenja i sva druga komunikacija prilagođeni djeci i njihovoj dobi, lako razumljivi i dostupni svim maloljetnicima te da su predstavljeni jasno i na odgovarajućem mjestu korištenja; općenitije, u skladu s Aktom o digitalnim uslugama svi korisnici, uključujući maloljetnike, zaštićeni su minimalnim zahtjevima (na primjer, internetske platforme moraju svoje uvjete korištenja učiniti razumljivima na lokalnom jeziku EU-a kako bi korisnici, uključujući maloljetnike, bili upoznati s općim uvjetima koje prihvaćaju).

Pristup koji se temelji riziku

U smjernicama za provedbu Akta o digitalnim uslugama primjenjuje se pristup koji se temelji na riziku jer različite internetske platforme mogu predstavljati različite vrste ili razine rizika za maloljetnike. U smjernicama se prepoznaje da se ti rizici mogu razlikovati ovisno o veličini, dosegu i vrsti platforme, njezinoj prirodi, predviđenoj ili trenutačnoj upotrebi, značajkama i korisničkoj bazi, njezinu utjecaju na prava djece te druga prava i slobode. Platforme bi pri primjeni smjernica trebale uzeti u obzir te čimbenike.

U skladu s tim pristupom koji se temelji na riziku, u smjernicama se utvrđuje kako bi pružatelji trebali ispuniti obveze pružanja visoke razine privatnosti, sigurnosti i zaštite maloljetnika na razmjeran i primjeren način. Pružatelji bi trebali razmotriti učinak zaštitnih mjera koje poduzimaju na prava djece i druga prava i slobode, pri čemu bi takve mjere trebali temeljiti na najvišim dostupnim standardima, perspektivi i pravima djece. U tom kontekstu, načelo predostrožnosti trebalo bi se primjenjivati kad postoje naznake da praksa, obilježje ili odabir dizajna predstavljaju rizik za djecu, sve dok se sa sigurnošću ne dokaže da nisu štetni.

Posebne zabrane na temelju Akta o digitalnim uslugama

Kad je riječ o oglašavanju, Akt o digitalnim uslugama pružateljima internetskih platformi zabranjuje prikazivanje oglasa na temelju profiliranja korištenjem osobnih podataka maloljetnika ako s razumnom sigurnošću znaju da je primatelj usluge maloljetan.

U tom se aktu zabranjuju i „tamni obrasci”. To se odnosi na način na koji su internetska sučelja osmišljena tako da uvjere korisnike ili manipuliraju njima kako bi donijeli određene odluke protiv svojih interesa. Zabrana tamnih obrazaca primjenjuje se u situacijama koje već nisu obuhvaćene pravom o zaštiti potrošača (Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi) i pravilima o zaštiti podataka (Opća uredba o zaštiti podataka (OUZP)).

Pouzdaní prijavitelji

Akt o digitalnim uslugama korisnicima olakšava i prijavljivanje nezakonitog sadržaja (kao što su nezakoniti govor mržnje i materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece) i robe propisivanjem sustava prijavljivanja prilagođenih korisnicima, među ostalim maloljetnicima. Organizacijama civilnog društva, koje su stručnjaci za otkrivanje određenih vrsta nezakonitog sadržaja na internetu, može se dodijeliti status „pouzdanog prijavitelja”.

Prijavama pouzdanih prijavitelja o nezakonitom sadržaju platformama daje se prioritet. Koordinatorí za digitalne usluge trenutačno su imenovali više od 70 organizacija pouzdanim prijaviteljima, a njihova područja stručnosti obuhvaćaju zaštitu maloljetnika na internetu, prijevare te borbu protiv krivotvorenih proizvoda.

OPĆA UREDBA O ZAŠTITI PODATAKA (OUZP)

U Općoj uredbi o zaštiti podataka (OUZP) primjenjuje se pristup obradi osobnih podataka koji se temelji na riziku. Što je veći rizik koji obrada osobnih podataka predstavlja za prava i slobode pojedinaca, to su strože obveze voditelja obrade podataka i snažnije zaštitne mjere koje se moraju uvesti.

OUZP izričito predviđa da djeca zasluđu posebnu zaštitu. Ako internetskoj usluzi pristupaju djeca, treba osigurati posebne mjere zaštite podataka kako bi se osigurala odgovarajuća razina zaštite od rizika povezanih s njihovim korištenjem usluge. U toj se uredbi prepoznaje da djeca možda nisu u potpunosti svjesna rizika i posljedica načina na koji će se njihovi osobni podaci koristiti.

Relevantna načela zaštite podataka

Organizacije koje obrađuju podatke moraju se pridržavati načela zaštite podataka koja su vrlo važna za zaštitu djece na internetu. Na primjer, načelo smanjenja količine podataka od organizacija zahtijeva da smanje količinu prikupljenih podataka o djeci i njihovo naknadno korištenje na najmanju moguću mjeru.

Načelo ograničenja svrhe zahtijeva da ih, ako se podaci o djeci prikupljaju u jednu svrhu, organizacija ne bi smjela koristiti ni u koju drugu svrhu. Načelo integriteta i povjerljivosti zahtijeva da organizacija poduzme odgovarajuće sigurnosne mjere za zaštitu podataka djeteta od nezakonitog ili neovlaštenog korištenja.

Još jedna važna mjera jest obveza organizacija koje prikupljaju i koriste osobne podatke da poštuju obvezu tehničke i integrirane zaštite podataka²³⁶. To zahtijeva da se u uslugu ugrade mjere za zaštitu podataka već u fazi njezina dizajna i da se zadano koriste najviše postavke privatnosti.

Ti zahtjevima organizacijama ujedno nalažu da poduzmu odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere za zaštitu maloljetnika. Usklađenost s tim načelom može zahtijevati različite mjere, ovisno o ponuđenoj usluzi i riziku za ispitanika. Takve mjere mogle bi obuhvaćati:

- // osiguravanje da se osobni podaci djece sustavno ne dijele s trećim stranama
- // osiguravanje da se podaci o identitetu ili podaci za kontakt djece ne stavljaju na raspolaganje drugima bez suglasnosti roditelja

// zadano isključivanje geolokacije

// izbjegavanje tehnika „poticanja” koje djecu potiču na pružanje nepotrebnih informacija.

U OUZP-u utvrđuju se i posebni zahtjevi transparentnosti za djecu. Zahtijeva se da, ako djeca koriste proizvod ili uslugu koja obrađuje njihove osobne podatke (na primjer, ako imaju račun za određenu uslugu), ona mora pružiti lako dostupna objašnjenja jasnim i jednostavnim jezikom o tome kako će se djetetovi osobni podaci koristiti.

To je posebno važno jer neka djeca ne znaju što se podrazumijeva pod njihovim osobnim podacima (na primjer, fotografije i videozapisi) niti da se njihovi podaci mogu koristiti u svrhe kao što su prilagođavanje ciljanih oglasa i iskustava unutar aplikacije.

Pravna osnova

Osnovna sigurnosna značajka OUZP-a jest da organizacija koja obrađuje osobne podatke (voditelj obrade podataka) mora za to imati pravnu osnovu. Mora se temeljiti na jednoj od šest pravnih osnova utvrđenih u OUZP-u²³⁷. Ne postoji hijerarhija kad je riječ o šest navedenih pravnih osnova. Voditelji obrade podataka trebali bi odabrati najprikladniju osnovu, uzimajući u obzir zahtjeve svake od različitih pravnih osnova.

Jedna od tih pravnih osnova je privola. Privola mora biti dobrovoljna, posebna, informirana i nedvosmislena, izražena jasnom potvrdnom radnjom, a pojedinci je moraju moći povući jednako lako kao što su je dali²³⁸. Privola se ne može dati dobrovoljno ako djeca nemaju stvaran izbor ili se osjećaju prisiljenima je dati. Kako bi privola bila informirana, voditelj obrade mora jasnim i jednostavnim jezikom razumljivim djeci objasniti kako namjerava obrađivati podatke koje prikuplja²³⁹.

Ako se „usluga informacijskog društva”^f (kao što su platforme društvenih medija i videoigre) oslanja na privolu kao pravnu osnovu, djeca mogu dati privolu za obradu svojih osobnih podataka počevši od navršenih 16 godina.

OUZP-u državama članicama pruža mogućnost snižavanja te dobi na bilo koju dob između 13 i 16 godina. Ako je dijete mlađe od 16 godina, obrada je zakonita ako je privolu dao ili odobrio nositelj roditeljske odgovornosti.

Države članice utvrdile su različite dobne granice kada se usluge informacijskog društva oslanjaju na privolu. Prema podacima dostupnima krajem 2025. sedam država članica je kao minimalnu dob za davanje privole odredilo 13 godina, šest država članica 14, pet država članica 15, a devet država članica 16 godina.

U skladu s načelom odgovornosti voditelj obrade podataka mora moći dokazati da se pridržavao OUZP-a. To uključuje osiguravanje valjanosti dobivene privole. Međutim, voditelju obrade u praksi može biti teško osigurati valjanost privole koju je, prema potrebi, dao nositelj roditeljske odgovornosti. Može biti teško potvrditi ima li osoba koja daje privolu za dijete zakonske ovlasti za to.

Nadalje, u skladu s načelom smanjenja količine podataka voditelj obrade trebao bi obrađivati samo podatke potrebne u tu svrhu i izbjegavati obradu osjetljivih osobnih podataka (kao što su dokumenti u kojima se navode osjetljivi aranžmani skrbi) kako bi na odgovarajući način dokazao valjanost privole.

f. Većina internetskih usluga smatra se uslugom informacijskog društva. To uključuje aplikacije, tražilice, platforme društvenih medija, internetske usluge za razmjenu poruka ili glasovne telefonije na internetu, internetska tržišta, usluge internetskog prijenosa sadržaja (na primjer, usluge za videozapise, glazbu ili igre), informativne ili edukativne internetske stranice te sve internetske stranice koje korisnicima putem interneta nude drugu robu ili usluge. Vidjeti: Članak 4. točka 25. OUZP-a.

Međutim, zahtjev za dobivanje privole nositelja roditeljske odgovornosti ne primjenjuje se kad se podaci obrađuju na temelju druge pravne osnove, kao što je ugovor ili legitimni interes (vidjeti u nastavku). To znači da se ne primjenjuju dodatne zaštitne mjere koje proizlaze iz obrade podataka o djeci na temelju privole ako se poduzeće za društvene medije oslanja na jednu od tih osnova za obradu podataka o djeci (na primjer, za otvaranje računa za pristup usluzi i njihove interakcije na usluzi).

Kad organizacija obrađuje osobne podatke na temelju ugovora, svaka država članica određuje dob u kojoj dijete može sklopiti ugovor.

Druga pravna osnova na koju se oslanjaju internetske usluge jest legitiman interes. To se odnosi na obradu osobnih podataka djeteta za potrebe legitimnih interesa voditelja obrade ili treće strane, osim ako su ti interesi podređeni interesima ili temeljnim pravima i slobodama pojedinca. Legitimni interes nije „zadana” pravna osnova za obradu.

Kad se voditelji obrade oslanjaju na legitiman interes za obradu osobnih podataka djece u skladu s OUZP-om, u skladu s načelom odgovornosti, prije obrade moraju osigurati da ispunjavaju sve zahtjeve iz članka 6. stavka 1. točke (f) OUZP-a⁹. Jedan je od tih zahtjeva da legitimni interesi voditelja obrade ne smiju biti podređeni interesima ili temeljnim pravima i slobodama djeteta²⁴⁰.

Sud EU-a napomenuo je da je, kada voditelj obrade provodi takvu procjenu, potrebno obratiti posebnu pozornost na situaciju u kojoj je ispitanik dijete. Istaknuo je da, u skladu s uvodnom izjavom 38. OUZP-a, djeca zaslužuju posebnu zaštitu. Osim toga, Sud EU-a naveo je da bi se takva posebna zaštita trebala primjenjivati na obradu osobnih podataka djece u marketinške svrhe ili radi izrade profila osobnosti ili korisničkih profila ili pružanja usluga izravno usmjerenih na djecu²⁴¹.

Voditelji obrade trebali bi uzeti u obzir i opseg i intenzitet svakog zadiranja u prava i slobode djeteta. Trebali bi moći dokazati da su najbolji interesi djece uzeti u obzir kao primarni cilj i da su provedene odgovarajuće zaštitne mjere²⁴². Najbolji interesi djeteta trebali bi biti na prvom mjestu pri usklađivanju svih suprotstavljenih interesa.

Voditelji obrade trebali bi uzeti u obzir i razumna očekivanja djeteta o tome kako će se njegovi osobni podaci koristiti. Očekivanja djeteta također se mogu razlikovati ovisno o dobi djeteta²⁴³. Ovisno o složenosti obrade, ograničena sposobnost djeteta da razumije obradu podataka povećava rizik od neočekivanih ili nerazmjernih posljedica obrade.

Napominje se da Europski odbor za zaštitu podataka (EDPB) smatra da određene vrste postupaka obrade podataka, kao što su opsežno profiliranje i aktivnosti ciljanog oglašavanja²⁴⁴, uz određene ograničene iznimke, općenito nisu u skladu s obvezom osiguravanja posebne zaštite djece²⁴⁵.

Ako su legitimni interesi voditelja obrade u suprotnosti s interesima djeteta ili temeljnim pravima i slobodama, interesi i prava djeteta općenito bi trebali imati prednost. Ako to nije moguće, voditelj obrade trebao bi se osloniti na drugu pravnu osnovu za obradu podataka ili prestati s obradom podataka.

⁹. Kako je potvrdio Sud EU-a, člankom 6. stavkom 1. točkom (f) OUZP-a propisuju se tri kumulativna uvjeta kako bi obrada bila zakonita: „kao prvo, da je svrha obrade legitiman interes voditelja obrade ili treće strane, kao drugo, da je obrada osobnih podataka nužna za ostvarenje tog legitimnog interesa i kao treće, da interesi ili temeljna prava i sloboda ispitanika za zaštitu podataka ne prevladavaju nad legitimnim interesom voditelja obrade ili treće strane”. Vidjeti: Predmet C-252/21, Meta protiv Bundeskartellamta (ECLI:EU:C:2023:537), točka 106.

Ostale relevantne odredbe

OUZP također osigurava veću zaštitu djece u odnosu na pravo na brisanje, uzimajući u obzir da dijete možda nije bilo u potpunosti svjesno rizika povezanih s obradom te naknadno želi izbrisati te podatke²⁴⁶. U toj se uredbi ujedno propisuje da djeca ne bi trebala biti predmetom profiliranja ni automatiziranog donošenja odluka²⁴⁷ te posebne zaštitne mjere za djecu kad je marketing usmjeren na njih²⁴⁸.

Europski odbor za zaštitu podataka (EDPB) smatra da bi „organizacije općenito trebale izbjegavati profiliranje djece u marketinške svrhe [...] i da bi takvo profiliranje trebalo biti dopušteno u vrlo ograničenim okolnostima, primjerice kad je potrebno zaštititi dobrobit djeteta”²⁴⁹.

U OUZP-u se utvrđuju i okolnosti u kojima je potrebna procjena učinka na zaštitu podataka. Zbog toga organizacije moraju procijeniti rizike povezane s predloženom obradom osobnih podataka korisnika i, prema potrebi, smanjiti rizik za korisnike, uključujući djecu.

U procjenama rizika trebalo bi uzeti u obzir različitu dob i razvojne potrebe djece korisnika, kao i rizike za njihovu opću dobrobit koji proizlaze iz obrade osobnih podataka djece. To uključuje svaku fizičku, psihičku ili financijsku štetu koju mogu pretrpjeti zbog obrade. Načelo najboljeg interesa djeteta mora biti jedan od glavnih alata za procjenu rizika pri provedbi procjene učinka na zaštitu podataka kad je riječ o obradi osobnih podataka djece.

Ako je rizik i dalje visok nakon uvođenja predloženih mjera, organizacija se mora savjetovati sa svojim tijelom za zaštitu podataka. To tijelo mora dati pisani savjet, a može iskoristiti i bilo koju od svojih ovlasti, uključujući izdavanje zabrane obrade ako su rizici previsoki i ne mogu se na odgovarajući način ublažiti²⁵⁰.

AKT O UMJETNOJ INTELIGENCIJI (AKT O UI-JU)

Uz Akt o digitalnim uslugama, Akt o umjetnoj inteligenciji (Akt o UI-ju) uspostavlja sveobuhvatan pravni okvir za reguliranje umjetne inteligencije (UI) u EU-u. Akt o UI-ju uvelike doprinosi jačanju zaštite prava djece jer se u njemu uvode zaštitne mjere za zaštitu zdravlja, sigurnosti i temeljnih prava pri razvoju i uvođenju UI-ja. U Aktu o UI-ju primjenjuje se pristup koji se temelji na riziku i uvode se pravila za sustave umjetne inteligencije na temelju moguće razine rizika koju mogu predstavljati.

Nekoliko slučajeva korištenja UI-ja sa znatnim učinkom na prava djece klasificirano je kao visokorizično na temelju Akta o UI-ju, primjerice kad se koristi u području obrazovanja i strukovnog osposobljavanja. Visokorizični sustavi umjetne inteligencije moraju ispunjavati određene zahtjeve kako bi bili sigurni i pouzdani, kao što su upravljanje rizicima, transparentnost i ljudski nadzor. Konkretno, sustav upravljanja rizicima visokorizičnog sustava umjetne inteligencije treba razmotriti postoji li vjerojatnost nepovoljnog utjecaja na osobe mlađe od 18 godina.

Pri procjeni učinka posebne upotrebe visokorizičnog sustava umjetne inteligencije^h na temeljna prava određeni subjekti za uvođenje takvih sustava moraju uzeti u obzir kategorije osoba i skupina na koje će sustav vjerojatno utjecati, što može uključivati djecu. Europska komisija objavila je za javno savjetovanje nacrt smjernica za klasifikaciju visokorizičnih sustava umjetne inteligencije koji uključuje primjere praksi koje su obuhvaćene ili nisu obuhvaćene područjem primjene Akta o UI-ju²⁵¹.

h. Obveze za visokorizične sustave umjetne inteligencije, kako su dogovorene u Digitalnom omnibusu o umjetnoj inteligenciji, počet će se primjenjivati u prosincu 2027. (za samostalne UI sustave umjetne inteligencije, kao što su određeni UI sustavi u obrazovanju) i kolovoza 2028. (za UI sustave ugrađene u regulirane proizvode, na primjer igračke).

Nadalje, zbog promjenjive prirode UI sustava su zakonodavci su brzo postigli dogovor o Digitalnom omnibusu o umjetnoj inteligenciji kako bi se dodatno postrojila pravila koja doprinose i boljoj zaštiti maloljetnika. Konkretno, nova pravila zabranjuju UI sustave koji generiraju seksualno eksplicitan i intiman sadržaj bez pristanka ili materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece, kao što su UI aplikacije za simuliranje golotinje. Obveze za visokorizične sustave umjetne inteligencije, kako su dogovorene u Digitalnom omnibusu o umjetnoj inteligenciji, početak će se primjenjivati u prosincu 2027. (za samostalne UI sustave, kao što su određeni UI sustavi u obrazovanju) i kolovozu 2028. (za UI sustave ugrađene u regulirane proizvode, na primjer igračke).

Zabranjene prakse

Akt o UI-ju zabranjuje prakse umjetne inteligencije koje manipuliraju djecom, obmanjuju ih ili iskorištavaju njihove ranjivosti. Cilj je tih zabrana spriječiti da sustavi umjetne inteligencije manipuliraju maloljetnicima ili iskorištavaju kognitivna i druga ograničenja koja djeca mogu imati pri donošenju odluka koje inače ne bi donijela te ih zaštititi od štetnog neprimjerenog utjecaja, manipulacije i iskorištavanja.

Te su se zabrane počele primjenjivati 2. veljače 2025. Komisija je objavila Smjernice o zabranjenim praksama u području umjetne inteligencije koje uključuje primjere praksi koje su obuhvaćene ili nisu obuhvaćene područjem primjene Akta o UI-ju²⁵².

Primjer zabranjene prakse u području umjetne inteligencije jest aplikacija omogućena UI-jem koja maloljetnike potiče da prevladaju sve rizičnije izazove, kao što su penjanje po namještaju, istraživanje visokih polica ili rukovanje oštrim predmetima, u zamjenu za digitalne nagrade i virtualnu pohvalu. Takvi sustavi iskorištavaju ranjivost djece zlouporabom njihove prirodne znatiželje i želje za nagradama te bi im mogli nanijeti znatnu štetu.

Još jedan primjer zabranjene prakse u području UI-ja jesu igre osmišljene tako da izazivaju veliku ovisnost iskorištavanjem ranjivosti svojstvenih djeci i adolescentima (uključujući nedostatak samokontrole). Takve igre koriste UI za analizu individualnog ponašanja i sklonosti djece na temelju čega stvara personalizirane i nepredvidljive nagrade s pomoću sustava potkrepljenja i dopaminske petlje koji izazivaju ovisnost kako bi se potaknulo prekomjerno igranje i kompulzivna upotreba.

Te su igre dizajnirane tako da veoma lako izazivaju ovisnost iskorištavanjem ranjivosti djece, uključujući njihovu ograničenu sposobnost razumijevanja dugoročnih posljedica, podložnost pritisku, manjak samokontrole i sklonost trenutačnom zadovoljstvu.

UI modeli opće namjene

Za najuspješnije UI modele opće namjene sa sustavnim rizikom u Aktu o UI-ju uvode se posebne obveze procjene i ublažavanja rizika. Kako bi se uskladili s tim pravilima, većina vodećih pružatelja UI modela opće namjene potpisala je Kodeks dobre prakse za umjetnu inteligenciju opće namjene²⁵³.

Pružatelji UI modela opće namjene moraju procijeniti i ublažiti konkretne scenarije rizika. To može uključivati širenje nezakonitog, lažnog ili diskriminirajućeg sadržaja koji predstavlja rizik od nezakonitog, nasilnog, mržnjom ispunjenog, radikalizirajućeg ili lažnog sadržaja te izvješćivanje Europske komisije o rezultatima tog postupka upravljanja rizikom prije stavljanja na tržište.

Dio mjera za smanjenje rizika koje pružatelji UI modela opće namjene moraju poduzeti jest praćenje i filtriranje ulaznih podataka modela. To uključuje sprečavanje stvaranja štetnog sadržaja. Obveze za UI modele opće namjene počele su se primjenjivati 2. kolovoza 2025.

Obveze transparentnosti

Kako bi se izbjegle prijevare, lažno predstavljanje i obmana, u Aktu o UI-ju uvode se obveze transparentnosti za pružatelje i subjekte za uvođenje određenih sustava umjetne inteligencije²⁵⁴. U skladu s Aktom o UI-ju pružatelji moraju osigurati da su UI sustavi koji su namijenjeni izravnoj interakciji s ljudima (kao što su chatbotovi) dizajnirani i razvijeni tako da su predmetne osobe obaviještene o tome da su u interakciji sa sustavom umjetne inteligencije, osim ako je to očito. Ta se obveza u svakom slučaju primjenjuje na chatbotove koji komuniciraju s djecom.

Tom se obavijesti ne otklanjaju u potpunosti rizici emocionalne ovisnosti. Međutim, zbog interaktivne prirode tih sustava koja je često takva da potiče angažman korisnika, iznimno je važno da oni budu izričito svjesni da komuniciraju s UI sustavom koji je programiran kako bi se povećao njihov angažman, a ne s osobom.

Generativne UI sustavi

Pružatelji i subjekti za uvođenje generativnih UI sustava obvezni su označiti i omogućiti otkrivanje umjetno stvorenog ili manipuliranog sadržaja, kao što su slike, audiozapisi ili videozapisi, te označiti uvjerljiv krivotvoreni sadržaj i određene publikacije o javnim pitanjima generirane UI-jem.

Subjekti za uvođenje sustava za prepoznavanje emocija ili sustava za biometrijsku kategorizaciju moraju obavijestiti osobe koje su izložene radu takvog sustava. Europska komisija olakšava ispunjavanje tih obveza, među ostalim, objavljivanjem Kodeksa dobre prakse za označivanje i obilježavanje sadržaja generiranog umjetnom inteligencijom²⁵⁵ i smjernica koje su trenutačno u pripremi nakon objave za javno savjetovanje²⁵⁶. Obveze transparentnosti primjenjivat će se od 2. kolovoza 2026.

UI suradnici

UI suradnici sve su popularniji među djecom i utvrđeni su određeni rizici povezani s njihovim korištenjem. U skladu s Aktom, klasifikacija UI suradnika i sličnih chatbotova prvenstveno ovisi o njihovoj namjeni, funkcionalnosti i kontekstu korištenja.

Ovisno o tim čimbenicima, UI suradnik može predstavljati zabranjenu praksu (na primjer, u slučajevima koji uključuju iskorištavanje ranjivosti djece na načine koji mogu uzrokovati znatnu štetu). Može se smatrati i visokorizičnim UI sustavom (na primjer ako uključuje funkcionalnosti prepoznavanja emocija ili u određenim slučajevima korištenja u kontekstu obrazovanja). Naposljetku, na njega se mogu primjenjivati obveze transparentnosti prema kojima se zahtijeva da korisnici budu obaviješteni o tome da nisu u interakciji s osobom.

INSTRUMENTI ZAŠTITE POTROŠAČA

Pri razmatranju štete s kojom se djeca suočavaju u digitalnom okruženju važno je uzeti u obzir kaznenu odgovornost te građanskopravnu i odgovornost za neispravne proizvode.

Kaznena odgovornost mogla bi se odnositi na zabranu i kažnjavanje određenog štetnog ponašanja, kao što je distribucija materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje ili mamljenje djece na internetu, te se

temeljiti na kaznenom progonu koje pokreće državno odvjetništvo i kaznenim sankcijama. Iako je prijeko potreban za najteža kaznena djela, kazneni progon prije svega je reaktivan. U pravilu se pokreće nakon nastanka štete, identificira i cilja pojedinačne počinitelje štete, a ne sustavne uvjete koji omogućuju štetu. Međutim, kriminalizacija određenih ponašanja sadržava i važne preventivne i anticipativne elemente.

S druge strane, građanskopravna odgovornost i odgovornost za neispravne proizvode mogle bi pružiti preventivne i kompenzacijske mjere među različitim privatnim stranama. Odnosi se na raspodjelu prava, dužnosti i odgovornosti među privatnim stranama, uključujući poduzeća koja osmišljavaju društvene medije i druge digitalne usluge te upravljaju njima, kao i na pružanje pravnih lijekova u slučaju kršenja tih dužnosti.

Zakonodavstvo o zaštiti potrošača ima ključnu ulogu u predmetima građanskopravne odgovornosti i odgovornosti za neispravne proizvode. Važno je napomenuti da ta perspektiva regulatornim tijelima i privatnim strankama u sporu omogućuje da osporavaju odluke pružatelja internetskih usluga o dizajnu. Upravo je ta perspektiva odgovornosti za neispravne proizvode potaknula nedavne vrlo značajne pravne događaje u Sjedinjenim Američkim Državama.

U Sjedinjenim Američkim Državama jedan od nedavnih slučajeva povezanih s dizajnom koji stvaraju ovisnost na platformama temelji se na pravu o zaštiti potrošača. Porota u saveznoj državi New Mexico donijela je presudu u ožujku 2026. da je društvo Meta, kao operator svojih internetskih platformi, namjerno prekršilo zakone o zaštiti potrošača te je tom društvu naložila da plati 375 milijuna USD.

„Platforme bi trebale rasti s djetetom. [...] Svaki sustav za preporučivanje namijenjen maloljetnicima mora biti optimiziran za dobrobit tog djeteta, a ne za njegov angažman.”

— GABRIELE BATTIMELLI,
AMBASADORICA BIK+ IZ ITALIJE

Postupak je pokrenuo glavni državni odvjetnik na temelju zakonodavstva o nepoštenim praksama koje je usmjereno na dizajn platformi i sigurnosne prakse, uključujući sustave preporučivanja koji su maloljetnike izlagali predatorima. Porota je utvrdila da je društvo dovelo potrošače u zabludu u odnosu na sigurnost svojih usluga, dok su interni dokumenti pokazali da je bilo svjesno štete.

Istodobno je u Los Angelesu okončan prvi ogledni spor zbog „ovisnosti o društvenim medijima”, u kojem je porota presudila protiv društava Meta i YouTube na temelju tužbi koje su, među ostalim, uključivale t neodgovarajući dizajn i neupozoravanje potrošača. Predmet se temelji na privatnom odštetnom pravu. Sud je izrijekom utvrdio da su značajke kao što su beskonačno skrolanje, sadržaj prikazan na temelju algoritama, automatsko pokretanje i mehanizmi namijenjeni maksimalnom povećanju angažmana doprinijele šteti koju je pretrpio maloljetnik. U presudi se navodi da značajke dizaj-

na koje stvaraju ovisnost mogu predstavljati neispravnosti proizvoda na temelju kojih je moguće pokrenuti postupak, posebno ako su poduzeća svjesna rizika i ne ublaže ih.

U EU-u se pravo EU-a o zaštiti potrošača primjenjuje na djecu kao kategoriju ranjivih potrošača s pomoću nekoliko instrumenata. Ono djeluje kao horizontalna „sigurnosna mreža” koja se primjenjuje na sve trgovce, robu ili usluge usmjerene na potrošače, među ostalim u digitalnom okruženju, bez obzira na poslovni model ili tehnologije koje se koriste.

U postojećim pravilima EU-a o zaštiti potrošača, posebno u Direktivi o nepoštenoj poslovnoj praksi, djeca se prepoznaju kao ranjivi potrošači kojima je potrebna bolja zaštita. Ta direktiva zabranjuje zavaravajuće i agresivne poslovne prakse koje iskorištavaju lakovjernost ili nedostatak iskustva djece.

Također zabranjuje navođenje djece na kupnju oglašavanih proizvoda ili nagovaranje roditelja da im kupe te proizvode. Kako je objašnjeno u Smjernicama o Direktivi o nepoštenoj poslovnoj praksi²⁵⁷, nepoštenu poslovnu praksu mogu predstavljati i tamni obrasci, značajke za povećanje potrošnje ili pozornosti (na primjer, nejasno prikazane valute unutar aplikacije) ili nepošteni marketing influencera. Unatoč tome, provjerom primjerenosti pravednost u digitalnoj domeni²⁵⁸ utvrđeno je da je potrošačima općenito, a posebno djeci i tinejdžerima, potrebna bolja zaštita na internetu.

U Direktivi o pravima potrošača uvode se predugovorne obveze, na primjer transparentnost određivanja cijena, identiteta trgovca ili prava odustajanja. Iako nije specifična za djecu, primjenjuje se na sve digitalne transakcije (na primjer, kupnju virtualnih valuta unutar igre), uključujući one koje uključuju maloljetnike.

Nadalje, u Direktivi o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima utvrđuje se da su ugovorne odredbe o kojima se nije pojedinačno pregovaralo nepoštene i neobvezujuće ako stvaraju znatnu neravnotežu na štetu potrošača. To uključuje slučajeve kada je potrošač maloljetan.

Naposljetku, prema Uredbi o općoj sigurnosti proizvoda zahtijeva se da svi proizvodi široke potrošnje obuhvaćeni njezinim područjem primjene, uključujući povezane proizvode, budu sigurni. Područje primjene ove Uredbe široko je kako bi mogla djelovati kao sigurnosna mreža za sve proizvode koji se stavljaju na tržište EU-a ili su dostupni na tržištu EU-a.

Pri procjeni sigurnosti proizvoda proizvođači trebaju uzeti u obzir kategorije potrošača koji proizvod koriste provjerom rizika za ranjive potrošače kao što su djeca te poduzeti odgovarajuće mjere za smanjenje rizika. Uredba je usmjerena na zaštitu fizičkog i mentalnog zdravlja potrošača, što može biti relevantno, na primjer, za aplikacije ili chatbotove popularne među maloljetnicima.

DIREKTIVA O ODGOVORNOSTI ZA NEISPRAVNE PROIZVODE

Direktiva o odgovornosti za neispravne proizvode predstavlja usklađeni okvir građanskopravne odgovornosti kojim se osigurava da oštećene osobe koje su pretrpjele štetu prouzročenu neispravnim proizvodom mogu zatražiti naknadu od proizvođača. Nova Direktiva o odgovornosti za neispravne proizvode stupila je na snagu 8. prosinca 2024., a države članice moraju ga prenijeti do 9. prosinca 2026.

Revidirana direktiva ne mijenja osnove izvorne. Oštećena osoba mora dokazati da je proizvod neispravan i da postoji uzročno-posljedična veza između neispravnosti i konkretne pretrpljene štete. U revidiranoj direktivi pojašnjava se područje primjene kako bi se obuhvatio softver, uključujući aplikacije, operativne sustave i sustave umjetne inteligencije, utvrđuju se pravila o odgovornosti u slučaju znatne izmjene proizvoda, čime im se omogućuje prenamjena.

Pojašnjava se i da nadoknativa šteta u skladu s direktivom može uključivati medicinski priznate mentalne poremećaje. U njoj se pravila o odgovornosti prilagođavaju i sve složenijim globalnim lancima vrijednosti tako što se osigurava da se može utvrditi barem jedan odgovorni gospodarski subjekt s poslovnim nastanom u EU-u (uključujući potencijalno platforme).

U novoj je direktivi predviđena mogućnost naknade u slučajevima u kojima neispravni digitalni proizvodi uzrokuju štetu djeci. Na primjer, dijete koje razvije depresiju zbog dizajna aplikacije koji stvara ovisnost ili koje se samoozljeđuje nakon opasnih odgovora chatbota sada može imati pravo na naknadu u skladu s direktivom.

DIREKTIVA O AUDIOVIZUALNIM MEDIJSKIM USLUGAMA

Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama središnji je dio zakonodavstva EU-a o medijima koji uređuje audiovizualni sadržaj. U njoj se utvrđuju sektorske obveze za audiovizualne medijske usluge i platforme za razmjenu videozapisa radi zaštite maloljetnika od štetnog audiovizualnog sadržaja.

U skladu tom direktivom, platforme za razmjenu videozapisa, bez obzira na njihovu veličinu, u svoje opće uvjete moraju uključiti standarde EU-a za medijski sadržaj, uključujući one čiji je cilj zaštita maloljetnika od sadržaja koji bi mogao naštetiti njihovu fizičkom, psihičkom ili moralnom razvoju. Od njih se zahtijeva i da poduzmu odgovarajuće mjere (na primjer, mehanizme za prijavljivanje ili označivanje štetnog sadržaja, provjeru dobi, roditeljsku kontrolu i sustave za ocjenjivanje sadržaja) kako bi se maloljetnike spriječilo da gledaju štetan audiovizualni sadržaj. Na najštetnije vrste sadržaja, kao što su pornografija ili nepotrebno nasilje, moraju se primjenjivati najstrože mjere kako bi se maloljetnicima onemogućilo gledanje štetnog sadržaja.

Aktualna evaluacija i predstojeća revizija Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama, koje su planirane za treće tromjesečje 2026., primarno će se baviti zaštitom maloljetnika kao ranjivih gledatelja na internetu. Razmotrit će se relevantnost postojećih pravila i utvrditi mogući nedostaci u postojećem zakonodavstvu. To će uključivati procjenu treba li učiniti više kako bi se osiguralo da gledatelji, posebno maloljetnici, budu primjereno zaštićeni kad gledaju audiovizualni sadržaj na internetu. To uključuje sadržaj koji na raspolaganje stavljaju influenceri, uzimajući u obzir tržišna i regulatorna kretanja. Ta kretanja i promjene u navikama gledatelja stvaraju izazove koji mogu biti opasni za gledatelje, osobito maloljetnike.

U internetskom okruženju pojavile su se nove prijetnje i rizici koji su doveli do povećane izloženosti maloljetnika štetnom audiovizualnom sadržaju, kao što su zlostavljanje na internetu, poremećaji prehrane i poticanje samoubojstva ili samoozljeđivanja. U reviziji će se razmotriti je li potrebno dodatno precizirati koncept audiovizualnog štetnog sadržaja i koje su mjere potrebne kako bi se osiguralo da maloljetnici ne gledaju takav sadržaj.

UREDBA O POLITIČKOM OGLAŠAVANJU

U Uredbi o političkom oglašavanju utvrđuje se obveze transparentnosti i dužne pažnje za pružanje usluga političkog oglašavanja. U toj se uredbi uvode posebni zahtjevi za primjenu tehnika ciljanja i isporuke oglasa u političkom oglašavanju na internetu koje se oslanjaju na obradu osobnih podataka. Potiče se zaštita maloljetnika i istodobno omogućuju jednaki uvjeti za glasače koji prvi put glasuju.

S jedne strane, u uredbi se zabranjuje profiliranje koje uključuje obradu osobnih podataka maloljetnika za koje je poznato da su najmanje godinu dana mlađi od nacionalne dobi za glasovanje. S druge strane, uredba omogućuje transparentno političko oglašavanje kako bi se doprlo do glasača koji prvi put glasuju, čime im se omogućuje da svoje demokratske odluke donose na informiran način.

ZAŠTITA OD SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA

I ISKORIŠTAVANJA DJECE NA INTERNETU

Seksualno zlostavljanje i iskorištavanje djece na internetu među najštetnijim su rizicima s kojima se djeca i adolescenti mogu suočiti u digitalnom svijetu. Počinitelji su odrasle osobe, ali i drugi maloljetnici. Djecu i adolescente treba informirati o rizicima, koji uključuju slanje poruka seksualnog sadržaja i seksualnu iznudu, te o mogućim pravnim posljedicama za počinitelje.

Žrtvama koje iskorištavaju rodbina i skrbnici često su potrebne mjere za zaštitu djece na temelju građanskog prava, uz socijalni rad i siguran smještaj. Mnogim žrtvama možda će biti potrebna psihoterapija.

Mjere za zaštitu djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja na internetu dio su kaznenopravne dimenzije zaštite djece koja se nalazi na razmeđu nadležnosti EU-a i država članica.

Utvrđivanjem određenog sadržaja koji je sam po sebi nezakonit ili povezan s nezakonitom aktivnošću, ti instrumenti dovode i do primjene relevantnih odredaba o dužnoj pažnji iz Akta o digitalnim uslugama. Primjenom tih mjera nastoji se riješiti pitanje ilegalnog sadržaja i osigurava se djelotvoran okvir protiv širenja takvog sadržaja.

Europska komisija poduzela je mjere za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece na internetu. Komisija je 2022. predstavila prijedlog trajnog i sveobuhvatnog regulatornog okvira EU-a za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece. On se sastoji od obveza pružatelja internetskih usluga da spriječe širenje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece i mamljenje djece u okviru svojih usluga. Samo kad preventivne mjere nisu dostatne, pružatelji internetskih usluga mogli bi biti obvezni otkrivati, prijavljivati, uklanjati ili blokirati seksualno zlostavljanje djece na internetu.

U skladu s prijedlogom nadležna nacionalna tijela bila bi ovlaštena zatražiti da pravosudna ili neovisna upravna tijela izdaju naloge za otkrivanje, uklanjanje ili blokiranje. Nalozi bi se izdavali tek nakon temeljite procjene njihove nužnosti i proporcionalnosti.

Prijedlog predviđa i osnivanje novog EU-ova centra za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece kako bi se pružateljima digitalnih usluga i nadležnim tijelima pomoglo da ispune svoje obveze na temelju uredbe. U tijeku su pregovori o donošenju uredbe. Europska komisija podupire Europski parlament i Vijeće u postizanju dogovora kojim se osigurava djelotvorna zaštita djece uz potpuno poštovanje svih predmetnih temeljnih prava i usklađenost s postojećim zakonodavstvom, posebno s Aktom o digitalnim uslugama.

Ujedno je nedavnim dogovorom suzakonodavaca o preinaci Direktive o suzbijanju seksualnog zlostavljanja djece dodatno je ojačan okvir EU-a za borbu protiv seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece na internetu i izvan njega. Revidirana pravila ažuriraju postojeći okvir kako bi se osigurala kriminalizacija i djelotvoran kazneni progon novih prijetnji, kao što su materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece generiran umjetnom inteligencijom, mamljenje i seksualna iznuda te prijenos seksualnog zlostavljanja djece uživo.

Revidirana pravila ojačat će i pravni okvir za sprečavanje seksualnog zlostavljanja djece i pomoć žrtvama. To će se postići uvođenjem provjera podobnosti za osobe koje rade u bliskom i izravnom kontaktu s djecom ili osiguravanjem da žrtve mogu tražiti kazneni progon tijekom dovoljno dugog razdoblja nakon počinjenja kaznenog djela.

Osim zakonodavnih inicijativa, EU poduzima i nezakonodavne mjere, kao što su financiranje i olakšavanje koordinacije i suradnje. Na primjer, Mreža za suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece okuplja pedeset stručnjaka radi razmjene najboljih primjera iz prakse, prikupljanja informacija za istraživanje te podupiranja razvoja i provedbe strogo ocijenjenih preventivnih mjera za suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece, među ostalim na internetu.

Kazneno pravo nužno je za borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece, ali ne može biti jedini alat za djelotvorno rješavanje tog strašnog kaznenog djela. Zaštita djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja zahtijeva pristup koji obuhvaća cijelo društvo. To bi trebalo uključivati javna tijela, tijela kaznenog progona, pravosudna tijela, obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva, obitelji, zajednice i pružatelje društvenih medija te drugih digitalnih usluga. Djelotvorna prevencija i odgovor na ta kaznena djela ne ovise samo o snažnim zakonodavnim mjerama, već i o koordiniranim nastojanjima i međusektorskom, višeslojnom djelovanju.

SPREČAVANJE RADIKALIZACIJE

Uredba EU-a o terorističkom sadržaju na internetu štiti ranjive skupine, uključujući djecu, od izloženosti materijalu na internetu koji potiču radikalizaciju. Uredba od pružatelja usluga smještanja sadržaja na poslužitelju zahtijeva da uklone teroristički sadržaj u roku od jednog sata od primitka naloga za uklanjanje od nadležnog nacionalnog tijela.

To je dopunjeno s nekoliko nezakonodavnih inicijativa. Jedna od takvih mjera je Internetski forum EU-a. Forum je javno-privatna platforma koja okuplja države članice EU-a, tijela kaznenog progona, industriju i civilno društvo radi koordinacije odgovora na zloporabu. To uključuje iskorištavanje internetskih platformi od strane terorista, nasilnih ekstremista i drugih zlonamjernih aktera, kao što su oni koji mame djecu u svrhu seksualnog zlostavljanja, trgovine drogom, organiziranog kriminala, trgovine ljudima ili krijumčarenja migranata.

U cijelom EU-a djeci prijeti opasnost da postanu žrtve kaznenih djela ili da ih se vrbuje za kaznena djela, na internetu i izvan njega. Europska komisija trenutačno izrađuje akcijski plan za zaštitu djece od kriminala. Očekuje se da će taj plan nadopuniti postojeće instrumente utvrđivanjem preostalih nedostataka i osigurati usklađeniji i koordiniraniji pristup poboljšanju zaštite djece od kriminala, i kao žrtava i kao počinitelja, na internetu i izvan njega.

AKCIJSKI PLAN ZA BORBU PROTIV ZLOSTAVLJANJA NA INTERNETU

Zlostavljanje na internetu sve je veći problem za djecu i adolescente u internetskom svijetu te uvelike utječe na njihovo mentalno zdravlje i dobrobit te sudjelovanje u društvu i razvoj.

Kako bi se odgovorilo na zabrinjavajuću učestalost te pojave, Europska komisija donijela je u ožujku 2026. Akcijski plan za borbu protiv zlostavljanja na internetu²⁵⁹. Cilj je Akcijskog plana spriječiti zlostavljanje na internetu, olakšati njegovo prijavljivanje i osigurati djelotvornu potporu žrtvama. U okviru Akcijskog plana države članice EU-a potiču se na poduzimanje dodatnih mjera na nacionalnoj razini.

To uključuje razvoj nacionalnih strategija za borbu protiv zlostavljanja, jačanje prevencije i ranog otkrivanja u školama i drugim okruženjima u kojima djeca provode vrijeme. Poboljšanje usluga potpore žrtvama i osiguravanje da sustavi za prijavljivanje budu povezani s odgovarajućom pravnom, socijalnom, psihološkom i obrazovnom podrškom također su važna područja djelovanja u okviru Akcijskog plana.

Osim toga, u Preporuci Komisije o razvoju i jačanju integriranih sustava za zaštitu djece u najboljem interesu djeteta²⁶⁰ države članice EU-a pozivaju se da poduzmu sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za sprečavanje i zaštitu djece od zlostavljanja, među ostalim na internetu. To uključuje izradu sveobuhvatnih planova za borbu protiv zlostavljanja.

RJEŠENJA EU-a ZA PROVJERU DOBI

Uz postojeće zakonodavstvo Europska komisija izradila je i proširuje operativni skup alata za provjeru dobi kako bi zaštitila djecu i adolescente na internetu i ograničila njihovu izloženost štetnom sadržaju. Taj skup alata obuhvaća mreže, platforme, tehnička rješenja i kanale za zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu.

Komisija je razvila rješenja EU-a za provjeru dobi koje je pouzdano, jednostavno za korištenje i štiti privatnost. U tu je svrhu državama članicama stavljen na raspolaganje nacrt rješenja radi prilagodbe i provedbe. Ako se prilagodi, može uzeti u obzir različite dobne skupine. Države članice mogu objaviti rješenje kao

samostalnu aplikaciju i/ili ga integrirati kao funkciju provjere dobi u svoje EU lisnice za digitalni identitet. Rješenje je otvorenog koda, tako da ga mogu prihvatiti i dalje razvijati i treće zemlje ili sudionici na tržištu.

Rješenje EU-a za provjeru dobi moglo bi biti prikladan alat za primjenu dobnih ograničenja u praksi ako je popraćeno odgovarajućim mogućnostima za maloljetnike da dokažu svoju dob. Države članice EU-a primjenjuju različite pristupe upotrebi i izdavanju osobnih isprava ili elektroničkih identiteta, a svaki maloljetnik možda nema vlastitu putovnicu. Stoga je imenovanje pouzdanih pružatelja dokaza o dobi koji mogu izdati dokaz o dobi za traženu dobnu granicu ključno za djelotvorno funkcioniranje provjere dobi u EU-u.

Kako bi se taj proces ubrzao, Europska komisija izdala je Preporuku o uspostavi zajedničkog okvira za tehnologije za provjeru dobi na razini EU-a. U okviru preporuke Komisija, u suradnji s državama članicama definira sustav EU-a za provjeru dobi. U sustavu će se detaljno opisati zahtjevi za model povjerenja, upravljanje i zahtjeve koje moraju ispuniti pružatelji potvrda dokaza o dobi i rješenja za provjeru dobi.

U preporuci se države članice EU-a potiče da iskoriste EU-ov nacrt za provjeru dobi, da ga prilagode svojim nacionalnim kontekstima i da do 31. prosinca 2026. na temelju tog nacrtu stave na raspolaganje rješenja za provjeru dobi.

Osim toga, države članice pozvane su da do 30. lipnja 2026. Komisiji dostave plan provedbe u kojem će opisati kako namjeravaju učiniti rješenje EU-a za provjeru dobi dostupnim. Države članice potiču se na međusobnu suradnju i suradnju s Europskom komisijom, istraživačima i civilnim društvom u uvođenju nacionalnih rješenja. Problemi povezani s provjeru dobi, uključujući moguće rizike od regulatorne fragmentacije unutar EU-a, razmatraju se u nastavku ovog poglavlja u odjeljku „Nedovršeni poslovi”.

Rezultati postojeće provedbe

Postojeće zakonodavstvo EU-a djelotvorno je samo onoliko koliko i njegova provedba. Akt o digitalnim uslugama uveo je potpuno novu arhitekturu provedbe, centraliziranu pri Europskoj komisiji za najveće platforme i kombiniranu s nacionalnim nadzorom koordinatora za digitalne usluge. Ova arhitektura sada proizvodi odluke, postupke i vidljive promjene u usklađenosti, a počinju se pojavljivati i rezultati.

U Aktu o UI-ju odabrana je slično prilagođena provedbena struktura, pri čemu je provedba centralizirana u Komisiji za UI modele opće namjene i većinu sustava umjetne inteligencije koji se temelje na UI modelima opće namjene ako je pružatelj UI sustava i modela isti (ili unutar istog poduzeća). Omnibus o Aktu o UI-ju uvodi dodatne inovacije, pri čemu je provedba povezana sa sustavima umjetne inteligencije koji su određeni ili integrirani u vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice na temelju Akta o digitalnim uslugama također centralizirana u Komisiji.

OUZP provode neovisna nacionalna tijela za zaštitu podataka. Ona i dalje donose odluke, izriču znatne novčane kazne i druge korektivne mjere kad utvrde da su voditelji obrade podataka prekršili pravila o zaštiti podataka.

Direktivu o audiovizualnim medijskim uslugama provode nacionalna regulatorna tijela. U toj su direktivi uvedeni zahtjevi za osiguravanje institucionalne i funkcionalne neovisnosti nacionalnih regulatornih vlasti i tijela koji su ojačani Europskim aktom o slobodi medija.

Provedba zakona o zaštiti potrošača, uključujući pravila koja proizlaze iz direktiva i uredbi EU-a, prvenstveno je u nadležnosti tijela i sudova država članica. Iako Komisija trenutačno nema izravne provedbene ovlasti u području prava o zaštiti potrošača, ona koordinira i podupire rad država članica na provedbi

u skladu s Uredbom o suradnji između nacionalnih tijela odgovornih za provedbu Uredbe o suradnji između nacionalnih tijela odgovornih za provedbu zakona o zaštiti potrošača (CPC). Time se uspostavlja okvir za prekograničnu suradnju u provedbi zakonodavstva kako bi tijela nadležna za CPC država članica mogla zajednički rješavati prekogranične povrede prava o zaštiti potrošača i povrede prava o zaštiti potrošača na razini EU-a.

PROVEDBENA STRUKTURA AKTA O DIGITALNIM USLUGAMA

Provedbena struktura Akta o digitalnim uslugama uključuje izravnu i centraliziranu nadležnost Komisije za vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice, kao i koordinaciju i suradnju s nekoliko nacionalnih tijela, osobito u kontekstu Europskog odbora za digitalne usluge koji se također oslanja na posebnu radnu skupinu za zaštitu maloljetnika.

Riječ je o novom provedbenom okviru čija je prednost centralizacija provedbe na razini Komisije za najveće platforme koje neometano djeluju preko granica. Neke od tih platformi među najvećim su i najsnažnijim poduzećima na svijetu, čiji prihodi često premašuju BDP država članica EU-a. Taj okvir promiče i dosljednu primjenu pravila u cijelom EU-u i na nacionalnoj razini (na primjer smjernicama o zaštiti maloljetnika i sudskom praksom).

Odvraćajući je učinak znatan, s jednom od najvećih ovlasti za izricanje novčanih kazni na svijetu i privremenim mjerama koje mogu dovesti do brzih promjena u praksama platformi, što je vidljivo iz obveza TikToka i povlačenja usluge TikTok Lite u EU-u²⁶¹. U kontekstu istraga Europska komisija ima snažne provedbene alate i istražne ovlasti. To posebno uključuje mogućnost traženja detaljnih, osjetljivih podataka i informacija te provođenja inspekcija u prostorima pružatelja usluga. Time se omogućuje potpuno nova razina pristupa sustavima, dizajnu i odlukama pružatelja usluga.

U ekstremnim slučajevima u kojima se povreda nastavlja i nanosi ozbiljnu i hitnu štetu, Komisija može zatražiti od koordinatora za digitalne usluge države članice u kojoj pružatelj ima poslovni nastan da od nadležnog pravosudnog tijela zatraži da naloži privremeno ograničenje pristupa usluzi²⁶².

Provedbene mjere Europske komisije zahtijevale su znatnu izgradnju kapaciteta i sada se sve brže provode. Taj proces postupno postaje sve brži i djelotvorniji, što potvrđuju preliminarni nalazi o TikToku u vezi s dizajnom koji potencijalno stvara ovisnost i o društvu Meta u vezi s utvrđivanjem dobi. Tome su doprinijela mjerila za usklađenost utvrđena u smjernicama o zaštiti maloljetnika.

Početno definiranje očekivanja Komisije o ključnim pitanjima u provedbenim mjerama, uključujući preliminarne nalaze i preuzete obveze, pružatelji usluga trebali bi uzeti u obzir i primijeniti u redovitim ciklusima procjene i ublažavanja rizika. Očekuje se da će to dovesti do promjena u uslugama platformi čak i prije nego što pokretanje formalnih provedbenih mjera postane potrebno.

S obzirom na resurse potrebne za pokretanje pravnih postupaka protiv društava koja podliježu provedbenim mjerama Komisije, svaki provedbeni okvir trebao bi osigurati i da se dovoljno vremena posveti ispunjavanju postupovnih zahtjeva i poduzimanju svih mogućih mjera opreza tako da se predmeti koji se vode pred sudom ne mogu lako osporiti, bez obzira na stupanj sudskog postupka.

Tehnološki neutralan pristup Akta o digitalnim uslugama koji se temelji na riziku osnova je za provedbene mjere otporne na buduće promjene. On se razvija zahvaljujući ciklusima procjene rizika i revizije platformi, povezanim obvezama ili drugim odgovorima na provedbene mjere, kao i određivanju novih usluga. Nedavno pokretanje istrage protiv društva X u vezi s njegovim sustavom umjetne inteligencije Grok i dijeljenjem

intimnih slika bez pristanka (uključujući one generirane AI-jem) pokazuje kako provedba na temelju tog akta može brzo obuhvatiti nove problematične prakse ili značajke ugrađene u internetske platforme.

Slično tome, nedavno određivanje WhatsAppa kao vrlo velike internetske platforme pokazuje kako usluge mogu biti obuhvaćene područjem primjene Akta o digitalnim uslugama jer preuzimaju značajke i obilježja internetskih platformi.

ODLUKE I POSTUPCI NA TEMELJU AKTA O DIGITALNIM USLUGAMA

U razdoblju od početka primjene Akta o digitalnim uslugama Europska komisija i nacionalna tijela pokrenuli su ili dovršili niz provedbenih mjera koje se odnose na zaštitu maloljetnika. Odlukama i postupcima navedenima u nastavku uspostavljena su operativna mjerila prema kojima se usklađenost platformi trenutačno ocjenjuje. To će se nastaviti razvijati usporedno s napretkom provedbenih mjera, primjerice kako bi se obuhvatile druge usluge i pitanja, a oblikovat će ih kontinuirana procjena i ublažavanje rizika, kao i na revizijski ciklusi.

U veljači 2026. Europska komisija donijela je preliminarne nalaze da dizajn TikToka koji potencijalno stvara ovisnost ne ispunjava standarde zaštite iz DSA-a. U tim se nalazima smatra da TikTok treba promijeniti osnovni dizajn svoje usluge, na primjer onemogućavanjem ključnih značajki koje stvaraju ovisnost, kao što je „beskonačno skrolanje”, uvođenjem djelotvornih „stanki od vremena provedenog pred zaslonom” (među ostalim tijekom noći) i prilagodbom svojeg sustava za preporučivanje²⁶³.

Komisija je u ožujku 2026. donijela preliminarne nalaze protiv četiriju vrlo velikih pornografskih platformi (Pornhub, XNXX, Stripchat i XVideos) jer nisu uspostavile odgovarajuće provjere dobi²⁶⁴. To je dopunjeno koordiniranim djelovanjem Europskog odbora za digitalne usluge protiv manjih platformi s pornografskim sadržajem²⁶⁵.

U travnju 2026. Europska komisija objavila je i preliminarno izvješće u kojem je utvrdila da društvo Meta krši propise jer nije spriječilo maloljetnike mlađe od 13 godina da koriste Instagram i Facebook²⁶⁶.

U tijeku su i provedbene mjere protiv Snapchata kako bi se istražila sumnja na neodgovarajuće utvrđivanje dobi i zadane postavke, nedovoljnu zaštitu maloljetnika od mamljenja ili novačenja za kriminalne aktivnosti te nedjelotvorne alate za moderiranje sadržaja kojima se sprečava širenje informacija kojima se korisnike usmjerava na prodaju nezakonitih proizvoda, uključujući droge, i robu s dobnom granicom²⁶⁷.

Među prihvaćenim obvezama AliExpress je pristao na zadani sustav kojim se ograničava vidljivost proizvoda namijenjenih odraslima, uključujući automatsko zamagljivanje slika proizvoda za odrasle s pomoću skeniranja u stvarnom vremenu koje se temelji na AI-ju²⁶⁸.

Na nacionalnoj razini nizozemsko regulatorno tijelo za potrošače i tržišta (ACM) istražuje platformu za videoigre Roblox u vezi s mogućim rizicima s kojima se suočavaju maloljetnici na platformi²⁶⁹.

Protiv Facebooka, Instagrama i X-a pokrenuti su daljnji postupci u vezi s dizajnom koji stvara ovisnost, sustavima za preporučivanje, širenjem nezakonitog sadržaja (uključujući materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece) i zaštitnim mjerama za tržište koji se odnose na Grok²⁷⁰, Shein²⁷¹ i Temu²⁷². Prethodna istraga o usluzi TikTok Lite rezultirala je odlukom Komisije o preuzimanju obveza i trajnim povlačenjem te značajke s tržišta EU-a.

Učinci predstojećih provedbenih mjera koje se odnose na prethodno navedene usluge i pitanja razjasnit će konkretna očekivanja Komisije i postaviti visoke standardne za usklađenost. To će utjecati na promjene

u pružanju usluga pojedinačnih internetskih platformi koje su predmet istrage, ali i svih drugih pružatelja usluga obuhvaćenih područjem primjene Akta o digitalnim uslugama.

Kako bi se iskoristio puni potencijal Akta o digitalnim uslugama, sada kada je provedbena arhitektura uspostavljena i operativna, možda će je trebati dodatno ojačati kako bi se osiguralo da se provedbeni predmeti mogu provoditi potrebnom brzinom i hitno te kako bi se ostvario puni učinak tog akta. Kako bi se to postiglo, sva tijela uključena u provedbu na nacionalnoj razini i razini EU-a trebala bi dosljedno imati odgovarajuće resurse za ispunjavanje svojeg mandata.

PROVEDBENA STRUKTURA AKTA O UI-JU

Provedbena struktura Akta o UI-ju uključuje izravnu i centraliziranu nadležnost Komisije za provedbu u odnosu na UI modele opće namjene (uključujući modele GPAI sa sistemskim rizikom) i UI sustava koji se temelje na UI modelima opće namjene ako model i sustav razvija isti pružatelj ili pružatelj koji je dio istog poduzeća.

Omnibus o Aktu o UI-ju uvodi dodatne inovacije, pri čemu je provedba povezana sa sustavima umjetne inteligencije koji su određeni ili integrirani u vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice na temelju Akta o digitalnim uslugama također centralizirana u Europskoj komisiji. Za provedbu koja se odnosi na druge sustave umjetne inteligencije obuhvaćene područjem primjene Akta o UI-ju odgovorna su nacionalna tijela za nadzor tržišta.

Provedbene ovlasti Ureda EU-a za umjetnu inteligenciju i nacionalnih tijela za nadzor tržišta početak će se primjenjivati 2. kolovoza 2026. Od tog će datuma Ured za umjetnu inteligenciju provoditi pravila o UI modelima opće namjene²⁷³, sustavima umjetne inteligencije opće namjene sa sistemskim rizikom²⁷⁴ i sustavima umjetne inteligencije koji se temelje na UI modelima opće namjene ako model i sustav razvija isti pružatelj ili pružatelj koji je dio istog poduzeća te pravila o sustavima umjetne inteligencije integriranim u VLOP-e i VLOSE-e. Obveze za visokorizične sustave umjetne inteligencije, kako su dogovorene u Digitalnom omnibusu o umjetnoj inteligenciji, početak će se primjenjivati u prosincu 2027. (za samostalne UI sustave, kao što su određeni UI sustavi u obrazovanju) i kolovoza 2028. (za UI sustave ugrađene u regulirane proizvode, na primjer igračke).

PROVEDBENA STRUKTURA OUZP-a

OUZP provode tijela za zaštitu podataka u svakoj državi članici EU-a, koja su ovlaštena za istraživanje pritužbi, provođenje revizija, nalažanje korektivnih mjera i izricanje upravnih novčanih kazni za kršenja zakonodavstva o zaštiti podataka.

Ako poduzeće (voditelj obrade podataka) obrađuje osobne podatke u više država članica, za nadzor tog poduzeća odgovorno je vodeće tijelo za zaštitu podataka, odnosno tijelo za zaštitu podataka u mjestu glavnog poslovnog nastana poduzeća.

Vodeće nadzorno tijelo surađuje i koordinira svoje djelovanje s nadzornim tijelima za zaštitu podataka drugih država članica EU-a u kojima obrada podataka ima učinak. To se naziva mehanizmom „jedinstvene točke nadzora”.

Tijela za zaštitu podataka mogu pokrenuti istrage na temelju pojedinačnih pritužbi, obveznih obavijesti o povredi, medijskih izvješća ili vlastitih istraga. Organizacijama za koje se utvrdi da su prekršile pravila o zaštiti podataka mogu biti izrečene zabrane obrade, nalozi za usklađivanje ili novčane kazne u iznosu do 20 milijuna EUR ili 4 % ukupnog godišnjeg svjetskog prometa, ovisno o tome koji je iznos veći.

Kako je utvrđeno u Povelji EU-a o temeljnim pravima i ponovljeno u OUZP-u, sva tijela za zaštitu podataka moraju biti neovisna. Sve države članice moraju osigurati da tijela za zaštitu podataka imaju ljudske, tehničke i financijske resurse za djelotvorno obavljanje svojih zadaća i ovlasti.

Europski odbor za zaštitu podataka (EDPB) okuplja sva nadzorna tijela kako bi se osigurala dosljedna primjena OUZP-a te izrađuje smjernice o njegovoj primjeni. EDPB trenutačno radi na smjernicama o obradi podataka o djeci. EDPB također promiče suradnju među tijelima za zaštitu podataka.

OUZP je tehnološki neutralan i temelji se na procjeni rizika. To znači da organizacije moraju provesti odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere razmjerne riziku koji predstavljaju njihove aktivnosti obrade podataka.

Krajem prošle godine donesena je Uredba o postupovnim pravilima OUZP-a. Njome su uvedena nova pravila za poboljšanje suradnje među nacionalnim tijelima za zaštitu podataka pri provedbi OUZP-a kako bi se ubrzao postupak rješavanja prekograničnih pritužbi na zaštitu podataka. U svibnju 2025. tijela za zaštitu podataka objavila su Helsinšku izjavu o većoj jasnoći, potpori i angažmanu. U toj su se izjavi tijela složila da će poboljšati dosljednost primjene i provedbe OUZP-a.

ODABRANE PROVEDBENE MJERE I POSTUPCI U PODRUČJU OUZP-a

OUZP je na snazi od 2018. U tom su razdoblju organizacijama izrečene novčane kazne u iznosu većem od 7 milijardi EUR zbog kršenja pravila o zaštiti podataka²⁷⁵. Tijela za zaštitu podataka mogu iskoristiti svoje ovlasti kako bi od poduzeća zahtijevala da usklade svoje aktivnosti obrade. Time se tijelima za zaštitu podataka omogućuje da surađuju s voditeljima obrade prije pokretanja istrage, čime se štede vrijeme i resursi.

Na primjer, u veljači 2023. Irsko povjerenstvo za zaštitu podataka surađivalo je s društvom Meta u vezi s označivanjem na Instagramu. Ako je dijete htjelo označiti javni račun koji nije pratilo, primilo je izjavu „Račun se nije mogao označiti. Učinite svoj račun javnim kako biste mogli označavati druge korisnike koji vas ne prate”²⁷⁶.

Ta je obavijest sadržavala i gumb „Idi na postavke” kojim je korisnik prešao na izbornik u kojem može promijeniti svoj račun iz privatnog u javni. Ta konfiguracija nije upozorila djecu na moguće posljedice te promjene niti ih je preusmjerila na česta pitanja ili članak centra za pomoć.

Nakon rasprava s voditeljem obrade podataka unesene su izmjene u obavijesti za korisnike. Obavijest je ažurirana kako bi glasila „Račun nije bilo moguće označiti. Vaš je račun privatn pa možete označiti samo svoje pratitelje. Svojom privatnošću možete upravljati pod Postavke”.

„Idi na postavke” zamijenjen je gumbom „Saznajte više” koji korisnike vodi na članak centra za pomoć u kojem su mogli saznati kako svoj korisnički račun učiniti privatnim u bilo kojem trenutku, razlike između privatnih i javnih računa, kako korisnici mogu upravljati privatnošću na Instagramu i informacije za roditelje o tome „tko može vidjeti objave mojeg tinejdžera na Instagramu”.

Tijela za zaštitu podataka donijela su više odluka o kršenju OUZP-a u vezi s podacima o djeci. Donijeli su i zabrane obrade kojima se voditelju obrade zabranjuje obrada osobnih podataka ispitanika, uključujući podatke o djeci, sve dok njihova obrada ne bude u skladu sa zahtjevima OUZP-a. U nastavku su navedeni neki od primjera takvih mjera.

Nekoliko tijela za zaštitu podataka pokrenulo je istrage protiv voditelja obrade zbog nepoštovanja načela tehničke i integrirane zaštite podataka. Na primjer, Irsko povjerenstvo za zaštitu podataka izreklo je novčanu kaznu TikToku u iznosu od 345 milijuna EUR jer je utvrđeno da je prekršila nekoliko odredaba OUZP-a.

To je uključivalo integriranu i zadanu zaštitu podataka te načelo smanjenja količine podataka. Povjerenstvo za zaštitu podataka utvrdilo je da je TikTok prekršio te odredbe jer je račune djece automatski učinio javnima svima na TikToku ili izvan njega.

Irsko povjerenstvo za zaštitu podataka utvrdilo je i da je TikTok koristio tamne obrasce kako bi potaknuo djecu da se automatski odluče za javne račune. To je značilo da je svatko mogao vidjeti njihov sadržaj, čime se krše načelo tehničke i integrirane zaštite podataka te načelo poštenosti. Utvrdilo je i da TikTok nije osigurao provjeru jesu li odrasli korisnici koji nadziru račun djeteta „uparivanjem obitelji” roditelj ili skrbnik djeteta²⁷⁷.

Nadalje, Irsko povjerenstvo za zaštitu podataka izreklo je Instagramu novčanu kaznu u iznosu od 450 milijuna EUR jer je utvrdilo da je prekršio načelo tehničke i integrirane zaštite podataka. Instagram je djeci dopustio otvaranje poslovnih računa za koje je bilo obvezno javno prikazivanje podataka o kontaktu na svojem profilu. Povjerenstvo za zaštitu podataka utvrdilo je da je Instagram prekršio to načelo jer su svi korisnički računi prema zadanim postavkama postavljeni kao javni računi. To je značilo da je svatko mogao vidjeti sadržaj djeteta, osim ako je ono promijenilo postavku²⁷⁸.

Talijansko tijelo za zaštitu podataka izreklo je privremenu zabranu aktivnosti obrade TikToka zbog zabrinutosti za sigurnost djece, napose nakon smrti desetogodišnje talijanske djevojčice. Tom je zabranom TikToku uvedeno trenutačno ograničenje aktivnosti obrade za korisnike čija se dob nije mogla sa sigurnošću utvrditi. To je dovelo do ponovne provjere dobi talijanskih korisnika na platformi i zatvaranja više od pola milijuna računa za koje se sumnjalo da pripadaju maloljetnicima mlađima od 13 godina, što je dobna granica od koje TikTok dopušta djeci korištenje svoje usluge²⁷⁹.

Početkom ove godine Irsko povjerenstvo za zaštitu podataka pokrenulo je istragu protiv društva X u zbog izrade seksualiziranih slika bez pristanka, uključujući slike djece, korištenjem alata umjetne inteligencije Grok. Povjerenstvo za zaštitu podataka ispitat će usklađenost društva X s nekoliko članaka, uključujući smanjenje količine podataka te tehničku i integriranu zaštitu podataka²⁸⁰.

PROVEDBA DIREKTIVE O AUDIOVIZUALNIM MEDIJSKIM USLUGAMA

I ZAŠTITA MALOLJETNIKA NA INTERNETU

Zaštita maloljetnika prioritetno je područje djelovanja regulatornih tijela za medije Europska skupina regulatornih tijela za audiovizualne medijske usluge (ERGA) ocijenila je 2024. mjere koje su donijela regulatorna tijela za medije za zaštitu maloljetnika. Zaključeno je da je potrebno utvrditi i razraditi kriterije za klasifikaciju štetnog sadržaja za maloljetnike.

Primjer primjene Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama na platformi za razmjenu videozapisa u odnosu na zaštitu maloljetnika može se pronaći u Italiji. AGCOM, talijansko regulatorno tijelo za komunikacije, primijetio je da su na TikToku prisutni videozapisi „francuskog ožiljka”. U skladu s Uredbom o VPS-ima AGCOM je pokrenuo postupak intervencije na temelju kojeg je TikTok, platforma za razmjenu videozapisa sa sjedištem u Irskoj, morao ukloniti videozapise.

Njemačko regulatorno tijelo DLM donijelo je mjere protiv pornografskih platformi s poslovnim nastanom u Cipru i Češkoj. Prekogranični postupak temeljio se na Direktivi o elektroničkoj trgovini, kako je predviđeno u navedenoj direktivi. Pravna osnova bio je Međudržavni ugovor o zaštiti maloljetnika u medijima,

kojim se prenosi Direktiva, a relevantna odredba bila je zabrana distribucije pornografije maloljetnicima i pravila o provjeri dobi.

Europski akt o slobodi medija (EMFA)²⁸¹, u kojem se uspostavlja prekogranični postupak za traženje izvršenja obveza za platforme za razmjenu videozapisa s poslovnim nastanom u drugoj državi članici, primijenjen je i na nekoliko pornografskih platformi s poslovnim nastanom u Cipru. To je potaknulo predmetne platforme da poštuju obveze iz Direktive o audiovizualnim medijskim uslugama koje se odnose na zaštitu maloljetnika, uključujući provjeru dobi. Ciparsko regulatorno tijelo trenutačno ocjenjuje odgovore relevantnih pružatelja usluga (Stripchat) o tome kako su uveli provjeru dobi u nekoliko zemalja, na primjer u Njemačkoj.

MREŽA ZA UREDBU O SURADNJI U ZAŠTITI POTROŠAČA (CPC)

Kako je navedeno u Strategiji za potrošače do 2030., Europska komisija predložit će reviziju Uredbe o suradnji između nacionalnih tijela nadležnih za CPC kako bi se dodatno ojačalo izvršavanje zakonodavstva o zaštiti potrošača. To bi moglo pomoći u centralizaciji izravnih izvršnih ovlasti u posebnim slučajevima na razini EU-a.

Time bi provedba u skladu s Uredbom o suradnji u zaštiti potrošača bila brža i imala snažniji odvraćajući učinak. Također bi se doprinijelo boljoj zaštiti maloljetnika koji su, zbog povećane ranjivosti i nedostatka iskustva, izloženi visokom riziku od nepoštenih poslovnih praksi na internetu.

ODABRANE PROVEDBENE MJERE MREŽE ZA CPC

Kad je riječ o digitalnom sektoru, Europska komisija objavila je u ožujku 2025. zajedničko stajalište Mreže za CPC o poduzeću Star Stable Online²⁸². Mreža je utvrdila kršenja Direktive o nepoštenoj poslovnoj praksi i Direktive o pravima potrošača, kao što je navođenje djece, poticanje djece na kupnju ili uvjeravanje odraslih da za njih kupe valutu ili predmete unutar igre, tamni obrasci (tvrdnje o ograničenoj dostupnosti virtualne valute ili sadržaja unutar igre) te nepostojanje jasnih i transparentnih informacija prilagođenih djeci o kupnji i korištenju virtualne valute unutar igre i nedostatak objave da komercijalni sadržaj objavljuju influenceri. Komisija trenutačno olakšava dijalog između Mreže za CPC i tog društva kako bi se okončala ta kršenja prava EU-a o zaštiti potrošača.

Komisija je u ožujku 2025. objavila ključna načela Mreže za CPC o virtualnim valutama unutar igre koja odražavaju zajedničko tumačenje postojećeg zakonodavstva EU-a o zaštiti potrošača (uglavnom Direktive o nepoštenoj poslovnoj praksi i Direktive o pravima potrošača) koje su iznijela tijela nadležna za CPC. Cilj je tih ključnih načela promicati transparentnost i pravednost u korištenju virtualnih valuta koje se mogu kupiti u industriji videoigara te osigurati poštovanje ranjivosti potrošača, posebno djece²⁸³.

Tema marketinga influencera od velikog je interesa za Mrežu za CPC, među ostalim kad se te prakse odnose na djecu. Nacionalna tijela nadležna za CPC iz 22 države članice provela su 2023. opsežnu provjeru objava 576 influencera kako bi provjerila objavljuju li svoje aktivnosti oglašavanja, kako je propisano pravom EU-a o zaštiti potrošača. Kao rezultat te provjere 62 % provjerenih influencera označeno je za daljnju istragu²⁸⁴. Europska komisija pokrenula je i pravni centar za influencere, u kojem influenceri mogu pronaći praktične informacije o usklađenosti s pravom EU-a²⁸⁵.

U veljači 2022. pokrenuto je koordinirano djelovanje Mreže za CPC protiv TikToka. Obuhvaćalo je zabrinutost tijela za CPC u vezi sa skrivenim marketingom, agresivnim tehnikama oglašavanja usmjerenima na djecu te određenim ugovornim odredbama u TikTokovim pravilima koje bi se mogle smatrati zavaravajućima i zbunjujućima za potrošače.

TikTok se u lipnju 2022. obvezao uskladiti svoje prakse s pravilima EU-a o oglašavanju i zaštiti potrošača²⁸⁶. Tijela nadležna za CPC prate usklađenost TikToka, prvenstveno jesu li njegove poslovne prakse (na primjer oglašavanje) dovoljno transparentne da bi djeca razumjela njihovu prirodu.

OBRAZOVANJE POTROŠAČA I PRAVNA ZAŠTITA

Nedavnim donošenjem Direktive (EU) 2025/2647, koja preispituje Direktivu o alternativnom rješavanju sporova, potrošači se mogu odlučiti za izvansudsko rješavanje sporova kako bi riješili sporove povezane s digitalnim uslugama i sadržajem te one povezane s predugovornim informacijama nakon zaključenja ugovora.

Proširenjem područja primjene Direktive izvansudsko rješavanje sporova prilagođeno je digitalnom dobu jer je omogućeno rješavanje većeg broja potrošačkih sporova na taj način. To može biti, primjerice, spor povezan s pretplatom na videoigre ili s pruženim opisom proizvoda namijenjenog maloljetniku. Direktiva o predstavničkim tužbama omogućuje imenovanim kvalificiranim subjektima, kao što su organizacije za zaštitu potrošača i javna tijela, da pokreću pravne postupke za zaštitu kolektivnih interesa potrošača. To uključuje maloljetnike na koje se odnose nezakonite prakse trgovaca.

Takvim se postupcima može tražiti prestanak nezakonitih praksi i kolektivna pravna zaštita potrošača. Mogu se pokrenuti postupci za ostvarivanje prava potrošača obuhvaćenih u više od 70 akata EU-a navedenih u Prilogu I. Direktivi, kao što su Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi, OUZP, Akt o digitalnim tržištima, Akt o digitalnim uslugama ili Akt o UI-ju. Kad god zakonodavci EU-a razmatraju novi instrument EU-a relevantan za zaštitu kolektivnih interesa potrošača, on se može dodati u Prilog, čime se omogućuje njegova provedba putem modela kolektivne pravne zaštite potrošača na razini EU-a.

Nedovršeni poslovi

PITANJE ŠTETNOG DIZAJNA NIJE DOVOLJNO OBRAĐENO

Iako je provedba postojećeg zakonodavstva u mnogim slučajevima u početnim fazama, očekuje se da će, uz dovoljno vremena i resursa, promijeniti poslovni model pružatelja društvenih medija i drugih digitalnih usluga definiranjem elemenata tog modela koji su u konačnici kompatibilni s temeljnim pravima u EU-u, uključujući prava djeteta.

Jasan je primjer zabrana oglašavanja koje se temelji na profiliranju maloljetnika. Slično zabrani oglašavanja na temelju profiliranja pomoću posebnih kategorija osjetljivih podataka, tom se zabranom izravno odbacuje prihvatljivost prakse koja je središnji element poslovnog modela više platformi.

Drugi su primjer obveze procjene i ublažavanja rizika uvedene za pružatelje društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Te obveze prisiljavaju pružatelje usluga da se dodatno posvete razumijevanju rizika koje njihove usluge predstavljaju za temeljna prava, uključujući prava djeteta, i da spriječe i ublaže te rizike.

Unatoč tome, i dalje postoji nekoliko nedostataka. Prvo, postojeće zakonodavstvo EU-a često se oslanja na nabrojane prakse (na primjer, posebne značajke koje stvaraju ovisnost) pa to stvara strukturni zaostatak. Pristup koji se temelji na značajkama može dovesti do zakonodavnih praznina jer se digitalne usluge s vremenom razvijaju izvan značajki koje su izričito navedene i obuhvaćene zakonodavstvom. Taj razvoj može biti namjeran kako bi se izbjegle provedbene mjere regulatornih tijela.

Nadalje, rizici su često transversalni i ne proizlaze iz jedne značajke ili funkcije zasebno, nego iz međudjelovanja više značajki ili dizajna usluge u širem smislu. Uzmimo za primjer nove oblike audiovizualnog sadržaja. Na primjer, imerzivna okruženja koja se temelje na tehnologiji proširene stvarnosti i videosadržaji kratkog formata koji se automatski reproduciraju stvorili su rizike za djecu koji nisu bili predviđeni pri uspostavi relevantnih zakonodavnih instrumenata.

Zakonodavstvo se može prilagoditi tijekom provedbe, kao što pokazuju istraga protiv društva X/Groka na temelju Akta o digitalnim uslugama i određivanje WhatsAppa kao vrlo velike internetske platforme. Međutim, ta se prilagodba provodi značajku po značajku, nakon što je šteta utvrđena, brzinom formalnog provedbenog postupka.

Osim toga, postojeće zakonodavstvo EU-a tek posredno uređuje osnovnu djelatnost platformi, i to uspostavljanjem okvira utemeljenog na temeljnim pravima unutar kojeg bi trebali funkcionirati svi poslovni modeli. Na primjer, vrlo velike internetske platforme i internetske tražilice moraju poštovati posebne zahtjeve transparentnosti i dizajna koji se odnose na sustave za preporučivanje²⁸⁷, a platforme moraju ponuditi barem jednu opciju za svaki od svojih sustava za preporučivanje koja se ne temelji na profiliranju²⁸⁸, ali na koji način konkretno trebaju ili ne trebaju dizajnirati svoje sustave preporuka može se odrediti u kontekstu provedbenih mjera.

Regulatorna tijela često su u nepovoljnom položaju jer pokušavaju provesti zakonodavstvo u okruženju društvenih medija+ koje se brzo mijenja, a koje može definirati eksplicitne značajke i funkcionalnosti koje se nastavljaju razvijati i nakon stavljanja digitalnih usluga na tržište. Zbog toga bi milijuni korisnika, uključujući djecu i adolescente, mogli biti izloženi riziku od štete. U nekim se slučajevima rizici mogu ostvariti ili postati jasni tek nakon što su usluge stavljene na tržište, na primjer zbog načina na koji se te značajke ili funkcije koriste u praksi ili ovisno o kontekstu. Kad je riječ o provedbi, kad se pružateljima osporava da nisu ispunili svoje obveze dužne pažnje, teret dokazivanja štetnosti društvenih medija i drugih digitalnih usluga danas često pada na provedbena tijela EU-a i država članica putem dugotrajnih i skupih sudskih postupaka protiv velikih društava sa značajnim resursima.

Stoga bi moglo postati pravilo da pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga koji pokreću, upravljaju ili ažuriraju usluge koje mogu predstavljati rizik za djecu i adolescente moraju dokazati da su njihove usluge ili nove funkcije sigurne za maloljetnike prije uvođenja na tržište.

„Naš cilj nije isključiti djecu, već osigurati da digitalni svijet bude prilagođen njihovim potrebama kako rastu. Ako pružatelji tehnoloških usluga žele pristupiti našoj djeci, morat će dokazati da ispunjavaju zadane standarde.”

— LEANDA BARRINGTON-LEACH,
IZVRŠNA DIREKTORICA, ZAKLADA 5 RIGHTS

RAZLIČITI NACIONALNI PRISTUPI DOBNIM OGRANIČENJIMA

I PRIVOLI DJECE

Pitanje dobi najvidljiviji je nedostatak politike u postojećem zakonodavstvu. Trebalo bi razmotriti dva aspekta. Prvo, OUZP općenito utvrđuje dob od 16 godina kao dob u kojoj dijete može dati privolu „usluzi informacijskog društva” za obradu njegovih osobnih podataka. OUZP-u državama članicama pruža mogućnost snižavanja te dobi na bilo koju dob između 13 i 16 godina. Ako je dijete mlađe od 16 godina (ili od druge dobi koju odredi država članica), obrada je zakonita samo ako je privolu dao ili odobrio nositelj roditeljske odgovornosti.

Drugo, nekoliko država članica EU-a trenutačno donosi ili razmatra donošenje zakona o dobnim ograničenjima za maloljetnike kako bi pristupili društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama, a neke čak imaju različite pristupe dobnim granicama EU-a i država članica za privolu. Pristupi država članica minimalnoj dobi razlikuju se prema području primjene, dobnjoj granici i tome može li pristanak roditelja nadjačati dobnju granicu.

Sve veći broj nacionalnih inicijativa za utvrđivanje dobnih ograničenja za pristup društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama dovodi do rizika od fragmentacije jedinstvenog tržišta i nejednakih razina zaštite maloljetnika u državama članicama EU-a. Nekoliko država članica, uključujući Austriju, Cipar, Dansku, Francusku, Luksemburg, Grčku, Španjolsku i Sloveniju, poziva na primjenu dobnih ograničenja za pristup društvenim medijima+ na razini EU-a.

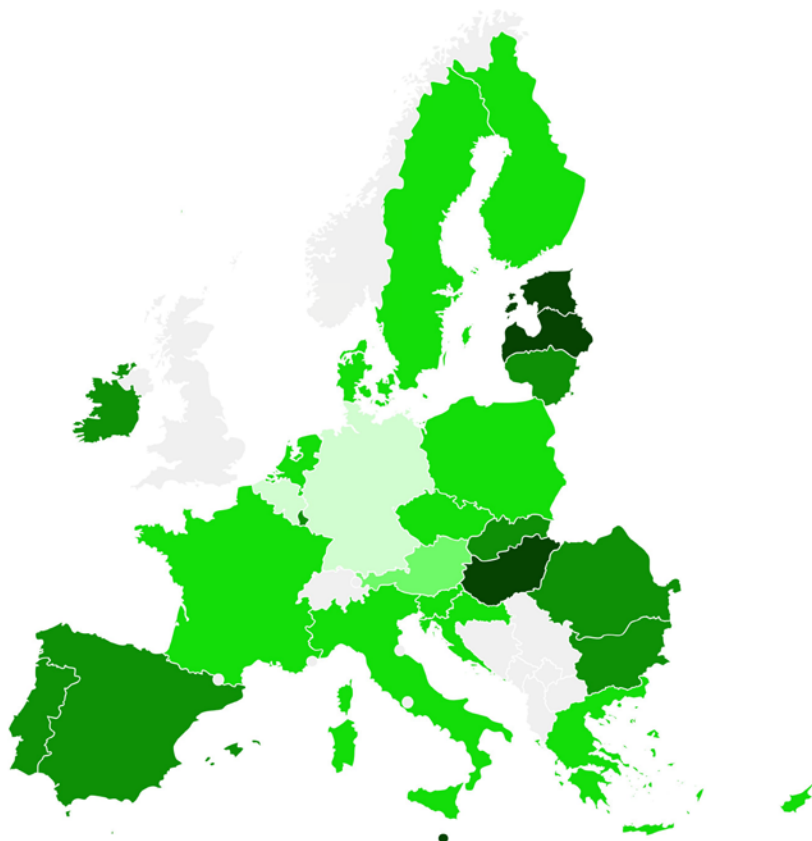
U Izjavi iz Jutlanda, koju je u listopadu 2025. potpisalo 25 država članica na inicijativu danskog predsjedništva Vijeća, poziva se na sigurnije digitalno okruženje za maloljetnike, među ostalim provjerom i procjenama dobi u kojoj bi maloljetnicima trebalo dopustiti pristup društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama. U zaključcima Europskog vijeća od 23. listopada 2025. i 19. ožujka 2026. ističe se važnost zaštite maloljetnika na internetu.

U svim državama članicama vode se rasprave, bilo u nacionalnim parlamentima, vladama ili u civilnom društvu, o uvođenju dobnih ograničenja na različitim razinama. Predložena ograničenja kreću se od 13 do 16 godina, pri čemu se ponekad dopuštaju različite dobne granice, uz pristanak roditelja ili bez njega. Italija, Francuska i Grčka službeno su obavijestile Komisiju o nacrtima zakona putem Informacijskog sustava tehničkih propisa (TRIS).

Francuska, Italija i Danska razmatraju ograničenja za osobe mlađe od 15 godina. Cipar i Rumunjska predlažu dobnju granicu od 16, a Njemačka od 13 godina. Grčka i Danska predlažu dvije razine s ograničenim pristupom ispod 15 godina i pristupom samo uz suglasnost roditelja za maloljetnike u dobi od 12 do 15 godina (13 do 15 godina za Dansku).

Slika 1: Države članice EU-a predlažu ili razmatraju dobna ograničenja za društvene medije i druge digitalne usluge

- 16 godina
- 15 godina
- 14 godina
- 13 godina
- Nije primjenjivo

Budući da mnoge države članice razmatraju uvođenje minimalne dobi za društvene medije+, s različitim područjima primjene i popratnim obvezama, bilo bi važno uspostaviti usklađen pristup na razini EU-a kako bi maloljetnici u cijelom EU-u imali jednaku razinu zaštite na internetu. Kako bi se to osiguralo, važno je razmotriti i kako se moguća dobna ograničenja povezana sa sigurnosnim mjerama, posebno onima propisanim zakonodavstvom EU-a, uključujući Akt o digitalnim uslugama.

Dobna ograničenja koja predlažu države članice mogu se odnositi ili nastojati ukloniti posebne rizike koje predstavljaju pojedinačne vrste društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Kako bi se osigurala jednaka razina zaštite maloljetnika, usklađen pristup provjeri dobi mora ići ruku pod ruku sa sigurnosnim mjerama koje djelotvorno provode regulatorna tijela i sigurnosnim značajkama koje primjenjuju pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga (pristupom integrirane ili zadane sigurnosti).

„Jasna minimalna dob na razini EU-a odmah bi pružila potporu roditeljima, smanjila pritisak vršnjaka i društva na djecu i stvorila snažan poticaj platformama da preoblikuju svoje usluge u skladu sa sigurnošću i dobrobiti djece.”

— LIES CRAEYNEST,
SNIVAČICA, KIDSUNPLUGGED

PRISTUPI DOBNIM OGRANIČENJIMA I PRIVOLI

Država članica	Trenutačno stanje nacionalnih rasprava i moguće mjere za dobna ograničenja za digitalne usluge	Predložena ili predviđena minimalna dob	Dob djece potrebna za davanje privole za obradu podataka na internetu
Belgija	U travnju 2026. flamanska vlada odobrila je preliminarni nacrt uredbe o uvođenju zakonske dobne granice od 13 godina za određene internetske platforme koje mogu biti štetne za maloljetnike.	13	13
Bugarska	U svibnju 2026. oporbena politička stranka predložila je izmjene Zakona o zaštiti djece kako bi se djeci mlađoj od 16 godina ograničio pristup društvenim medijima. Pristup bi se mogao dopustiti od navršenih 13 godina uz pristanak roditelja.	16	14
Češka	Još nema prijedloga. Vladajuća stranka ANO (PřF) ove godine planira predložiti zakonodavstvo s ciljem zabrane pristupa za djecu mlađu od 15 godina.	15	15
Danska	Zakonodavni prijedlog je u izradi. Vlada je u studenom 2025. najavila politički dogovor o zabrani pristupa društvenim medijima za djecu mlađu od 15 godina, iako bi pristup bio dopušten od navršenih 13 godina uz pristanak roditelja.	15	15
Estonija	Općenito se protivi ideji uvođenja dobnih ograničenja na društvenim medijima.	Nije primjenjivo	13
Njemačka	Još nema zakonodavnog prijedloga. Vlada je u studenom 2025. u načelu izrazila potporu mogućoj regulativi i osnovala stručni odbor, koji je 24. lipnja objavio svoje izvješće, u kojem je predložio minimalno ograničenje od 13 godina i ograničenja pristupa tržištu za usluge koje nisu sigurne, pozivajući na pristup na razini EU-a. Političke stranke i nevladine organizacije iznijele su razne prijedloge.	13	16
Irska	Još nema zakonodavne inicijative. Zamjenik premijera Tánaiste izrazio je potporu ograničavanju pristupa društvenim medijima za djecu mlađu od 16 godina. Zajednički odbor za umjetnost, medije, komunikacije, kulturu i sport nije podržao tu zabranu (svibanj 2026.).	16	16
Grčka	Očekuje se da će se o zakonu glasovati u ljeto 2026. i da će se početi provoditi od siječnja 2027.	15	15
Španjolska	U travnju 2025. španjolska vlada podnijela je zakonodavni prijedlog za podizanje dobne granice za pristanak djece na obradu osobnih podataka. U veljači 2026. predsjednik je najavio da će Španjolska zabraniti pristup digitalnim platformama za djecu mlađu od 16 godina.	16	14
Francuska	Zakonodavni prijedlog podnesen je 2025. (oba parlamentarna doma donijela su svoja stajališta, ali se trebaju dogovoriti o kompromisnom tekstu). Očekuje se da će zakon stupiti na snagu u rujnu 2026. Francuska predlaže diferencirani pristup, pri čemu bi se za mlađe od 15 godina uvela zabrana određenih usluga društvenih medija koje su klasificirane kao štetne, a roditelji bi morali dati privolu za pristup drugim uslugama društvenih medija.	15	15
Hrvatska	Zakonodavni prijedlog podnesen je 2025., ali je odbijen u ožujku 2026.	15	16

Država članica	Trenutačno stanje nacionalnih rasprava i moguće mjere za dobna ograničenja za digitalne usluge	Predložena ili predviđena minimalna dob	Dob djece potrebna za davanje privole za obradu podataka na internetu
Italija	Vlada planira zakonodavnu inicijativu s ciljem zabrane pristupa društvenim medijima za djecu mlađu od 15 godina. Istodobno su 2024. i 2026. podnesene dvije zasebne parlamentarne inicijative, ali trenutačno nema napretka jer je premijerka izjavila da zabrana možda nije najpoželjnija opcija.	15	14
Cipar	Vlada je najavila zakonodavnu inicijativu 2026.	15	14
Latvija	Još nema zakonodavnog prijedloga. U ožujku 2026. vladajuća koalicija postigla je dogovor o izradi uredbe kako bi se ograničio pristup društvenim medijima za osobe mlađe od određene dobi.	Nije primjenjivo	13
Litva	Zakonodavni prijedlog podnesen je 2026.	16	14
Luksemburg	Rezolucija Parlamenta (siječanj 2026.) u kojoj se poziva na stvaranje europskog okvira ili koordinaciju djelovanja s Belgijom, Njemačkom i Francuskom.	16	16
Mađarska	Još nema prijedloga.	Nije primjenjivo	16
Malta	U veljači 2026. održano je javno savjetovanje o reformi društvenih medija. Trenutačno je u fazi nakon savjetovanja.	Nije primjenjivo	13
Nizozemska	U koalicijskim planovima (siječanj 2026.) poziva se na utvrđivanje minimalne dobi za pristup društvenim medijima na razini EU-a.	15	16
Austrija	Najava savezne vlade; zakonodavni prijedlog očekuje se u ljeto 2026.	14	14
Poljska	Najave određenih zastupnika u donjem domu parlamenta (Sejm) i Ministarstvu digitalnih poslova.	15	16
Portugal	Priprema parlamentarne zakonodavne inicijative 2026. (faza saslušanja).	16	13
Rumunjska	Zakonodavni prijedlog o dobi digitalne punoljetnosti objavljen je 2025. O drugim se prijedlozima također raspravlja (različite faze postupka).	15–16	16
Slovenija	Vlada je u veljači 2026. najavila pripreme za regulaciju korištenja društvenih medija za djecu mlađu od 15 godina.	15	15
Slovačka	Ministarstvo ulaganja, regionalnog razvoja i informatike najavilo je zakonodavni prijedlog 2026.	16	16
Finska	Premijer i njegova stranka objavili su u studenom 2025. dokument o stajalištu kojim se podupire zabrana pristupa društvenim medijima za djecu mlađu od 15 godina. U nacionalnim preporukama preporučuje se da mlađi od 13 godina ne upotrebljavaju društvene medije.	15	13
Švedska	Odbor koji je osnovala vlada radi istraživanja mogućnosti zabrane pristupa društvenim medijima za djecu mlađu od određene dobi predložio je postavljanje granice na 15 godina.	15	13

PRIMJENA RJEŠENJA EU-a ZA PROVJERU DOBI

U DRŽAVAMA ČLANICAMA

Rješenje EU-a za provjeru dobi predstavlja vrhunsko tehnološko rješenje, a njegov je nacrt spreman za prilagodbu država članica i sudionika na tržištu. Međutim, djelotvornost tih alata u jačanju zaštite djece na internetu u konačnici će ovisiti o tome hoće li ih države članice, tržišni sudionici te pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga doista koristiti.

Imenovanje pouzdanih pružatelja dokaza o dobi ujedno je preduvjet za djelotvorno funkcioniranje rješenja EU-a za provjeru dobi. Unatoč opetovanim pozivima Europske komisije mnoge države članice još nisu imenovale pouzdane pružatelje dokaza o dobi.

Usklađeno dobno ograničenje na razini EU-a za pristup društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama ne može se provesti bez ekosustava za provjeru dobi koji se može upotrijebiti za dokazivanje dobi maloljetnika. Trenutačno rješenje EU-a za provjeru dobi može se tehnički proširiti s 18+ na druge dobne skupine, uključujući, na primjer, adolescente, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.

Međutim, bez pouzdanih pružatelja dokaza o dobi koji maloljetnicima mogu izdavati vjerodajnice na temelju dobi postoji rizik da će se pružatelji usluga društvenih medija i drugih digitalnih usluga vratiti na druge manje pouzdane metode (na primjer osobnu izjavu) i/ili metode koje manje štite privatnost, a države članice mogle bi imati poteškoća s osiguravanjem djelotvorne provjere dobi.

POTREBE ZA PROVEDBOM: KAPACITET,

BRZINA I KOORDINACIJA MEĐU REGULATORNIM TIJELIMA

Dosadašnja provedba pokazuje da postojeći zakonodavni instrumenti mogu dovesti do odluka i vidljivih promjena u usklađenosti. U prvi plan stavlja i nekoliko izazova.

Bez učinkovite provedbe ne može se pružiti sigurnost djeci na internetu. Za to su potrebne dostatne ovlasti i tijela s dostatnim resursima. U praksi, proturječne strukture provedbe mogu stvoriti nekoliko problema. To uključuje daljnju raspodjelu ograničenih resursa, vrijeme potrebno za uspostavu, povećanu složenost te moguće preklapanje ili sukob nadležnosti. Ti problemi mogu odvrati od usklađivanja ili čak stvoriti moguće temelje za to da pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga izbjegnu ili odgode usklađivanje.

Znatan je izazov za regulatorna tijela osigurati odgovarajuće osoblje s potrebnim stručnim znanjem. Budući da poslovanje pružatelja usluga postaje sve složenije, regulatorna tijela moraju osigurati da imaju dovoljan broj odgovarajuće kvalificiranog osoblja kako bi djelotvorno procijenila jesu li društveni mediji i druge digitalne usluge u skladu sa zakonodavstvom. To vrijedi i na razini EU-a i na nacionalnoj razini.

U širem smislu, dostupnost i koordinacija ljudskih i financijskih resursa dodijeljenih sustavima za zaštitu djece (među ostalim za potporu javnom izvršavanju) još je jedan izazov²⁸⁹. Prebacivanje tereta dokazivanja za provedbu, kako je prethodno navedeno, može pomoći u jačanju provedbenih kapaciteta i postizanju boljih rezultata, a da se pritom dodatno ne optereće ograničeni resursi regulatornih tijela na razini EU-a i država članica.

NEDOSTATAK SIGURNOSTI DJECE: SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE

I ISKORIŠTAVANJE NA INTERNETU

Privremena uredba, koja se primjenjivala od 2021. do 3. travnja 2026., utvrdila je privremena pravila koja su odstupala od određenih obveza iz Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama. To je pružateljima određenih interpersonalnih komunikacijskih usluga omogućilo korištenje tehnologija za obradu osobnih i drugih podataka radi otkrivanja i prijavljivanja materijala seksualnog zlostavljanja djece i mamljenja djece te uklanjanja materijala iz svojih usluga.

U prosincu 2025. Europska komisija predložila je produljenje privremene uredbe do 2028. kao privremene rješenja do donošenja dugoročne uredbe za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece. Međutim, Europski parlament i Vijeće nisu postigli dogovor o prijedlogu. Zbog toga se privremena uredba prestala primjenjivati 3. travnja 2026., što je dovelo do pravne nesigurnosti na razini EU-a.

Potrebno je što je prije moguće donijeti trajnu uredbu za otkrivanje seksualnog zlostavljanja djece u privatnoj komunikaciji, gdje se većina tih kaznenih djela događa. Proaktivno otkrivanje koje provode pružatelji tih usluga glavni je pokretač istraga seksualnog zlostavljanja djece već više od 15 godina.

Opseg otkrivanja trebao bi obuhvaćati ne samo poznati materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece kako bi se spriječila ponovna viktimizacija, nego i novi materijal s takvim sadržajem, koji često upućuje na kontinuirano zlostavljanje, i uključuje materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece generiran umjetnom inteligencijom. Potonje se posljednjih godina eksponencijalno povećalo (s 5000 prijava 2023. na 1,3 milijuna prijava 2025.). Otkrivanje bi trebalo uključivati i mamljenje kako bi se spriječilo neposredno zlostavljanje i zaustavilo kontinuirano zlostavljanje. I taj se oblik zlostavljanja eksponencijalno povećao (12 puta u posljednje tri godine).

Drugi nedostaci u postojećem zakonodavstvu odnose se na nove oblike seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece povezane s tehnološkim razvojem, kao što su materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece generiran umjetnom inteligencijomⁱ, mamljenje na internetu, prijenos zlostavljanja uživo, širenje uputa o tome kako počiniti kaznena djela i upravljanje internetskom uslugom u svrhu seksualnog zlostavljanja djece. Ta se pitanja razmatraju u predloženoj reviziji kaznenopravnog okvira (Direktiva 2011/93/EU).

Preporuke

1. PREPORUKA

Predložiti usklađeno ograničenje pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama na razini EU-a za djecu mlađu od 13 godina

Za djecu mlađu od 13 godina potrebno je uvesti usklađeno ograničenje pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama na razini EU-a, uključujući UI suradnike. Usklađeno ograničenje pristupa olakšalo bi provedbu razmjernog utvrđivanja dobi uz poštovanje prava i potaknulo izradu zahtjeva za pružatelje društvenih medija i drugih digitalnih usluga u vezi s integriranom sigurnošću. Djeca mlađa od 13 godina trebala bi imati vremenski ograničen pristup društvenim medijima+ primjerenima dobi samo uz

^{i.} Kako bi se osigurala veća zaštita prava djece, Europski parlament i Vijeće postigli su dogovor u kontekstu Omnibusa o umjetnoj inteligenciji o zabrani sustava umjetne inteligencije koji generiraju intimni sadržaj bez pristanka i materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece. Ta će se zabrana primjenjivati od 2. prosinca 2026.

odobrenje i nadzor roditelja ili u obrazovnom kontekstu. Od navršenih 13 godina adolescenti bi trebali moći autonomnije koristiti sigurne društvene medije i druge digitalne usluge primjerene dobi.

Usklađena pravila o minimalnoj dobi od 13 godina na razini EU-a doprinijela bi pravilnom funkcioniranju jedinstvenog tržišta jer bi osigurala jedinstven okvir za usklađenost za pružatelje usluga. Osim toga, olakšala bi provedbu i nadzor koje vrše regulatorna tijela na nacionalnoj razini i razini EU-a. Time bi se osigurala i jednaka razina zaštite za sve maloljetnike na internetu u cijelom EU-u, bez obzira na socioekonomski, kulturni i nacionalni kontekst.

2. PREPORUKA

Uvesti djelotvorne sustave za utvrđivanje dobi kako bi se provjerila dob i poduprla integrirana sigurnost i pristupi za zaštitu i jačanje samostalnosti maloljetnika na internetu primjereni dobi

Metode osiguravanja dostatne dobi, bilo da je riječ o provjeri ili procjeni dobi, moraju biti razmjerne i poštovati minimalne zahtjeve, osobito one koji se odnose na temeljna prava korisnika, uključujući prava djece i povezane zaštitne mjere. Svaka metoda koja se upotrebljava za provjeru dobi trebala bi biti u skladu s najvišim standardima privatnosti i zaštite podataka te ne bi trebala uključivati obradu osobnih isprava i biometrijskih podataka u svrhu procjene dobi. Trebalo bi uvesti tehničke standarde kao što je „dokaz nultog znanja” kako bi se osiguralo da do platforme potrebne za procjenu dobi i pružatelja usluge provjere dobi ne dopijevaju nikakve informacije pomoću kojih se korisnik može pratiti ili identificirati.

Metode osiguravanja dostatne dobi trebale bi omogućavati točno utvrđivanje dobi ili dobnih skupina i biti jednostavne i pouzdane za primjenu u praksi, u stvarnim uvjetima. Trebale bi biti i zaštićene kako bi se izbjeglo zaobilaženje mjera i kibernetičke prijetnje, uključive (i nediskriminirajuće) i jednako dostupne svima koji ih trebaju primjenjivati. Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga moraju ispunjavati svoju obvezu sprečavanja izloženosti maloljetnika rizičnim uslugama ili korisnicima koji se predstavljaju kao djeca ili adolescenti.

Da bi se usklađeno dobno ograničenje na razini EU-a moglo praktično provoditi, pružatelji usluga morat će imati jasne smjernice i kriterije o korištenju tehnologija za utvrđivanje dobi u svrhu provedbe dobnih ograničenja. Osim toga, korisnici i pružatelji usluga morat će imati pristup djelotvornim, sigurnim, uključivim tehnologijama za provjeru dobi koje su jednostavne za korištenje i štite privatnost kako bi dobno ograničenje proveli u praksi. U tom bi kontekstu rješenja EU-a za provjeru dobi, koja se temelje na EU-ovu nacrtu za provjeru dobi, mogla osigurati usklađen, najsuvremeniji i interoperabilan alat koji štiti privatnost za provedbu takvih obveza na razini EU-a.

Kako bi se taj okvir dodatno ojačao, države članice i sudionici na tržištu moraju staviti na raspolaganje operativne alate za provjeru dobi koji su usklađeni s EU-ovim nacrtom za provjeru dobi ili se na njemu temelje te slijediti Preporuku Komisije o uspostavi zajedničkog okvira za tehnologije provjere dobi na razini EU-a. U preporuci Komisije utvrđuje se sustav kojim će se definirati zahtjevi za model povjerenja, upravljanje i obveze pružatelja rješenja za provjeru dobi i potvrda dokaza o dobi.

Države članice trebale bi brzo imenovati pouzdane pružatelje dokaza o dobi. Za djelotvornu provjeru dobi maloljetnika morat će osigurati i da se vjerodajnice na temelju dobi za osobe mlađe od 18 godina izdaju i/ili priznaju. To bi uključivalo osiguravanje da svi maloljetnici mogu pristupiti nekim sredstvima kako bi dokazali svoju dob čak i bez nacionalne osobne iskaznice.

Važno je da EU uspostavi jasnu pravnu osnovu za provedbu rješenja za provjeru dobi kako bi se osiguralo da pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga prihvaćaju pouzdane pružatelje potvrda dokaza o dobi. Utvrđivanje dobi preduvjet je za dobro funkcioniranje sustava za podnošenje pritužbi koji djeci i adolescentima omogućuju da ostvare svoja prava i sigurno se snalaze na internetu.

3. PREPORUKA

Proširiti i uskladiti pravila o ključnim sigurnosnim značajkama u dizajnu društvenih medija i drugih digitalnih usluga

U društvene medije i druge digitalne usluge trebalo bi uključiti jasnu integriranu sigurnost i zaštitne mjere primjerene dobi (na primjer moguća ograničenja beskonačnog skrolanja, automatskog pokretanja sadržaja, automatskih obavijesti i problematičnih sustava za personalizirano preporučivanje sadržaja). Kako bi se suzbio dizajn koji stvara ovisnost, tamni obrasci, neželjeni kontakt i „zečje rupe“, zadane zaštitne postavke trebale bi biti sastavni dio društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Proširenje i usklađivanje pravila o ključnim sigurnosnim značajkama pružilo bi sigurnost i ujednačenost u cijelom okruženju društvenih medija+. Zbog brzog razvoja tehnologije sva pravila o ključnim sigurnosnim značajkama trebala bi biti prilagodljiva radi kontinuiranog otklanjanja novih štetnih značajki dizajna.

4. PREPORUKA

Na pružatelje društvenih medija i drugih digitalnih usluga prebaciti teret dokazivanja da su njihovi proizvodi i usluge sigurni za maloljetnike

Dok pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga ne uvedu ključne sigurnosne značajke dizajna radi zaštite djece i adolescenata, trebala bi se primjenjivati posebna dobna ograničenja. Maloljetnici ne bi trebali imati pristup tim uslugama sve dok pružatelji ne pokažu da su ugradili sigurne značajke primjerene dobi, u skladu s mjerama EU-a i nacionalnim mjerama. Ako postoji verzija „sigurno prema zadanim postavkama“, značajke koje nisu primjerene dobi (značajke za odrasle) trebale bi se aktivirati tek nakon utvrđivanja dobi.

5. PREPORUKA

Ojačati kapacitete za provedbu i evaluaciju

Budući da se na sigurnost djece na internetu sada primjenjuje više pravila (Akt o digitalnim uslugama, Opća uredba o zaštiti podataka, Akt o umjetnoj inteligenciji itd.), nadzorna tijela trebala bi pojačati suradnju i razmjenu informacija među pravnim okvirima. To je neophodno kako bi se izbjegle nedosljednosti i osiguralo usklađeno, predvidljivo i djelotvorno pravno okruženje utemeljeno na zaštiti temeljnih prava. Europska komisija trebala bi istražiti mehanizme za neometanu suradnju nadzornih tijela kako bi se iskoristile postojeće provedbene strukture. Osim toga, trebalo bi procijeniti jesu li potrebna dodatna sredstva i restrukturiranje za regulatorna tijela odgovorna za provedbu i evaluaciju. Trebalo bi razmotriti mjere za jačanje uloge civilnog društva u provedbi i njegova doprinosa provedbenim kapacitetima, među ostalim putem postojećih struktura. Provedba bi trebala biti komplementarna i pritom bi se trebale izbjegavati proturječne mjere.

6. PREPORUKA

Brzo donositi mjere kojima se osigurava da pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga imaju jasne obveze sprečavanja, otkrivanja, prijavljivanja i zaustavljanja seksualnog zlostavljanja djece na internetu, među ostalim u interpersonalnoj komunikaciji

Trenutačni nedostatak sigurnosti djece uzrokovan istekom Privremene uredbe o utvrđivanju pravila za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece (Privremena uredba o seksualnom zlostavljanju djece) mora se hitno riješiti. Suzakonodavci EU-a trebali bi brzo donijeti predloženu dugoročnu uredbu za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece. Više od 80 % istraga seksualnog zlostavljanja djece započinje na temelju prijava s društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Djeca se često previše boje prijaviti zlostavljanje. Otkrivanje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece, među ostalim u interpersonalnoj komunikaciji, često je jedini način da ga se zaustavi.

Zajedno s preinakom Direktive o seksualnom zlostavljanju djece, o kojoj su suzakonodavci nedavno postigli dogovor, ti će instrumenti ojačati okvir EU-a za borbu protiv seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece na internetu i izvan njega te poboljšati prevenciju, istragu i potporu žrtvama. Osim toga, internetske platforme trebale bi ojačati suradnju unutar industrije u području teških kaznenih djela na internetu koja utječu na djecu razmjennom signala o štetnom sadržaju i zlonamjernim akterima. Pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga trebali bi ojačati suradnju s Internetskim forumom EU-a radi razmjene informacija o novim prijetnjama i obrascima zlostavljanja. Time će se poduprijeti rano otkrivanje i prijavljivanje sumnji na kaznena djela. Nadalje, potrebno je pojačati provedbu pravnih okvira kojima se štite djeca, kao što su Direktiva o pravima žrtava ili Direktiva o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

7. PREPORUKA

Države članice mogu uvesti dodatna preventivna ograničenja pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama od 13. godine nadalje

Dodatna preventivna ograničenja pristupa trebala bi nadopunjavati ograničenje pristupa društvenim medijima i drugim digitalnim uslugama na razini EU-a za maloljetnike mlađe od 13 godina. Adolescenti mogu imati pristup samo društvenim medijima+ koji su sigurni u smislu sadržaja i značajki dizajna, primjereni dobi i dizajnirani imajući na umu njihova prava i potrebe. S obzirom na to da države članice imaju različite povijesne i nacionalne kontekste, mogle bi odlučiti postaviti dobnu granicu iznad 13 godina. Sva dodatna preventivna nacionalna ograničenja pristupa trebala bi podlijezati kontinuiranoj evaluaciji i po mogućnosti ponovnoj procjeni nakon što društveni mediji i druge digitalne usluge postanu sigurni prema zadanim postavkama za djecu i adolescente.

8. PREPORUKA

Ojačati politike zaštite potrošača radi zaštite djece

Zakon o zaštiti potrošača ima važnu ulogu kao instrument za zaštitu djece koji obuhvaća sve vrste trgovaca, uključujući internetske trgovine za e-trgovinu, usluge prijenosa putem interneta na temelju pretplate te digitalni sadržaj i usluge, videoigre i aplikacije, čime se osigurava da nijedan trgovac koji komunicira s djecom nije izvan područja primjene provedivih obveza zaštite potrošača. Trebalo bi ojačati zaštitu djece

od zavaravajućih, agresivnih i štetnih marketinških praksi na internetu, među ostalim onih koje provode influenceri na internetu.

Trebalo bi ojačati sigurnosnu mrežu i pravila prema kojima se uređuje njezina provedba kako bi se osiguralo da svako dijete u interakciji s komercijalnom digitalnom uslugom u Europskoj uniji ima osnovnu razinu zaštite potrošača, bez obzira na vrstu usluge, vrstu trgovca ili državu članicu u kojoj trgovac ima poslovni nastan.

Predstojeći Akt o digitalnoj pravednosti i revizija Uredbe o suradnji u zaštiti potrošača (CPC) važna su prilika za stavljanje zaštite djece i adolescenata u središte prava EU-a o zaštiti potrošača.

9. PREPORUKA

Kontinuirano pratiti i ocjenjivati učinak mjera koje se provode

Svi novi instrumenti predloženi u skladu s preporukama iz ovog poglavlja trebali bi uključivati mehanizme i pristupe koji se temelje na podacima kako bi se kontinuirano ocjenjivao njihov učinak i djelotvornost. Komisija bi također trebala poboljšati koordinaciju mjera provedbe i pojednostavnjenje postupaka ocjenjivanja i praćenja koji se posebno odnose na sigurnost djece na internetu.

Prema modelu koji se primjenjuje za praćenje provedbe australskog zakona o društvenim medijima (uključujući kontinuiranu integraciju znanja i spoznaja stručnjaka), uspostavu ograničenja pristupa na razini EU-a trebala bi pratiti sveobuhvatnom evaluacijom. U okviru evaluacije trebalo bi prvenstveno ocijeniti djelotvornost, učinke i prilagodbe sustava minimalne dobi, pri čemu bi se prednost trebala dati sudjelovanju djece. To bi se moglo postići korištenjem postojećih mehanizama kao što su Platforma EU-a za sudjelovanje djece i Bolji internet za djecu (BIK+) te pojednostavnjenjem istraživanja o tom pitanju u cijelom EU-u i u različitim znanstvenim područjima, među ostalim u strukturnim istraživačkim programima.

Te se evaluacije mogu temeljiti na radu koji se već provodi u okviru akta o digitalnim uslugama i aktivnostima Europskog centra za algoritamsku transparentnost (ECAT). Centar kontinuirano prati razvoj stanja sigurnosti djece na internetu u smislu trendova, mogućnosti i korištenja novih tehnologija i tehnologija u nastajanju. To može biti osnova za uspostavu sustava strukturiranog i redovitog prikupljanja podataka iz reprezentativnih uzoraka maloljetnika relevantnih dobnih skupina u čitavom EU-u.

Glavni je cilj evaluacije dobrobit maloljetnika. Okviri za evaluaciju trebali bi uključivati razvojne ishode, pokazatelje mentalnog zdravlja, mjere dobrobiti i ishode otpornosti, a ne biti usmjereni isključivo na parametre usklađenosti, izloženosti ili korištenja. Politike za sigurnost djece trebalo bi u konačnici ocijeniti u odnosu na njihov doprinos zdravom razvoju.

10. PREPORUKA

Pri obradi podataka o djeci na temelju Opće uredbe o zaštiti podataka društveni mediji i druge digitalne usluge trebali bi osigurati da najbolji interesi djece budu na prvom mjestu

Kad društveni mediji i druge digitalne usluge, kao voditelj obrade ili izvršitelj obrade, obrađuju osobne podatke djece, trebali bi osigurati da se oslanjaju na najprikladniju pravnu osnovu u skladu s OUZP-om. Tijela za zaštitu podataka procjenjuju obrađuju li voditelji obrade podatke o djeci na temelju odgovarajuće pravne osnove i jesu li ispunjeni relevantni uvjeti.

Ako voditelj obrade odluči obrađivati osobne podatke djeteta na temelju privole, trebao bi osigurati da je od njega dobio valjanu privolu i, prema potrebi, privolu nositelja roditeljske odgovornosti.

Ako se voditelj obrade odluči koristiti legitimni interes kao pravnu osnovu za obradu osobnih podataka djece, trebao bi osigurati da su prije obrade ispunjeni svi zahtjevi iz članka 6. stavka 1. točke (f). Jedan je od tih zahtjeva da legitimni interesi voditelja obrade nisu podređeni interesima ili temeljnim pravima i sloboda predmetnog ispitanika. U tom bi pogledu trebalo posvetiti posebnu pozornost ako je ispitanik dijete.

Kako je navedeno u smjernicama Europskog odbora za zaštitu podataka (EDPB) o legitimnom interesu, pri provedbi te procjene voditelji obrade trebali bi uzeti u obzir opseg i intenzitet svakog zadiranja u prava i slobode djeteta. Trebali bi uzeti u obzir razumna očekivanja djeteta o tome kako će se njegovi osobni podaci koristiti. Osim toga, trebali bi dokazati da su najbolji interesi djeteta uzeti u obzir kao primarni cilj i da su uspostavljene odgovarajuće zaštitne mjere. Najbolji interesi djeteta trebali bi biti na prvom mjestu pri usklađivanju suprotstavljenih interesa u pitanju.

Ako su legitimni interesi voditelja obrade u suprotnosti s interesima djeteta ili temeljnim pravima i slobodama, interesi i prava djeteta općenito bi trebali imati prednost. Ako se to ne može osigurati, voditelj obrade trebao bi pronaći prikladniju pravnu osnovu ili ne obrađivati osobne podatke djeteta.

11. PREPORUKA

Osigurati djelotvornu provedbu Direktive o odgovornosti za neispravne proizvode

Direktiva je izvorno donesena 1985., a ažurirana je tijekom posljednjeg mandata Europske komisije kako bi odražavala značajan tehnološki i gospodarski razvoj te razvoj sudske prakse. Cilj je bio zajamčiti ravnopravne uvjete, čime bi se poduzećima pružila pravna sigurnost i istodobno zajamčila djelotvorna pravna zaštita za žrtve. Revidirana direktiva stupila je na snagu 8. prosinca 2024., a države članice moraju je prenijeti do 9. prosinca 2026.

S obzirom na razvoj slučajeva povezanih s odgovornošću za neispravne proizvode protiv digitalnih usluga u cijelom svijetu, iznimno je važno osigurati djelotvorno i pravodobno prenošenje i provedbu Direktive o odgovornosti za neispravne proizvode. Nadalje, regulatorna tijela trebala bi djelotvorno promicati prava građana koja proizlaze iz Direktive o odgovornosti za neispravne proizvode (na primjer, promicanjem ažuriranih mehanizama pravne zaštite za pojedince koji žele pokrenuti postupak zbog korištenja neispravnog proizvoda, osobito softvera).

04

Osiguravanje podrške maloljetnicima za sigurno snalaženje u digitalnom svijetu

U prethodnom poglavlju ispitano je postojeće zakonodavstvo i alati dostupni EU-u i državama članicama za zaštitu djece na internetu, izneseni su rezultati provedbe u tijeku i utvrđena su područja u kojima je potrebno ojačati i dopuniti zakonodavstvo i alate kako bi se poboljšala sigurnost djece na internetu.

Međutim, svijet društvenih medija^a ne može se svesti samo na rizike. To je ujedno i prostor za kreativnost i sudjelovanje. U ovom se poglavlju istražuju dokazi, iako ograničeni u usporedbi s drugima, o mogućnostima koje maloljetnicima pruža korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga. U njemu se uzimaju u obzir doprinosi predstavnice mladih Marte Gonçalves koja je sudjelovala na sastancima Posebnog odbora i u raspravama koje su dovele do sastavljanja preporuka supredsjedatelja.

Zatim se iznosi pregled odabranih politika i alata EU-a koji promiču autonomiju i sudjelovanje maloljetnika na internetu. Na kraju je predstavljen niz preporuka o tome kako pomoći djeci i njihovim krugovima podrške (roditeljima i skrbnicima, nastavnicima i odgojno-obrazovnim djelatnicima) da iskoriste mogućnosti internetskog svijeta.

Ovo se poglavlje temelji na petom i šestom stupu šest vodećih načela koja su predstavili supredsjedatelji kako bi usmjerili rad na poboljšanju sigurnosti djece na internetu: izgradnja autonomije i medijsko obrazovanje te prava i sudjelovanje djece. Ta analiza polazi od odgovarajućih međunarodnih okvira i okvira EU-a o pravima djeteta^a.

Kako bi bile djelotvorne, mjere za zaštitu djece na internetu moraju biti popraćene mjerama za promicanje autonomije i sudjelovanja maloljetnika. Moraju biti primjerene dobi djece i adolescenata i vještinama koje su dotad stekli te prilagođene promjenjivim ulogama skrbnika i odgojno-obrazovnih djelatnika na putu maloljetnika prema odrasloj dobi.

Osim rizika, trebalo bi prepoznati da digitalni svijet djeci i adolescentima nudi i brojne mogućnosti. Ako su maloljetnici pripremljeni za sigurnu interakciju na internetu i imaju dobre digitalne vještine, društveni mediji i druge digitalne usluge mogu pozitivno utjecati na njihovu dobrobit i društvenu povezanost,

a. To konkretno uključuje Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima djeteta i opće napomene Odbora za prava djeteta, Povelju Europske unije o temeljnim pravima i Strategiju EU-a o pravima djeteta.

omogućiti im pristup društvenoj podršci vršnjaka i dati prilike za samoizražavanje, građanski angažman i autonomno učenje.

U sljedećem odjeljku razmatraju se potencijalne prilike koje korištenje društvenih medija+ pruža djeci i adolescentima. Međutim, prije toga, u ovom se poglavlju daje riječ predstavnici mladih.

Oblikovanje boljeg digitalnog svijeta

POZIV NA DJELOVANJE MARTE GONÇALVES,

AMBASADORICE ZA BOLJI INTERNET ZA DJECU+ IZ PORTUGALA

Odrastala sam u svijetu u kojem je internet bio dio svakodnevnog života. Za moju generaciju korištenje interneta nije povremena aktivnost. Digitalni prostor mjesto je na kojem učimo, stvaramo, komuniciramo, gradimo prijateljstva, otkrivamo mogućnosti i razvijamo svoje identitete. Zbog toga pružanje alata djeci i mladima da sigurno koriste društvene medije i druge digitalne tehnologije nije samo pitanje njihove zaštite od štetnih učinaka. Cilj je omogućiti im da u potpunosti sudjeluju u svijetu u kojem odrastaju.

Rasprave o digitalnom životu djece prečesto se vode bez same djece. Vlade, poduzeća, odgojno-obrazovni djelatnici i odrasli donose odluke u ime mladih, a rijetko pitaju upravo one na koje se to najviše odnosi što im je zaista potrebno. To nije samo nepravedno, nego i kontraproduktivno. Ne možemo stvarati bolja digitalna okruženja nagađajući kakva iskustva djeca imaju.

Kroz svoj rad u uzajamnom savjetovanju i zastupanju mladih vidjela sam nevjerojatan potencijal mladih kad im se ukaže povjerenje i da odgovornost. Djeca i tinejdžeri mogu postići iznimne rezultate svojom kreativnošću, empatijom, odlučnošću i spremnošću da si međusobno pomognu. Kad se mladi okupljaju, ne radi se samo o konzumiranju tehnologije. Koriste je za učenje, stvaranje, rješavanje problema i izgradnju zajednica. Postaju uzor svojim vršnjacima na način na koji odrasli ne mogu.

Oni su stručnjaci za vlastitu stvarnost. Znaju koje mogućnosti cijene, izazove s kojima se suočavaju i rješenja koja bi zaista donijela promjene. Smisleno sudjelovanje mladih ne bi se trebalo smatrati simboličnim, već bi ga trebalo prepoznati kao neizostavan dio osmišljavanja digitalnih politika, platformi i usluga koje zaista funkcioniraju.

Postupak Posebnog odbora moćan je primjer toga kako smisleno sudjelovanje mladih može izgledati. Tijekom tri sastanka djeca i predstavnici mladih bili su u potpunosti uključeni u rasprave, sudjelovali su zajedno s drugim stručnjacima, davali su doprinose svojim stajalištima i dijelili bojazni koje su im bile najvažnije.

Osim toga, i ja sam imala priliku sudjelovati u izradi samog izvješća, napisati pojedine dijelove i dati svoj doprinos tijekom izrade preporuka. Nisu se samo konzultirali sa mnom, već sam bila smisleno uključena u proces i doprinijela svojim znanjem i iskustvom, što je vidljivo i u ovom poglavlju (vidjeti, primjerice, odjeljak o uzajamnom savjetovanju). Sudjelovanje u raspravama u kojima su se odluke oblikovale, razmjena argumenata, slušanje različitih perspektiva i stjecanje novih uvida dodatno su potvrdili vrijednost uključivanja mladih tijekom cijelog procesa i uvažavanja njihovih životnih iskustava kao stručnog znanja.

Iako je Posebni odbor prvenstveno bio usmjeren na razvoj pristupa za zaštitu djece na internetu, bilo mi je jednako važno doprinijeti isticanju prilika koje nudi digitalni svijet.

Internetski svijet otvorio je vrata koja su prethodne generacije teško mogle zamisliti. Omogućuje djeci da uče nove jezike, sviraju glazbene instrumente, otkrivaju znanstvene teme, razvijaju umjetničke vještine, istražuju nove kulture i povezuju se s ljudima koji dijele njihove strasti, bez obzira na geografsku udaljenost. Za mnoge mlade, posebno one koji se osjećaju izoliranima u svojim lokalnim zajednicama, digitalni prostori postaju mjesta na kojima pronalaze svoju pripadnost, inspiraciju i samopouzdanje. Internet može stvoriti prilike koje oblikuju živote, ali samo ako djeca dobiju znanje i potporu za njegovo sigurno korištenje.

Iz iskustva sam također naučila da su informirana djeca osnažena djeca. Kad mladi razumiju kako funkcioniraju digitalne platforme, kako zaštititi svoju privatnost, kako prepoznati manipulaciju, pogrešne informacije ili štetno ponašanje, postaju sigurniji u prepoznavanju problema. Bolje su osposobljeni potražiti pomoć, pružiti podršku prijateljima i doprinijeti sigurnijim internetskim zajednicama. Digitalna pismenost ne znači da djecu treba poučavati da strahuju od tehnologija. Potrebno im je pružiti samopouzdanje i znanje za kritičko, odgovorno i pozitivno korištenje tehnologija.

Znanje je jedan od najmoćnijih alata koje možemo dati djetetu. Informacije omogućuju donošenje utemeljenih odluka, jačaju otpornost i stvaraju neovisnost. Svako dijete ima pravo na pristup jasnim smjernicama primjerenima njegovoj dobi koje mu pomažu razumjeti mogućnosti i rizike digitalnog svijeta. Što više ulažemo u obrazovanje, sudjelovanje i digitalnu pismenost, to mladima dajemo više alata i vještina da na internetu štite sebe i druge.

Današnja djeca oblikovat će budućnost digitalnog svijeta. Oni nisu samo budući građani, već su već aktivni sudionici čiji su glasovi, ideje i iskustvo važni. Ako ih danas osposobimo, oni se neće samo snalaziti u digitalnom svijetu. Promijenit će ga nabolje.

Marta Gonçalves

Ambasadorica za bolji internet za djecu +, Portugal

Marta Gonçalves

Mogućnosti za maloljetnike u digitalnom svijetu

POVEZIVANJE I SAMOIZRAŽAVANJE

Kao što je već navedeno u 2. poglavlju, mnoga djeca i adolescenti koriste društvene medije+ za povezivanje, interakciju i dijeljenje svojih interesa s drugima na internetu, a dokazi potvrđuju te nalaze²⁹⁰.

Društveni mediji+ također mogu omogućiti adolescentima da na internetu podijele svoje interese s vršnjacima, da njeguju prijateljstva pokrenuta izvan interneta i da ostanu u kontaktu s bliskim prijateljima i obitelji koji žive daleko²⁹¹.

U širem smislu, korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga može adolescentima omogućiti zajedničku zabavu i promišljanje o zajedničkim iskustvima na internetu, pri čemu istraživanja upućuju na moguće koristi za raspoloženje i dobrobit adolescenata²⁹².

Društveni mediji+ također mogu osigurati prostore u kojima se adolescenti mogu izraziti i istražiti svoj identitet²⁹³. Istraživanja ukazuju na to da internetski prostori mogu ponuditi doživljaj okruženja s „manjim rizikom” za selektivno otkrivanje osobnih informacija²⁹⁴. Osim toga, neki maloljetnici mogu koristiti privatne račune na društvenim medijima na način sličan vođenju dnevnika izvan interneta²⁹⁵.

Adolescenti sve više koriste društvene medije+, posebno kao prostor za kreativno izražavanje. Istraživanje provedeno 2022. među 1316 tinejdžera iz SAD-a pokazalo je da 71 % njih društvene medije smatra prostorom za izražavanje svoje kreativnosti²⁹⁶. Međutim, takvo korištenje adolescente može izložiti šteti.

Ukratko, krugovi podrške moraju odvagati potencijalne koristi koje maloljetnici imaju od korištenja društvenih medija i drugih digitalnih usluga za povezivanje i izražavanje vlastite osobnosti u odnosu na rizike za njihovu sigurnost, zdravlje i dobrobit. To uključuje rizike od neželjenog kontakta i izloženosti dobnoprikladnom sadržaju na internetu, naročito mamljenje i seksualno zlostavljanje djece.

„Postoji očajnička potreba za pristupom mladima koji se temelji na autonomiji. Djecu sa svih strana ograničavaju zabrinuti roditelji, a društveni mediji bijeg su od toga. Mladi moraju biti uključeni u odluke i rasprave o internetskim prostorima jer će tek tada slijediti propise i izgraditi autonomiju kroz otpornost te razviti kritičko promišljanje i vještine samoupravljanja za nepredvidivu digitalnu budućnost.”

— ZUZANNA,
SEDAMNAESTOGODIŠNJA PREDSTAVNICA
PLATFORME EU-a ZA SUDJELOVANJE
DJECE

Održavanje otvorenih razgovora s maloljetnicima o njihovim iskustvima na internetu ključno je kako bi se osiguralo da se djeca i adolescenti osjećaju ugodno roditeljima ili skrbnicima prijavljivati neželjeni kontakt ili iskustva. Osim toga, skrbnici i odgojno-obrazovni djelatnici moraju imati vještine za nadzor (i, prema potrebi, ograničavanje) korištenja društvenih medija+ među maloljetnicima te znati kome se obratiti za stručnu pomoć kad im je ona potrebna.

PODRŠKA I INFORMACIJE

Mnogi adolescenti koriste društvene medije i druge digitalne usluge kako bi zatražili podršku u vezi s problemima s kojima se suočavaju na internetu. Neka istraživanja upućuju na to da korištenje društvenih medija+ među adolescentima može potaknuti otvorene razgovore i omogućiti im da pronađu pomoć na internetu²⁹⁷.

Maloljetnici često izražavaju stav da internetski prostori nude „sigurne” alternative za samoizražavanje ili pristupačnije izvore podrške u usporedbi s „tradicionalnim” mogućnostima, uključujući razgovor s roditeljima ili savjetnicima²⁹⁸.

Kako je objašnjeno u 2. poglavlju, adolescenti s dobrim samopouzdanjem i prijateljstvima izvan interneta mogu uspješno učvršćivati odnose izvan interneta i pronaći potporu na internetu. Međutim, kad je riječ o osobama s nižim samopouzdanjem i slabijim društvenim mrežama izvan interneta, okruženja društvenih medija+ mogu povećati izloženost adolescenata neželjenom kontaktu i sadržaju neprikladnom za njihovu dob.

Ranjivi maloljetnici, uključujući pripadnike LGBTIQ+ zajednice, osobe s posebnim obrazovnim potrebama, osobe koje se suočavaju s poteškoćama mentalnog zdravlja, poremećajima hranjenja ili samoozljeđivanjem mogu biti posebno skloni korištenju društvenih medija i drugih digitalnih usluga za povezivanje s drugima koji imaju slična iskustva ili kako bi potražili podršku.

Ograničena istraživanja pokazuju da neki adolescenti mogu pronaći utjehu u vezi s problemima s kojima se suočavaju ne samo kroz izravnu interakciju na internetu, već i zbog znanja da postoje druge osobe sa sličnim iskustvima²⁹⁹.

Međutim, ako maloljetnici koriste društvene medije+ za traženje podrške, ionako ranjivi pojedinci mogu biti izloženi štetnim posljedicama, kao što su zlostavljanje na internetu i socijalna isključenost, s mogućim negativnim posljedicama za njihovo zdravlje i dobrobit.

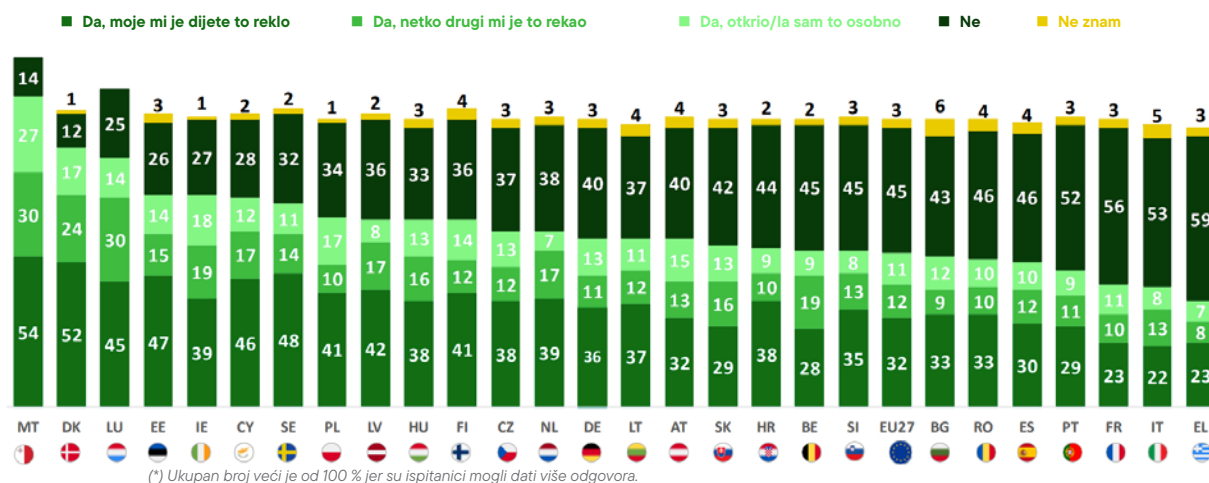
Uz odgovarajuće zaštitne mjere prostori na društvenim medijima+ mogli bi pružiti potporu maloljetnicima. Na primjer, internetski forumi za raspravu kojima upravljaju zdravstveni radnici mogli bi biti alternativa onima koji traže pomoć ili informacije na platformama društvenih medija+.

Neki dokazi upućuju na to da suradnja s tom vrstom foruma može pomoći adolescentima da prevladaju nevoljkost u traženju stručne pomoći u „tradicionalnim” oblicima³⁰⁰. To može pomoći i u rješavanju problema povezanih sa širenjem dezinformacija i pogrešnih informacija na internetu, primjerice kad je riječ o zdravstvenim temama.

Skrbnici, odgojno-obrazovni djelatnici i javne službe (uključujući pružatelje usluga mentalnog zdravlja i spolnog zdravlja) trebali bi razmisliti o tome kako najbolje informirati i podupirati maloljetnike da sigurno koriste društvene medije i druge digitalne usluge kao izvor informacija ili podrške.

Slika 1: Upoznatost obitelji s negativnim iskustvima maloljetnika na internetu

Pitanje: Je li vam vaše dijete ikada reklo ili ste otkrili da je imalo negativno iskustvo na internetu?

Izvor: Europska komisija (2026.). Utjecaj prekomjernog vremena provedenog pred zaslonom i društvenih medija na mentalno zdravlje mladih – istraživanje Eurobarometra, lipanj 2026.

UČENJE I RAZVOJ VJEŠTINA

Studije o korištenju digitalnih alata za učenje upućuju na to da korištenje digitalnih alata i usluga može imati mali do umjeren pozitivan učinak na ishode učenja djece na razini srednjoškolskog obrazovanja³⁰¹.

Digitalne tehnologije nastavnicima i učenicima pružaju dodatne mogućnosti za poučavanje i učenje te se čine najdjelotvornijima kad se koriste kao nadopuna tradicionalnoj nastavi, a ne kao njezina zamjena³⁰².

U područjima kao što su znanost, matematika i jezici digitalne tehnologije mogu obogatiti učenje interaktivnim iskustvima. To uključuje simulacije, modeliranje, animacije, digitalne igre, multimedijske resurse i zvučne efekte. Ti pristupi mogu povećati angažman učenika i pomoći da apstraktni ili složeni koncepti postanu pristupačniji i razumljiviji³⁰³.

Digitalni alati i usluge također mogu podržati personalizirano učenje. Oni omogućuju učenicima da napreduju vlastitim tempom i istražuju teme iz različitih kutova i tako čine proces učenja fleksibilnijim. To može povećati motivaciju, posebno za učenike koji imaju koristi od ponavljanja ili samostalnog istraživanja³⁰⁴.

Tehnologije koje se temelje na umjetnoj inteligenciji dodatni su alat koji može podržati individualizirano poučavanje. Ti alati nastavnicima omogućuju da prilagode metode u skladu s rezultatima učenika, da pravodobno daju povratne informacije i prilagode se te da u skladu s time prilagode individualiziranu podršku³⁰⁵.

Istraživanja pokazuju da je korištenje generativne umjetne inteligencije postala sastavni dio akademskih navika mnogih učenika³⁰⁶. Iako učenici prepoznaju rizike za svoje učenje i kognitivni razvoj, uglavnom se usredotočuju na potencijalne prilike³⁰⁷, na primjer vrijeme uštedjeno s pomoću alata umjetne inteligencije.

Korištenje obrazovnih platformi u školama može učenicima osnovnih i srednjih škola omogućiti pristup većem izboru kvalitetnih resursa za učenje, što omogućuje autonomno učenje, kao i mogućnost samo-provjere i provjere vršnjaka³⁰⁸.

Te mogućnosti treba odvagati u odnosu na rizike, uključujući potencijal digitalnih uređaja da odvraćaju djecu i adolescente od učenja, fizičke rizike (na primjer povezane s vidom maloljetnika) i „pre-komjernu digitalizaciju” obrazovanja.

Potrebno je detaljnije analizirati učinak alata umjetne inteligencije na obrazovanje i razvoj vještina djece i adolescenata kako bi se razumjele moguće koristi i rizici, kako je navedeno u 2. poglavlju. Slično tome, potrebno je više dokaza o mogućim pozitivnim učincima korištenja društvenih medija+ u obrazovnom okruženju.

Digitalno obrazovanje, uključujući medijsku pismenost i pismenost u području umjetne inteligencije, nužno je kako bi se djeci i adolescentima omogućilo sigurno snalaženje u internetskom svijetu. Glavno je pitanje kako praktično integrirati stjecanje digitalnih vještina i pismenosti u obrazovne kurikule na načine koji su korisni za cjelokupno učenje i razvoj maloljetnika.

Kulture i stavovi o korištenju digitalnih uređaja i alata u okruženjima za učenje znatno se razlikuju među državama članicama. Međutim, općenito se prepoznaje važnost jačanja kompetencija maloljetnika, skrbnika i obrazovno-odgojnih djelatnika, pružanja sigurnih alata za učenje primjerenih dobi te potrebe za uključivanjem koncepta digitalne dobrobiti u škole.

„Mladima su potrebna jasna prava, razumljive informacije, djelotvorni alati za prijavljivanje i stvaran glas u oblikovanju digitalnih prostora koje svakodnevno koriste. Internet nije samo mjesto rizika. Za mnoge mlade to je i mjesto učenja, povezivanja, kreativnosti i podrške. Umjesto zabrane ili ograničavanja, učinite ga mjestom nadahnuća, sigurnim za sve. Zato je moja poruka jednostavna: gradite internet s nama, ne samo za nas.”

— AYATA,
PETNAESTOGODIŠNJA PREDSTAVNICA
PLATFORME EU-a ZA SUDJELOVANJE
DJECE

OGRAIČENJA PAMETNIH TELEFONA U ŠKOLAMA

Mobilni telefoni postali su sveprisutni u životima djece i adolescenata u cijeloj Europi. Kao što je opisano u 1. poglavlju, kad maloljetnici koriste pametne telefone u školi, to im može odvratiti pozornost od učenja, ugroziti akademski uspjeh, smanjiti društvenu interakciju i istodobno povećati rizik od štetnih posljedica, kao što su zlostavljanje na internetu i socijalna isključenost.

Kad je riječ o adolescentima, korištenje pametnih telefona može povećati rizik od problema s mentalnim zdravljem, uključujući tjeskobu i depresiju. U širem smislu, zbog toga što maloljetnici koriste pametne telefone u učionici, nastavnici mogu biti izloženi „tjeskobi zbog nadzora” i dodatnom stresu povezanom s potrebom kontrole korištenja uređaja.

Ti utvrđeni rizici potaknuli su rasprave u državama članicama EU-a i šire o tome treba li djeci i adolescentima zabraniti korištenje pametnih telefona u školi. Predložene mjere kreću se od potpune zabrane tijekom nastave do nijansiranih politika ograničenja koje uključuju uvjetno ili nadzirano korištenje.

Do kraja 2025. većina država članica EU-a uvela je ili je planirala uvesti neki oblik ograničenja mobilnih telefona u školama. Mjere se kreću od potpune zabrane tijekom nastave (Austrija, Belgija, Cipar, Francuska, Mađarska, Portugal i Slovenija) koja često uključuje obvezno prikupljanje uređaja do ograničenja korištenja samo u učionici kojima se daljnje djelovanje prepušta odluci škole (Nizozemska, Rumunjska i Slovačka). Neke zemlje (Bugarska i Švedska) prelaze sa savjetodavnih okvira na pravno obvezujuća pravila.

Cjelodnevne zabrane najčešće su rješenje, ali provedba se razlikuje (na primjer, u Švedskoj je 80 % škola odgovorilo pozitivno, dok je 20 % imalo poteškoća s provedbom zabrana) ³⁰⁹.

Utvrđeni problemi i neželjene posljedice mjera ograničavanja uključuju pritisak na nenastavno osoblje da prikuplja uređaje, zamjenske učinke (maloljetnici umjesto pametnih telefona, primjerice, koriste tablete ili prijenosna računala), premještanje zlostavljanja na internetu na izvanškolske sate te pretjerano korištenje pametnih telefona tijekom večeri.

Politike i alati EU-a

Nakon razmatranja mogućnosti koje korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga pruža djeci i adolescentima, odvagnutih u odnosu na rizike koje te aktivnosti predstavljaju za zdravlje i dobrobit maloljetnika, u sljedećem odjeljku predstavljene su odabrane politike i alati EU-a za promicanje autonomije i sudjelovanje maloljetnika na internetu.

Analiza je usmjerena na politike i alate za koje supredsjedatelji smatraju da se mogu nadopuniti ili upotrijebiti daljnjim mjerama.

STRATEGIJA EU-a O PRAVIMA DJETETA

Europska komisija donijela je 2021. Strategiju EU-a o pravima djeteta kao sveobuhvatan politički okvir za zaštitu prava djece u svim politikama EU-a i osiguravanje sigurnog pristupa osnovnim uslugama za ranjivu djecu.

Strategija se temelji na šest stupova:

1. sudjelovanje djece u političkom i demokratskom životu, uključujući Platformu EU-a za sudjelovanje djece
2. socioekonomska uključenost, zdravlje i obrazovanje, uključujući Europsko jamstvo za djecu
3. borba protiv nasilja nad djecom i osiguravanje zaštite djece
4. pravosuđe prilagođeno djeci
5. digitalno okruženje
6. globalna dimenzija.

Digitalni stup, u okviru kojeg se predviđa nastavak potpore centrima za sigurniji internet i platformi Bolji internet za djecu, djeci se osigurava sigurno digitalno okruženje i jednak pristup digitalnim alatima.

U strategiji se države članice EU-a pozivaju da osiguraju djelotvoran i jednak pristup digitalnim alatima, podrže aktivnosti medijske pismenosti kroz obrazovanje te razviju sposobnost djece da kritički ocijene sadržaj na internetu te prepoznaju dezinformacije i materijale koji sadržavaju zlostavljanje.

Osim toga, države članice poziva se da promiču i podrže centre za sigurniji internet koje sufinancira EU, telefonske linije za pomoć djeci i telefonske linije za prijavljivanje problema. Naposljetku, strategija države članice EU-a poziva da potiču sudjelovanje djece (posebno djevojčica) u obrazovanju u području znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM).

U Strategiji EU-a o pravima djeteta Europska komisija poziva poduzeća u području IKT-a da:

- // osiguraju da su prava djece, uključujući privatnost, zaštitu osobnih podataka i pristup sadržajima primjerenima dobi, uključena u tehničke i integrirane digitalne proizvode i usluge, među ostalim za djecu s teškoćama u razvoju
- // opreme djecu i roditelje odgovarajućim alatima za kontrolu vremena provedenog pred zaslonom i ponašanja te ih zaštite od učinaka prekomjernog korištenja proizvoda na internetu i ovisnosti o njima
- // jačaju mjere za borbu protiv štetnog sadržaja i neprimjerene komercijalne komunikacije, kao što su jednostavni kanali za prijavljivanje i blokiranje ili djelotvorni alati za provjeru dobi
- // nastave ulagati napore u otkrivanje, prijavljivanje i uklanjanje nezakonitog sadržaja na internetu, uključujući seksualno zlostavljanje djece, sa svojih platformi i usluga, u mjeri u kojoj su te prakse zakonite.

BOLJI INTERNET ZA DJECU

Europska komisija izravno surađuje s djecom, stručnjacima, roditeljima, skrbnicima, nastavnicima i drugim relevantnim dionicima kako bi osigurala da se pri razvoju i provedbi politika povezanih s digitalnim okruženjem uzimaju u obzir različite perspektive.

Strategija za bolji internet za djecu (BIK+) pruža sveobuhvatan okvir za zaštitu, autonomiju i poštovanje maloljetnika na internetu, uključujući najranjivije skupine. Strategija podupire provedbu zakonodavnih

instrumenata EU-a u tom području dopunjavanjem obveza informiranjem javnosti, izgradnjom kapaciteta i mjerama potpore.

Platforma Bolji internet za djecu nudi opsežnu zbirku obrazovnih resursa osmišljenih za potporu djeci i mladima u razvoju digitalnih vještina potrebnih za sigurno, odgovorno i samopouzđano sudjelovanje u internetskim okruženjima.

Platforma primjenjuje pristup koji uključuje više dionika i nudi namjenske kutke za učenje za djecu i mlade, roditelje i skrbnike te nastavnike i odgojno-obrazovne djelatnike. Time se prepoznaje uloga skrbnika i odgojno-obrazovnih djelatnika kao dijela krugova podrške djece i adolescenata u nadzoru i usmjeravanju korištenja društvenih medija+ među maloljetnicima.

Kutak za djecu

Kutak za djecu platforme Bolji internet za djecu osmišljen je kako bi se djeci i mladima omogućilo snalaženje u digitalnom svijetu pružanjem niza zanimljivih i interaktivnih materijala za učenje. Oni uključuju obrazovne igre koje jačaju znanje i svijest o sigurnosti djece na internetu, odgovornom ponašanju na internetu i sprečavanju prekomjernog korištenja i zloupotrebe interneta.

U kutku za djecu nalaze se i materijali za učenje za upoznavanje djece s radom EU-a i mogućnosti za građanski angažman putem inicijativa kao što je Platforma EU-a za sudjelovanje djece (predstavljena kasnije u ovom poglavlju).

Kutak za roditelje

Kutak za roditelje platforme Bolji internet za djecu podupire roditelje, skrbnike i odrasle osobe koji su odgovorni za djecu pružanjem praktičnih smjernica i obrazovnih resursa utemeljenih na dokazima o različitim pitanjima povezanim s iskustvima djece na internetu.

Posebni odjeljci bave se temama kao što su alati za roditeljski nadzor, internetske igre i upravljanje vremenom provedenom pred zaslonom. Osim toga, platforma nudi niz modula za učenje i detaljnih sesija kako bi roditelji bolje razumjeli rizike i mogućnosti koje donose društveni mediji i digitalne tehnologije.

Osnovni moduli osposobljavanja obuhvaćaju teme kao što su kibernetička sigurnost, borba protiv rodno uvjetovanog nasilja na internetu, internetske igre, manipulativne marketinške prakse u igrama, razumijevanje pogrešnih informacija i dezinformacija, slanje poruka seksualnog sadržaja, zlostavljanje na internetu i uloga roditelja u podršci i obrazovanju djece u digitalnom svijetu.

Svaki modul uključuje objašnjenje, predložene aktivnosti i dodatne resurse kako bi se olakšalo samostalno učenje vlastitim tempom.

Kutak za nastavnike

Naposlijetku, kutak za nastavnike nastavnicima, odgojno-obrazovnim djelatnicima i drugim stručnjacima koji rade s djecom i mladima pruža niz obrazovnih resursa osmišljenih kako bi se povećao njihov kapacitet za rješavanje pitanja sigurnosti djece na internetu i digitalnog građanstva u obrazovnim okruženjima.

Uvodni moduli za učenje usmjereni su na temeljne aspekte sigurnosti djece na internetu i odgovornosti odgojno-obrazovnih djelatnika u pružanju podrške djeci i mladima. Bave se temama kao što su ključni

rizici za sigurnost na internetu, poučavanje medijske pismenosti i digitalnog građanstva u osnovnim i srednjim školama, provedba pristupa sigurnosti djece na internetu na razini cijele škole i prava djece u digitalnom svijetu.

CENTRI ZA SIGURNIJI INTERNET

U središtu Strategije za bolji internet za djecu (BIK+) nalazi se mreža centara za sigurniji internet koju su financira EU.

Samo tijekom 2025. centri za sigurniji internet doprli su do više od 46,4 milijuna Europljana, organizirali 448 000 posjeta školama i osposobljavanja te obradili više od 57 000 kontakata putem telefonskih linija za pomoć Insafe³¹⁰.

Mreža, zajedno s Europskom komisijom, promiče i godišnji Dan sigurnijeg interneta, svjetsku kampanju koja se svake godine obilježava u veljači kako bi se povećala informiranost o sigurnosti na internetu.

Centri za sigurniji internet pružaju niz usluga koje se odnose i na prevenciju i na podršku. Nude tečajeve osposobljavanja i materijale prilagođene javnosti za obitelji i škole s ciljem jačanja digitalne pismenosti i promicanja odgovornog ponašanja na internetu.

Mnogi centri za sigurniji internet u čitavoj Europi sada su u skladu s Aktom o digitalnim uslugama određeni kao „pouzđani prijavitelji”, čime se jača zaštita maloljetnika na internetu tako što se omogućuje prioritetno prijavljivanje nezakonitog sadržaja koji utječe na djecu i mlade. Centri imaju ključnu ulogu u informiranju koordinatora za digitalne usluge o rizicima koji utječu na djecu i mlade, podupirući provedbu DSA-a³¹¹.

Centri upravljaju i telefonskim linijama za pomoć, koje pružaju izravnu podršku djeci i obiteljima suočena s rizicima na internetu, uključujući zlostavljanje na internetu, te dežurnim telefonskim linijama koje omogućuju anonimno prijavljivanje materijala za koji se sumnja da sadržava seksualno zlostavljanje djece.

Centri za sigurniji internet provode informativne kampanje na nacionalnoj i europskoj razini kojima se promiče sigurnost i autonomija djece na internetu. To uključuje ciljane inicijative, kao što je „DSA for YOUTH”, u kojem se objašnjava Akt EU-a o digitalnim uslugama i njegove smjernice o zaštiti maloljetnika na način koji je pristupačan mladima.

U širem smislu, informativne kampanje doprinose informiranju djece, skrbnika i odgojno-obrazovnih djelatnika o rizicima na internetu za maloljetnike i sigurnim praksama. To uključuje inicijative za rješavanje problema izloženosti digitalnim uređajima tijekom ranog djetinjstva.

DIGITALNO OBRAZOVANJE I VJEŠTINE

Države članice EU-a odgovorne su za organizaciju nacionalnih sustava obrazovanja i osposobljavanja, školskih kurikuluma te pružanje usluga obrazovanja i osposobljavanja. EU podržava suradnju i razmjenu primjera dobre prakse među državama članicama te pruža financijsku potporu inicijativama za obrazovanje i osposobljavanje u okviru programa EU-a, uključujući Erasmus+.

U ožujku 2025. Europska komisija donijela je strategiju za Uniju vještina. Cilj je Unije vještina ojačati stjecanje osnovnih i naprednih vještina, uključujući digitalne vještine, u cijelom EU-u promicanjem kontinuiranog

cjeloživotnog učenja. Temelj strategije je Akcijski plan za osnovne vještine kojem je cilj unaprjeđenje razine osnovnih vještina, uključujući digitalne i građanske vještine^b.

Rezultati Međunarodnog istraživanja računalne i informacijske pismenosti (ICILS) iz 2023. pokazuju da 42,5 % osoba u dobi od 13 do 14 godina nema osnovne vještine informacijske i računalne pismenosti³¹². Socioekonomski položaj snažan je prediktor računalne i informacijske pismenosti. Stopa slabijih obrazovnih rezultata učenika s najmanje jednim roditeljem koji je završio sveučilišni studij manja je za 16 postotnih bodova od stope djece čiji roditelji imaju nižu razinu kvalifikacije (32,4 % odnosno 48,6 %)³¹³.

Nadalje, najnoviji podaci iz OECD-ova Međunarodnog istraživanja o poučavanju i učenju (TALIS) pokazuju da samo 45,9 % nastavnika u državama članicama EU-a smatra da je spremno koristiti digitalne resurse i alate za poučavanje³¹⁴. Ti dokazi ukazuju na potrebu za jačanjem digitalnih vještina i pismenosti učenika, ali i vještina nastavnika te odgojno-obrazovnih djelatnika kroz poboljšano početno i kontinuirano obrazovanje nastavnika kako bi se pomoglo u zaštiti i poticanju autonomije djece i adolescenata na internetu.

Inicijativom za europski prostor obrazovanja se na razini EU-a promiče se razvoj „pristupa na razini cijelog sustava i cijele škole” kako bi se riješilo pitanje mentalnog zdravlja i dobrobiti u školama te izgradila pozitivna okruženja za učenje. Države članice EU-a prepoznale su važnost pružanja podrške roditeljima, školama i nastavnicima u promicanju mentalnog zdravlja i dobrobiti djece³¹⁵.

Savjetovanja s roditeljima i skrbnicima pokazuju da se roditelji često osjećaju preopterećenima i da „stalno zaostaju” za najnovijim tehnološkim dostignućima u okruženju društvenih medija+. Istodobno je informiranost o tome kako pružiti podršku djeci kada naiđu na štetan ili nezakonit sadržaj često ograničena³¹⁶.

Države članice istaknule su i potrebu da se pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga suzdrže od uvođenja praksi dizajna koje namjerno stvaraju ovisnost i usmjerene su na djecu te da promiču dizajn društvenih medija i drugih digitalnih usluga primjeren dobi³¹⁷.

**„Obrazovanje nastavnika
treba pozicionirati
kao nezakonodavni
stup sigurnosti djece
na internetu [...] Digitalno obrazovanje
treba integrirati u sve
programe obrazovanja
nastavnika i osposobiti
nastavnike za
djelotvornu suradnju
s roditeljima.”**

— LOUISE HEERAN FLYNN,
DOCENTICA U PODRUČJU OBRAZOVANJA
UČITELJA, TRINITY COLLEGE DUBLIN

AKCIJSKI PLAN ZA DIGITALNO OBRAZOVANJE

Digitalno obrazovanje i pismenost temeljni su preduvjet kako bi djeca i adolescenti stekli vještine koje su im potrebne za sigurno snalaženje u internetskom svijetu. Međutim, digitalne vještine i pismenost djece i adolescenata zaostaju za tehnološkim promjenama u okruženju društvenih medija+, što ne odgovara predodžbi da su maloljetnici danas „osobe digitalnog doba”.

- b.** Građanske vještine odnose se na sposobnost odgovornog djelovanja i potpunog sudjelovanja u građanskom životu te na vještine kao što su kritičko razmišljanje (relevantno za konstruktivno korištenje umjetne inteligencije) i medijska pismenost.

Uključivanje digitalnih vještina i pismenosti u nacionalne obrazovne sustave od ključne je važnosti. Istraživanje Eurobarometra iz 2025. pokazalo je da se 92 % Europljana slaže da bi digitalne vještine trebalo poučavati na svim razinama obrazovanja te da bi škole trebale učiti učenike kako upravljati utjecajem digitalnih tehnologija (uključujući društvene medije) na njihovo mentalno i fizičko zdravlje³¹⁸.

Kako bi podržala države članice EU-a u pružanju visokokvalitetnog, uključivog i dostupnog digitalnog obrazovanja, Europska komisija provodi Akcijski plan za digitalno obrazovanje (2021. – 2027.). Plan državama članicama EU-a omogućuje da svoje obrazovne sustave prilagode brzim tehnološkim promjenama i sve većoj važnosti digitalnih vještina.

Dva glavna strateška prioriteta Akcijskog plana za digitalno obrazovanje jesu izgradnja snažnog europskog ekosustava digitalnog obrazovanja i poboljšanje digitalnih vještina i kompetencija. Konkretno, plan podržava poboljšanje infrastrukture i okruženja za digitalno učenje, internetske povezivosti i digitalne opreme u školama, pružanje visokokvalitetnih digitalnih obrazovnih sadržaja i platformi te osposobljavanje učitelja i nastavnika za korištenje digitalnih alata i pedagoških metoda.

U okviru Akcijskog plana za digitalno obrazovanje Komisija je u ožujku 2026. objavila četiri skupa smjernica³¹⁹ za potporu učiteljima, nastavnicima i drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima u pitanjima kao što su suzbijanje dezinformacija i promicanje digitalne pismenosti te etičko korištenje umjetne inteligencije i podataka u obrazovanju, visokokvalitetni digitalni obrazovni sadržaji i poučavanje informatike.

U Smjernice za učitelje, nastavnike i druge odgojno-obrazovne djelatnike o suzbijanju dezinformacija i promicanju digitalne pismenosti putem obrazovanja i osposobljavanja sadržavaju resurse o informiranom i sigurnom korištenju društvenih medija, generativnoj umjetnoj inteligenciji, ranom prepoznavanju lažnog sadržaja (engl. *pre-bunking*)³ i nastavne planove za učitelje i nastavnike za obradu pitanja zlostavljanja na internetu uz teme kao što su rodni stereotipi i uvjerljivi krivotvoreni sadržaji³²⁰.

U okviru Akcijskog plana za digitalno obrazovanje Europska platforma za digitalno obrazovanje djeluje kao internetska zajednica koja okuplja odgojno-obrazovne djelatnike, donositelje politika, istraživače i druge dionike. Putem platforme oni razmjenjuju znanje i primjere dobre prakse te zajednički osmišljavaju rješenja za digitalno obrazovanje. Platforma također podržava učitelje, nastavnike i druge odgojno-obrazovne djelatnike u povezivanju i sudjelovanju u aktivnostima u području digitalnog obrazovanja, kao što je vršnjačko učenje.

Nadalje, programi Erasmus+ i Europske snage solidarnosti te Europska platforma za školsko obrazovanje (ESEP) i zajednica eTwinning nude dodatnu potporu za izgradnju autonomije maloljetnika i odgojno-obrazovnih djelatnika na internetu. To uključuje prilike za neformalno učenje i angažman te podršku za prostore u kojima školske zajednice mogu komunicirati, rasti i razvijati svoje vještine.

Krajem 2026. Europska komisija pokrenut će paket mjera za obrazovanje. Paket će podržati pripremu nacionalnih obrazovnih ekosustava za budućnost rješavanjem strukturnih izazova, uključujući potrebu za sigurnom, suverenom i pouzdanom europskom infrastrukturom za digitalno obrazovanje. Paket će djeci i adolescentima pomoći da steknu ključne vještine za konstruktivno korištenje umjetne inteligencije i digitalnih tehnologija tako što će se u nacionalne obrazovne sustave nastojati uključiti digitalna dobrobit i pismenost te sigurnost na internetu.

- c. Rano prepoznavanje lažnog sadržaja preventivna je mjera čiji je cilj pripremiti publiku da prepozna informacijske rizike i odupre se njima, uključujući pogrešne informacije i dezinformacije.

KAMPANJA „UMJETNA INTELIGENCIJA ≠ ČOVJEK – RAZGOVARAJ S OSOBOM”

Inicijative za informiranje građana na nacionalnoj razini, uključujući kampanju „Umjetna inteligencija ≠ čovjek – razgovaraj s osobom”, pokazuju važnost podupiranja djece i adolescenata u razumijevanju prirode i ograničenja alata koji se temelje na umjetnoj inteligenciji, uključujući chatbotove, te načina na koji se ti alati koriste na kritičan i odgovoran način.

Takve inicijative prenose jasnu poruku djeci i adolescentima: iako umjetna inteligencija može biti koristan alat kad se koristi s odgovarajućim zaštitnim mjerama, ona ne može zamijeniti ljudske odnose.

Kampanja je provedena u proljeće 2026., a osmislilo ju je luksemburško Ministarstvo obrazovanja, djece i mladih u suradnji s Centrom za sigurniji internet „BEE SECURE”, Centrom za psihosocijalnu i školsku potporu (CePAS) i luksemburškom udrugom studenata (CNEL).

Skrenula je pozornost na niz potencijalnih rizika povezanih s nekritičkim ili prekomjernim korištenjem umjetne inteligencije. To uključuje mogućnost povećane društvene izolacije, korištenje umjetne inteligencije kao zamjene za ljudsku interakciju te smanjenje stvarnog dijaloga i komunikacije uživo.

Osim toga, kampanja je skrenula pozornost na dvojbe povezane s „kognitivnim rasterećenjem”, koje se odnose na situacije u kojima se korisnici sve više oslanjaju na sustave umjetne inteligencije za strukturiranje razmišljanja, generiranje odgovora ili donošenje odluka. To bi mogle smanjiti prilike za samostalno promišljanje i aktivni kognitivni angažman. U kampanji se naglašavaju i pitanja zaštite podataka i privatnosti povezana s korištenjem umjetne inteligencije.

OKVIR ZA PISMENOST U PODRUČJU UI-ja

OECD i Europska komisija predstavili su u lipnju 2026. Okvir za pismenost u području UI-ja za osnovno i srednjoškolsko obrazovanje³²¹. U okviru inicijativa promiču se zajednički pristupi razvoju pismenosti u području UI-ja u nacionalnim obrazovnim sustavima.

Tim se okvirom učiteljima i nastavnicima, obrazovnim sustavima i školama pomaže da djeci pruže kompetencije koje su im potrebne kako bi razumjeli umjetnu inteligenciju i kritički je koristili. Cilj mu je omogućiti djeci sigurnu interakciju s umjetnom inteligencijom, upravljanje razvojem umjetne inteligencije i njegovo oblikovanje te da kritički procjenjuju mogućnosti i rizike koje ti alati donose.

SUDJELOVANJE DJETETA

Djeci i adolescentima moraju se pružiti smislene mogućnosti za sudjelovanje u demokratskom životu te moraju biti sustavno uključeni u odluke koje utječu na njihov svakodnevni život. To uključuje osmišljavanje i provedbu politika koje promiču zaštitu i autonomiju maloljetnika na internetu.

Smisljeno sudjelovanje djece temelji se na uzajamnom poštovanju, transparentnosti i dobrovoljnoj prirodi sudjelovanja. Svako sudjelovanje koje uključuje djecu zahtijeva pružanje jasnih i njihovoj dobi prilagođenih informacija o ciljevima i postupku sudjelovanja, kao i definiranje odgovarajućih mjera zaštite. Maloljetnike bi trebalo jasno obavijestiti o tome kako će se njihov doprinos koristiti.

Iznimno je važno osigurati da se maloljetnici prepoznaju kao dionici u donošenju odluka koje oblikuju njihov život kako bi se poštovala njihova prava, na internetu i izvan njega. U prvom stupu Strategije EU-a o pravima djeteta prepoznaje se važnost sudjelovanja djece, koje se promiče, primjerice, putem Platforme EU-a za sudjelovanje djece.

Aktivnosti sudjelovanja mladih, provjera usklađenosti zakonodavstva s pravima mladih, dijalozi o politikama za mlade, savjetodavni odbor za mlade i dijalog EU-a s mladima, također imaju važnu ulogu u povećanju uključenosti mladih u oblikovanje politika na razini EU-a.

Aktivnim uključivanjem djece i adolescenata u rasprave o sigurnosti na internetu oblikovatelji politika ispunjavaju pravne i etičke obveze, ali i koriste jedinstvene perspektive maloljetnika u zaštiti i poštovanju njihovih prava na internetu. Trebalo bi poduzeti mjere kako bi se osiguralo da sudjelovanje djece uključuje djecu i adolescente različitog podrijetla i geografskih područja, čime bi se zajamčila uključenost i djelotvornost mjera osmišljenih za zaštitu i poticanje autonomije maloljetnika na internetu.

Osim toga, važno je poticati autonomiju djece i adolescenata kako bi i sami sudjelovali u stvaranju sigurnog prostora društvenih medija+. Pritužbe maloljetnika trebale bi se smatrati prioritetom u postupcima moderiranja sadržaja koje provode pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga.

U Preporuci Europske komisije o razvoju i jačanju integriranih sustava za zaštitu djece države članice EU-a pozivaju se da osiguraju sudjelovanje djece, da uspostave dosljedan pravni i politički okvir za zaštitu djece, sigurne i povjerljive mehanizme za podnošenje pritužbi i izvješćivanje prilagođene djeci te kvalitetne usluge i skrb u obitelji i zajednici³²².

PLATFORMA EU-a ZA SUDJELOVANJE DJECE

Djeca imaju pravo slobodno izražavati svoja stajališta i pravo da se ona uzmu u obzir kad je riječ o pitanjima koja ih se tiču³²³. Kako bi se ta prava provela u praksi, Europska komisija uspostavila je Platformu EU-a za sudjelovanje djece.

Platforma EU-a za sudjelovanje djece nudi namjenski prostor u kojem djeca mlađa od 18 godina mogu izravno surađivati s oblikovateljima politika i donositeljima odluka. Platforma djeci i adolescentima pruža siguran prostor za razmjenu mišljenja i raspravu o temama koje na njih utječu. Platforma organizira aktivnosti, uključujući sastanke, radionice, osposobljavanja, internetske ankete i ankete uživo kako bi prikupila stajališta djece.

Na Platformi EU-a za sudjelovanje djece Europska komisija savjetovala se s tisućama djece, među ostalim o pitanjima kao što su zlostavljanje i sigurnost na internetu, digitalna dobrobit te predstojeći Akt o digital-

„Mjere za poboljšanje sigurnosti djece na internetu trebale bi biti usmjerena na stvaranje sigurnih i poticajnih digitalnih okruženja, koja djeci i dalje omogućuju da uče, igraju se, sudjeluju, komuniciraju i pristupaju informacijama.”

— ALEXANDRA WEILENMANN,
PROFESORICA ZA PROJEKTIRANJE
INTERAKCIJE, SVEUČILIŠTE U GÖTEBORGU

noj pravednosti. Taj je proces doveo do stvaranja „poziva na djelovanje za donositelje odluka u EU-u”³²⁴ koji se bavi pitanjima koja su djeci najvažnija.

U okviru tih savjetovanja djeca su naglasila da žele aktivno sudjelovati u oblikovanju pravila koja utječu na njihove aktivnosti na internetu. Mnogi su ujedno jasno istaknuli da su odrasli, a ne djeca, odgovorni za način na koji su internetski svijet i društveni mediji+ danas dizajnirani i funkcioniraju te da djecu ne bi trebalo kažnjavati zbog njihovih nedostataka.

Poruka djece je jasna: žele da internetski svijet bude sigurniji, pravedniji i razumljiviji, uz stroža pravila u slučajevima u kojima internetske usluge mogu biti nepoštene, štetne ili stvarati ovisnost. Također su pozvala na alternative društvenim medijima+, uključujući izvanškolske aktivnosti i sport, te na to da donositelji odluka rješavaju pitanja dobrobiti i mentalnog zdravlja povezana s korištenjem društvenih medija među djecom.

PREPORUKE DJECE

Od 16. do 18. travnja 2026. 20 djece i mladih iz različitih država članica EU-a sastalo se u Berlinu radi studijskog posjeta Platforme EU-a za sudjelovanje djece o dobrobiti i mentalnom zdravlju.

Tijekom ta dva dana razmjenjivali su iskustva, učili i zajedno osmislili preporuke o tome kako se djeca mogu osjećati sigurno, podržano, poštovano i saslušano kad je riječ o mentalnom zdravlju te kako odrasli, škole, obitelji i službe mogu bolje podržati njihovu dobrobit.

U okviru studijskog posjeta djeca su dala nekoliko preporuka o tome što im je potrebno za jačanje njihove dobrobiti:

- // Trebali bismo imati slobodu ostati u razgovoru ili ga napustiti, imati siguran prostor za izražavanje svog mišljenja te znati kome se možemo obratiti.
- // Potrebni su nam stabilni i pouzdani sustavi podrške, strukture u kojima možemo biti saslušani te zajednica na koju se možemo osloniti.
- // Trebali bismo imati pristup „emocionalnim ispušnim ventilima”: tjelovježbi i sportu, hobijima, vođenju dnevnika, opuštanju, sigurnim prostorima za igru i aktivnost.
- // Škole bi trebale normalizirati razgovore o mentalnom zdravlju i uvesti redovite dane za rješavanje problema mentalne dobrobiti. Trebalo bi stvoriti sigurna okruženja u kojima se osjećamo ugodno raspravljati o našem mentalnom zdravlju, a učitelji i nastavnici bi trebali biti osposobljeni za pružanje potpore mentalnom zdravlju, jednako kao što su obučeni za pružanje prve pomoći. Svaka škola trebala bi imati stručno osposobljenog psihologa ili savjetnika kojem učenici doista mogu pristupiti i u kojeg imaju povjerenja.
- // Potrebna nam je jasna, otvorena i djelotvorna komunikacija s odraslima.
- // Potrebne su nam jasne informacije kako bismo utvrdili kojim se odraslim osobama možemo obratiti za pomoć u različitim okruženjima i za različita pitanja.
- // Zdravstvene teme moraju biti dovoljno obuhvaćene u školama kako ne bismo morali koristiti internetske prostore za popunjavanje praznina^{d.}

d. U Bugarskoj su, na primjer, djeca prijavila da primaju informacije o zdravstvenim temama uglavnom putem alata umjetne inteligencije.

Uzajamno savjetovanje

Uzajamno savjetovanje može imati važnu ulogu u promicanju dobrobiti djece i adolescenata na internetu i izvan njega stvaranjem poticajnog okruženja za raspravu o problemima s obučanim vršnjacima. Budući da je djeci često lakše povjeriti se osobi koja je bliska njihovoj dobi, uzajamno savjetovanje može potaknuti rano traženje pomoći i doprinijeti u sprečavanju eskalacije problema te osigurati siguran prostor izvan interneta za njihovo povezivanje i stvaranje smislenih veza na temelju zajedničkih iskustava.

U kontekstu sigurnosti djece na internetu vršnjački savjetnici mogu pomoći u informiranju o rizicima, uključujući zlostavljanje na internetu, zdravo korištenje zaslona i društvenih medija+, pogrešne informacije i dezinformacije, umjetnu inteligenciju te važnost zaštite osobnih podataka. Vršnjački savjetnici mogu poticati pozitivno ponašanje u digitalnom svijetu, uključujući komunikaciju s poštovanjem, empatiju, kritičko razmišljanje i odgovorno sudjelovanje na internetu.

Budući da potporu pružaju vršnjaci slične dobi koji dijele slična iskustva, uzajamno savjetovanje često se smatra pristupačnijim i vjerodostojnijim te manje formalnim ili zastrašujućim za djecu i adolescente. Može potaknuti osjećaj pripadnosti, uključenosti i uzajamne potpore u školama ili zajednicama, čime se maloljetnicima omogućuje da imaju aktivnu ulogu u međusobnoj potpori kako bi bili sigurni na internetu.

„Stvarna sigurnost na internetu nadilazi regulaciju. Za to su potrebni digitalna pismenost, pristupačna podrška i ulaganja u izvanmrežne prostore.”

— MARTINA TÓTHOVÁ,
SAVJETODAVNI ODBOR ZA MLADE, VIJEĆE
MLADIH SLOVAČKE

PRIMJERI NAJBOLJE PRAKSE UZAJAMNOG SAVJETOVANJA

Referentni centar za psihosocijalnu potporu Međunarodne federacije društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca (IFRC) razvio je skup alata pod nazivom „Psihološka prva pomoć za mlade vršnjake” kako bi se mladima pomoglo da pomognu svojim vršnjacima u teškim vremenima³²⁵.

Taj skup alata pomaže mladima da steknu autonomiju tako što nudi vještine i znanja koja su im potrebna da pomognu vršnjacima te ukazuje na važnost brige o sebi³²⁶. Glavni je cilj skupa alata ojačati otpornost mladih u slučaju poteškoća i kriznih događaja te ih osposobiti znanjem i vještinama iz područja psihološke prve pomoći³²⁷. Uključuje priručnik u kojem se predstavlja koncept psihološke prve pomoći i navode praktični primjeri kako ga mladi mogu primijeniti kako bi pomogli svojim vršnjacima³²⁸.

Skup alata sadržava i paket za osposobljavanje za škole, klubove mladih i sportske klubove te izviđačke organizacije. Sudionici uče o problemima na koje nailaze osobe njihove dobi, kriznim događajima i reakcijama kako bi primijenili temeljna načela psihološke prve pomoći i prakse brige o sebi³²⁹. Sudionici također uče prepoznati kada nekome treba pomoć koja nadilazi ono što mogu pružiti³³⁰.

Još je jedan primjer dobre prakse portugalska inicijativa „Líderes Digitais” (digitalni čelnici), koju je razvio Centar za osvještavanje SeguraNet³³¹. Kroz vršnjački pristup, u okviru inicijative učenici stječu vještine i znanja koji su im potrebni da djeluju kao digitalni ambasadori unutar svojih škola.

Učenici sudionici pohađaju osposobljavanje o temama kao što su digitalno građanstvo, sigurnost na internetu, zlostavljanje na internetu, privatnost i zaštita podataka, pogrešne informacije, medijska pismenost i odgovorno korištenje novih tehnologija, uključujući umjetnu inteligenciju. Zatim to znanje dijele s vršnjacima kroz aktivnosti informiranja, radionice, rasprave u učionici i neformalnu podršku, čime doprinose sigurnijoj i pozitivnijoj digitalnoj kulturi u školskoj zajednici.

Inicijative pod vodstvom vršnjaka, kao što je „Líderes Digitais”, pokazuju kako djeca mogu imati aktivnu ulogu u promicanju dobrobiti na internetu i digitalne otpornosti. Poticanjem dijaloga među vršnjacima takve inicijative potiču pozitivno digitalno ponašanje, uključujući komunikaciju na internetu s poštovanjem, kritičko razmišljanje, empatiju i odgovorno sudjelovanje u digitalnim okruženjima, a pritom jačaju osjećaj pripadnosti i uzajamne podrške među djecom.

Međutim, dugoročni uspjeh i skalabilnost inicijativa uzajamnog savjetovanja ovise o kontinuiranom financiranju i institucionalnoj potpori kako bi se osigurao kontinuitet i većem broju škola i djece omogućilo da sudjeluju u tim inicijativama. Stoga je nužno prepoznati njihovu vrijednost i ulagati u njihov kontinuirani razvoj s obzirom na njihov znatan doprinos sigurnosti i dobrobiti djece na internetu.

Preporuke

1. PREPORUKA

Razviti više sigurnih mogućnosti za aktivno sudjelovanje djece u oblikovanju društvenih medija+

Djeca i adolescenti trebali bi imati smislene mogućnosti za aktivno oblikovanje propisa, politika i obrazovnih inicijativa za promicanje njihove sigurnosti i autonomije na internetu. Trebalo bi proširiti korištenje alata za sudjelovanje djece i mladih kako bi se nadopunilo to djelovanje. Konkretnije, djecu bi trebalo uključiti u zajedničko osmišljavanje sigurnosnih politika, programa za osposobljavanje, evaluacija i smjernica. Mjere bi trebalo kontinuirano pratiti i ocjenjivati kako bi se procijenio njihov učinak na sigurnost i prava djece.

Djeca bi kroz postupke sudjelovanja trebala dobiti jasne informacije, razumjeti kako će se njihovi doprinosi upotrebljavati i primiti povratne informacije o ishodima. Posebno treba poraditi na uključivanju djece iz ugroženih, marginaliziranih i ranjivih skupina. Sve aktivnosti sudjelovanja koje uključuju djecu trebale bi biti popraćene odgovarajućim zaštitnim mjerama.

2. PREPORUKA

Poboljšati mehanizme za podnošenje pritužbi i prijavljivanje te prava potrošača s obzirom na djecu i adolescente

Prijave i pritužbe djece i adolescenata trebale bi se smatrati prioritetom u postupcima moderiranja sadržaja koje provode pružatelji društvenih medija i drugih digitalnih usluga. Potrebno je ojačati obveze pružatelja na temelju postojećih okvira kako bi se telefonske linije za pomoć i mehanizmi za podnošenje pritužbi financirali na odgovarajući način. Ti mehanizmi moraju biti primjereni dobi, jednostavni za korištenje, pristupačni, djelotvorni i moraju štititi privatnost.

3. PREPORUKA

Financirati i promicati uspostavu i korištenje društvenih medija i drugih digitalnih usluga utemeljenih na vrijednostima EU-a u okviru kojih maloljetnici mogu sigurno komunicirati jedni s drugima

Javnim ulaganjima trebalo bi podupirati uspostavu i uključivanje društvenih medija i drugih digitalnih usluga koji se temelje na vrijednostima EU-a, s integriranom sigurnošću i primjerenih dobi korisnika. Takve bi usluge trebale osigurati dostupnost pouzdanih informacija i osposobiti djecu i adolescente (ali i odrasle) za sigurne interakcije na internetu bez izlaganja štetnim značajkama.

4. PREPORUKA**Poticati široku provedbu mjera u području digitalnog obrazovanja i pismenosti za maloljetnike, roditelje i skrbnike, nastavnike i druge odgojno-obrazovne djelatnike**

Digitalno obrazovanje i pismenost trebali bi biti sastavni dio svih razina obrazovanja kao ključne osnovne vještine za maloljetnike, roditelje i nastavnike. Digitalna dobrobit trebala bi biti uključena u digitalno obrazovanje za sve.

Obrazovanje bi djeci i adolescentima trebalo omogućiti da kritički ocjenjuju informacije i izvore na internetu i da prepoznaju tehnike manipulacije, uključujući dezinformacije, uvjerljive krivotvorene sadržaje i ciljano oglašavanje. Također bi trebalo pomoći u izgradnji razumijevanja među maloljetnicima, roditeljima i nastavnicima o tome kako se digitalni sadržaj stvara i dijeli te kako algoritmi oblikuju ono što korisnici vide i doživljavaju u svijetu društvenih medija+.

Strukturirano obrazovanje o sigurnosti na internetu trebalo bi omogućiti stjecanje praktičnih vještina u području zaštite osobnih podataka, upravljanja postavkama privatnosti, održavanja sigurnih digitalnih identiteta i utvrđivanja rizika, posebno na društvenim medijima+, uslugama razmjene poruka i okruženjima za videoigre. Te bi vještine trebalo razvijati postupno, počevši s osnovnim sigurnosnim navikama i napredujući prema složenijem razumijevanju digitalnog otiska, privole i rizika platformi. Smjernice o ravnoteži, upravljanju pažnjom i prepoznavanju prekomjernih ili štetnih obrazaca upotrebe trebale bi uzeti u obzir pitanje zdrave upotrebe zaslona.

Centri za sigurniji internet trebali bi i dalje imati glavnu ulogu u provedbi osposobljavanja, aktivnosti informiranja, pružanju resursa i podrške za djecu, roditelje, skrbnike i nastavnike. Trebalo bi financirati razvoj lako dostupnih internetskih tečajeva za roditelje, nastavnike i mlade korisnike.

Osim sigurnosti, u obrazovanju bi trebalo naglasiti mogućnosti i izgradnju autonomije: kako učenici mogu koristiti digitalne alate za učenje, kreativnost, suradnju i građansko sudjelovanje.

5. PREPORUKA**Stvoriti više mogućnosti i odgovarajuću infrastrukturu za potporu aktivnostima izvan interneta**

Države članice i lokalne vlasti trebale bi održavati i proširiti pristup priuštivom sportu, umjetnosti, klubovima za mlade, knjižnicama i društvenim prostorima kako bi se potaknulo zdravo sudjelovanje u aktivnostima izvan interneta i stvorile privlačne alternative prekomjernoj upotrebi zaslona među maloljetnicima. To bi trebalo uključivati ulaganja u sigurna i uključiva okruženja primjerena dobi u kojima se maloljetnici mogu povezati, učiti, igrati i graditi pozitivne odnose u svojim zajednicama.

6. PREPORUKA**Promicati zajedničko stvaranje smjernica za roditelje**

EU i države članice bi zajedno s udrugama roditelja trebali promicati izradu smjernica za roditelje. Smjernice bi mogle pružiti jasne i pristupačne savjete za jačanje uloge roditelja i skrbnika u podupiranju sigurnog, odgovornog i pozitivnog korištenja društvenih medija+ među maloljetnicima. Trebale bi sadržavati

praktične savjete o ključnim područjima, uključujući sigurnost i privatnost na internetu, digitalnu dobrobit, etičko i odgovorno korištenje i pristup potpori.

7. PREPORUKA

Osigurati kontinuiranu potporu za roditelje i skrbnike pomoću najsuremenijih alata za kontrolu i nadzor

Mjere za izgradnju autonomije maloljetnika trebalo bi dopuniti kontinuiranom podrškom roditeljima i skrbnicima, ne samo u području digitalnih vještina i pismenosti, već i alatima koji im omogućuju da usmjeravaju maloljetnike u korištenju društvenih medija i drugih digitalnih usluga, bez nerazmjernog ograničavanja prava djece. To uključuje stavljanje na raspolaganje praktičnih alata za roditeljski nadzor i informiranje o njima, dopunjenih pouzdanim informacijama o rizicima, sigurnim praksama i načinima interakcije s djecom. Informiranje roditelja trebalo bi se odvijati uživo (na primjer, na sastancima s nastavnicima u školi, tijekom posjeta pedijatru, trudnoće ili roditeljskog dopusta).

Alati za roditeljski nadzor trebali bi biti djelotvorni, jednostavni za korištenje, interoperabilni i primjereni dobi, u skladu s vještinama koje su maloljetnici dotad stekli, te osmišljeni za poticanje komunikacije, učenja i autonomije, a ne kontrole. To je ključno za promicanje postupnog prelaska maloljetnika na autonomno korištenje društvenih medija+. Tim bi se alatima trebalo osigurati da se promjene mogu provesti samo uz istu razinu ovlaštenja koja je potrebna za njihovu aktivaciju, da se primjenjuju bez obzira na uređaj ili operativni sustav te da uključuju zaštitne mjere kojima se maloljetnike obavješćuje o mogućoj zlouporabi od strane roditelja (na primjer, jasna obavijest maloljetnicima kad se aktiviraju alati za nadzor).

8. PREPORUKA

Osigurati dostatno javno financiranje i zajedničke standarde za organizacije civilnog društva i uzajamno savjetovanje

EU i države članice trebali bi osigurati da centri za sigurniji internet i usporedive organizacije civilnog društva i dalje primaju dostatna financijska sredstva i da se njihov rad temelji na zajedničkim standardima koje su razvili stručnjaci. To je presudno za održavanje i daljnji razvoj njihovih aktivnosti, uključujući informiranje, osposobljavanje i usluge potpore. Javno financiranje neophodno je kako bi se zajamčila neovisnost i kohezija.

Financiranje bi trebalo poduprijeti i daljnji razvoj uzajamnog savjetovanja, telefonskih linija za pomoć, dežurnih telefonskih linija, obrazovnih resursa, informativnih kampanja i aktivnosti izgradnje kapaciteta. Dodatna ulaganja trebala bi se usmjeriti na povećanje vidljivosti, dostupnosti i dosega tih usluga, među ostalim među ranjivim maloljetnicima, kao i na potporu inicijativama za promicanje sigurnijih društvenih medija+.

9. PREPORUKA

Omogućiti da zdravstveni sustav dijagnosticira i liječi ovisnosti i druge poremećaje mentalnog zdravlja povezane s korištenjem društvenih medija i drugih digitalnih usluga

Zdravstveni sustavi trebali bi primjenjivati dijagnostičke standarde ICD-11 za bihevioralne ovisnosti, uključujući poremećaje povezane s videoigrama i kompulzivno korištenje društvenih medija+. Liječenje tih

poremećaja na temelju dokaza trebalo bi biti dostupno u okviru zdravstvenog sustava. Zdravstveni radnici i psihoterapeuti trebali bi biti svjesni mogućih posljedica štete prouzročene „digitalnim zanemarivanjem” i nedobrovoljnim izlaganjem sadržaju koji nije primjeren dobi, zlostavljanjem na internetu, mamljenjem na internetu, seksualnom iznudom i drugim štetama.

Zdravstveni sustavi trebali bi osigurati liječenje PTSP-a i drugih psihopatoloških posljedica na temelju dokaza. Nadalje, sustavi bi mogli uključiti procjenu digitalnih rizika u pedijatrijske preglede i selektivne pristupe prevenciji za ranjive maloljetnike. Prevencija i bihevioralni izazovi, uključujući „post od interneta” ili „digitalni detoks”, mogli bi promicati iskustva izvan interneta i promjenu kulture koja se odnosi na korištenje interneta među maloljetnicima.

10. PREPORUKA

Uključiti digitalnu i medijsku pismenost u osposobljavanje nastavnika te omogućiti sudjelovanje roditelja

EU i države članice trebali bi osigurati da se u inicijalno i kontinuirano obrazovanje učitelja i nastavnika sustavno integriraju digitalne vještine i pismenost, uključujući pismenost u području umjetne inteligencije, te digitalna dobrobit. Nastavnici moraju biti osposobljeni za razvoj kritičke i medijske pismenosti djece i adolescenata uz kompetencije u području digitalnih vještina za sigurno korištenje društvenih medija+.

Trebali bi biti svjesni rizika od „prekomjerne digitalizacije” u školama. Novi digitalni alati, kao što je umjetna inteligencija, trebali bi se, prema potrebi, koristiti u posebne pedagoške svrhe. Obrazovanje učitelja i nastavnika trebalo bi uključivati i blisku suradnju s roditeljima kako bi se maloljetnicima pružila bolja podrška za zdravo i uravnoteženo korištenje zaslona, razumjelo kako djeca i adolescenti koriste društvene medije i druge digitalne usluge te razvile strategije primjerene dobi za raspravu o rizicima i iskustvima na internetu u učionici i kod kuće.

11. PREPORUKA

Promicati pismenost u području umjetne inteligencije kao sastavni dio digitalnog obrazovanja

Pismenost u području umjetne inteligencije trebalo bi uključiti u digitalno obrazovanje u školama i drugim ustanovama za obrazovanje i osposobljavanje. Maloljetnici bi trebali razumjeti mogućnosti, ograničenja i rizike povezane s tehnologijama umjetne inteligencije (tj. chatbotovi / virtualni prijatelji kreirani umjetnom inteligencijom, sustavi preporučivanja i generativna umjetna inteligencija), uključujući mogućnost dobivanja netočnih informacija, manipulacije i sintetičkog sadržaja.

Promicanje pismenosti moglo bi se temeljiti na Okviru za pismenost u području UI-ja za osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje koji su razvili Europska komisija i OECD. Maloljetnici ne bi smjeli biti izloženi antropomorfnim UI suradnicima koji stvaraju dojam odnosa nalik ljudskim odnosima bez nadzora.

12. PREPORUKA**Škole bi trebale pružati strukturirane mogućnosti za poboljšanje mentalnog zdravlja i digitalne dobrobiti**

Škole moraju imati proaktivnu ulogu u ublažavanju rizika povezanih s društvenim medijima+ i podržavati mentalno zdravlje i dobrobit djece i adolescenata. Škole bi trebale organizirati aktivnosti informiranja i osposobljavanja za roditelje, maloljetnike i njihove roditelje kako bi ih informirale o sigurnosti na internetu, mentalnom zdravlju i dobrobiti.

Škole bi trebale proširiti pristup školskom savjetovanju i drugim oblicima potpore mentalnom zdravlju za probleme povezane s korištenjem društvenih medija+ među maloljetnicima. Trebali bi biti dostupnu sigurni fizički i internetski prostori bez stigmatizacije u kojima učenici mogu otvoreno razgovarati o poteškoćama (tj. mentalnom zdravlju, dobrobiti itd.) koje proizlaze iz njihovih iskustava na internetu u okruženjima društvenih medija+. Škole bi trebale imati pristup kvalificiranim stručnjacima iz područja zdravstva i socijalne skrbi, uključujući za mentalno zdravlje koji mogu pružati podršku u skladu s trenutačnim potrebama pojedinca. Stručnjaci za mentalno zdravlje trebali bi proći specijalizirano osposobljavanje o digitalnoj dobrobiti i štetnom sadržaju na internetu.

Škole bi također trebale uspostaviti pristupačne i povjerljive mehanizme prijavljivanja primjerene djeci za prijavljivanje problema maloljetnika na internetu. Kako bi se dodatno ojačala zaštita, škole bi trebale imati mogućnosti upućivanja na vanjske usluge zaštite djece, mentalnog zdravlja i specijalizirane službe podrške.

13. PREPORUKA**U obrazovnim rješenjima posebnu pozornost trebalo bi posvetiti ranjivim skupinama**

Maloljetnici koji se suočavaju sa socioekonomskim poteškoćama, posebnim obrazovnim potrebama, nepovoljnim iskustvima u djetinjstvu, diskriminacijom ili poteškoćama s mentalnim zdravljem mogu biti izloženi povećanim rizicima na društvenim medijima+. Obrazovne mjere i mjere podrške trebale bi biti uključive, prema potrebi usmjerene te osmišljene kako bi se smanjile nejednakosti u sudjelovanju u društvenim medijima i digitalnom okruženju te u dobrobiti.

U školama bi se mogle provoditi proaktivne, ciljane intervencije za ublažavanje nerazmjernog učinka štete na internetu na ranjive i marginalizirane maloljetnike kako bi se zaštitile i podržale ranjive skupine. Trebalo bi proširiti ravnopravan pristup uređajima, povezivosti i pomoćnim tehnologijama, među ostalim za djecu s teškoćama u razvoju.

14. PREPORUKA**Ulagati u sigurnu, preventivnu, stabilnu i pouzdanu obrazovnu digitalnu infrastrukturu**

Školama su potrebni sigurna, pouzdana i provjerena digitalna infrastruktura i alati za jačanje digitalnih vještina maloljetnika i osiguravanje digitalne suverenosti Europe. Europske škole u velikoj mjeri koriste aplikacije iz trećih zemalja, a i dalje postoje prepreke uvođenju rješenja razvijenih u EU-u. EU bi trebao dati prednost i podržati razvoj i uvođenje sigurne i interoperabilne digitalne infrastrukture i alata za obrazovanje te smanjiti strateške ovisnosti.

Zahvale

Naša zadaća kao supredsjedatelja i posebnih savjetnika bila je voditi i usmjeravati višeslojni proces: prikupljanje znanja kroz suradnju sa stručnjacima tijekom sastanaka Posebnog odbora, prikupljanje dokaza od stručnjaka te održavanje razmjena i kontakata s brojnim dionicima.

Ovo izvješće ne bi bio moguće bez velikog broja ljudi predanih osiguravanju sigurnog snalaženja u svijetu društvenih medija+ djece i adolescenata. Iako smo za preporuke odgovorni isključivo mi, puno dugujemo doprinosu drugih priznatih stručnjaka i predstavnika roditelja i mladih te Europskoj komisiji.

Prije svega, željeli bismo zahvaliti predsjednici Europske komisije **Ursuli von der Leyen** na njezinu kontinuiranom interesu i podršci našem radu. Njezino sudjelovanje i angažman na sastancima Posebnog odbora naglašavaju njezinu predanost sigurnosti djece na internetu, što smo mi i svi sudionici iznimno cijenili. Zahvaljujemo predsjednici na njezinu dugogodišnjem interesu i predanosti sigurnosti djece, zahvaljujući kojima je bilo moguće provesti ovaj rad i razviti konkretne preporuke za dobrobit djece i adolescenata u Europi. Također bismo željeli zahvaliti predstojniku ureda predsjednice **Björnu Seibertu**, koji je pratio cijeli proces od samog početka, i **Patriciji Reilly**, članici ureda predsjednice, na njezinoj stalnoj potpori.

Osim toga, željeli bismo zahvaliti svim sudionicima sastanaka Posebnog odbora. Zahvalni smo svima koji su s nama podijelili izvanrednu količinu znanja, iskustva i predanosti za dobrobit mladih u Europi. Posebno zahvaljujemo **Julie Inman Grant**, australskoj povjerenici za e-sigurnost, i **Lucasu Borgesu**, nadzorniku za regulaciju pri Brazilskoj agenciji za zaštitu podataka na vrijednim uvidima i lekcijama iz njihovih zemalja u području sigurnosti djece na internetu.

Pažljivo smo saslušali sve, ali zaključci ovog izvješća naša su odgovornost.

ZAHVALJUJEMO SUDIONICIMA POSEBNOG ODBORA*:

**nepotpun popis*

- // **Ayata**, petnaestogodišnja predstavica Platforme EU-a za sudjelovanje djece
- // **Zuzanna**, sedamnaestogodišnja predstavica Platforme EU-a za sudjelovanje djece
- // **Kimmo Alho**, psiholog i profesor emeritus, Sveučilište u Helsinkiju
- // **Mehdi Arfaoui**, sociolog, Commission nationale de l'informatique
- // **Leanda Barrington-Leach**, izvršna direktorica, zaklada 5Rights

- // **Gabriele Battimelli**, ambasadorica za bolji internet za djecu+ u Italiji
- // **Owen Bennett**, neovisni stručnjak za regulaciju digitalnih tehnologija
- // **Elena Bozzola**, pedijatrija i članica Nacionalnog vijeća Talijanskog pedijatrijskog društva
- // **Matthias Brand**, profesor i načelnik Odjela za psihologiju, Sveučilište u Duisburgu
- // **Urs Buscke**, viši pravni službenik, Europska organizacija za zaštitu potrošača (BEUC)
- // **Ana Caballero**, predsjednica stručne skupine za poboljšanje zaštite maloljetnika u digitalnom svijetu, Španjolska
- // **Alex Cooney**, glavni izvršni direktor i suosnivač, CyberSafeKids
- // **Lies Craeynest**, osnivačica, KidsUnplugged
- // **Jutta Croll**, predsjednica, Stiftung Digitale Chancen
- // **María del Mar España Martí**, direktorica Plataforma Control Z
- // **Sigge Eriksson**, predsjednik Nacionalnog vijeća švedskih organizacija za djecu i mlade
- // **Marina Fernández**, predsjednica, Adolescència Lliure de mòbils
- // **Louise Flynn**, docentica, Trinity College Dublin
- // **Tobiáš Bruno Galia**, Češko vijeće za djecu i mlade
- // **Catalina Goanta**, izvanredna profesorica privatnog prava i tehnologije, Sveučilište u Utrechtu
- // **Konstantinos Karachalios**, savjetnik izvršnog direktora, IEEE i član Upravnog odbora, zaklada 5Rights
- // **Maija Katkovska**, voditeljica Latvijskog centra za sigurniji internet
- // **Rasmus Kjedahl**, direktor, Børns Vilkår
- // **Petra Kogelnig**, glavna tajnica Europskog udruženja roditelja
- // **Pavel Kordik**, izvanredni profesor, Češko tehničko sveučilište
- // **Marta Gonçalves**, ambasadorica za bolji internet za djecu+ u Portugalu
- // **Beckett Leclair**, voditelj Odjela za tehnologiju, zaklada 5Rights
- // **Sonia Livingstone**, profesorica socijalne psihologije, London School of Economics
- // **Aisling Maloney**, Nacionalno vijeće mladih Irske
- // **Giovanna Mascheroni**, profesorica na Katoličkom sveučilištu u Milanu
- // **Helen Mason**, izvršna direktorica, Child Helpline International
- // **Elvira Mentzelioti**, predsjednica Grčkog nacionalnog vijeća mladih

- // **Eva Möhler**, ravnateljica odjela i liječnica za dječju i adolescentnu psihijatriju, Sveučilišna bolnica u Saarlandu
- // **Alberto Monge Roffarello**, docent, Politecnico di Torino
- // **Théo Mouhoud**, psihijatar za djecu, Hopitaux de Paris
- // **Servane Mouton**, liječnica, neurologinja i neuropsihologinja
- // **Mie Oehlenschläger**, neovisna istraživačica i savjetnica u području umjetne inteligencije, etike i javne politike
- // **James O'Higgins Norman**, profesor obrazovanja i društva, Dublin City University
- // **Maja Olszewska**, ambasadorica za bolji internet za djecu+ u Poljskoj
- // **Brian O'Neill**, profesor emeritus, Tehnološko sveučilište u Dublinu
- // **Kerstin Paschke**, medicinska stručnjakinja za dječju i adolescentnu psihijatriju i psihoterapiju, Universitätsklinikum Hamburg-Eppendorf
- // **Leo Pekkala**, zamjenik direktora, Finski audiovizualni institut
- // **María Soledad Pera**, izvanredna profesorica, TU Delft
- // **Tanja Petelin**, izvanredna profesorica, Sveučilište u Poitiersu
- // **Christoph Pieh**, voditelj odsjeka za psihološku medicinu i psihoterapiju, Sveučilište za kontinuirano obrazovanje u Kremsu
- // **Jessica Piotrowski**, profesorica, Sveučilište u Amsterdamu
- // **Declan Qualter**, nadzornik za stručnu praksu i doktorand, University College Dublin
- // **Kai Rannenberg**, profesor i voditelj katedre za mobilno poslovanje i multilateralnu sigurnost, Sveučilište Goethe u Frankfurtu
- // **Anna Schwabegger**, predsjednica austrijskog Nacionalnog vijeća mladih
- // **Judith Simon**, profesorica etike u informacijskim tehnologijama, Sveučilište u Hamburgu
- // **Lore Sleenckx**, europska izaslanica mladih, Flamansko vijeće mladih
- // **Petr Slovak**, izvanredni profesor u području interakcije čovjeka i računala, King's College London
- // **Elisabeth Staksrud**, profesorica, Odsjek za medije i komunikacije, Sveučilište u Oslu
- // **Sophie Stalla-Bourdillon**, voditeljica istraživanja, istraživačka skupina za pravo, znanost, tehnologiju i društvo, VUB
- // **Argyris Stringaris**, klinički znanstvenik i ravnatelj odjela za dječju i adolescentnu psihijatriju, University College London

- // **Lisa Thorell**, profesorica, Odsjek za kliničku neuroznanost, Karolinska Institutet
- // **Hanne-Mari Schiøtz Thorud**, fiziologinja i profesorica, Sveučilište jugoistočne Norveške
- // **Piotr Toczyński**, izvanredni profesor, Sveučilište APS Maria Grzegorzewska
- // **Antonia Torrens**, predsjednica, COFACE – Families Europe
- // **Martina Tóthová**, viša izaslanica, Vijeće mladih Slovačke
- // **Dimitris Tsalavos**, ambasador mladih za bolji internet za djecu+ u Cipru
- // **Laura Vandenbosch**, izvanredna profesorica i direktorica Laboratorija za psihologiju medija, KU Leuven
- // **Sørine Vesth Rasmussen**, savjetnica za dječja prava i tehnološku politiku, Børns Vilkår
- // **Mieke Visser-Schuurman**, direktorica Odjela za prava djece i izgradnju kapaciteta, Eurochild
- // **Rareș Voicu**, predsjednik, Europski forum mladih
- // **Alexandra Weilenmann**, profesorica na Odsjeku za primijenjenu informacijsku tehnologiju, Sveučilište u Göteborgu
- // **Niels Zagema**, nizozemski predstavnik mladih, Nationale Jeugdraad

Za nas je bilo iznimno važno osigurati ne samo zastupljenost mladih kao sudionika sastanaka Posebnog odbora, već i uključiti mlade u zajedničku izradu ovog izvješća. Zato bismo željeli zahvaliti **Marti Gonçalves**, koja se pridružila odboru kao ambasadorica za bolji internet za djecu+ u Portugalu te je uz to sudjelovala i u izradi ovog izvješća.

Ovo izvješće ne bi bilo moguće bez potpore velikog broja osoblja Europske komisije.

Prije svega, želimo zahvaliti IDEA-i i njezinu vršitelju dužnosti voditelja **Davidu Mülleru** na tome što su nam bili domaćini i osigurali izvrsne uvjete za rad.

Našem je radu uvelike doprinio poseban tim u okviru IDEA-e: želimo zahvaliti Undini Ruge na nadzoru i podršci tom procesu. Veliku zahvalnost dugujemo **Asenu Dimitrovu**, koji je, kao glavni koordinatorski predsjedatelj Posebnog odbora za sigurnost djece na internetu, bio naša glavna osoba za sve, pružao nam je pomoć, savjete i podršku oko procesa i sadržaja te pomagao u ostvarivanju naših planova, vodio sve sastanke i razmjene te koordinirao rad na izvješću unutar IDEA-e i, zajedno s kolegama iz Glavnog tajništva, također unutar Komisije.

Ovo izvješće ne bi bilo dobilo svoj konačni oblik bez daljnje potpore IDEA-e: zahvaljujemo **Thomasu Hopkinsu**, koji je bio izvrstan urednik engleske verzije izvješća; **Anni Magdaleni Comploi**, koja je doprinijela svojim stručnim znanjem i istraživanjima te pomogla u svim područjima organizacije, kao i **Quinlanu Rijksu**, koji je bio uključen u razvoj vizualnih sadržaja. Također bismo željeli zahvaliti **Alexanderu Hempfingu** na njegovoj analizi te **Yee-Sol Chang** i **Konradu Roseu** na njihovu sudjelovanju.

Zajedno s IDEA-om, kolege iz Glavnog tajništva koordinirali su rad unutar Komisije i dali nam vrijedne savjete i o procesu i sadržaju. Stoga zahvaljujemo zamjeniku glavnog tajnika **Nilsu Behrndtu** na njegovu

vremenu i predanosti, kao i **Naciri Boulehouat, Ioani-Mariji Gligor, Alessandri Falcinelli, Tariku Draidju, Louisu Dancourtu i Armandi Lorentz.**

Najprije smo nastojali bolje razumjeti postojeće zakonodavstvo i alate kojima EU i države članice raspolazu za zaštitu djece i adolescenata na internetu te dosadašnju provedbu tih mjera. Taj nam je kontekst poslužio kao temelj za raspravu sa stručnjacima o trenutačnim nedostacima i daljnjim koracima. Zbog toga zahvaljujemo vodstvu GU-a CNECT i njezinu glavnom direktoru **Robertu Violi** i zamjenici glavnog direktora **Renati Nikolay** te GU-u JUST i njezinoj glavnoj direktorici **Ani Gallego Torres** i njezinu zamjeniku **Hubertu Gambsu.**

Zahvaljujemo stručnjacima iz GU-a CNECT koji su pružili vrijedno stručno znanje i uvide: **Prabhat Agarwal, Julia Van Best, Martin Harris Hess, Andrea Tognoni, Manon Baert, Emma O'Mahony i Irene Roche Laguna.**

Zahvaljujemo stručnjacima iz GU-a JUST koji su također pružili vrijedno stručno znanje i uvide: **Maria-Myrto Kanellopoulou, Benedicte Van Ormelingen, Denisa Alexandroaiei, Caoimhe Sheridan, Marie-Cécile Rouillon i Marta Kuljon.**

Izvešće je sastavljeno na temelju istraživanja i doprinosa stručnjaka iz različitih odjela Europske komisije (JRC, GU SANTE, GU EAC, GU HOME, GU RTD, GU GROW, SJ i drugi): **Andrea Ceglia, Yves Punie, Marianne Takki, Martine Ingvorsen, Francesca Maltauro, Marta Touykova, Chiara Colella, Marta Markowska, Leonie Wahlmann, Katarzyna Janicka-Pawlowska, Veronica Travisani, Alessia Donna, Eva Gerhards, María del Pilar González Pantaleón, Amaryllis Verhoeven, Philipp Runge, Lorna Armati i Paul-John Loewenthal.**

Svima zahvaljujemo na njihovu stručnom znanju i strpljenju u odgovaranju na naša brojna pitanja te na sposobnosti da složena pravna i tehnička pitanja sažmu i objasne na razumljiv način.

Također bismo željeli zahvaliti stručnjacima iz GU-a COMM i SG-a koji su pružili izvrsnu potporu u području komunikacije: **Chloe Lahousse Juarez, Anguel Konstantinov Beremliysky, Emma Kristina Kvennberg** i drugi. Osim toga, vrlo kreativni i strpljivi grafički dizajneri te stručnjaci za prevođenje: **Laurie Janssen, Camille Palandjian i Benedetta Benedetto** i drugi.

Naš rad ne bi bio moguć bez potpore brojnih kolega u Komisiji pri organizaciji sastanaka Posebnog odbora, putovanja i drugih sastanaka s dionicima: **Carmen Tresguerres, Rozaliya Petkova, Martina Gunda, Nuria Paredes, Alexandre Verin, Mariola De Las Heras Ojeda, Anne Catherine Louppe, Margarita Biacho Varela, Hafize Balci i Vaia Tsiampazi.**

Mi kao supredsjedatelji imali smo i podršku naših matičnih institucija i naših najbližih suradnika u tom području:

tim prof. dr. Fegerta u Sveučilišnoj bolnici u Ulmu: **PD dr. Franziska Köhler-Dauner, doc. prof. dr. Ann-Christin Haag, Emily Sitarski, Lena Peter, Karen Schlaegel, Claudia Rau, Annette Claus i Ariane Saccarello.**

tim dr. Marije Melchior na Institutu za javno zdravstvo Sorbonne sa Sorbonne Université i francuskog Nacionalnog instituta za zdravstvo i medicinska istraživanja (INSERM): **Fabienne El Khoury, Camille Davisse-Paturet, Hamid Massoumi, Bertrand Redonnet i Mays Kabakibi.**

Završne bilješke

1. Aries, P. (1962). *Centuries of childhood: A social history of family life*. Knopf Doubleday Publishing Group.
2. Berk, L.E. (1994). *Infants and Children Prenatal Through Early Childhood*.
3. Kessler, R. C., Magee, W. J. (1993). Childhood adversities and adult depression: basic patterns of association in a US national survey. *Psychological Medicine*, 23(3), 679–690.
4. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
5. Rideout, V. (2020). The Common Sense Census: Media Use by Kids Age Zero to Eight.
6. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67–S70.
7. Odgers, C. L., Jensen, M. R. (2020). Annual research review: Adolescent mental health in the digital age: Facts, fears, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 336–348.
Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229–234.
8. Montag, C., Lachmann, B., Herrlich, M., Zweig, K. (2019). Addictive features of social media/messenger platforms and freemium games against the background of psychological and economic theories. *International journal of environmental research and public health*, 16(14), 2612.
9. Steinberg, L. D. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Houghton Mifflin Harcourt.
Casey, B. J., Getz, S., Galvan, A. (2008). The adolescent brain. *Developmental review*, 28(1), 62–77.
10. Li, C., Cheng, G., Sha, T., Cheng, W., Yan, Y. (2020). The relationships between screen use and health indicators among infants, toddlers, and preschoolers: A meta-analysis and systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7324.
Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). *Digital Media Use and Child Health and Development*. Deakin University. Journal contribution.
- Jing, X., et al. (2023). Effects of foreground screen media use on vocabulary development in young children: A meta-analysis. *Child Development*, 94(5), 1398–1415.
11. Johnston MV. Neurotransmitters and vulnerability of the developing brain. *Brain Dev.* 1995 Sep-Oct;17(5):301-6.
12. Ahmer, A., Raza, M., Azhar, M., Rahman, A., Das, J. K., Jafri, S. K. (2025). A systematic review and meta-analysis on the impact of screen-time on the social-emotional development of children under five years. *Journal of the College of Physicians and Surgeons Pakistan*, 35(3), 351–358.
Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
13. Boxer, P., Groves, C. L., Docherty, M. (2015). Video games do indeed influence children and adolescents' aggression, prosocial behavior, and academic performance: A clearer reading of Ferguson (2015). *Perspectives on psychological science*, 10(5), 671–673.
Coyne, S. M., Radesky, J., Collier, K. M., Gentile, D. A., Linder, J. R., Nathanson, A. I., Rogers, J. (2017). Parenting and digital media. *Pediatrics*, 140(Supplement 2), S112–S116.
14. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93–117). Academic Press. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
15. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
16. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93–117). Academic Press. Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr.* 2024;178(10):1017–1026.
17. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged

- 0–6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
18. American Academy of Pediatrics (2024). [Screen time guidelines](#). Center of Excellence on Social Media and Youth Mental Health.
 19. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619.
Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
 20. Li, C., Cheng, G., Sha, T., Cheng, W., Yan, Y. (2020). The relationships between screen use and health indicators among infants, toddlers, and preschoolers: A meta-analysis and systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7324.
Ahmer, A., Raza, M., Azhar, M., Rahman, A., Das, J. K., Jafri, S. K. (2025). A systematic review and meta-analysis on the impact of screen-time on the social-emotional development of children under five years. *Journal of the College of Physicians and Surgeons Pakistan*, 35(3), 351-358.
 21. Bochicchio, V., Keith, K., Montero, I., Scandurra, C., Winsler, A. (2022). Digital media inhibit self-regulatory private speech use in preschool children: The "digital bubble effect". *Cognitive development*, 62, 101180.
 22. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The multidimensional model of social media use. *Clinical child and family psychology review*, 24(3), 631-650.
Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513-543.
 23. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619.
Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
 24. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250.
Teague, S., Somoray, K., Shatte, A., Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
 25. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
 26. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250.
Mallawaarachchi S., Burley J., Mavilidi, M., et al (2024). Early Childhood Screen Use Contexts and Cognitive and Psychosocial Outcomes: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr*. 2024;178(10):1017-1026.
 27. Korat, O., Shamir, A., Heibal, S. (2013). Expanding the boundaries of shared book reading: E-books and printed books in parent-child reading as support for children's language. *First language*, 33(5), 504-523.
Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0-6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
 28. Kidron, B., Evans, A., Afia, J., Adler, J. R., Bowden-Jones, H., Hackett, L., Juj, A., Przybylski, A. K., Rudkin, A., Young Scot. (2018). [Disrupted childhood: The cost of persuasive design](#). 5Rights Foundation.
Stoilova, M., Bulger, M., Livingstone, S. (2024). Do parental control tools fulfil family expectations for child protection? A rapid evidence review of the contexts and outcomes of use. *Journal of Children and Media*.
Chao, M., Lei, J., He, R., Jiang, Y., Yang, H. (2023). TikTok use and psychosocial factors among adolescents: Comparisons of non-users, moderate users, and addictive users. *Psychiatry Research*, 325, 115247.
 29. Taylor, G., Sala, G., Kolak, J., Gerhardstein, P., Lingwood, J. (2024). Does adult-child co-use during digital media use improve children's learning aged 0-6 years? A systematic review with meta-analysis. *Educational Research Review*, 44, 100614.
Zgambo, M., Anyango, E., Arabiat, D. H., Ngune, I., Mörelus, E., Zhang, M., Whitehead, L. C. (2025). Effect of Digital Safety Interventions on Parental Practices in Safeguarding Children's Digital Activities: Systematic Review and Meta-Analysis. *JMIR Pediatrics and Parenting*, 8(1), e70745.
 30. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619.
Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
 31. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The multidimensional model of social media use. *Clinical*

- child and family psychology review, 24(3), 631-650. Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67-S70.
32. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
 33. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513-543.
 34. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Jackson, D. B., Testa, A., Fox, B. (2021). Adverse childhood experiences and digital media use among US children. *American journal of preventive medicine*, 60(4), 462-470.
 35. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601-17619. Zgambo, M., Anyango, E., Arabiat, D. H., Ngune, I., Mörelius, E., Zhang, M., Whitehead, L. C. (2025). Effect of Digital Safety Interventions on Parental Practices in Safeguarding Children's Digital Activities: Systematic Review and Meta-Analysis. *JMIR Pediatrics and Parenting*, 8(1), e70745.
 36. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
 37. Böttger, T., Zierer, K. (2024). To ban or not to ban? A rapid review on the impact of smartphone bans in schools on social well-being and academic performance. *Education Sciences*, 14(8), 906.
 38. Boztas, S. (2025, July 4). Smartphone bans in Dutch schools have improved learning, study finds. The Guardian.
 39. Wedekind, K. (2026, March 11). So abgelenkt sind Schüler, wenn es kein Handyverbot gibt. n-tv.
 40. Korat, O., Shamir, A., Heibal, S. (2013). Expanding the boundaries of shared book reading: E-books and printed books in parent-child reading as support for children's language. *First language*, 33(5), 504-523.
 41. Calvert, S. L. (2017). Parasocial relationships with media characters: Imaginary companions for young children's social and cognitive development. In *Cognitive development in digital contexts* (pp. 93-117). Academic Press. Marshall, S. J., Biddle, S. J., Gorely, T., Cameron, N., Murdey, I. (2004). Relationships between media use, body fatness and physical activity in children and youth: a meta-analysis. *International journal of obesity*, 28(10), 1238-1246.
 42. Purba, A. K., Thomson, R. M., Henery, P. M., Pearce, A., Henderson, M., Katikireddi, S. V. (2023). Social media use and health risk behaviours in young people: systematic review and meta-analysis. *bmj*, 383.
 43. Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229-234. Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67-S70.
 44. Schwartz, D., Zhang, M., Troop-Gordon, W., Taylor, L. M., Chung, J. (2025). Are social media use and popularity in the peer group linked during adolescence? A meta-analytic review. *Journal of Adolescence*, 97(3), 575-592.
 45. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244-250. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
 46. Children's Hospital of Philadelphia (2026). Age Limits Alone Won't Fix Smartphone Risks, Suggests Children's Hospital of Philadelphia Study. Accessed on 12 July 2026.
 47. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513-543. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A. Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
 48. Nesi, J., Choukas-Bradley, S., Prinstein, M. J. (2018). Transformation of adolescent peer relations in the social media context: Part 1 – A theoretical framework and application to dyadic peer relationships. *Clinical child and family psychology review*, 21(3), 267-294. Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67-S70.
 49. Werling, A. M., Kuzhippallil, S., Emery, S., Walitza, S., Drechsler, R. (2022). Problematic use of digital media in children and adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder compared to controls: A meta-analysis. *Journal of Behavioral Addictions*, 11(2), 305-325.
 50. Nesi, J., Telzer, E. H., Prinstein, M. J. (2020). Adolescent Development in the Digital Media Context. *Psychological Inquiry*, 31(3), 229-234.

- Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67-S70.
51. Orben, A., Przybylski, A. K. (2019). The association between adolescent well-being and digital technology use. *Nature Human Behaviour*, 3, 173–182.
 52. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
 53. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
 54. Keles, B., McCrae, N., Grealish, A. (2020). A systematic review: The influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 79–93. Liu, M., Kamper-DeMarco, K. E., Zhang, J., Xiao, J., Dong, D., Xue, P. (2022). Time spent on social media and risk of depression in adolescents: A dose-response metaanalysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19.
 55. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
 56. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-analysis. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601–17619.
 57. Yang, C. C., Holden, S. M., Ariati, J. (2021). Social media and psychological well-being among youth: The multidimensional model of social media use. *Clinical child and family psychology review*, 24(3), 631–650.
 58. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
 59. Pagano, M., Bacaro, V., Crocetti, E. (2023). "Using digital media or sleeping... that is the question". A meta-analysis on digital media use and unhealthy sleep in adolescence. *Computers in Human Behavior*, 146, 107813. Orben, A., Przybylski, A. K. (2019). The association between adolescent well-being and digital technology use. *Nature Human Behaviour*, 3, 173–182.
 60. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
 61. Uhls, Y. T., Ellison, N. B., Subrahmanyam, K. (2017). Benefits and costs of social media in adolescence. *Pediatrics*, 140 (Supplement 2), S67-S70.
 62. Orben, A., Meier, A., Dalgleish, T., Blakemore, S. J. (2024). Mechanisms linking social media use to adolescent mental health vulnerability. *Nature Reviews Psychology*, 3(6), 407–423.
 63. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A., Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
 64. Vasconcellos, R. P., Sanders, T., Lonsdale, C., Parker, P., Conigrave, J., Tang, S., Noetel, M. (2025). Electronic screen use and children's socioemotional problems: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 151(5), 513–543.
 65. Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics*, 173(3), 244–250. Teague, S., Somoray, K., Shatte, A., Miller, D., Moss, K., Crawford, A. et al. (2026). Digital Media Use and Child Health and Development. Deakin University. Journal contribution.
 66. Qian, H., Wang, C., Li, H. (2024). Parental risk factors and moderators of prolonged digital use in preschoolers: a meta-. *Education and Information Technologies*, 29(13), 17601–17619.
 67. Pagano, M., Bacaro, V., Crocetti, E. (2023). "Using digital media or sleeping... that is the question". A meta-analysis on digital media use and unhealthy sleep in adolescence. *Computers in Human Behavior*, 146, 107813.
 68. Odgers, C. L., Jensen, M. R. (2020). Annual research review: Adolescent mental health in the digital age: Facts, fears, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 61(3), 336–348. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, volume 14.
 69. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, volume 14.
 70. Staksrud, E., Livingstone, S. (2009). Children and online risk. *Information, Communication and Society*, 12 (3).

71. Fegert, J.M. (2026). European child and adolescent psychiatry in a digital world. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 309–315.
72. WeProtect (2021). Estimates of childhood exposure to online sexual harms and their risk factors, p.5.
73. European Commission (2026). Action Plan against Cyberbullying.
74. Hamm, M. P., Newton, A. S., Chisholm, A., Shulhan, J., Milne, A., Sundar, P., Ennis, H., Scott, S. D., Hartling, L. (2015). Prevalence and effect of cyberbullying on children and young people: A scoping review of social media studies. *Journal of the American Medical Association Southeast Asia. Supplement. Pediatrics*, 169, 770–777. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
75. European Commission (2021). Study to support the preparation of the European Commission's initiative to extend the list of EU crimes in Article 83 of the Treaty on the Functioning of the EU to hate speech and hate crime. Final report.
76. European Institute for Gender Equality (EIGE). 2026. Growing up online: how violence follows girls across platforms. Accessed on 29 June 2026.
77. Abendroth Dias, K., Arias Cabarcos, P., Bacco, F.M., Bassani, E., Bertoletti, A., et al. (2025). Generative AI Outlook Report – Exploring the Intersection of Technology, Society and Policy. Navajas Cawood, E., Vespe, M., Kotsev, A., van Bavel, R. (editors). Publications Office of the European Union, Luxembourg, JRC142598.
78. Ofcom. (2024). A deep dive into deepfakes that demean, defraud and disinform. Accessed on 29 June 2026.
79. Rousay, V. (2023). Sexual Deepfakes and Image-Based Sexual Abuse: Victim-Survivor Experiences and Embodied Harms. Master's thesis, Harvard University Division of Continuing Education.
80. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
81. McCrae, N., Gettings, S., Pursell, E. (2017). Social media and depressive symptoms in childhood and adolescence: A systematic review. *Adolescent Research Review*, Vol. 2, pp. 315–330.
82. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
83. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
84. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
85. Twenge J.M., Martin G.N. (2020). Gender differences in associations between digital media use and psychological well-being: Evidence from three large datasets. *Journal of Adolescence*, 79, 91–102.
86. Svensson, R., Johnson, B. Olsson, A. (2022). Does gender matter? The association between different digital media activities and adolescent well-being. *MC Public Health*, 10 (22), 273.
87. Dreßing, H., Hoell, A., Scharmann, L., Simon, A. M., Haag, A. C., Dölling, D., Meyer-Lindenberg, A., Fegert, J. M. (2025). Sexual Violence Against Children and Adolescents: A German Nationwide Representative Survey on Its Prevalence, Situational Context, and Consequences. *Deutsches Ärzteblatt International*, 122(11), 285.
88. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
89. Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behaviours Report*, 14.
90. eSafety Commissioner (2025). How common are experiences of seeing online hate among children in Australia? Accessed 16 June 2026.
91. Kowalski, R.M., Limber, S.P., McCord, A. (2019). A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 45.
92. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
93. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
94. FRA (2024). LGBTIQ equality at a crossroads: Progress and challenges, p.72.
95. 5Rights Foundation (2020). Why digital platforms must be designed with LGBTQ children in mind. Accessed on 29 June 2026.
96. Ybarra, M.L., Mitchell, K.J., Palmer, N.A., Reisner, S.L. (2015). Online social support as a buffer against online and offline peer and sexual victimization among U.S. LGBT and non-LGBT youth. *Child Abuse Neglect*, 39.
97. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).

98. Koch, T., Laaber, F., Florack, A. (2024). Socioeconomic status and young people's digital maturity: The role of parental mediation. *Computers in Human Behaviour*, 154.
Li, H., Luo, M., Duan, B., Kawulia, A., Su, M., Di, H. (2024). Family socioeconomic status and young children digital addiction: a moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 27 (5).
99. Lu, Z. (2026). Mapping adolescent problematic social media use patterns across 41 countries/ regions: A multilevel latent class analysis with social determinants. *Addictive Behaviors*, 172.
Gracia, P., Fernandez-Urbano, R., Rubio-Cabañez, M., Celik, S., Cineli, B. (2026). World Happiness Report 2026. Chapter 7: Problematic social media use and adolescent wellbeing: the role of family socioeconomic status across 43 countries. Helliwell, J.F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., Wang, S. (editors). Wellbeing Research Centre, University of Oxford.
100. Prkno, D., Grafe, N., Schulz, M.S., Kiess, W., Poulain, T. (2025). Children's and adolescents' negative internet experiences and the association with quality of life and behavioural difficulties: a cross-sectional study. *BMJ Paediatrics Open*, 17:9 (1).
101. Ofcom. (2022). Research into risk factors that may lead children to harm online.
102. Koch, T., Laaber, F., Florack, A. (2024). Socioeconomic status and young people's digital maturity: The role of parental mediation. *Computers in Human Behaviour*, 154.
103. World Happiness Report (2026). Chapter 7: Problematic social media use and adolescent wellbeing: the role of family socioeconomic status across 43 countries.
Lu, Z. (2026). Mapping adolescent problematic social media use patterns across 41 countries/ regions: A multilevel latent class analysis with social determinants. *Addictive Behaviors*, 172.
104. Ronis, S., Slaunwhite, A. (2017). Gender and Geographic Predictors of Cyberbullying Victimization, Perpetration, and Coping Modalities Among Youth. *Canadian Journal of Psychology*, 34 (1).
105. Hong, J.S., et al. (2016). Understanding the correlates of face-to-face and cyberbullying victimization among U.S. adolescents: A social-ecological analysis. *Violence and Victims*, 31(4), 638–663.
Thomas, A., Yeqing, L. (2025). Helping teens navigate online racism – study shows which parenting strategy works best.
106. FRA (2023). Online content moderation – Current challenges in detecting hate speech.
107. Bermudez-Villalva, A., Mehrnezhad, M., Toreini, E. (2025). Measuring Online Hate on 4chan using Pre-trained Deep Learning Models. *IEEE Transactions on Technology and Society*, 6 (2), June 2025.
108. FRA (2024). Being Muslim in the EU – Experiences of Muslims.
109. FRA (2023). Being Black in the EU – Experiences of people of African descent.
110. Council of Europe (2026). Hate speech levels across Europe alarming, stronger action needed. Accessed on 25 June 2026.
111. United Nations (2021). Report of the Special Rapporteur on minority issues, Fernand de Varennes. Human Rights Council, Forty-sixth session, 22 February–19 March 2021.
112. FRA (2022). Bias in Algorithms – Artificial Intelligence and Discrimination.
113. Ofcom. (2022). Research into risk factors that may lead children to harm online. p. 27.
114. eSafety Commissioner, 2023. A new playground: The digital lives of young people with disability. Childlight Global Safety Institute (2023). The nature of online CSEA among children living with disabilities.
115. WeProtect (2025). How do we protect disabled young people from abuse and exploitation in digital spaces?
116. Childlight Global Safety Institute (2023). The nature of online CSEA among children living with disabilities.
117. eSafety Commissioner (2023). Young people with disability more likely to express themselves online despite higher rates of abuse.
118. eSafety Commissioner (2023). A new playground: The digital lives of young people with disability.
119. Werling, A.M., Kuzhippallil, S., Emery, S., Walitza, S., Drechsler, R. (2022). Problematic use of digital media in children and adolescents with a diagnosis of attention-deficit/hyperactivity disorder compared to controls. A meta-analysis. *Journal of Behavioral Addictions*, 11 (2).
120. Villar Onrubia, D., Barreda Angeles, M., Cachia, R., Economou, A., Lopez Cobo, M., (2025). Cyberbullying: Insights from science, policy and legislation. Publications Office of the European Union, Luxembourg, JRC144335.
121. Shou, Q., Yamashita, M., Mizuno, Y. (2025). Association of screen time with attention-deficit/hyperactivity disorder symptoms and their development: the mediating role of brain structure. *Translational Psychiatry*, 15:447.
122. eSafety Commissioner (2023). A new playground: The digital lives of young people with disability.
123. World Health Organization (2025). Mental health of adolescents. Accessed on 29 June 2026.
124. European Commission (2023). Flash Eurobarometer 530: Mental health.

125. World Health Organization (2025). Mental health of adolescents. Accessed on 29 June 2026.
126. World Health Organization (2025). Over a billion people living with mental health conditions – services require urgent scale-up. Accessed on 29 June 2026.
127. World Health Organization (2025). Suicide. Accessed on 16 June 2026:
128. OECD (2021). *Fitter Minds, Fitter Jobs: From Awareness to Change in Integrated Mental Health, Skills and Work Policies*. OECD Publishing, Paris.
129. Bertoni, E., Centeno, C., Cachia, R. (2025). Social media usage and adolescents' mental health in the EU. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Ispra.
130. Bertoni, E., Centeno, C., Cachia, R. (2025). Social media usage and adolescents' mental health in the EU. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Ispra.
131. Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg. P.8.
132. Vidal, C., Lhaksampa, T., Miller, L., Platt, R. (2020). Social media use and depression in adolescents: A scoping review. *International Review of Psychiatry* (Abingdon, England), 32(3), 235-253.
133. Prkno, D., Grafe, N., Schulz, M.S., Kiess, W., Poulain, T. (2025). Children's and adolescents' negative internet experiences and the association with quality of life and behavioural difficulties: a cross-sectional study. *BMJ Paediatrics Open*, 17;9 (1).
134. Sarmiento, I., Olson, C., Yeo, G., Chen, Y., Toma, C., Brown, B., Bellmore, A., Mares, M. L. (2020). How does social media use relate to adolescents' internalizing symptoms? Conclusions from a systematic narrative review. *Adolescent Research Review*, 5, 381-404.
135. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behavior Reports*, Vol 14.
McCrae, N., Gettings, S., Pursell, E. (2017). Social media and depressive symptoms in childhood and adolescence: A systematic review. *Adolescent Research Review*, Vol 2, 315-330.
136. Li, H., Zhang, R., Lee, Y.C., et al. (2023). Systematic review and meta-analysis of AI-based conversational agents for promoting mental health and well-being. *NPJ Digital Medicine*, 6, 236.
137. Kooli, C., Chakraoui, R. (2025). AI-driven assistive technologies in inclusive education: benefits, challenges, and policy recommendations. *Sustainable Futures*, 10.
138. Unicef (2025). Guidance on AI and Children. Accessed on 29 June 2026.
139. Hudon, A., Stip, E. (2025) Delusional Experiences Emerging From AI Chatbot Interactions or "AI Psychosis". *JMIR Mental Health*, 3 (12).
European Parliament (2026). The spread of AI companions and the challenges they generate. European Parliamentary Research Service (EPRS).
Nature (2025). Can AI chatbots trigger psychosis? What the science says. Accessed on 16 June 2026.
140. Vice (2023). 'He Would Still Be Here': Man Dies by Suicide After Talking with AI Chatbot, Widow Says. Accessed on 16 June 2026.
141. Kurian, N. (2024). 'No, Alexa, no!': designing child-safe AI and protecting children from the risks of the 'empathy gap' in large language models. *Learning, Media and Technology*, 50.
142. Kurian, N. (2023). AI's empathy gap: the risks of conversational artificial intelligence for young children's well-being and key ethical considerations for early childhood education and care. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 26(1), 132-139.
143. Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL) (2026). L'impact des usages de l'AI sur la santé mentale des jeunes européens.
144. Ganapini, M., Panai, E. (2023). An Audit Framework for Adopting AI-Nudging on Children. Tech Ethics Lab.
145. Kurian, N. (2024). 'No, Alexa, no!': designing child-safe AI and protecting children from the risks of the 'empathy gap' in large language models. *Learning, Media and Technology*, 50.
146. Fegert, J. M. (2026). European child and adolescent psychiatry in a digital world. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 309-315.
147. Sala, A., Porcaro, L., Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. *Computers in Human Behavior Reports*, Vol. 14.
148. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
149. Liu, L. (2024). Research on the relationship between virtual social interaction and the degree of loneliness based on algorithm matching technologies: A quantitative analysis on the SOUL APP-A virtual social software for strangers. *PLoS One*, 3:19.
150. eSafety Commissioner (2025). Online risks for children in your community. Accessed on 17 June 2026.
151. 5Rights Foundation (2021). Pathways: How digital design puts children at risk. p.5.

152. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
- Bottaro, R., Faraci, P. (2022). The use of social networking sites and its impact on adolescents' emotional well-being: A scoping review. *Current Addiction Reports*, 9, 518–539.
153. Keles, B., McCrae, N., Grealish, A. (2020). A systematic review: The influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25 (1), 79–93.
- Ivie, E. J., Pettitt, A., Moses, L. J., Allen, N. B. (2020). A meta-analysis of the association between adolescent social media use and depressive symptoms. *Journal of Affective Disorders*, 275, 165–174.
154. Cataldo, I., Lepri, B., Neoh, M. J. Y., Esposito, G. (2021). Social Media Usage and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence: A Review. *Frontiers in Psychiatry*, 11.
155. Bozzola, E., Spina, G., Agostiniani, R., Barni, S., Russo, R., Scarpato, E., Di Mauro, A., Di Stefano, A. V., Caruso, C., Corsello, G., Staiano, A. (2022). The use of social media in children and adolescents: Scoping review on the potential risks. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19.
156. Course-Choi, J., Hammond, L. (2021). Social media use and adolescent well-being: A narrative review of longitudinal studies. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24, 223–236.
157. Consumer Science and Analytics (2022). Les adolescents et l'info. Research by Milan Presse and YouTube.
- Notley, T., Zhong, H.F., Dezuanni, M., et al. (2023) Comparing children's and teens' news engagement practices and affective news experiences. *Journal of Youth Studies*, 26 (7): 878–893.
158. University of Southern Denmark (2025). Children and misinformation on social media. Accessed on 25 June 2026.
159. University of Southern Denmark (2025). Children and misinformation on social media. Accessed on 17 June 2026.
160. Calvin, A., Lenhart, A., Mann, S., and Robb, M. (2025). Teens, Trust, and Technology in the Age of AI: Navigating Trust in Online Content. *Common Sense Media*.
161. European Parliament (2025). Youth survey 2024.
162. Ali, S., DiPaola, D., Lee, I., et al. (2021). Children as creators, thinkers and citizens in an AI-driven future. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2.
163. Howard, P.N., et al. (2021). Digital Misinformation / disinformation and children. UNICEF.
- Melchior, C., Oliveira, M. (2024) A systematic literature review of the motivations to share fake news on social media platforms and how to fight them. *New Media and Society*, 26 (2): 1127–1150.
164. Howard, P.N., et al. (2021). Digital Misinformation / disinformation and children. UNICEF.
165. Ma, I., Mubashir, S., Kozyreva, A., van den Bos, W. (2025). Understanding the impact of misinformation on adolescents. *Nature Human Behaviour*, 10, 18–28.
166. NewsGuard (2021). Toxic TikTok: Popular social-media video app feeds vaccine misinformation to kids within minutes after they sign up. Accessed on 17 June 2026.
167. Ludwig-Walz, H., Bujard, M., Fegert, J.M., et al. (2025). Integrating European contexts and needs into WHO guiding principles on online mental health content for young people: Five recommendations. *European Child and Adolescent Psychiatry*, Vol. 34, 1221–1224.
168. Moss, C., Wibberley, C., Witham, G. (2023). Assessing the impact of Instagram use and deliberate self-harm in adolescents: A scoping review. *International Journal of Mental Health Nursing*, 32, 14–29.
169. World Health Organization (2025). Suicide worldwide in 2021: Global health estimates.
170. Arendt, F., Scherr, S., Romer, D. (2019). Effects of exposure to self-harm on social media: Evidence from a two-wave panel study among young adults. *New Media and Society*, Vol. 21 (11-12).
- Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
171. Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
172. Memon, A. M., Sharma, S. G., Mohite, S. S., Jain, S. (2018). The role of online social networking on deliberate self-harm and suicidality in adolescents: A systematized review of literature. *Indian Journal of Psychiatry*, 60 (4).
173. Nesi, J., et al. (2022). Social Media Use and Self-Injurious Thoughts and Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 8;87.
174. Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg.
175. Yue, C., Wenyaoy, G., Xudong, Y., Shuang, S., Zhuying, S., Yizheng, Z., Linlin, Z., Jinxin, C., Xingqi, W., Yujia, L. (2023). Dose-response relationship between daily screen time and the risk of low back pain among children and adolescents: A meta-analysis of 57831

- participants. *Environmental Health and Preventive Medicine*, 28, 64–64.
176. American Optometric Association. (Undated). Computer vision syndrome (Digital eye strain). American Optometric Association. Accessed 29 June 2026.
Thorud, H.-M. S., Aurjord, R., Falkenberg, H. K. (2021). Headache and musculoskeletal pain in school children are associated with uncorrected vision problems and need for glasses: A case-control study. *Scientific Reports*, 11(1). Thorud, H.-M. S., Mork, R., Bjørset, C. O., Gilson, S. J., Hagen, L. A., Langaas, T., Pedersen, H. R., Svarverud, E., Vikesdal, G. H., Baraas, R. C. (2022). Laboured reading and musculoskeletal pain in school children – the role of lifestyle behaviour and eye wear: A cross-sectional study. *BMC Pediatrics*, 22(1).
Thorud, H.-M. S., Mudvari, P. R., Falkenberg, H. K. (2024). Academic performance and musculoskeletal pain in adolescents with uncorrected vision problems. *BMC Pediatrics*, 24(1).
 177. Bozzola, E., Irrera, M., Hellmann, R., Crugliano, S., Fortunato, M. (2024). Media Device Use and Vision Disorders in the Pediatric Age: The State of the Art. *Children (Basel, Switzerland)*, 11(11).
 178. Morningstar, B., Clayborne, Z., Wong, S.L., Roberts, K.C., Prince, S.A., Gariépy, G., Goldfield, G.S., Janssen, I., Lang, J.J. (2023). The association between social media use and physical activity among Canadian adolescents: a Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study. *Canadian Journal of Public Health*, 114(4): 642–650. Foreman, J., Salim, A.T., Praveen, A., Fonseka, D., Ting, D.S.W., Guang He, M., Bourne, R.R.A., Crowston, J., Wong, T.Y., Dirani, M. (2021). Association between digital smart device use and myopia: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Digit Health*, 3(12).
Ahmed, O., Walsh, E.I., Dawel, A., Alateeq, K., Espinoza Oyarce, D.A., Cherbuin, N. (2024) Social media use, mental health and sleep: A systematic review with meta-analyses. *Journal of Affective Disorders*, 15;367: 701–712. Purba, A.K., Thomson, R.M., Henery, P.M., Pearce, A., Henderson, M., Katikireddi, S.V. (2023) Social media use and health risk behaviours in young people: systematic review and meta-analysis. *BMJ*, 383.
 179. Czeisler, C. A. (2015). Duration, timing and quality of sleep are each vital for health, performance and safety. *Sleep Health*, 1(1), 5–8.
Matricciani, L., Paquet, C., Galland, B., Short, M., Olds, T. (2019). Children's sleep and health: A meta-review. *Sleep Medicine Reviews*, 46, 136–150.
Short, M. A., Blunden, S., Rigney, G., Matricciani, L., Coussens, S., M Reynolds, C., Galland, B. (2018). Cognition and objectively measured sleep duration in children: A systematic review and meta-analysis. *Sleep Health*, 4(3), 292–300.
 180. Wheaton, A. G., Claussen, A. H. (2021). Short Sleep Duration Among Infants, Children, and Adolescents Aged 4 Months–17 Years – United States, 2016–2018. *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report*, 70(38).
Gariépy, G., et al. (2020). How Are Adolescents Sleeping? Adolescent Sleep Patterns and Sociodemographic Differences in 24 European and North American Countries. *Journal of Adolescent Health*, 66 (6) Supplement.
 181. Chang, A.M., Aeschbach, D., Duffy, J. F., Czeisler, C. A. (2015). Evening use of light-emitting eReaders negatively affects sleep, circadian timing, and next-morning alertness. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(4), 1232–1237.
Hale, L., Guan, S. (2015). Screen time and sleep among school-aged children and adolescents: A systematic literature review. *Sleep Medicine Reviews*, 21, 50–58.
 182. Tähkämö, L., Partonen, T., Pesonen, A.K. (2019). Systematic review of light exposure impact on human circadian rhythm. *Chronobiology International*, 36(2): 151–170.
 183. Lund, L., Sølvhøj, I. N., Danielsen, D., Andersen, S. (2021). Electronic media use and sleep in children and adolescents in western countries: A systematic review. *BMC Public Health*, 21(1), 1598.
 184. Mammeri, K., Riontino, L., Schwartz, S., Sterpenich, V. (2025). Influence of parental rules about screen electronic device use in the evening on sleep in adolescents. *Discover Public Health*, 22:517
 185. Perrault, A. A., Bayer, L., Peuvrier, M., Afyouni, A., Ghisletta, P., Brockmann, C., Spiridon, M., Hulo Vesely, S., Haller, D. M., Pichon, S., Perrig, S., Schwartz, S., Sterpenich, V. (2019). Reducing the use of screen electronic devices in the evening is associated with improved sleep and daytime vigilance in adolescents. *Sleep*, 42(9).
Bartel, K., Scheeren, R., Gradisar, M. (2019). Altering Adolescents' Pre-Bedtime Phone Use to Achieve Better Sleep Health. *Health Communication*, 34(4), 456–462.
 186. World Health Organization. Regional Office for Europe (2024) A focus on adolescent social media use and gaming in Europe, central Asia and Canada: Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey.
 187. Digital Services Act.
 188. European Commission (2023). Consumer protection: manipulative online practices found on 148 out of 399 online shops screened.
 189. Flayelle, M., et al. (2023). A taxonomy of technology design features that promote potentially addictive online behaviours. *Nature Reviews Psychology*, 2: 136–150.
Perales, J.C., et al. (2020). Learning to lose control: A process-based account of behavioral addiction. *Neuroscience and biobehavioural reviews*, 108: 771–780.
 190. van der Wal, A., Beyens, I., Janssen, L.H.C., Valkenburg, P.M. (2025). Diverse platforms, diverse effects:

- Evidence from a 100-day study on social media and adolescent mental health. *Current Psychology*, 45 (36).
191. Owenz, M., Freed, R. (2021). The ethics of persuasive design in technology used by children and adolescents. *Ethical Human Psychology Psychiatry*, 23, 89–99.
 192. Andreassen, C.S., et al. (2016). The Relationship between Addictive Use of Social Media and Video Games and Symptoms of Psychiatric Disorders: A Large-Scale Cross-Sectional Study. *Psychology of Addictive Behaviors*. 30(2): 252–62.
 193. European Commission (2024). Commission Staff Working Document Fitness Check on EU consumer law on digital fairness.
 194. Saura, J.R., Palacios-Marqués, D., Iturricha-Fernández, A. (2021). Ethical design in social media: Assessing the main performance measurements of user online behavior modification. *Journal of Business Research*, 129.
 195. United Nations (2021). General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment. Committee on the Rights of the Child. European Commission (2025). Guidelines on measures to ensure a high level of privacy, safety and security for minors online, pursuant to Article 28(4) of Regulation (EU) 2022/2065.
 196. Curtis, B. L., Lookatch, S. J., Ramo, D. E., McKay, J. R., Feinn, R. S., Kranzler, H. R. (2018). Meta-Analysis of the Association of Alcohol-Related Social Media Use with Alcohol Consumption and Alcohol-Related Problems in Adolescents and Young Adults. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 42(6), 978–986. Vannucci, A., Simpson, E. G., Gagnon, S., Ohannessian, C. M. (2020). Social media use and risky behaviors in adolescents: A meta-analysis. *Journal of Adolescence*, 79(1), 258–274.
 197. Beullens, K., Schepers, A. (2013). Display of alcohol use on Facebook: A content analysis. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 16(7), 497–503. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73. Vranken, S., Kurten, S., Beullens, K. (2024). Time to 'Wine': A Content Analysis Investigating How Social Media Influencers Refer to Alcohol Use in Instagram's Feed Posts and Stories. *Mass Communication and Society*, 27(6), 1468–1494.
 198. Geusens, F., Beullens, K. (2018). The Association Between Social Networking Sites and Alcohol Abuse Among Belgian Adolescents: The Role of Attitudes and Social Norms. *Journal of Media Psychology*, 30(4), 207–216. Geusens, F., Beullens, K. (2021). Triple spirals? A three-wave panel study on the longitudinal associations between social media use and young individuals' alcohol consumption. *Media Psychology*, 24(6), 766–791. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73.
 199. Geusens, F., Beullens, K. (2018). The Association Between Social Networking Sites and Alcohol Abuse Among Belgian Adolescents: The Role of Attitudes and Social Norms. *Journal of Media Psychology*, 30(4), 207–216. Geusens, F., Beullens, K. (2019). A Longitudinal Examination of the Moderating Influence of Peer and Parental Socialization on Alcohol-Related Social Media Self-Effects Among Late Adolescents. *Media Psychology*, 22(2), 273–297. Geusens, F., Beullens, K. (2021). Triple spirals? A three-wave panel study on the longitudinal associations between social media use and young individuals' alcohol consumption. *Media Psychology*, 24(6), 766–791. Vanherle, R., Hendriks, H., Beullens, K. (2023). Only for Friends, Definitely Not for Parents: Adolescents' Sharing of Alcohol References on Social Media Features. *Mass Communication and Society*, 26(1), 47–73.
 200. Geusens, F., Beullens, K. (2019). A Longitudinal Examination of the Moderating Influence of Peer and Parental Socialization on Alcohol-Related Social Media Self-Effects Among Late Adolescents. *Media Psychology*, 22(2), 273–297.
 201. Rutherford, B.N., et al. (2025). #TurntTrending: a systematic review of substance use portrayals on social media platforms. *Addiction*, 8;118 (2).
 202. Liu, J., Charmaraman, L., Bickham, D. (2024). Association between social media use and substance use among middle and high school-aged youth. *Substance Use and Misuse*, 59 (7).
 203. Europol (2025). Europol coordinates operation against terrorist content online targeting minors. Accessed on 29 June 2026.
 204. Europol (2026). 2025 Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA): The changing DNA of serious and organised crime.
 205. Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. Dreßing, H., Hoell, A., Scharmann, L., Simon, A. M., Haag, A. C., Dölling, D., Meyer-Lindenberg, A., Fegert, J. M. (2025). Sexual Violence Against Children and Adolescents: A German Nationwide Representative Survey on Its Prevalence, Situational Context, and Consequences. *Deutsches Ärzteblatt International*, 122(11), 285.
 206. Chauviré-Geib, K., et al. (2025). The increase in online child sexual solicitation and abuse: Indicator 16.2.3 of the UN Sustainable Development Goals

- (SDG) documents a hidden and growing pandemic. Population-based surveys fail to capture the full picture. *Child Abuse and Neglect*, 164.
- Dreßing, H., Hoell, A., Scharmann, L., Simon, A. M., Haag, A. C., Dölling, D., Meyer-Lindenberg, A., Fegert, J. M. (2025). Sexual Violence Against Children and Adolescents: A German Nationwide Representative Survey on Its Prevalence, Situational Context, and Consequences. *Deutsches Ärzteblatt International*, 122(11), 285.
- 207.** Internet Watch Foundation (2026). 2025 Internet Watch Foundation Annual Data and Insights Report.
- 208.** Insoll, T., Ovaska, A., Vaaranen-Valkonen, N. (2024). CSAM Users in the Dark Web: Protecting Children Through Prevention. *Protect Children*.
- 209.** Internet Watch Foundation (2026). 2025 Internet Watch Foundation Annual Data and Insights Report.
- 210.** Our Voice (2025) Survey for survivors of sexual violence in childhood – voices of the Nordic survivors.
- 211.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S. S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. *Development and Psychopathology*, 35 (4).
- 212.** Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2).
- 213.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S. S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. *Development and Psychopathology*, 35 (4).
- 214.** Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2).
- 215.** Haag, A. C., Bonanno, G. A., Chen, S., Herd, T., Strong-Jones, S., S. S., Noll, J. G. (2023). Understanding posttraumatic stress trajectories in adolescent females: A strength-based machine learning approach examining risk and protective factors including online behaviors. *Development and Psychopathology*, 35 (4).
- Chauviré-Geib, K., Fegert, J. M. (2023). Victims of Technology-Assisted Child Sexual Abuse: A Scoping Review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2).
- 217.** Chauviré-Geib, K., Gerke, J., Haag, A. C., Sachser, C., Finkelhor, D., Rassenhofer, M., Fegert, J. M. (2025). The increase in online child sexual solicitation and abuse: Indicator 16.2.3 of the UN Sustainable Development Goals (SDG) documents a hidden and growing pandemic. *Child Abuse Neglect*, 164.
- 218.** Eurostat (2025). EU Terrorism Situation and Trend Report.
- 219.** Krahé, B., Möller, I., Huesmann, L.R., Kirwil, L., Felber, J., Berger, A. (2011). Desensitization to Media Violence: Links With Habitual Media Violence Exposure, Aggressive Cognitions, and Aggressive Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(4).
- 220.** Article 17 GDPR.
- 221.** European Data Protection Board (2022). Guidelines 9/2022 on personal data breach notification under GDPR. Version 2.
- 222.** Schlegel, L., (2022). Playing Against Radicalization: Why extremists are gaming and how P/CVE can leverage the positive effects of video games to prevent radicalization.
- 223.** European Commission (2023). Understanding the value of a European video games society – Final report. Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology (DG CNECT), ECORYS and KEA, section. 5.1.2.
- Kowert, R., et al. (2026). Editorial: Extremism in games. *Frontiers in Psychology*, Vol. 16, p. 12.
- 224.** European Commission (2025). The European media industry outlook – September 2025. Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology (DG CNECT), p. 99.
- 225.** Radicalisation Awareness Network (2021). Digital Grooming Tactics on Video Gaming & Video Gaming Adjacent Platforms: Threats and Opportunities – Conclusion paper.
- 226.** Brooks, G.A., Clark, L. (2019). Associations between loot box use, problematic gaming and gambling, and gambling-related cognitions. *Addictive Behaviors*, 96.
- 227.** Boniel-Nissim, M., Marino, C., Galeotti, T., Blinka, L., Ozoliņa, K., Craig, W., et al. (2024). A focus on adolescent social media use and gaming in Europe, central Asia and Canada. Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey. Volume 6. WHO Regional Office for Europe.
- 228.** PEGI (2026). PEGI expands age rating criteria with interactive risk categories. Accessed on 17 June 2026.
- 229.** OECD (2021). Children in the digital environment – Revised typology of risks.

- 230.** Livingstone, S., Stoilova, M. (2021). The 4Cs: Classifying Online Risk to Children (1.0.0). [practices, as defined by the AI Act](#). Accessed on 2 July 2026.
- 231.** European Commission, Joint Research Centre
- 232.** Beullens, K., Bozzola, E., Cataldo, I., Hale, L., Kent, M., Montag, C., Nivins, S., O'reilly, M., Rubæk, L., Schiøtz Thorud, H.-M., Sterpenich, V., Vandenbosch, L. (2025). Minors' health and social media: an interdisciplinary scientific perspective. Manolios, S., Sala, A., Sundorph, E., Chaudron, S., Gomez, E. (editors), Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- 233.** Bursztyń, L., Duckworth, A., JiménezDurán, R., Leonard, A., Milojević, F., Roth, C., Sunstein, C. R. (2026). Why bans fail: Tipping points and Australia's socialmedia ban. (BFI Working Paper No. 202657). Becker Friedman Institute for Economics.
- 234.** Article 28 DSA.
- 235.** Articles 34 and 35 DSA.
- 236.** Article 25 GDPR.
- 237.** Article 6(1) GDPR.
- 238.** Article 4(11) GDPR.
- 239.** [EDPB Guidelines 05/2020 on consent under Regulation 2016/679](#), pp. 62.
- 240.** Case C-252/21, Meta v. Bundeskartellamt (ECLI:EU:C:2023:537), paragraph 106.
- 241.** CJEU C-252/21 Bundeskartellamt, paragraph 111.
- 242.** [EDPB guidelines on legitimate interest](#), para 96.
- 243.** [EDPB Guidelines 1/2024 on processing of personal data based on Article 6\(1\)\(f\) GDPR](#), §54. Case C-252/21, Meta v. Bundeskartellamt (ECLI:EU:C:2023:537), paragraph 111.
- 244.** [EDPB Guidelines 8/2020 on the targeting of social media users](#), paragraph 16.
- 245.** [EDPB guidelines on legitimate interest](#), paragraph 95.
- 246.** Article 17 and recital 65 GDPR.
- 247.** Article 22 and recital 71 GDPR.
- 248.** Recital 38 GDPR.
- 249.** [Article 29 Data Protection Working Party Guidelines on Automated individual decision-making and Profiling for the purposes of Regulation 2016/679](#).
- 250.** Article 35 and 36 GDPR.
- 251.** European Commission (2026). [Draft Commission guidelines on the classification of high-risk AI systems](#).
- 252.** European Commission (2025). [Commission publishes the Guidelines on prohibited artificial intelligence \(AI\)](#)
- 253.** European Commission (2026). [The General-Purpose AI Code of Practice](#).
- 254.** Article 50 AI Act.
- 255.** European Commission (2026). [Code of Practice on marking and labelling of AI-generated content](#).
- 256.** European Commission (2026). [Draft of the guidelines on the implementation of the transparency obligations for certain AI systems under Article 50 of the AI Act](#).
- 257.** European Commission (2021). [UCPD Guidelines](#).
- 258.** [Digital Fairness Fitness Check](#)
- 259.** European Commission (2026). [Action Plan against Cyberbullying](#).
- 260.** European Commission (2024). [Commission Recommendation on developing and strengthening integrated child protection systems in the best interests of the child](#).
- 261.** European Commission (2024). [TikTok commits to permanently withdraw TikTok Lite Rewards programme from the EU to comply with the Digital Services Act](#). Accessed on 2 July 2026.
- 262.** Article 82 DSA.
- 263.** European Commission (2026). [Commission preliminarily finds TikTok's addictive design in breach of the Digital Services Act](#). Accessed on 2 July 2026.
- 264.** European Commission (2026). [Commission preliminarily finds Pornhub, Stripchat, XNXX and XVideos in breach of the Digital Services Act for allowing minors to access their services](#). Accessed on 2 July 2026.
- 265.** European Commission (2025). [The European Board for Digital Services launches a coordinated action to reinforce the protection of minors as regards pornographic platforms](#). Accessed on 2 July 2026.
- 266.** European Commission (2026). [Commission preliminarily finds Meta in breach of Digital Services Act for failing to prevent minors under 13 from using Instagram and Facebook](#). Accessed on 2 July 2026.
- 267.** European Commission (2026). [Commission investigates Snapchat's compliance with child protection rules under the Digital Services](#). Accessed on 2 July 2026.
- 268.** European Commission (2025). [Commission accepts commitments offered by AliExpress under the DSA and takes further action](#). Accessed on 2 July 2026.
- 269.** European Commission (2026). [Commission launches investigation into Shein under the Digital Services Act](#). Accessed on 2 July 2026.

- European Commission (2025). Commission preliminarily finds Temu in breach of the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
- 270.** Authority for Consumers and Markets (2026). ACM launches investigation into Roblox in connection with risks that minors are facing. Accessed on 2 July 2026.
- 271.** European Commission (2026). Commission investigates Grok and X's recommender systems under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
- 272.** European Commission (2026). Commission launches investigation into Shein under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
- 273.** European Commission (2024). Commission opens formal proceedings against Temu under the Digital Services Act. Accessed on 2 July 2026.
- 274.** Article 53 AI Act.
- 275.** Article 55 AI Act.
- 276.** DLA Piper (2026). DLA Piper GDPR Fines and Data Breach Survey: January 2026.
- 277.** Data Protection Commission (2023). Irish Data Protection Commission announces €345 million fine of TikTok. Accessed on 2 July 2026.
- 278.** Data Protection Commission (2022). Data Protection Commission announces decision in Instagram Inquiry. Accessed on 2 July 2026.
- 279.** Garante per la Protezione dei Dati Personali (2021). Provvedimento del 22 gennaio 2021.
- 280.** Data Protection Commission (2026). Data Protection Commission opens investigation into X (XIUC). Accessed on 2 July 2026.
- 281.** Art 15 EMFA.
- 282.** European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
- 283.** European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
- 284.** European Commission (undated). Sweeps. Accessed on 24 June 2026.
- 285.** European Commission (undated). Influencer Legal Hub. Accessed on 24 June 2026.
- 286.** European Commission (undated). Social media, online games and search engines. Accessed on 24 June 2026.
- 287.** Article 37 DSA.
- 288.** Article 38 DSA.
- 289.** FRA (2025). Towards Integrated Child Protection Systems - Challenges, promising practices and ways forward, p.79.
- 290.** Popat, A., Tarrant, C. (2023). Exploring adolescents' perspectives on social media and mental health and well-being – A qualitative literature review. Special Issue: Social Media and Mental Health, 28 (1), p. 329.
- 291.** Singleton, A., Abeles, P., Smith, I.C. (2016). Online social networking and psychological experiences: The perceptions of young people with mental health difficulties. Computers in Human Behavior, vol. 61.
- 292.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 293.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 294.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 295.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 296.** Anderson, M., Vogels, E.A., Perrin, A., Lee, R. (2022). Connection, Creativity and Drama: Teen Life on Social Media in 2022. Pew Research Center. As cited in: Manolios, S., Chaudron, S., Fortuna, P., Sala, A., Gomez, E. (2026). Opportunities for young users on social media. European Commission, Joint Research Centre (JRC), Seville, JRC147510.
- 297.** Sala, A., Porcaro, L., and Gómez, E. (2024). Social Media Use and adolescents' mental health and well-being: An umbrella review. Computers in Human Behavior Reports, vol. 14, p. 8.
- 298.** Shankleman, M., Hammond, L., Jones, F.W. (2021). Adolescent Social Media Use and Well-Being: A Systematic Review and Thematic Meta-synthesis. Adolescent Research Review, vol. 6.
- 299.** Shankleman, M., Hammond, L., Jones, F.W. (2021). Adolescent Social Media Use and Well-Being: A Systematic Review and Thematic Meta-synthesis. Adolescent Research Review, vol. 6.
- 300.** Popat, A., Tarrant, C. (2023). Exploring adolescents' perspectives on social media and mental health and well-being – A qualitative literature review. Special Issue: Social Media and Mental Health, 28 (1), p. 329.
- 301.** Hillmayr, D., Ziernwald, L., Reinhold, F., Hofer, S.I., Reiss, K.M. (2020). The potential of digital tools to enhance mathematics and science learning in secondary schools: A context-specific meta-analysis. Computers & Education, vol. 153.
- 302.** Timotheou, S., Miliou, O., Dimitriadis, Y., Villagrà Sobrino, S., Giannoutsou, N., Cachia, R., Martínez Monés, A., Ioannou, A. (2022). Impacts of digital technologies on education and factors influencing.

- schools' digital capacity and transformation: A literature review. Education and Information Technologies, vol. 28.
- 303.** Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
Barrot, J.S. (2022). Social media as a language learning environment: A systematic review of the literature (2008-2019). Computer Assisted Language Learning, 35 (9).
Zachos, G., Paraskevopoulou-Kollia, E.-A., Anagnostopoulos, I. (2018). Social Media Use in Higher Education: A Review. Education Sciences, 8 (4), Article 4.
- 304.** Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
- 305.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al. (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
Forsström, S., Njå, M., Munthe, E., Houldsworth, L., Álvarez-Galván, J.-L. (2025). Key findings and integration strategies on the impact of digital technologies on students' learning: Results from a literature review. OECD Education Working Paper No. 336.
- 306.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al. (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
- 307.** Villar Onrubia, D., Cachia, R., Rietz, C., Feltrero, R., Niemi, H. et al., (2025). Generative Artificial Intelligence in secondary education – Uses and perceptions from the perspective of early adopters across five EU Member States. Luxembourg, JRC144345.
- 308.** Timotheou, S., Miliou, O., Dimitriadis, Y., Villagra Sobrino, S., Giannoutsou, N., Cachia, R., Martínez Monés, A., Ioannou, A. (2022). Impacts of digital technologies on education and factors influencing schools' digital capacity and transformation: A literature review. Education and Information Technologies, vol. 28.
- 309.** Crêteur, S., Dunajeva, J., Frydman, B., Berg Mulvik, I., Del Coglianò, D., Nada, C., Siarova, H., Sankalaite, S. (2026). Mobile phone bans in schools across the EU: ENESET analytical report. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 310.** European Commission (2026). Better Internet for Kids: Review of the year 2025. Accessed on 2 July 2026.
- 311.** European Commission (2026). Better Internet for Kids: Review of the year 2025. Accessed on 2 July 2026.
- 312.** European Commission (2024). International Computer and Information Literacy Study (ICILS) in Europe, 2023: Main findings and educational policy implications. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 313.** European Commission (2025). Education and Training Monitor: Comparative Report. Chapter 2 – Young people's basic skills.
- 314.** European Commission (2026). The teaching profession in the EU – A comparative analysis building upon the TALIS 2024 results. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 315.** Council conclusions on promoting and protecting the mental health of children and adolescents in the digital era.
- 316.** COFACE Families Europe (2026). Towards digital safety and well-being for children and their families: Moving beyond social media age restrictions as the sole solution.
- 317.** Council conclusions on promoting and protecting the mental health of children and adolescents in the digital era.
- 318.** European Commission (2025). Flash Eurobarometer survey: Future needs in digital education.
- 319.** European Commission (2026). New guidelines to help teachers lead Europe's digital education. Accessed on 1 July 2026.
- 320.** European Commission (2026). Guidelines for teachers and educators on tackling disinformation and promoting digital literacy through education and training. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC).
- 321.** OECD / European Union (2026). Empowering Learners for the Age of AI: An AI Literacy Framework for Primary and Secondary Education. OECD Publishing, Paris.
- 322.** Commission Recommendation (EU) 2024/1238 of 23 April 2024 on developing and strengthening integrated child protection systems in the best interests of the child.
- 323.** Article 24 Charter of Fundamental Rights of the European Union.

- 324.** European Commission (2025). Call to Action: from children to EU decision-makers. Accessed on 1 July 2026.
- 325.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 326.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 327.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 328.** O'Connell, R. (2021). Psychological first aid for Young Peers. Training manual. IFRC Reference Centre for Psychosocial Support, Copenhagen.
- 329.** European Commission (Undated). Promising practices – Summary. Denmark – Psychological First Aid for Young Peers.
- 330.** European Commission (2024). Best Practices Portal – Psychological First Aid for Young Peers. Accessed on 1 July 2026.
- 331.** Seguranet (2026) Digital Leaders | SeguraNet. Accessed on 7 July 2026.

Ured za publikacije
Europske unije

Pravo | Podaci | Publikacije